

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14

182
EPISTOLÆ
IAPANICÆ, DE
multorum in varijs Insulis
Gentilium ad Christi
fidem conuer- *SSB*
sione.

ILLVSTRISSIMO PRIN-
cipi Domino D. Guiliel.
Bauariæ Duci
dicatæ.

*Delat. de Cong. de Ho. de
Emadu.*
Accessit demum rerum ac ver-
borum Index locupletissimus.

Louanij.
Apud Rutgerum Velpinij
Sub Castro Angelico.
Cum Præiudicio Regio.

18
119
1570.

Handwritten signature or name at the bottom of the page.

11
R2222
EPISTOLÆ
IAPANICÆ, DE
multorum in varijs Insulis
Gentilium ad Christi
fidem conuer- *SSB*
sione.

ILLVSTRISSIMO PRIN-
cipi Domino D. Guiliel.
Bauariæ Duci
dicatæ.

*Delat. de la Comp. de la de
Granada.*
Accesit demum rerum ac ver-
borum Index locupletissimus.

Louani,

Apud Rutgerum Velppin-
Sub Castro Angelico.
Cum Privilegio Regio.

1570.

Handwritten signature

EXCERPTA

QUÆDAM EX EPISTOLA

R. P. FRANCISCI XAVIER,

Præpositi Prouincialis Indiæ, ad

Præpositum Gene-
ralem.

An 1549.

MI Pater, in visceribus Christi
vnicè dilecte, pauca hæc de re-
bus Indicis accipe. In omnibus
Indiæ partibus, vbi Christiani
sunt, aliqui ex nostra Societate
morantur, in Molucco, Malac-
ca, Cautano, Comorino promontorio, Basaino,
Socotora. Quibus in locis parù videor posse adiu-
menti afferre, tum quòd ibi Patres degant, tum
quòd multum hebetes sint horum locorum In-
di, & immanibus insecti sceleribus, quibus fit, vt
graue sit de baptisate suscipiendo à nobis au-
dire. Relatum mihi est à multis de Iapania Insu-
la prope Sinas posita, quam ethnici tantummo-
do, nò Mauri, nec Iudæi incolunt: eamq; habere
viros bonis moribus præditos, ingeniosos, au-
dissimòsq; rerù nouarù tam diuinarù quàm na-
turaliù. Decreui nò absq; magna animi volupta-
te illà quoq; insulà inuisere: quòd existimè eo in
loco fructù ac fidei ædificiù (fundamento semel
iacto) in multas annorum myriadas duraturum.

Goarim, Collegio sanctæ fidei tres sunt adole-
scentes Iapanes, qui anno 1548. Malaccæ mecum
venerunt: hi magna de Iapania promittunt: bene

a ij

mora-

Indorum
hebetudo.

Horù cor-
ruptela.

Iapanes ex-
riost & in-
genios.

+
Este libro dio el p^o fr^o lo uencio yaez. Si en
yo corrector la segunda vez del conuente de
nuestra Señora de granada, a du sobriño fr^o
juande fizezra, año de 1614. a tres de dizen
bre. Tengo a qual a cuyas manos sinere que sea
que aduy por el: quia breues dies suming sunt
et numerus mensium eius. Ep^o Job. 14. -

+
Fr^o Juande fizezra

Ista corbus, non p^ona p^ona p^ona p^ona p^ona
P^ona p^ona p^ona p^ona p^ona

morati sunt, præstant ingenio, præsertim Paulus, qui ad T. C. literas dat. Hic octo mensium spatium legere, scribere, Lusitanicè loqui didicit, nunc spiritualibus meditationibus multum profecit, res fidei quam optimè callet. Magna me spes tenet, plurimos in Iapania, Christianos futuros. Statui ante omnia illorum adire Regem, postea & Academiam, maximè confidens in Christo Iesu fore, ut ibi Dei legem promoueam. Affirmat Paulus Iapanenses originem trahere à regione Cegnico nuncupata, quæ ultra Sinam & Tarthaum sita est, itinereque trium annorum opus esse, ut quis ex Iapania in Cegnicum abeat, redeatque. Ex Iapania ad T. C. literas dabo, ac planè mores, & ritum gentis significabo. Præterea intelliges quæ præleguntur & docentur in magna Cegnicensi Academia, quâdoquidem vniuersa Sina & Tarthaum etiam doctrinam non habet aliam, quam illius Academiae, ut Paulus asseuerat. Libros eorum ut videro, & cum Academiae Doctores egero, fusius singula scribam. Cosmâ Torres fratrem nostrum vix Valentia oriundum, & tres illos Iapanenses adolescentes (Deo fauente) hoc mense Aprilis 1549. mecum deducam. Per Malaccam nobis transeundum est & Sinas. Iter verò ex Goa in Iapaniam miliaria habet 3090. Finem nunquam scribendi facerè, si literis persequi vellem, quanta animi perfundar lætitia ex hac nostra profectioe, licet mortis & periculorû plenissima, ob ventos & procellas, plurimosque piratas, adeo ut tum optimè nauigatum putent, si è 4. nauibus duæ portum Iapanensem tenuerint. Verùm in Iapaniam proficisci nõ desistam, hac spe semel concepta in domino (quâuis certissime sciã maiora quam antehac vnquam sub-

iturum

iturum me vitæ discrimina) sanctam fidem nostram in hac insula mirû in modum auctum iri. Videbis sanè ad Christi doctrinam dispositionem perquam optimam illarû regionum, ex ea quam vnâ cum his literis ad vos de hac insula mitto, narratione. Mitto & tabellam alphabeticam Iapanum more confectam, in qua contemplari licebit harum gentium miram scribendi rationem, & multum à nostro discrepantem: à summo enim deorsum lineas suas ducunt. Rogatus hic noster Paulus, cur non more nostro versus pingerent, vicissim quæsiuit, cur non Iapanum more nos id faceremus, & nostram quæstionem lepidè dissoluit, sed & hanc demum rationem reddit: Cum inquit, homini caput sublime natura dederit, pedes verò imo, humiliorique loco sitos esse voluerit, quid ni etiam in scribendo perinde naturæ ordinem imitabimur?

Reliqua quæ de Iapanica insula scripta mitto, gentiumque ritu & moribus, Paulo veritatis amatori accepta ferantur. Is ramen libros, qui de gentium lege ac religione tractant, quod alio quam vulgari idiomate, ut apud nos, conscripti sint, fatetur se non intelligere: quid verò cõtineant, inquirã, & T. R. certiore faciã. Hic finem scribendi literis meis impono, vbi T. char. mi P. imprimis obseruande, ex animo rogauero, genibus etiã in terra prouolutus, nõ secus ac si iã corã essem, ut me feruentibus tuis precibus, ardentibus orationibus, sacrosanctis sacrificijs Deo cõmendare non cesset, quo suã voluntatè intelligere, intellectã perfectissime sequi & adimplere donet, & emisso huius vitæ curriculo, in paradisi gloriã traducat, Amen. Coccini ad 19. Kal. Feb.

Anno 1549. Franciscus Xauierus.

a iij

D E.

Iapanes.
Cegnici s-
tus.Cosmas
Torres.

DESCRIPTIO RITVVM ET
morum Iapanicæ.

Situs Iapanicæ.

Longitudo.
Latitudo
Iapanicæ.

D Septentrionalem plagā haud procul à China versus Orientem repererunt Lusitani mercatores Insulam, cui nomen Iapan. eiusdem prope cum Italia altitudinis: fines verò habet amplissimos, qui in longitudinem militaria 1800. in latitudine 900 patent. Qua ex Intula Cal. Maij quidā industrius planè vir ad nos venit, mysteriorū fidei nostræ cognoscendorem avidissimus in S. fidei nostræ collegio Goensii nō ita diu agens, legere, ac characteres Occidentalium moris, formare didicit, & nonnulla fidei nostræ præcipua capita in maternam transfudit linguā, in quibus perlegendis assiduè versatur. Orationi, & meditationi vacans, Iesum Christum ardentibus inuocat suspirijs. Tanta probitate insignis est. eaq; morum honestate venerandus, ac suspiciendus: quāta prodignitate nunquam dici possit. Quo tempore apud nos fidei rudimenta dicebat, interrogatus à me mores, ac patrias leges, vt exponeret, ea quæ occurrebant potius ex vulgari hominum sententia quàm patrijs edoctus disciplinis referre videbatur. Quia tamen huius narratio multa cognitione dignissima continet, eam qualemcūque ad te mitto, donec veritate per P. Franciscū Xauier in Iapaniam proficiscatur explorata certius aliquid scribarur. Imprimis Iapanica insula, vniuersi Regis imperio pareat, viros principes habet similes limos ducibus, comitibusque numeris 14. quorum vno moriente, qui primogenitus est, hæreditatē adit cum dignitate, cæteris verò fratribus torcedunt

cedunt oppida, quot ipsis honestè alendis sufficiant: ita tamen vt semper obedientiam maximo natu præsent, & cum velut clientes patronum obseruent. Inter hos principes qui minimus est, decem millia hominum bellatorum conscribere potest: ex reliquis alius quindecim, alius 20. alius 30. millia.

Rex illorum nobilissima omnium familia progenitus, suā stirpem cum alijs gentilitatibus nō sinit permisceri. Hic eò apud illos est loco, quo apud nos Pontifex Max. non enim in religiosos solum, decorumque ministerio dicatas personas, quorum in illis partibus ingens est numerus: verum etiam in populares, prophanosq; homines potestatem exercet: nunquam tamen per se bellum gerit, nec in facinorosos alioqui homines animaduertit. Omnem rerum huiusmodi curam Gozo cuidam (sic enim illis, qui apud nos Imperator est, appellatur) committit, qui totius insulæ gubernacula, & imperium administrat. Dū Gozo Regem inuist, altero in terram genu flexo, caput ad dimidium tibie ei in signum reuerentię, atque honoris submittit Gozo hic, cui & belli gerendi, & iustitię administranda cura madata est, magna nobilitū virorum turba, ducū exercitus, & armatorum multitudine stipatur. Tantę præterea est potentię, vt Gozo omne tū imperio, ac dignitate, tum etiā vita (si facinus admillum: mereatur) priuare possit. Porò quod ad Regis genus viuēdi pertinet: id ferè sic sese habet. Vnicum matrimonio sibi mulierem iungit, crescentisque lunę initio ab vxore seiunctus, cibis abstinere incipit ad 15. continuos dies, semel de die, idq; moderatè admodū cibū sumit: lectioni, cōtemplationi, & orationi intentus, vestitu albo, in-

Minimus principum decem millia bellatorum conscribit.

Rex eò Pontifex.

Imperator Gozo, subest Pontifex.

Hic Gozo alia epistola Gungas dicitur.

Regis mira viuēdi ratio.

gentique corona redimitus, perfectum lunæ incrementum operitur. Vbi decreverit luna cœperit, ad consuetam viuendi rationem residuis 15. diebus redit, atque vxori cohabitatur, & venationibus, aliisque voluptatibus vacat. Si verò coniunx antequam 30. expleuerit annū, mortē cum vita commutauerit, aliam in eius locū ducere potest. Quod si tricesimū annū excesserit, toto reliquo vitæ suæ tēpore castē, ac religioſē viuere debet: nec priusquā vxorem duxerit, aut illa superſiſte, cum alia consuetudinē habet. Præter 14. illos quos dixi principes, sunt equestris dignitatis viri mercatores, cæterorumque hominū multiplices ordines. Diligentissimē minores obediūt maioribus, eosque obseruant religioſe ob iustitiā que exercetur. Peccata æqualia esse opinātur, parique pœna adfligitur is, qui 10. ducatos surripuit cū eo, qui ducatorum aliquot sublegit millia. Vnica cēs contenti sunt vxore, quæ si cum altero deprehēdatur in adulterio, morē hūc atque legē mordic⁹ seruāt, vterq; adulterans simul vt perimatur. Nā si alterutro viuente alter fuerit trucidatus, viro in ius vocato, mortis sententiam in illum pronūciant. Si neutrum interemerit: ignominia sibi maritus notam inurit sempiternam. Præterea mulier si in criminis suspicionem veniat, nec tamen rea peragi possit, à marito in paternam domum remittitur sine vlla viri infamia, qui aliam deinde ducens, priorem mulierem ea relinquit turpitudinis infamia notatam, nemo vt eam matrimonio velit dignari.

Illustres illius infalz viri, filios vbi ad 7. vel 8. peruenerint suæ ætatis annum, cœnobijis includunt ad septimumdecimum, aut vicesimum vsque

Vidualis castitas gentilis pontificis.

Pœna adulterij.

Infamatae ignominia.

vsque annum, quibus in locis legere, characteres formare, atque etiam diuinas res edocentur, vt ad familiam, gubernandamque rempublicā reddantur apriores.

Tria hic hominum genera reperiuntur, qui in cœnobijis monachorum nostrorum more habitant, quorum nonnulli in ciuitatibus, alij etiam ruri, aut in pagis. Qui in ciuitatibus versantur, vxores non ducūt, & eleemosynis viuunt, comā, & barbā radūt, vestibus oblongis, amplisque manicis vtuntur. Hyemis tēpore cucullum gestant, reliquo anni spacio nudo capite incedūt, vno in loco omnes comedunt, crebra statiq; per annum habent ieiunia, nulla animantis carne vescuntur, vt corpore macrescente peccandi volūtate funditus eradicet: que abstinētia omni huiusmodi hominū generi cōmunis est. Intēpeſta nocte sonitū abrūpentes, ad dimidiatę horulę spaciū psalmodię ac precibus incūbunt: quo trāsactō lectū repetunt, quiescētes vsq; ad lunæ horā, tunc iterum de lectulis surgentes varias recitāt orationes, quod ipsum etiam oriētē sole, & meridie, & vespertino tēpore religioſe obseruāt. Dū signum ad preces datur, vniuersa multitudo ad genua prouoluta leuatis in cœlū manibus (vt etiā apud Christianos fieri cōsuevit) suas preces fundit. Sæpenuerō ad populū ingēti cōfluentem multitudine conuocātur, quę etiam, sui ploratus exēplo, ad la chrymas prouocāt. Vnū Deum creatorē, ac cōseruatorē rerum omniū prædicant, purgatoriu quoque, infernū, & paradisiſum cōſtitūt, aiuntq; tā bonos, q̄ facinorosos locū pœnarū subire, sic tamen vt boni tandē locū, vbi De⁹ ſit petāt, mali tartara, vt ibi cū dæmone habitent, quę vt in malos animaduertet, De⁹ miſiſſe in hūc mūdū arbitrarur: huius

Illustrium filij in maiestas in situantur. Mochi Gentiles.

Videntur olim fuisse christiani. Cucullati.

Ieiunia.

Media nocte orant.

Genus flexio.

Vnū Deū Paradisiſum infernū & purgatoriu credūt. Dæmones tortores malorū credunt.

huius sectæ homines exacerandis vitijs laborant, quamuis castitatem publicè summis efferentes laudibus, impuritatem damnant. Omnes ad talos vsque nigras vestes gerunt, nullum admittūt, qui non vel mediocriter in virtutibus sit exercitatus. Est & quoddā sacerdotum genus, quod vestibus cinericiij coloris amictum, magnis se præcingit funibus, vxores ducit, quibus etiam veluti monacharum eodem habitu cœnobiaz parat, contigujs propemodum aedificijs. At plebs istiusmodi sacerdotes monialibus istis consuescere, nec tamen proles procreare: quòd pharmacis cōceptum impediētibus vtantur. Hi licet imperiti sint, atque à trecentis extiterint annis: preces tamen fermè ceterorum more fundunt, nisi quòd mares vrum teneant templi latus, aliterum verò moniales, certaque seruant ieiunia.

Tertiuū genus penitētijs deditū.

Imagines.

Tertium genus est eorum qui nigris induti vestibus, grauissimis poenis sese torquent: ter orant, mane, vesperi, & sub mediam noctem. Omnes istorum omnium preces simillimæ sunt. Idolis vtantur ligneis, ac deauratis, inque pariete depictis. Vnum Deum adorant, quem Doniche patrio sermone nuncupant: aliquando vnum corpus formantes, tribus capitibus insigniunt, tunc Cogi nominant. Non ignorare videtur Doniche, & Cogi idem esse quod apud Christianos Deum ac Trinitatem. Narratur insuper iucunda de homine, qui apud illos sanctus habetur, historia.

Vnum Deum colunt. Trinitas.

Origo religionis Iapanicæ a Brahmānibus Indiæ orta videtur.

Atiunt enim vltra Chinā Occidentem versus, regionem esse Cegnico vulgò dictam, in qua Rex erat Gioibondarnus, cui vxor fuit nomine Magabonina. Regi dormienti, per somnum visum est, puerum clamantem se audire, ac verba hæc sapius iterantem. Rex vxori iungere: ille coniungi rem

rem aperit: ambo mirātur, & obstupent: nec amplius vnā versantur. Circa id ferè temporis Regina cum nullo mortalium, vt credebatur, re habitata, grauida sit: post nouem mēses puerum, cui nomen Xagua in hanc lucem edidit, vitalem, sed matri in ipso partu exitialem. Quamobrem Rex infantem Reginae sorori educandum tradit. Stātim à partu inuitatē magnitudinis serpentes alati, super puerulum volitarunt, & ex ore in eum aquæ magnā vim effuderunt. Post trimestre spatium erigens se puer, & stans, tres passus progressus est, & altera in cœlum elata manu, altera ad terram depressa, sic fatus est: Ego vnicus in cœlo, vnicus sum in terra. Hic annum natus 19. cum vel inuitum pater ad inatrimonium compellere vellet, humanę conditionis miseriam perpēdēs ac secum diligentius examinans, vxorem noluit sed clam de nocte arrepta fuga, montem altissimum, desertumque conscendit. Ibi postquam in asperissimo vitę genere perdurasset sexenniū: descēdit tandem, & magno animi ardore, nec minore cum eloquentia plurimas ad Ethnicos habuit conciones: Tantę sibi integritas, & virtutis breui tempore acquisiuit nomē, vt & penes ipsum esset abolitas dissuetudine leges reuocare, & nouam adorandi Dei rationem commonstrare. Discipulorum, qui ipsius erant sectatores doctrinę, cuiusque viuendi institutum sequebantur, ad 8. millia erāt. Horū aliqui ante An. 1500. aut paulò amplius, cū in regno Cegnico (ex quo per Chinā & Tartāu in Iapaniā venit) Idola protinuisent, Chinā ingressi, leges, & colēdi Dei modū incolis p̄posuerūt, ijsq; dicto citius propter magistri celebritatem in suam sententiam pertractis, vt omnia & hic idola quibus sacrificare consueuerant, con-

Xagua propheta gentilis.

Xagua nouas leges condidit.

Idola demolitur Xagua.

confracta sunt. Inde progressi, postquam in Iapanicā insulam peruenerunt, eadē designāt, vt etiā nunc apud Chinas, & Iapanas videre sit, haud secus quā Romæ confractorum signorū partes. Xagua iste vnus Deum fabricatorem omnium esse docuit, atque eo quo iam diximus modo exculpit truncum tribus capitibus insignem. Idem quinque præcepta seruanda præscripsit: Primum, non occidendum: Secundum, non furandū: Tertium, non fornicandum: Quartum, non mentidum. Quintum, à vino abstinēdū: addunt, vt non iis de rebus solliciti sint, mæstitiāque conficiātur, quibus nullū potest remedium adferri, iniuriasq; condonent. Multa alia de virtutibus, & vitiis, atq; moribus, quibus homines cuiuslibet conditionis præditi esse debent, volumina conscripsit. Sæpius ieiunādum, multumq; Deo corporis afflictiones gratas esse contendit, & seruandis peccatoribus perneccarias docuit. Interrogatus, num in eiusmodi prouincia aliquo vterentur baptisnatis genere: respōdit, infantes vt primum in hanc lucem prodierint, exemplo Xaguæ lauari, quem (vt superius diximus) serpentes natum lauerunt. Si quis verò non lotus decesserit, grauissimè peccatum esse credunt. Affirmant insuper religiosos, quos dixi, ægotantes inuisere, cōsolari, ac vt testamento extremam voluntatē declarent hortari. Quòd si periclitari de vita decumbens cœperit, alterius vitæ bona in memoriam reuocāt, de terrenis rebus quandoquidem vanæ sint, anxius ne sit, morietur. Vbi extremum clauserit ægotus diem, supplicatione instructa, psallētes funus in monasterij cortem deponunt, Deum, vt peccata ei condonet, rogantes. Pauperes, ac diuites sine discrimine gratis & officiosè sepeliunt: ignominia sibi

notam

Quinque
præcepta.

Baptisimus
gentilium.

Ægotorū
uisitatio, et
ad mortem
præparandi
modus.

Mortui se-
peliuntur
gratis.

notam inurēret sempiternam, qui minimum quid acceptaret, si tamen defunctorum parentes elemosynæ nomine offerant, non recusent. Vsurpant præterea in ista Iapanensium regione afflictionis eiusmodi genus, nimirum quod post centum dierum à cibis, & re vxoria abstinentiam, vastas syluas, horridaque nemora ingrediantur, multis referta Pagodorum delubris religiosi caula, quæ ab aliquibus etiam asperrimæ vitæ Eremitis incoluntur. Multi iis in locis clamores, multæ voces exaudiuntur, multi quoque videntur ardentes ignes. In huiusmodi sylua viginti quinque dies commorantur, nec plus orizæ fumunt, quā vola manas continere possint: ter, & quidem aquam, tantummodo bibunt. Post 25. dierum spacium, qui per loca desertam magno numero vagantur (vt facillè etiam milenarium expleant) vnus in locum conuenientes, coram Pagodo aliquo, totius antea vitæ crimina, alta voce, illorum vnusquisque flexis genibus confitetur, reliquis omnibus miro silentio auscultantibus. Vbi confessiones fecerint, manu Pagodo admota, se oēs sacramēto, & iureiurando astringūt, nulli vnquā mortaliū quæ audierint, partefacturos se esse, deserta illa loca cum primū reliquerint. Toto pœnitentiæ tēpore, vestes quas lineas asperioresq; habent, nō exuūt, arctius præcincti, absque calceis, nudo capite incedunt, nunquā penè quiescūt, eò quòd totos dies in nemore circū montē oberatēs supplicationis in morem cōsumunt. Cum ad destinata loca peruenerint, aliquantulum quiescūt, ingentem pyram constituunt corpus calefacturi. Præceptorem habent à quotum in oratione, tum afflictionibus suscipiendis instituantur. Quietis tempore si quis necessitate superatus obdormire cœperit, à

Corporis
afflictio
horrenda.

Eremitæ af-
perrimæ vitæ.

Demoniū
illusiones.

Confessio
totius vitæ
publica.

Doctores
religionis
Gentilium

magi-

magistro bis fuisse percussus excitatur. Si quis languore correptus prosequi nequiverit iter cum reliquis, a focijs derelinquitur, omni ope destitutus, ceteris pergentibus, disperne cogitur. Quod si extremum ante alios diem illorum aliquis clauerit, obruunt cadauer lapidibus. Schedulam affigunt baculo in terra defixo, in qua scriptum est: Hic iacet N. ciuitatis vel oppido. N. oriundus. Tabellam vnusquisque de collo dependentem gestat, in quo non meum tum hominis, tum patrie exaratum continetur. Dum per ista loca deserta vagatur: monstra quam plurima, lemureque cernunt, suae peregrinationis comites, vt eum centum septennumero sint, ducenti interdum videantur, numerenturque. Tunc eos omnes intuens magister, vt videt nonnullos tabulam de collo dependentem non habere, subsistere omnes continuo iubet, ac ad Doniche, qui ipsis Deus est, orationem conuertens, petit a tali societate se suosque liberari, quam credunt esse demoniorum, qui hominibus se familiariter adiungentes, ita hominis imaginem pre se ferunt, vt vnus, duo appareant, absque vlla vnus ab altero differentia. Postquam vero orare incipiunt iuxta prescriptam sibi a preceptore formam, omnia omnino euanescent demonia. Homines isti, postquam tempus afflictionis expleuerint, sic macie confecti remanent, vt morte ipsam pre se ferant. Quod vero vestes non exuat, neque hoc tempore corpora lauent, pro comperto habetur. Domum plurimis oppidanis, qui et illorum vestes magna cum veneratione deosculantur, redeunt comitati. Sunt in istis regionibus multi venefici, & sages, qui licet apud simplices magno sint in pretio, nihilominus tamen apud prudentiores vilissima corum est existimatio,

Maxi-

*Epitaphia
mortuorum.*

*Demonibus
sodales.*

*Donichus
Deus.*

Venefici.

Maximi inter hos sunt Astrologi, quod plurima recte predicunt: Annales more nostro conscribunt, quod vt in moribus, & ingenij acumine quam simillimum est nobis, sic & nostra in multis viuendi rationem, & consuetudinem imitatur. Vir hic qui mihi harum rerum iam scriptarum est author, si quis alius, prestantissimo, acerrimoque est ingenio. Operum, verbitque confirmat se odio habere peccatorum varietatem, quam inter Christianos esse deprehendit. Existimant Iapanenses vniuersos libentissimam Christianam fidem amplexturos esse, si qui ad illos venirent Christiani, quod scriptum suis in libris habeant, vnam omnium mortalium legem aliquando futuram, quam etiam hoc nomine tanquam perfectiorem expectant ad se deferendam. Cum autem religione nostra meliorem inueniri non posse, confiteatur: in maximis Dei donis reponendum esse arbitrat. si modus excogitetur, quo Christiane legis precones in Iapaniam transmittantur. Quauis autem vxori alligatus sit, comitem se tamen Patrum, qui eum profecturi sunt, futurum pollicetur ad duos, quatuorue annos, imo eis semper se ad futurum affirmat, donec Christiane fidei optima iecerint fundamenta, atque idioma perdidicerint. Regionem illam saluberrimam esse confirmat, sed ventosam & nonnunquam terremotu tam vehementi concuti, vt prosternantur homines. Fructibus cuiusvis generis abundat, nec minus auibibus, & metallis, quam Europa: Rari ibi serpentes. Syluestrium animalium ferocissima est natura, cuiusmodi sunt Cerui, apri. &c. Vino carent, quamuis in syluis Vug syluestres abunde reperiuntur, quibus vesci consueverunt. Orizam cum brassica comedunt, & pisces: panis vsum

*Astrologi
Annales.*

*Ingeniosus
ut Europaeus*

*Prophetia
Iapanensium.*

*Temperies
Iapanis.*

vsum habent nullum, sed eius vicem Oriza subit, vt etiam in India. Tritici granum vtcunque suppetit. Gallinæ non desunt, nullum tamen animal domi enutriunt. Refert in illa provincia Du cem quendam esse, in cuius vexillo depicta cer nitur ingens crux, & hoc illi, suæque familiæ pecul iare insigne est, quod vsurpari ab aliis est ca pitale.

Galline.

Vexillum crucis ha bent lapa nes.

Spherulis precarijs suas preces numerant.

Ratio pre cum huius modi.

Orant lin guis pere grina.

Signant se signo crucis cuius D. An dræ.

Vouent re ligiosi casti tatem, pau pertatē &

obedientiã.

Humilitas

Natura & mores legesque Iapanensium.

Iapanenses qui legere norunt, preces horarias recitant, vniuersi autem ex antiqua consuetudine, preces spherulis precarijs, quæ centum & octo signis constât, vt nos, rosarijs vocatis, numerant, ad vnamquamque spherulã rationẽ duplo no stra dominicali prolixiorẽ recitantes. Rationem numeri spherularum interrogatus, respõdit à doctis viris affirmari, homines centum & octo modo dispeccare. Quare ad singulorum expiationem peccatorum orationem quam non intelligunt (quod peregrina lingua scripta sit) recitant, vt nos latinẽ. Matutino tempore dum surgunt, nouem proferunt verba, ac duobus dextræ digitis elatis (vt Christiani facere solemus, cum nos signo crucis munire volumus) nouem se crucibus forma literæ X referentibus signant, propugnari se à dæmonibus credunt. Eorum religiosi casti tatem, paupertatem, & obedientiam vident, ac profitentur, & antequam in eorum familias reci piuntur, in humilioribus officiis, operibusque exercentur.

Isti populi, quod sub eodem quo nos constituti sint terræ quasi singulo, colore etiam sunt albo, eiusdem nobiscum proceritatis, prudẽtes, nobiles, virtutis amatores, disciplinarum studiosi, doctos maximopere venerantur, & suspiciunt. Quod ad gubernandã pacis in repub. conseruandẽ, bel lique

lique gerendi rationẽ pertinet, nostris perfimiles sunt, hoc vno dissimiles, quod ius verbis, nõ libel lis dicat. Itaq; expedita apud illos est iustitia, seu ra itẽ adeo, vt famulus Dominum officens contumelia, vel alia quauis leui iniuria, ab illo pos sit illicõ trucidari, nec in herum animaduertetur.

Amplissimum dignitatis gradum, primogeni tus hæreditario iure sibi vendicat, si desint libe ri proximus succedit agnatus, quod ceteri quo que istius prouinciæ principes facere consue uerunt. Tyrannidem principes non exercent, quod si bello inuicem contendere cœperint, nec in gratiam mutuam sponte redierint, Gozo au thoritatem suam interponit, pacẽque conciliat. Si verò pertinax aliquis non obediẽt, priuatur imperio, atque interdum etiam vita: dignitatem vel bona concedit, cui iure obtigissent. Infamis est omnis adulter.

Orant Iapanenses, elemosynas erogant, pere grinantur, à cibis abstinent, vt veniam peccato rum cum viuus tum mortuis consequantur, idq; in anno sæpius, prædent circa meridiem: absti nentia multo est nostra grauior. In quodam monte 5. millia religiosorum virorum habitant, qui & ditissimi sunt, & famulis abundant, opti misque domibus, ac indumentis. Castimoniam sic tuetur, vt ad tertium lapidem nec mulier, nec aliuð feminini generis possit accedere. Mulier vbi peperit, dierum 15. spacio neminem attingit: 40. verò diebus abstinet à templis. Ancillæ par turientes, ab aliis alia in domo seiuncta ha bitant, quod etiam faciunt menstrui tempore. Qui illas toto illo tempore contigerit, immundus creditur, debetque lauari. Mulieres tenuioris fortunæ, si multos procreauerint filios, occidere

Ius scriptis reijciunt. Ius iniquũ in famulos

Primogeni tus Zaxo ni succe dit.

Gozonis authoritas

Adulter.

Elemosy na.

Preces pro defunctis. Religioso rum mores. Mulier a septismona sterij arce tur.

A partu immunda. Immensa crudelitas in proprios infantes.

Infernus.

cōsueuerūt natu posteriores, ne calamitosam eorū vitā ducere videant, quod scelus animaduersione apud illos caret. Infernū ex Xaguæ doctrina esse credūt, quo impiæ perueniētes animæ variis cruciatibus, vt perpetuo igne, aliisq; tormentorū generibus torquentur, excrucianturque: hoc etiam illis qui in purgatorio constituti sunt, vsu venire contendunt, quod in hac vita dignam sceleribus poenitentiam non egerint, nec inde exituros adscuerant, quoadusque ab omnibus maculis expurgati subuolent in cælum. Cælorum indigenas Angelos esse volunt, qui ex alia quadam elementorum materia constantes diuinæ maiestatis contemplationi vacent, quos insuper hominum custodes esse affirmant: in cuius testimonium depictas Angelorum imagines de collo appensas gestant. Prolixas in Dei laudem præces fundunt, contemplationi omnes dediti sunt. præcipuè Religiosi, iiq; toto quo Dei laudes cantant tempore, altare circumueunt, campanis populū conuocant ad conciones & sacra, & communiues præces, funus candelis accensis comitātur, donec aut sepelierint, aut in rogum coniecerint. Ieges ac libros lingua, à communi multum discrepante conscriptos habent. Interrogatus num sacrificiis vterentur, respondit, certis quibusdam diebus sacerdotes sacris operari, præsertim tamen illorum præselem, certisque vestibus indutum templum petere, ac tum præsentem vniuersā multitudinem thus in ara, cum follis, odoriferis adurere, atque simul orationes decantare. Horū templa si criminis reus salutis causa ingreditur, à lictoribus extrahi non potest, quantumcunque admissum facinus graue sit ac execrandum, fures tamen nequaquam ibi sunt tui. Multis sancto-

Purgatorium.

Cælum. Angelorū materia.

Angeli Deum contemplantur.

Angeli custodes.

Contemplatiui.

Altaria. Campanæ.

Candelarum usus in curado funere.

Thuris incensum.

Templa adflum.

torum, sanctarūque imaginibus sculptis, depictisque cum diademate & micantibus radiis abundantē templa. Quamuis autem nauis Deum adorent, omnium quæ extant, rerum fabricatorem, sanctos nihilominus deprecantur, qui pro sua salute intercedant. Mulierem insuper depingere solent infantulum intra brachia tenentem, quam vocant Quænuoa: ad hanc tanquam patronam communem in omnibus calamitatibus confugiunt, quo pacto Christiani B. V. auxilium inuocant. Nullam historiam, aut vitæ huius mulieris rationem reddere potuit. Cibis quibuslibet hoc genus hominum vescitur, nec circumciditur. Quare verisimile est illi regioni Euangelicæ veritatis lumen olim adfuisse, & vel propter peccatorum tenebras extinctum esse, vel per impostorem aliquem, qualis Mahometus veritati tenebras esse offusas. Porrò dum huic exarandæ epistolæ ictētus sum, venit ad me Episcopus quidam Armeniorum, qui his in regionibus 40. annis versatus est, retulitque Armenos in ipsis nascentis Ecclesiæ primordiis, Chinam ad Christum conuertisse. Quantò præclarius mererentur de Ecclesia Dei, si qui pro hominum salute nullos refugientes labores, vastam in hanc plagam fidei lumen inferrent, quàm qui per vniuersam Europam in sacerdotiis (vt metuendum est) luxuriantes talento quod à Christo acceperunt, in terram desosso, neque suæ, neque aliorum consulunt salutis. Messis sanè copiosissima est, sed idoneis destituta operariis. Neminem terreat distantia, qui sibi mandatam esse proximi curam, & salutem intelligit. Quamuis etiam Roma Iapania vsq; iter sit 8. milliū leucarū, salutis tamē animarū gratia

Fœna ferunt. Imagines sanctorum. Vnum Deum colunt suosque sanctos.

Imago uirginis. Patrona peccantiū

Peccata. lumen Euangelii in his regionibus deleuisse ut dicitur, impostoremque aliquem meruisse.

Multi in Europa tanta sua in terra deso diunt.

*Paulus Sæ
fidius hui'
narratio-
nis author.*

labores, & pericula pro Ecclesia Dei adita quibus delicias esse persuasum habere debet. Si Deus voluerit, R. P. Franciscus vnâ cum Paulo huius narrationis auctore, aliisque duobus Iapanensibus Christianis, & tribus Societatis nostræ fratribus, circa Aprilis initium se ad Iapanensem nauigationem accingent. Post biennium intelliget R. T. omnia quæ in ea insula ad gloriam Dei perfici poterunt, fauente Christo Domino nostro, qui est benedictus in secula seculorum
Amen.

Gratia & dilectio Christi Domini nostri
semper nobis adsit.

*Malacca
& Goa di-
stantia.*

NA VEM cuiusdam gentilis Sinenfis, qui condixerat arcis Malaccensis præfecto, se nos in Iapaniam vecturum, Malaccæ quæ mille octingentis miliaribus abest à Goa, conscendimus. Dei fauore tempus nauigationi opportunum nacti sumus, quam ob causam male nos habuit gentilium inconstantia, qui mutata sententia, parum solliciti de Iapania, in obuiis insulis hæere coeperunt, cum tempestas profectiōni accommoda, elabi non ita multo post foleret (statis enim temporibus nauigatur) ea autem elapsa in Sina fuisset hyemandum. Nec minus grauis molestiaq; nobis erat continua Idololatria, & impiorum sacrificiorum in nauis oblatio, quam impedire non potuimus, Idolum enim quoddam secum vehabant, à quo sæpe for-
tibus

*Idolū Nau-
tarum.*

tibus sciscitabatur, an eundem esset in Iapaniâ nec ne, an venti prosperi cessaret, interdum fors omnia prospera, interdum infausa promittebat. Deinde in Insulâ quandâ quæ 300. miliaribus à Malacca distat egressi, cum ligna & alia, quæ contra vim ingentiū tempestatum Sinenfis maris, in naues inferri solent, importassemus, & sortes prosperitatem promitterent, non sine magna animi voluptate, vela fecimus: Gentiles quidem quod Idolo confiderent, id enim in puppi constitutum magna veneratione accensis candelis, & suffitu ligni aloes, venerabatur: nos verò quod fiduciam nostram in Deo & Domino nostro Creatore vnuersi, & in CHRISTO Iesu Vnigenito ipsius filio poneremus, pro cuius amore & obsequio & augmentandæ fidei desiderio, in tam remotas venimus regiones.

Rursus gentiles ad sortes suas conuersi sciscitantur à ligno, nauis ne in Malaccam incolumis rediret. Sorte abnuente, omnium hic rursus concidunt animi, diffidentia & trepidatio omnes occupat, pergere in Iapaniam nolunt: sed in Sina ad hyberna concedere, & in sequentem annum profectiōnem, donec nauigationis tempus recurreret, differre. Videte quæso quo deuolui-
mur, dum à dæmone & ipsius ministris nostra pendet nauigatio, dum se non mouent nautæ, nisi pro sortium nutu.

Cum itaque ad Regionem Cochinchinam pergimus, duo miserabiles casus, pridie Beatæ Magdalenaë euenere. Nam Emanuel Chinna orta tempestate in Sentinam est præcipitatus, quæ ex re nos omnes, tum ob grauem lapsum, tum quod capite deorsum dependente, mediis non parum diu sub aqua mergeretur, mortuum pu-
b iij tui-

Sortilegia

*Cochinchi-
na.*

tauimus. Tandem non sine difficultate, graui solum affectum in capite vulnere, DE I gratia extraximus. Vix bene obligato vulnere, Nauarchi filia in mare, vi tempestatis, præceptis deicitur, moxque sub nauem rapta, cum in tanta tēpestate iuari non posset, inspectante patre, periit. Tanti hic clamores exorti sunt & ciulatus toto die noctuque, dum quisque vitę suę metuit, vt faxeum cor non potuisset non moueri. Certē dolere plurimū æquum erat, tum ob vitę discrimen omnium, tum ob æreınam tot animarum iacturam. Interrogantibus Idolum, cui toto dienoctęque multas aues sacrificauerant, cibum potumque libant, cur perisset filia, Sortibus respondet, si Emanuel ex casu illo periisset, filia minime submersa fuisset. Videte fratres in quæ adducti fuimus pericula, quidue nobis euenisset, si Deus permisisset in nostrum redundare caput, quæ crudelissimus dæmon meditabatur.

Fructus aduersitatis.

Illo die quo hæc euenire infortunia, dedit Deus sua gratia, vt intelligerem, ipsaque experientia dicerem dæmonis astutias, technas, ac tyrannidem, nam periculis & horrendo metu homines exagitat, vtiturque variis ipsorum affectionibus atque perturbationibus, & cum à Deo permittitur, ad id quod maximè est pernitiosum adigit. Didici etiam remedia, quæ in huiusmodi casibus adhibenda sunt, inter cætera id vnicum est non deici, sed forti animo hosti obistere, & de se diffidendo omnem in Deo fiduciam virēsque collocare, neque vel minimum timoris signum dare: & cum talem tantumque habeamus defensorem, tutoremque, nihil de victoria & triumpho dubitare.

Et

Et quidem magis, hoc rerum statu, timenda est dissidentia, quam malum quod dæmon inferre potest. Sed ad iter nostrum reuertamur, cessante tempestate, anchorisque subductis tristes, vt par erat, soluimus, & non multis elapsis diebus in Sinam ad portum Cantonensem appulimus, vbi vno animo omnes hyemare statuerunt: soli nos rogare coepimus, & precibus etiam minas addere, si ea quę præfecto Malaccensi promiserant, non præstarent, id nos ipsi scripturos. Verum Deo ipsorum mutante voluntatem, & orto secundo vento relictis Insulis Cantonensibus, ad alium Sinarum portum, Chincetum, paucis post diebus, peruenimus. Cumque hic hybernare statuisset, quod iam tempus navigationi aptum ferè desierat, ecce nuncium adfertur nobis per nautas quos obuiam habuimus, portum quem petebamus, latrones occupasse, actumque esse de omnibus nobis, si eò concederemus. Cum itaque ventus ad reuertendum Cantanem esset contrarius, secundus verò in Iapaniam, inuito dæmonio & ipsius ministris, mense Aug. ipso B. Virginis festo anni 1549. cum nullum daretur subire portum, infinita Dei misericordia in Congaximam appulimus, Pauli Sanctidij integerrimi amici nostri patriam, vbi tam ab ipsius parentibus quam à populo, imò & à Gubernatore humanissime fuimus excepti, hæsimusque, cum per ventos contrarios Meacum pergere non liceret. Admirati sunt non parum, quod viderent sacerdotem ex tā remotis locis profectum. Paulum tamē admirati non sunt, quod relicto patrio ritu Christianum dogma sectaretur, tantum abest vt id egrè tulerint. Ipsi quoque hoc nomine congratulabantur, quod remotè dissitam Indiam, &

Canton.

Chincetum.

b iij

ros

*Ducis con-
gratulatio.*

res ipsis incognitas, vidisset. Ex qua re non parum ipsi accessit authoritatis & existimationis, tam apud parentes, quàm alios qui ipsum sanguine non contingebant. Dux item multo ipsum honore afflicti, multaque rogauit de Iustitanorum moribus, virtute, fortitudine, & imperio apud Indos parto, de quibus omnibus non sine Ducis lætitia, iuculenter respondit.

Habebat Paulus apud se insignem quandam B. Virginis imaginem, qua visa, dux non solum plurimum est delectatus, verum etiam positus genibus eam religiose est veneratus, volens idem ab astantibus fieri, dein matri suæ etiam visendam exhibuit: quæ simul ac vidisset, non minus obstupuit, iussitque sibi huic similem depingi: verum cum nemo ibi tantum possit, res omissa est.

Cupiuit etiam hæc mulier sibi scripto tradi Christi doctrinam, qua in re se aliquot occupauit diebus Paulus, multaque de rebus fidei in suam transfusa linguam ad ipsam nūsit. Deo gratias agite de aperta modò Euāgelio via, iam vestris desideris nihil defuturum sperandum est. Paulus sua industria nocte dieque vxori, filiis, & parentibus fidei Christianæ mysteria proponens, multos ad Christianissimum pertraxit.

Meacum.

Iapaniæ metropolis est Meacum, vbi Rex agit, & primarij totius Regni nobiles, eò nos conferemus post quinque menses (ante enim non spirat oportuni venti) abest hinc 900. miliaribus.

*Meaci a
Cōgaxima
distātia &
nāstias.
Academiæ
Iapanum.*

Multa & magna de ea vrbe nobis referunt, inter cætera asserunt in ea esse 9000. ædium, & Academiā magnam multis studiosis celebrē, collegia tamen quinque præcipua, Bonzorū verò amplius 200. præter ea quæ sunt monachorum genti-

gentilium, quos Legnixu, & monialiu quas Hamacaras vocant. Sunt præterea circa Meacum alia quatuor primariæ vniuersitates, Coia, Nigru, Frazon & Homi, quarum vnaquæque, vt mihi relatum est, amplius quàm ter mille studiosos habet. Est & quinta admodum ab his dista, Bïdu nomine, quæ totius Iapaniæ maxima est & præcipua, ad quam se longè etiam plures conferunt studiosi. Est autem Bandu ampla ditio in sex ducatus diuisa, vnum tamen ducem habet primarium, cui reliqui 5. subsunt, ipse verò primarius Meacensi Domino, qui est totius Iapaniæ Rex. Tam multa mihi narrant de amplitudine huius vrbis & Academiæ celebritate, vt antequàm quidquam scribam aut asseram, videre velim, nū ita se habeant: tūc enim fidelissimè transcribā omnia. Præter has præcipuas Academiās ferunt plures sparsum esse in Iapania minores.

Vbi omnia perlustrauero, scribam ad præcipuas Academiās Europæ (vt si nihil aliud, in ipsas saltem exonerem conscientiam) quæ tot animabus hic miserè pereuntibus, succurrere possent, easque ad Creatoris sui & redemptoris noticiam traducere. Scribemus autem, cum ea qua par est modestia, vt serui & filij ad maiores & patres: quod verò assecuturum me confido, id est, vt ij, qui huc aduolare non poterunt, auxilio sint iis, qui se promptos ad tantum Dei obsequium, & ipsius gloriam propagandam, & ad animarū salutem offerent, vt hic participes fiant consolationum & sanctæ voluptatis, quibus fortè vbi modò degunt, miserè frustrantur: & si tãta erit messis, quantum speramus, & res ipsa promittit, non prætermittam quin ad summum Christi vicariū & credentium pastorem in terra, aliorumque, qui

*Coia.
Nigru
Frazon
Homi.*

*Bādu Aca-
demia præ-
cipua.*

*Studiosos
Academi-
arum ex Eu-
ropa uocat
in Iapaniā.*

ad Christi Iesu Saluatoris notitiam & illius iurisdictionem sunt venturi, scribam: necnon ad omnes fratres nostros, verè hoc nomine felices, quòd magno teneantur desiderio gloriae Dei in animabus Christo lucrandis, vt huc confluant, vt tuis suis abundè satisfacturi, nec solùm huc, verum etiam ad Sinas, vbi etiam maior fructus sperari potest. Ad hos enim tuò, multas Iapanenses naues proficisci intelligo, saluus tamen conductus à Iapaniæ Rege nobis erit accipiendus, quem fore amicum nostrum spero, nec se difficilem nobis exhibiturum, si quid huiusmodi à nobis petetur, eò autem ex Iapania decem aut duodecim dierum spatio nauigari potest. Addam modo ea de Iapania, quæ hactenus cognoscere licuit: & primo de populo, quo cum iam aliquamdiu egi. Certè hactenus nullam inueni gentem inter infideles, quæ mihi magis probata fuerit, placueritue: Iapanes enim optimis moribus conuersationeque præditi sunt, expertes malitiæ & fellis. Honores tamen præ omnibus alijs gentibus studiosissimè sectantur, tamen plerique sint pauperes, nec paupertas vsquam aut apud nobiles, aut plebeos, pudori est, nec vir nobilis pauperi diuiti ignobili, quantùlibet magna colata dote, aut muneribus, filiam suam collocaret: quòd putet tali factò aliquid nobilitati & honori decedere, quem diuitiis longè antefert, Inter se ciuilitatis sunt obseruantissimi, inuicem honorant, ac reuerentur viros nobiles maximè: nobilibus verò vicium studium est, vt principibus & primatibus obsequiũ ministeriũque præstent, non tam timore adacti, quàm ne villam honoris iacturam patiantur. A ludis & iocis planè abstinent, quod his honori detrahatur, ij qui

*Iapanum
commèdatio.*

*Honoris
studium.
Paupertas
honorata.*

*Ludus con-
temptus.*

ludis indulgent, rem alienam appetere & viam quòdam modo ad furta sternere videantur, & fures hic maximè exosi.

Temperatè cibum sumunt, largius bibunt, vna vxore contenti viuunt, iuramentorum rarior est inter eos vsus, si eo opus sit per Solem iurant. Idola colunt: Alij solem, alij lunam, alij ex veteribus quòdam, vt putant, homines, nihil tamen sub bruti specie & forma. Plerique omnes legere & scribere norunt. Vnde fit, vt orationes Christianas, & quæ ad doctrinam Christianam pertinent, facilius addiscant, magno tenentur discendi desiderio, res diuinas libenter audiunt, potissimum si ita proponantur, vt eas capere possint. Humanissimi sunt, & maior ipsorum pars, vt intellexi, philosophorum more viuunt, libenter ea audiunt quæ consona sunt rationi: & quamuis non paucis vitijs inuoluantur, admoniti tamen edoctique quæ faciunt, mala esse, æquo accipiunt animo, & in bonam partem interpretantur. Minus errorum & peccatorum inuenio in plebeis & idiotis, quàm in Bonzis quos veluti patres & doctores venerantur. Hi enim ad omne genus vitiiorum, etiam à quibus natura abhorret, adeò sunt propensi, vt ea ne in minimis quidem malis habeant, & nihil dissimulent, palamque sit omnibus, viris, fæminis, & pueris.

Hi qui Bonzi sunt, libenter nos audiunt, dum in vitia inuehimur: iudicantque id nos summa ratione agere, ac meritò conuellenda esse ac traducenda, quæ D E V M summoperè offendunt. Bonzi verò quicquid in hanc rem dicimus, ioco & risu excipiunt, atque vt nugas reiiciunt: nec erubescunt, cum ob nefanda sua scelera reprehenduntur.

Sobrietas.

Idola.

*Iapanes a-
quo ferunt
animo vi-
tia repre-
hendi.
Bonzorũ!
improbitas*

Insti-

Instituunt isti Bonzi in suis monasterijs multorū nobilium filios, quos legere docent & scribere.

Quidam istorum more monachorum vestibus cineritijs vtuntur, capite, barbaq; ita perpetuo rasi, vt tertio quoque die radi videantur.

Alij verò sunt vestiti sacerdotum more, atque isti illos oderunt.

Aliud genus sacerdotum.

Duo hic cerno, quæ me in admirationem nõ mediocrem rapiunt. Primum quòd grauissima flagitia nihili faciãt, cuius causa est, quod à multo tempore ijs assueuerunt, & maiorum exẽplo eadem sine scrupulo committunt. Quemadmodum enim continua negligentia in ijs quæ sunt perfectionis, vitiat soluitq; perfectionẽ: ita quoq; vitia quæ naturæ aduersantur (si in illis perseueretur) iudicium deprauant, & naturalem hominis affectum inuertunt. Secundum autem quod admiror est, laicos & idioras rectius in suo statu viuere, quàm Bonzos in suo: & quanquàm id notum sit omnibus, nihilo tamẽ secius in maxima veneratione, & existimatione haberi.

Doctores maioribus inuoluuntur erroribus.

Erroribus multis inuoluuntur, & ij grauiores, qui maioris sapientiæ sustinent opinionem. Sæpius eos conueni, & inter cæteros quendam, cui plurimum omnes deferebant, multumq; venerabantur, tum propter literas & vitæ rationẽ, tum propter dignitatem & grãdem ætatem: annos enim natus erat 80. dicebaturq; ipsorum lingua Ninxit, quod latinẽ sonat Cor veritatis (no mine quidem, si vita respondisset, beatus dici potuisset) officio verò erat inter suos, vt apud nos Episcopus quispiam. Hic dubium admodum in reb⁹ religionis, & quæ ad animæ immortalitatẽ pertinent, inueni, modò aiebat, modò negabat idem, nec dubium quin huic similes sunt reliqui:

Ninxit.

me nihilominus amat mirificẽ.

Tam Bonzi, quàm seculares hactenus de nostra conuersione sibi gratulantur, miranturq; maxime nos è tam remotis orbis partibus, Lusitania nimirum in Iapaniam, quæ 18. miliariorum milibus distat, eo solum nomine venisse, vt ipsi res diuinas, & viam æternæ salutis per Christi fidem demonstrarem, quod planè diuinũ & vnicum Dei nunciũ esse farentur. Id refero fratres, vt Deo summas gratias agatis, quòd hic Iapaniæ popul⁹, vt Christi doctrinã admitrat, sit aptissimus: nec dubiũ est, quin multi baptismatis fonti admouerentur, si linguã probè calleremus. Det Deus nobis gratiam, vt eam cito addiscamus, quam iam aliqua ex parte degustauimus, eoque proficimus, vt 40. dierum spatio, mandata Domini explicauerimus.

Quid maxime admittentur Iapanes.

Regiones inuentæ sunt, in quibus & desideria satieratis, & multas accumulatis virtutes, præparatisq; vos ad multos propter Christi nomẽ subeundos labores. Meminisse verò vos oportet Deũ plusiã facere animum planè demissum, quo quis se, vitam, suaq; omnia ex charitate ad ipsius obsequium & gloriam offert, quàm alia multa seruitia sine hac humilij alacritate.

Humilitatis commẽdatio.

Præparate igitur vos fratres, nam ante bienium plures huc euocabimini. Comparate vobis humilitatẽ, & omnes affectus, qui vos impugnat, subiugate, reprimite, omnibus nerus contendite à Deo assequi eam vestri notitia, qua intelligatis, quid præstare possitis, atque ex vestri notitia fides & spes, & in Deum fiducia augeatur, charitasq; erga Christum & proximum magis accendatur: nam ex sui dissidentia oritur vera in Deũ confidentia, & hoc modo interior in nobis oritur

tur

me

tur humilitas, qua omni in loco opus est, maxime autem in hisce vbi dego regionibus Stabilire, agitur vos, & vestra omnia in Domino rogo, fratres, nec propria nitamini virtute, aut sapientia, aut etiam opinionibus humanis quibus muniti armis securi curis in quibulliber adueritatibus que obuenire solent, siue ea spiritalia, siue temporales fuerint.

Modo Dei beneficio in humilitatis schola versamur, non mediocri enim desiderio gente hanc iuuandi tenemur, verum cum tanquam struua, linguæ ignari, inter ipsos degamus non quantum velimus proficimus, nam la penumero dum nobiscum agunt, tacere cogimur Interdum balbutientium puerorum more, paulatim loqui discimus, det Deus vt etiam simplicitatem & puritatem puerilem imitemur, omni que malitia careamus: certe adigimur modo, vt hæc à Deo sedulo efflagitemus.

Non parui muneris loco ducendum est, quòd Deus nos in has regiones adduxerit, vbi nos ipsos negligere cogimur: cum regio tota sit Idololatrarum, & hostium Christi plena, nec sit ad quem recurramus, præter Dominum nostrum Iesum Christum alylum & spem nostram & robur spiritus: amici enim qui in angustijs & infirmitatibus adesse solent, tam carnales quam quos spiritus nobis conciliauit, hic nobis desunt: vt & alia, quæ alijs in locis nos à Deo auocant, & in ipsius propemodum obliuionem adducunt, amorem dico parentum, familiarium, amicorum, patriam, studium accumulandi, quæ ad vitam putantur necessaria: quam quidem DEI gratiam, vt & multa alia dona, cum attentè consideramus, confundimur sanè & Dei immensam mani-

manifestamque erga nos misericordiam admiramur. Cum huc proficisceremur, putabamus ipsius maiestati aliquid opellæ & seruitij impendere ad fidei augmentum: modò verò luce meridiana clarius, nobis ostendit, quanta nos cumlauerit gratia, dum in Iapaniam adduxit, & ab amore creaturarum liberat, qui augmentum fidei, spei, & fiduciæ in Deum grauius semper impedire solet. Itaque propter Christi Iesu amorem adiuuare nos in agendis gratijs Omnipotentis Deo de tantis nobis impensis beneficijs, ne in ingrati animi vitium prolapsi, efficiamus quò minus liberaliter nobis deinceps sua dona impertiat. Aliud Dei beneficium adijciam, quo nos est dignatus, vt & vos in gratijs agendis iuuetis alacrius. Siquidem cibi potusque abundantia, quæ in alijs regionibus in causa esse solent, cur malæ affectiones & appetitus pullulent insurgantque, atque sobrietatem lædant, corpus, simul & animam in discrimen vocent: hic non solum desunt, sed si quis se delitijs & eiusmodi irritamenti dedat, non ferat regio.

Sunt præterea exigui plerumque nutrimenti omnia, quibus vulgo vescuntur: interdum quidem piscibus & oriza & frumento vtuntur, sed herbis plurimum, quibus hic satis abundant, & nonnullis fructibus. Sani admodum & vegeto hic degunt corpore (vtinam etiam animo) & ad senectutem multam pertingunt.

Sanè à Iapanensibus probè discimus, quàm pauca naturæ sufficiant, etiamsi facilè conqueratur & difficulter admodum placetur. Est præterea sobrietas hic in tanto precio, vt tæctsi Bonzi (qui plurimi sunt) sceleratè viuant, idq; nullus nesciat: in honore tamen sint & magni fiant, ipsisque obtem-

*Gratitudo
uocationis*

*Creatura
a Deo ple
rumque a-
uocant.*

*Irritamen
tagula de
suis Iapani-
nibus.*

*Bonzorum
abstinētia.*

obtemperetur, abstinētię tantum nomine, nunquam enim carnibus aut piscibus vescuntur, sed herbis ac fructibus solis, & oriza, idque semel in die tantum, & ad mensuram, nec eo qui ex oriza fit potu vtuntur: cum mulieribus sub pœna capitit is potissimum, qui sacerdotum modo vestiuntur, non consuecunt. Ob hæc, inquã, & nonnullas, quas norunt de rebus fug superstitioris referre, fabulas, apud populum magni fiunt, quare cum nos tam aliena ab ipsorum nugis de DEO doceamus, fieri non potest. quin grauitè nos tandem sint persecuturi: In hoc enim sumus toti, vt gentiles istos ab erroribus ad veram Dei notitiam perducamus, speramusq; diuinã bonitatem adfuturam: ne se populus (quantum licet conijcere) nobis opponet, nec persequetur, nisi fortè importunitate Bonzorum impulsus. Curamus itaque ne ipsos offendamus: veritatem tamẽ de Deo & salute animarum intrepidè proponimus: cum sciamus ipsos nihil amplius mali in nos posse, quã Deus permiserit: & id ipsum inter egregia diuinę largitatis beneficia esse annunciatum, si ob Christi amorem & animarum zelum detur occumbere, & perpetuam istam mortẽ in qua degimus, semel finire, ac breui temporis spacio nostris desiderijs satisfieri: vt ut euenerit, veritatis legem promulgabimus, quantumcunque contradicci contingat. quandoquidẽ obligamur, vt magis proximi salutem curemus & amemus, quã hanc fluxam & momentaneam vitam. Hoc igitur Dei præceptũ, si vires dederit, in medijs Idololatrię perficiemus: & quia de nobis plannẽ diffidentes, de Dei auxilio confisi, hoc opus aggredimur, speramus successum, Fauebit cœptis B. Virgo Mater, & totus hierarchicus Angelorum

*Auxilium
Sanctorũ
implorat.*

lorum cœtus, ducem nobis exhibens, è tot beatis spiritibus S. Michaelẽ Archangelum Principem & defensorem militantis ecclesię: huic siquidẽ commissum est hoc Iapaniã regnum, cui ob id meritò multum confidimus, vt & omnibus angelis animarum istarum custodibus, qui apud D E V M pro Iapanensium conuersione, quorum ipsi seruatores hæctenus, & duces fuerunt, intercedunt. Hos itaque, & vniuersa sanctorum agmina inuocamus, vt tantam respiciant animarum ruinam, semper interea suspirantes pro salute tot animarum, quã non minus quã nos, sunt Dei imagines & similitudines. Speramus quoq; in Dei benignitate, nostras negligentias & errata nihil huic negotio obsutura, verum quã indigentius egimus, dum nos sedulo diuinę bonitati commendamus, beatos nostrę Societatis, qui modo in celo degunt, sua diligentia faturos confidimus, oblaturosq; assiduo nostra desideria sanctissimę Trinitati. Præterea fratres, oportet & vos participes reddi magnæ, qua tenemur sollicitudinis, vt vestris sacrificijs & orationibus iuuetis. Cum enim meritò vereri debemus, ne subtrahat nobis suam gratiam, qua ipsi cum seruore & sedulitate magna inferuire incipiamus, & ad finem vsque perseueremus, quod quidem nõ facile assequemur, nisi magna in nobis sequatur vitæ emendatio. Atque ideo opus esse putamus, vt eos intercessores seu deprecatores potius diligamus, quos etiãnum viuos habet nostra Societas, & vna cum his, sibi deuotos & amicos, cæterosq; omnes quorum intercessione vniuersis cœlitibus commendemur, in primis autem I E S V C H R I S T O Domino, & Redemptori nostro,

*Angelorũ
custodum.*

nostro, & Sanctissimę B. Virgini ipsius matri, per hos verò aeterno Patri bonorumque omnium fonti, rogantes interim vt nos, ne eum offendamus, conferuet, nec cesset continuo nobis sua impartiri dona & gratiam, attendens non ad nostra peccata, sed suam immensam bonitatem, quæ permoti, ad has venimus regiones (vt optimè nouit, cui totum cornostrum propositum, & infirma desideria notissima sunt) ad adiuuandas miserimas animas, quæ tanto tempore durissimum dęmonis luciferi iugum ferre coactę sunt, dum se ab ijs tanquam DEVS in terra coli & adorari vult, postquam in cęlo diuinos assequi honores non potuit: idque tantum, vt se de amisso honore quantum potest, vindicet. Non dubium, si huc uenerint Christiani, non fide tantum, sed vitę probitate præditi, cum ijs, quos ex hoc regno conuertemus, admirabilia in gentilium conuersione videbimus.

Duo Bonzi cõuersi. Hoc anno duo Bonzi, qui Meaci & Banduij studuere, cum nõnullis Iapanibus in Indiam, vt res fidei nostrę addiscant, abeunt.

Ducis in legem affectus. Ipso sancti Michaelis, Ducem huius vrbs conuenimus, qui multo nos honore affectit, & inter cętera solicitę nos monuit, vt libros quos de Christi lege conscriptos, habemus, diligenter conseruaremus, addens, si vera esset, & legitima, dęmonem gra uiter perturbatum iri, quod sua tyrannide & dominio excideret. Concessit etiam omnibus suis subditis, vt Christi doctrinam, qui uolent amplectantur, adeoque se fides diffundit, vt iam omnibus satis esse non possimus. Hęc læta nuncia in calce adijcienda duxi, & pro uestra cõsolatione, & vt Deo maiores gratias agatis.

Libertas Evangelizandi.

Occupabimus nos hac hyeme in componendis

dis explicationibus articulorum fidei, idque satis diffuse: curabimusque ea typis mandari, quandoquidem plerique omnes hic legere norunt. Paulus suam fideliter nobis impendit operam in ijs que componimus ad animarum salutem Iapanicę traducendis. Modò igitur desideria uestra manifestentur, quibus teste mini vos fidos Dei seruos esse, quod fiet, si eo, quo dixi modo, humili submissoque animo præditi, omnem de comparanda apud populum authoritate, curam Deo relinquantis: tantam enim daturus est, quantã ad proximi salutem expedire iudicabit. Id si non cõcedat, existimate Dei bonitatem uestrę saluti confulere uoluisse, & ab eo malo liberare, quo homines aliquando sibi, quod Dei est, tribuere solent. Sed hoc me cõsolatur quod fore confidam, vt semper plurima in uobis quę reprehendatis sitis conspecturi, atque ex hac consideratione uenturi in summum uestri odium, & amoris proprii immoderati, inordinati que contemptum, simulque tantam perfectionem adepturi, vt pauca que in uobis reprehendat mundus, inueniat, ipsiusque laudes uos cum magno fastidio audiat, consideratis in ijs ipsis clarę proprios defectus. Finiam igitur tandem, vix sciens epistolę modum, ob charitatem magnam qua in uos omnes & singulos feror.

Sanè si amantium in Christo animi in præfenti uita uideri possint: credite mihi fratres clarissimi, clarissime uos ipsos in mente mea conspecturi essetis: & si forte propriam imaginem non agnosceretis, id non aliunde proueniret, quàm quod uos tãti faciam: ipsi uerò, qua estis uirtute præditi, uestri cõreptores, & ob magnã humilitatē uos ipsos nõ agnosceretis, tãcti ipsissime species

S. i notitia uirtia reprimit.

Charitas.

c ij uestrę

vestræ in animo meo & corde impressæ sint.

Rogo vos plurimum, vt veri amoris vinculo semper vniti, nihil in animis vestris amaritudinis suboriri permittatis: conuertite partem vestri feruoris, in amorem mutuam, partem in delicia multa pro Christi nomine & amore tolerandi, superando in vobis ipsis, quæ hisce virtutibus aduersantur, nec permittunt hunc verum amorem pullulascere, potissimum cum audieritis Christum dicentem, hoc signo cognoscite suos seruos & discipulos, si se mutuo ament. Det Deus vt sua sanctissimam voluntatem, & gratiam in animis nostris sentiamus efficacem, eaq; omnia perfecte qua vult exequamur.

Congaximæ 5. Nouemb. 1549.

Totus vester in Christo
Iesu Domino nostro.

Franciscus Xauier.

EXEMPLVM LITERARVM
R. Patris Francisci Xauieri ad eos qui
de eadem sunt Societate in
Europa.

An. 1552.

Pax

Pax & gratia D. N. Iesu Christi sint semper
in cordibus nostris, Amen.

ALVI & incolomes in Iapanense Regnum appulimus, 13. Calend. Septemb. An. 1549. nauimque sumus egressi Congaximæ, quæ patria est eorum Iapanensium, quos eò nobiscum adueximus. Gaudi sunt admodum gentiles, verba diuinæ legis audientes ijs in locis inaudita, atque incognita. Est autem Iapanense hoc regnum amplissimum, vndequeque mari circumiectum, vnica tantum lingua vtuntur omnes, quæ haud difficulter addiscitur. Nonus (ni fallor) vel decimus nunc agitur annus, ex quo Lusitanis, totum ferme terrarum orbem longa, nec minus periculosa navigatione obeuntibus, hæ Iapanenses Insulæ primum innotuerunt. Incolæ viri sunt magnæ existimationis, spectatæque authoritatis, in rebus bellicis, equitatu præsertim, nullos omnino secundos se arbitratur: quapropter & reliquos præ se populos vilipendunt: arma plurimi faciunt, multumque iis confidunt, nec vlla de re tantopere sese iactitant, eoque magis, si vel auro, vel argento affabre ornata ac elaborata sint: Gladijs ac pugionibus perpetuo tam pauperes, quam nobiles, tam domi quam foris à 14. ætatis anno sub capite repositos asseruant, iniuriarum sunt impatientissimi, nec contemni se vllò modo ferunt. Iaculandi peritia cæteris facile nationibus antecellunt, pedites dimicant, licet non cõscendant equi nõ desunt. Morum ciuilitate sunt insignes, ea tamè erga peregrinos, quos præ se contemnant, vtuntur inuicem. In armis, vestitu, & famulis, quicquid c iij habent

Descriptio
Iapaniæ
per digres-
sionem.

Iapania à
Lusitanis
anno 1543.
inuenta.

Iapanenses
bellicosissimi.

Mores &
consuetu-
dines Iapan-
ensium.

habent, infumunt, nullos thesauros coaceruant. Sūt apprimè bellicosi: & quia semper in militia viuunt, vnicum habent Regem, tamen iam inde à centum & quinquaginta annis ei non paruerint: hac etià de causa perpetuò armis inter se decertāt. Est porrò in hoc regno Iapanēsī ingentī virorū quāni fœminarum multitudo, qui religionem profitentur. Viri ab indigenis Bonzi nuncupati, in duplici sunt differentia, siquidem alij Gūfco, alij Nigro vestiuntur: inter vtrosque parum conuenit, his enim illi duras imprecantur, quos & indoctos esse, & vitam omnium flagitiorum turpitudine contaminatam degere afferunt. Bōzorum item alia Nigro, alia Grisco insigniuntur, illarūque viris eiuſdem coloris, quo sunt induta, parent. Incredibile penè est, quantus sit horum in terra Iapanēsī numerus. Accepi à viris fide dignis (quorū authoritati ob ea quę ipse post modū vidi, facile subscripserim) ducē esse, in cuius ditione octingenta plus minus monasteria vtriusque sexus reperiuntur: quorum singula non minus triginta personas alunt. Præter hæc & alia inuenies plurima, quæ quatuor, sex, aut octo personas sustentant. Quas profitentur leges, è Sina antiquitus allatæ sunt. Scripta hominum quorundam asseruant, qui vno, vel vt alij fabulantur, duobus, tribusue annorum millibus in summo totius vitæ rigore & asperitate poenitentiam egisse dicuntur: horum nomina sunt Xaca, & Ameda. Fuerunt & huius farinae alij plurimi, sed hi duo præcipui, velut coriphæi, omnium sententia & opinione constituuntur. Nouem habent legum maximarum inter se discrepantium genera, integrumque passim omnibus est vtriusque sexus, vt pro sua quisque libidine, quam vëllet, legem secte-

*Religiōs
Iapanicæ
Bōzi &
Bonzæ.*

*Ingēs Bon-
zorū &
monasterio-
rum nume-
rus.*

*Ex Sina
leges suas
habent.*

*Authores
religionis.*

*Religionis
varietas.*

sectetur: Itaq; familias licet reperire plurimas, in quibus vir vnā, vxor aliam, aliam filij sectam colunt atque suscipiunt, vt verè dicere possis, quot capita, tot sensus. Quamuis autem hæc legum diuersitas, aut mutuum animorum consensum, aut concordiam pacemque domesticam non labefactet aut conuellat, cum in religione deligenda, suo quisque, non alieno vtatur iudicio: agitantur tamen non rarò seditioibus inter se, quin & armis decertant, dum suam singuli cæteris omnibus legem anteferre contendunt.

Nulla penitus nouem sectarum, aut creationis mundi, aut animarum quicquam meminit. Profitentur quidem omnes Infernum esse & Paradisum, verum nulla potest, in quem hæc duo finem condita sunt: multò verò minus, quibus de causis homines ad inferos deturbentur coniectare. Nugantur tamen in suis scriptis de nonnullis, quos & infernum cum paradiso condidisse, & vno, duobus, vel tribus annorum millibus poenitentiam egisse dicuntur, vt nimirum supplerent aliorum hac in parte defectum, quos aut rarò, aut nunquam vitæ antea actæ, commissorumque facinorum poeniter: quò vel sic tandem aliquid spei consequendæ salutis talibus reliquū facerent: eos igitur confidenter & citra vllam animi hæsitationem harum sectarum primos authores inuocârunt, in ipsos tanquam in sacram anchoram, omnem salutis spem collocantes, non solum ab omnibus calamitatibus & ærumnis liberari asserunt, verum ex ipsis inferni penetralibus reuocari.

Variaæ atque multiplices ab hoc hominum genere fabulæ pro veris miraculis recensentur: quas si oēs hic sermone cõplecti vellem, fines & modum

*Seditio-
nis
causa.*

*Inutilis
& uana
de paradiso
& inferno Iapanicis
sententia.*

*Iapanicis
uana super-
stitio de
sua religio-
nis aucto-
ribus.*

Preceptorum numerus.

Precepta 5. necessaria.

Bonzorum fraudes, & peruersum in aliorum bonis occupandis consilium.

Impia Bonzorum licentia.

Bonzorum conciones.

Bonzorum de mulieribus opinio.

modum excederem, quare ijs prætermiſſis ad alia pergo. Sectarum aliq̄ trecenta, aliq̄ quingenta præcepta numerant, communi tamen conſenſu aſſeuerant omnes, omnibus quinque eſſe neceſſaria. Quorum primum eſt, non occidere, nec aliqua re veſci, quæ morti ſit obnoxia: ſecundum, non furari: tertium, non adulterari: quartum, non mentiri: quintum, à vino abſtinere. Bonzi & Bonzæ dum hæc præcepta pro concione ſtatis diebus declarant, vaſtè perſuadent neminem hæc præcepta obſeruare poſſe, propterea, quod in mundo adhuc verſentur: paratos igitur ſe offerunt, totum iſtud malum, quod in præceptis non obſeruantis populus committit, in ſe ſuſcipere, ea tamen lege, vt ſibi de monaſterijs, prædiorum fructibus, pecunijs, alijsque ad vitam neceſſarijs à populo proſpiciatur, ac ſummus honor deferatur. Cæterum non grauati huic petitioni ſubſcriperunt optimates, quod videlicet omni exempto peccandi ſcrupulo (vt nemo non licentia ſit deterior) voluptatibus diſfluere, indulgentem genio, aliaque nefanda flagitia perpetrare licentius.

Habentur itaque Bonzi in magna exiſtimatione & honore, eoq; magis, quod populus omnino ſibi perſuaſum habet, & penes eos poteſtate eſſe, animas vel ex ipſis Orci faucibus reuocandi & eripiendi, cum ſe illi omnium nomine mandata ſeruatuſ, præceſque recitatuſ obſtrinxerint, eoſque extra oëm dånationis aleam poſitos eſſe aſſirmēt, quæuis longè grauiffima peccatorum, quæ cõmiſerunt, committuntque indies, mole præmantur. Pauperibus tamen oëm conſequendi ſalutis ſpẽ adimūt, quippe qui nihil, quod Bõzis elargiantur, habēt. **Quin & mulieres quinque mandata**

data tranſgreſſas vix ſeruari poſſe docent, cum quæuis mulier plus criminum habeat, eorum ar bitratu, quàm omnes in vniuerſo mundi ambitu viri: tamen & Bonzorum interceſſione & larga eleemoſynarum elargitione rem tam immun dam ſeruari poſſe Aſſerunt item quod qui magnam pecuniam in Bonzos, dum hac luce mortali fruuntur, elargiti fuerint, recepturos decuplum eiufdem proſus monetæ in altera vita, vt variis rerum vſibus neceſſitatibusque illic obuientibus ſubuenire poſſint. Vnde efficitur, vt plurimi vtriuſque ſexus ingentem numerorum copiam Bonzis elargiantur, vel concedant potius, & chirographum à Bonzis, velut certum huius rei teſtimonium accipiunt, quod cum ex hac vita migrant, vnà ſecum terræ mandari volunt, arbitran tes certò certius, etiam dæmonem huius virtute perterritum fugari. Vt demum paucis multa complectar, meras deceptiones & impoſturas populum docent Bonzi. Eſt ſanè res omni commiſeratione digniſſima, videre quantam apud omnes paſſim authoritatem obtineant, quantaq; reuerentia proſequatur plebecula eos, qui nullis vel minimum largiuntur, cum ab omnibus plurima recipiant, & mille artibus ab inerti vulgo circum uento pecunias eliciunt, quas hic breuitatis gratia prætermitto.

Paulus concionibus ſuis quas multas Conga ximæ habuit, parentes Chriſto lucrificat: quin & alij plurimi, adeoque omnes ferè incolæ Chriſtia nam profeſſionem ſuſcepiffent facile, niſi Bonzi, peſſimum genus hominum, multa conatibus noſtris impedimenta obieciſſent. Derulerūt illi noſtros ad eius regionis ducem ampliſſimum, mi nitantes fore breui, vt & prouincia tota funditus

Peccata eleemoſynis explari pu tant.

Bõzi prohibēt populi conuerſionem.

cuer.

euertetur, & deorum sana solo adæquarentur, si impunè subiectos Christianam religionem cum suis legibus ex diametro pugnantem, amplecti sineret. Addiderunt etiam, quòd qui nomina Christo darent, perdituri essent omnem deuotionem & amorem, quo prius erga sanctos legum suarum conditores afficiebantur. Extorserunt tandem à duce, vt capite plecti edicto publico iuberet eos, qui Christianæ se religioni addicerent. Rebus ergo hoc modo constitutis, annum hic longè minori fructu, nec sine periculo exegimus, occupati tam instruendis, quàm confirmandis neophytis, linguæque addiscenda, transferendis item in Iapanensem sermonem quibusdam è lege nostra ad mundi creationem spectantibus, additis nonnullis commentariolis non minus vtilibus quàm necessariis, quæ partim explicabant vnum esse rerum omnium Deum, partim mysteria vitæ Christi ab assumpta natura humana vsque ad eius in cælos ascensum complectebantur, cum breui quadam, etsi lectu non indigna extremi Iudicij enarratione. Quæ sanè omnia non absque ingenti nostro labore in linguam Iapanensem transfusa, characteribus nostris exarauimus.

Eum librum recens conuersis legebamus, vt quo ritu Deus cum Iesu Christo vnigenito filio colendus ac adorandus esset, intelligerent. Non mediocriter, tam Christiani quàm gentiles hac lectione recreati sunt: ita vt ingenuè ipsissimam (quod aiunt) veritatem fide nostra contineri asseuerarent. Sunt enim singulari quadam perspicacia ingenij, mentisque acumine præditi, neque grauatim suum rationi iudicium submitunt. Deterruit plurimos duæalis edicti seueritas

ritas, suppliciique capitalis in transgressores lata sententia, quòd minus nostræ se religioni adiunxerint, cum tamen fidem nostram veram esse, suamque falsam ac falso excogitatam minime ignorarent. Euoluto anni spacio, cum videmus eius terræ ducem nulla ratione adduci posse, vt nobis Christianæ fidei mysteria propalandi potestatem faceret, illinc discessimus, nosque digredientes Christiani indigenæ multis sunt profecti lachrymis, ob singularem quem in nos conceperant amorem, pro accepto beneficio immortales agentes gratias, quòd videlicet ad immortalis Dei notitiam opera nostra essent prouecti. Mansit illic Paulus Iapanensis, versus Christi miles, vt Christianos, quæ fidei ritus orthodoxæ, explicatius doceret. In aliam deinde urbem profecti, ab eius loci Domino omnibus humanitatis officiis excipimur, vbi, etiam post paucos dies exactos, decem personas Christo baptismatis sacramento ablutas adiunximus.

Interea temporis vnus nostrum Iapanensem linguam perdiderat, qui partim concionibus habitis, partim lectione libri supradicti, non paucos Christo Domino acquisiuit, relictusque est ibidem cum neophytis Christianis Cosmas Torrens, ego verò & Ioannes Fernandez ad amplissimam ciuitatem Amanguccum, potentissimo cuidam Principi subiectam proficiscimur, quæ 10000. domos ex lignis tantum constructas habere dicitur.

Illic plurimi tam nobiles quàm populares, cupidè, quam legè doceremus, scire desiderabāt, vnde cōmuni decreto statuimus, bis dieb⁹ singulis in plateis & concionem nobis esse habendā, quæ absolueretur partim lectione libri in

Iapa-

Conuersorum gratitudo.

Princeps Xauerium humane excipit, ac Christum annunciari patitur.

Amanguccum urbs 10000. familiarū, aude audit Euangelizantes.

Capitis sententia fertur in eos qui Christi amplectuntur.

Libelli de Christiana doctrina edūtur. Modus cōseruandi cōuersos & alios adiuuandi.

Iapaneses ingeniosissimi

*Nobiles
Christi le-
gē probāt.*

*Irristo infi-
delium in
Christia-
nos cōcio-
natores.*

Iapanense idioma traducti, partim nonnullis ex-
plicationibus ad lectionem accommodatis.

Magnus fuit hominum ad cōciones nostras con-
fluentium concursus, nec rarò primates, aliq; no-
biles viri nos accerfendos curarunt, & tam fidei,
quàm concionum nostrarum sibi rationem red-
di postulabant, pollicentes, quèd ad religionem
nostram animum adiicere, illamque, relicto ero-
rum labyrintho, amplecti vellent, si modò suis
legibus præstantiorem nostram probaremus.

Plures sibi à nobis satisfactum, haud obscuris
significabant argumentis, cùm interim alij vel
nos iriderent, vel inuidiè stimulis agitati, iniquo
ferrent animo, quòd in cōpitis concionaremur.
Pueri & reliqua populi colluies sibilis & cachin-
nis nos explodebant, vociferantes: Hi sunt qui di-
cunt Deum à nobis adorandum & colendū esse,
vt nos seruet, neque aliud quicquam nos seruare
posse, præter rerum omnium Conditorē. Alij
clamabant: Hi sunt, qui virum vnica vxore con-
tentum viuere debere asserunt. Sicque sigillatim
singula nostra legis mandata suggillabant, quò
vel sic maiorem in nos ignominie notam inue-
herent. Post dies plurimos quibus strenuè ac in-
defessè concionibus domi quàm foris habitis in-
sudatum fuerat: accerfendos nos ad se curauit
Dux Amangucci qui tunc fortè illic agebat, mul-
taque ex nobis sciscitatus est, videlicet, cuius
essemus, & quæ nam causæ nos ad eam traduxis-
sent urbem. Cui ego in Iapanicæ regnum nos ve-
nisse refero, vt legem Dei viuientis illis locis in-
cognitam promulgarem, cum nullus salutis
æternæ compos fieri possit, qui Deum Opt. Max.
cuiusque filium Iesum Christum ignoraret. Iubet
ille hanc sibi fidem enodari. Prælecta est illi bo-
na

na pars libri translata, quam postquam nō acquis-
tantum auribus, sed & lubenti atq; totoque animo,
per vnus ferme horæ spatium audiuisset, missos
nos fecit, nec aliud tum quicquam effectum est.
Mansimus hac in urbe diebus plurimis, concio-
nibus & lectionibus intenti. Libenter multi vi-
tam Christi audiuerunt, nec sine consolatione
singulari, adeò vt multis lachrymæ sint excussa,
præsertim cùm ad passionis mysteria peruentum
esset. Cùm verò hic paucos ad Christi fidem
accedere animaduertem, nullumque vel exi-
guum saltem fructum promanare pro summis la-
boribus nostris, statuimus aliam urbem, eamque
totius Iapanensis prouinciæ primariam, petere,
quæ Maiacum vulgò nuncupatur. Totum hoc
iter spatio duorum mensium confecimus, nō si-
ne præsentis vitæ nostræ periculo, cùm ob bella
diuersa, quæ tum temporis in iis locis gereban-
tur, tum etiam ob prædones passim grassantes,
nec non propter rigidissima eius prouinciæ si-
gora. Illuc tandem appulli, diebus aliquot labo-
rauimus, vt ad Regem pateret nobis accessus, vt
ab eo impetrata facultate citra molestias legem
diuinam promulgarem. Sed frustra: minimè e-
nim Regis mandatū expectare profuit, cùm sub-
diti à Rege defecissent. Itaque tectare per nos cœ-
pimus, si fortè quis verbi Dei capax esset. Sed &
id frustra, propter imminentis belli rumorem.
Fuit hæc urbs Maiacum quondam maxima, nūc
autem maiori ex parte deuastata est. Sunt qui di-
cunt olim centū & octoginta millia ædium ha-
buisse, quod, quantum ex ipsius situ & amplitudi-
ne licet colligere, verè mihi dicere videntur: &
quanquam (vt dixi) magna ex parte combusta,
deuastataque sit, numerus tamen ædium ad

*Dux Amā-
guci legem
attentis au-
dit.*

*Maiacū Ia-
panicæ ca-
put.*

Prædones

*Ingentia
frigora.*

*Urbis Ma-
iaci vasti-
tas.*

10000. plus minus manet.

Cum itaque ibi omnia extrema quæque minarentur, nec in turbata pace euangelio locus esset, mutato consilio Amanguccum reuertimus.

*Litteræ ad
Ducem A
manguccæ
sem.*

Gubernator interim forte Goensis, & Episcopus literas nobis ad ducem Amanguccentem dederant, cum munusculis quibuidam in signum beneuolentiæ. Qui certè beneuolè munuscula cum literis accepit, & pro officio liberalissimè vicissim aut argentique pondus non minimum obtulit. Sed nos plane nihil, præterquam hoc vnum, vt Euangelium tutò in regionem illam liceret inferre, postulauimus, quàm vnã, si vellet, nobis gratiam referret. Retulit certè, remque hanc nobis gratissimã, non solum concessit, sed suam quoque auctoritatem adiunxit, ac veluti scitum, per publicum præconem proclamare iussit, liberam cuique posthac transiendi ad fidem Christianorum facultatem esse.

*Dux Amã
guci cõce-
dit ut suis
Christi an-
nunciatur.*

Dedit præterea Præfectus nobis monasterium quoddam in modum Collegij, extructum, quod inhabitare cepimus, & fidei Christianæ doctrinam Amangucci in dies singulos bis populo exponere: deinde bona temporis pars disputationi data est, qua ipsi aut suas quæstiones opponerant, aut, de quibus non satis erat explicatum, rogabant: nobis verò ad omnia continuò erat respondendum, nec agendum aliud. Tantus sanè erat omnium confluxus, vt domus nostra perpetuò quasi repleta populo fuerit, imò vero frequenter tantam multitudinem non ceperit. Nec ipsi à rogando desisterant, quousque clarius aliquanto ex responsis nostris intelligerent suarum legum vanitatem, & nostræ fidei solidam veritatem.

*Maximus
gentiliã ad
conciones
concurfus.
Disputant,
gentiles.*

Ali-

Aliquanto tempore, quòd suis quæstionibus negotij certè non parum nobis fecerint, paulò tamen post acquieuerunt, & ij maximè, qui antea tum in concionibus, tum disputationibus vehementissimè pro viribus nobis aduersabantur. Qui verò Christiani sunt effecti, maiori ex parte nobiles erant, & magno deinceps studio Societatem dilexerint, diligenter ad nos deferunt, quicquid gentilium legibus (sunt autem eorum nouem, admodum inter se discrepantes) continetur. Quibus perspectis, probationes quærimus, ad euincendam legum istarum, opinio- numque falsitatem.

*Conuersi
gentiles.*

Quotidie igitur leges ipsorum oppugnamus tam interrogationibus, quàm argumentis, nec potuit ad ea vel hucere quisquã, vel Bonzorũ vel Bõzarũ, vel si qui alij hic sunt fidei Christianæ hostes. Christiani recens conuersi, ob id gaudebant, faciebantque indies prouentum non pernitendum. Gentiles etiam qui disputationibus intererant, magis magisque à suis legibus atque perfidia auertebantur.

*Bonzi con-
uicti de sua-
rum legum
falsitate.*

Videntes Bonzi tot à patria religione defecere, inuidiæ stimulo perciti grauiter inaccessabant conuersos, quòd sanctorum suorum contemptis legibus & proculcatis, Christum sequerentur. Respondum à Christianis est & Catechumenis, primum legem hanc Christi sibi veriore multò, rationisque magis consentaneam videri, & idcirco se hanc amplexos esse: tum, Christianos rerum suarum rationes & causas adferre, cum ipsi interim, si quod de religione argumentum proponitur, penitus obmutescant.

Verum id mirum videtur, gentiles hosce (quod etiam antea dixi) nullam in libris suis, quos de religio-

*Bōxi crea-
tionē rerū
ignorant.*

*Synthesē cē
teris peri-
tiores, a
quibus alij
suas leges
acceperūt
Questio
de principi-
pio rerum*

*Quid de di-
uina Iusti-
tia iudicēt
Iapanēsēs.*

religione conscriptos adseruāt, de creatione mū-
di mentionem habere, aut solis, aut lunæ, stellar-
rum, cœli, terræ, maris, &c. Sed arbitrantur hæc
non aliunde, quàm à seipsis ortus principiū sum-
psisse. Quare quæ de rerum creatione à nobis ge-
neratim dicebantur, summa cum admiratione au-
diebant, maximè quòd etiam animas eundem
creasse & amare intelligerent: ac eo maior erat
omnium admiratio, quo minus antea de crea-
tore scire aliquid potuerant, aut vnquā tale quid
in historiis erat audierunt. Imò verò si vniuersa re-
rum natura ab vno creatore producta fuisset, ar-
bitrabantur Synenses id (qui peitissimi habetur,
tam in his quæ ad religionē, quàm quæ ad rem-
pub. bene gubernandam spectant) minimè latere
poruisse. Multa sciscitabantur à nobis de eo prin-
cipio, bonum ne esset, an malum. Præterea si v-
nicum esset tātum bonarum rerum principium,
an bonarum & malarum ex æquo? Respondi-
mus vnum tantum esse summè bonum, citra ma-
li alicuius participationem. Hoc putabant impos-
sibile. Si enim Deus, inquebant, summè bonus
est, quomodo dæmones pessimos, generique hu-
mano infensissimos hostes creauit? Diximus na-
tura bonos fuisse, malitia verò propria depraua-
tos, in eas pœnas quas nūc luunt, æternumq; luēt,
incidisse. Atque (inquiunt) cum summa bonitate
tanta crudelitas esse non potest, vt misericordiz
omnis immemor, propter vnicum lapsum æter-
nas pœnas infligat. Deinde si, vt asseritis, hominē
quoq; creauit, cur tentari eum à dæmonibus per-
uersissimis patitur, præsertim cum ideo creauit, vt
per ipsum honoretur, & laudem ferat: Addebant
etiam: quomodo bonus esset, qui homines mise-
ros adeo, ac imbecilles, promptissimosq; ad omne
malum

malum fecerit, quos absolutissimos fecisse oportebat? Atqui non hæc tantum inconsultè ac per-
peram egisse Deum affirmabant, verum etiam
infernum omnium malorum pessimum creasse,
longeque terribilissimum, vt nulla misericordia er-
ga damnatos moueretur, quin potius in æternū
torquendos relinqueret. Præterea quomodo fieri
possit eum bonum esse, qui legem illam decem
præceptorum tulerit, obseruatu longè difficilli-
mam? Quare ex his, multisque aliis constare di-
cebāt, legem illam quam hæctenus obseruauerant,
pietatem maiorem & misericordiam præ se fer-
re, cum vel ex ipsis inferni faucibus se liberādos
promitteret, intercessione suorum legislatorum:
nos verò contrā, nullam in inferno redemptionem
esse diceremus.

His aliisque multis eorum quæstionibus pro-
positis (Deo iuuante) à nobis satisfactum est, vt
non parum nostris responsonibus contenti dis-
cesserint. Sed hoc admiratione mihi dignum vi-
detur, homines Ethnicos conuictos e quo animo
cedere, & rationi parere, adeoque studiosè co-
gritionis & sciētiz cupiditate trahi, vt prius ab
inquirendo non desistant, quàm rem probè in-
tellexerint, atque responsa nostra aliis non ces-
sent enarrare.

Ignorabant mundum esse rotundum, ignora-
bant solis cursum, ignorabāt causas Cometarum,
Planetarum, grādinum, similitumque rerum, quæ
vt diligenter à nobis explicata, ita ab illis exce-
pta sunt, summa cum alacritate. Quo factum est,
vt magnam de nostra eruditione opinionem
conceperint, nobisque in disputando maior au-
thoritas parta sit. Solebant antequam quis-
quam nostrum huc veniret, etiam, inter sese
d disput-

*Cur suā lo-
gē nostræ
puit præ-
ferendam.*

*Ignorantia
gentilium.*

disputare de suis sectis, quæ nam ex omnibus esset præstantissima, & cæteris anteferenda: quas sanè altercationes deinceps omiserunt, solam Christi legem animo volentes.

Res erat admiratione digna, videre passim per domos & compita tantæ civitatis homines magno studio de recens accepta fide ac legibus agere. Insuper omnes hæc omnium quaestiones ascribere. Erat autem inter novem sectas, quæ negaret animorum immortalitatem, omnium pessima habita, ac sectatores habuit ut plurimum nebulosus & scurras. Hæc etiam infœrum plane explodebat.

Post multas demum habitas interrogationes ac quaestiones, intra duorum mensium spacium

500. plus minus baptismi sacramento Christo sunt consecrati: & plures indicis Christo laus, consecrantur Cognovimus sanè ex his, qui fidem susceperunt, versutias & technas Bonzororum, sectarumque aliarum, quibus miserè populo imponitur, quas certè, absque illorum opera non ita facile fuisset indagare. Singulari nos amore diligunt, ut vel hac via in re fidei sinceritatem agnoscas. Cæterum non parum negocij fuit, antequam baptismum admitterent in eximendo quodam scrupulo, quem ex his quæ de summa Dei bonitate à nobis disserta erant, conceperant.

Nam misericordem Deum esse negabant, quod ante adventum nostrum sese illis non reuelasset: ita, ut, si verum esset quod dicebamus, nullus salutem æternam sperare potuerit, qui illum antea non coluisset.

Certè crudelitatis id esse non pietatis, quod priores ut voluit vera sui cognitione carere, ita etiam omnes in infernum detruxit.

Hic

Hic scrupulus maximè illos remorari videbatur, quò minus Deum hunc adorarent. Sed placuit diuinæ bonitati, etiam hoc malo exemptos, veritatis capaces efficere. Adduximus rationes varias, quibus probaremus, diuinam legem, omnium fuisse primam, nec Iapanenses olim latuisse, illicitum esse occidere, furari, falsum dicere testimonium, aliæque innumera contra Dei præcepta committere, sciuisseque ea omnia antequam Sinensium leges in Iapaniam essent allatæ, idque abundè testatum fuisse conscientiarum verum & remorsum, qui ob malum perpetratum animum ardebat perpetuo, scriptam proinde legem in cordibus à malo declinandum censuisse, bonumque faciendum, ita ut decem mandatorum cognitionem habuerint gentes, à nullo mortalium præterquam Deo Optimo Maximo instructi, edoctique.

Quòd si adhuc anxij hæsitarent, experirentur in aliquo fero & agresti homine, qui aut in montibus, aut sylvis educatus; literarum imperitus, & legum Synensium esset ignarus, quem interrogarent, num perpetrare homicidia, furta, aliæque enormia crimina, licitum esset, an non: atque eius responso agnoscerent legis diuinæ notitiam à natura inesse. Quòd si in feris ac beluinis propemodum hominibus sit hæc notitia, quanto magis in liberaliter institutis & prudentibus? Ex quo concludebamus, priusquam lex illa à Deo ederetur, voluntatem eius hominum cordibus insculptam fuisse. Hac ratione conuicti, libenter acquieverunt, omni scrupulo profus abiecto, facilius Christi iugo sese submiserunt.

d ij Bonzi

*Scurræ gē
tillū in
mortalita-
tē animo-
rū negant.*

*500. Bapti-
zati.*

*Quæ sacra
religionis
Bonzororum
mysteria.*

*Disceptā-
tio de Dei
bonitate.*

Bonzi nobis sunt longè infensissimi, quòd eorum fraudes & mendacia detegimus.

Nam populo imponentes persuadebant quinque præcepta obseruari non posse: quare obstringebant se ea pro plebe seruatuos, hac lege tamen, vt necessaria suppeditarentur, & honor deferretur: quin etiam ex ipso inferno, si qui eò descendissent, crepturos. Nos contra docebamur redimendi in inferno spem nullam esse, neque quencquam à Bonzis inde liberari posse.

Hac nostra ratione pacati sunt, & conciliati nobis Iapanensium animi ita vt ingenue faterentur ad id vsque temporis sibi à Bonzis impositum fuisse. Effectum est tandem (Deo sit laus) vt vel ipsi Bonzi negare non potuerint, quæ de inferno à nobis disseriebantur, seque animas è pœnis eripere non posse: imò fatebantur, se animas ab inferni cruciatibus liberare posse, non alia de causa prædicare, quam ne sibi ad vitam sustentandam necessaria decissent.

Successu verò temporis magis magisque despicere cœperunt solitæ in eos largitiones, & ipsi in honore esse deserunt, ita vt viles & abiecti domi cum inedia conflitarentur. Ingens sanè controuersia de inferno inter nos & istos Bonzos orta est, eoque euecta, vt exacerbatos eorum animos vixdum mitigatum iri, odioque sopito gratiam iniri posse speremus.

Plurimi tum viri, tum fœminæ huius sectæ habitu reiecto, ad communem vitam redièrè, produntque Bonzorum verustias, qui adhuc in sua vesania perseuerant. Vnde eorum res in Aman-gucco quotidie in angustum rediguntur, omnèque fidem apud ciues amittunt. Retulerunt mihi Christiani breui fore, vt multa Bõzorom Col-

legia,

legia, quæ centum hac in vrbe numerantur, ob elemosynarum defectum intereant.

Antiquitus Bonzos & Bonzas, si quando quinque illa mandata transgredere'tur, capite plectebat Præfectus Prouinciæ, seu homicidium id esset quod patra'ssent, seu fornicatio, seu furtum, seu vitiorum efus. Verum abolita iam est hæc consuetudo, & vsus versus in abusum, vt non modò publicè vinum bibant, piscibus vescantur, mentiantur, verùm etiam impudentissimè fornicentur, pueros impuri alant, ac ne vereantur quidem hæc publicè prædicare, peccatum esse negantes. Ex populo plerique eisdem criminibus detinentur, ad tam præclarum scilicet istorum hominum exemplum, magistrus enim plurimum sequitur discipuli. Mulieres assidue apud eos versantur, tanquam famulorum vxores, hortis & agris excolendis deditæ. Sed nec offendit plerosque eiusmodi conuersatio, quæ sine maiori familiaritate esse non solet. Inuisunt vtrò citroque Bonzi Bonzas, & hæc illos. Nec desunt qui dicant has herbis tum conceptum impedire, tum abortum procurare. Nec mirum equidem tam enormibus flagitiis implicari, qui à Dei notitia planè descuerunt, Cacodæmones amplectuntur, venerantur, colunt.

Omnes in vniuersum Iapanenses in orationibus, longis coronis (quas vocant) vtuntur: constant autem centum & octo spherulis, & dum orant, ad singulas eius quam sectantur, sectæ authorum & principum nomen exprimunt. Quibusdam etiam spherulas quasque murmurando frequentius percurrere, peculiaris religio est. Qui verò sectarum præcipui habentur & authores, sunt Xaca & Ameda.

d iiij

Bonzi

*Iapanen. in
orationib.
coronis u-
tuntur.*

Bonzi & Bonzz fuluo colore insigniti, cum potissima populi parte Amedan secuntur: qui vero nigro, & hunc & Xacan: potissimum vero Xacan cum aliis multis.

Curant, quanta potui diligentia, explorandum, quid de illis cognosci possit, sapientissime hi, aut phitotop: hi insignes fuissent, simulque rogati Christianos; vt vitas eorum scripto ad me referrent. Deprehendi itaque ex ipsorum scriptis homines non fuisse, nam mille, aut duo annorum millia vixisse dicebant: Xacam verò etiam tria annorum millia in vita fuisse: quibus accesserunt multa non minus absurda: vnde colligere facile erat, non homines olim extitisse, sed metas cacodæmonum illusiones & præstigias.

Oro, obtestorque omnes, si qui literas has lecturi sunt, Dei misericordiam auxiliumque implorent, vt nobis singulari sua gratia velit adesse contra hos dæmones Xacan & Amedan: ac deuiotos dedat ad maiorem suæ bonitatis honorem: Imminuitur interim indies magis magisque eorum fides & auctoritas.

Vir est in hac vrbē apprimè nobilis, qui inter alios studiis nostris maximè fauet, nec minorem ipsius vxor in nos benevolentiam declarat, quod citra impedimentum vllum Christi fides spargatur. Siquidem vtrique non parum placuit nostra religio, neuter tamen eam suscipit, quòd multa Bonzorum collegia propriis sumptibus crexerint, & redditibus dotarint, vt singulariter pro se apud Amedan (cui se totos deuouerant) intercederent, atque ita ex omnibus huius vitæ malis erepti, illam vitæ felicitatem, quam illum fr̄ putant, consequerentur: quòd si modò hanc nostram fidem susciperent, frustra omnes illos

illos sumptus impenso esse. Credunt enim certò certius recepturos se decuplum omnium quæ elargiti sunt, in altera vita, expectantque ibi ingentem suarum largitionum frugem, & existimant cibo, potu, vestitu, aliisque ibi etiam opus esse, illosque maiori in honore futuros tum apud Xacam & Amedan, tum apud alios, qui diuitiis etiam reliquis antecelluerint.

Hæc & alia id genus sexcenta docebant Bonzi, qui eodem tempore nobiscum concionabantur. Calumnias suas in frequentissima concione euomebant, tum in nos, tum in legem nostram: imò Deum ipsum hæctenus incognitum & inauditum fuisse: nec fieri posse, quin pessimus dæmon sit, quem nos sequeremur. Quare sibi à lege nostra cauerent: fore enim vt Iapanensium regio funditus intereat, quocunque momento Deus noster adoretur.

Nomen quoque Dei perperam interpretabantur, malitiosè id torquentes ad suam linguam, quasi idem esset Deus & Dain, quòd mendacium magnum sonat: ac proinde nos fugerent non minus quàm venena, aliisque contumeliis Deum & fidem nostram incessebat, quas tamen ille pro insita sibi bonitate in optimum conuertit. Quantò enim ipsi magis debacchabatur, tantò nobis maior fides habebatur, pluresque Christum agnoscebant. Nec enim latuit ipsos ex inuidia magis quàm veritatis amore tantas tragedias excitari. Non parum operæ & laboris adhibui, vt scirem si antea vnquam Iapanenses aliquam aut Dei, aut legis nostræ cognitionem habuissent. Intellexi verò tam ex scriptis eorum, quàm aliorum oratione, nunquam de Deo aliquid eò perlatum fuisse aut cognitum.

Dux Cangaximæ
Crucis signo pro
insigni ute
batur.
Dux Bungen-
sis.

Cangaximæ tamen Ducem (quo in loco annū sumus conuorati) pro insigni comperimus, alibi crucem habere, sed Christum planè ignorare.

Dum Amāgucci agerem cum P. Colma Torres, & Ioanne Fernádez, Dux Bungenſis, alioquin potentissimus, suis me literis euocauit, & quòd nauis quædam Lusitanorum eò appulisset, se habere, de quibus mecum ageret significauit. Ego nihil moratus, tum quòd sperarem cum Christianam fidem uelle amplecti, tum etiam ut Lusitanos uiderem, eo sum profectus & ab eo summa cum humanitate exceptus.

Seditio
Amagucci
orta.

Cum uerò Bungi essem, statim à meo discessu bellum atrox Amangucci concitauit Darmoni: nam Primas quidam in ducem insurgens, & colatis cum eo signis in fugam vertit, fugientemque persecutus est magnis copijs. Dux uerò cum nullam uideret elabendi spem, ne uiuus comprehenderetur, primum filium suum, paruulum adhuc, quem secum trahebat, tum se pugione còfodit, suis mandans, ut corpus utriusque concremarent, ne uel cadauera in hostium manus deuenirent. Quod & factum est. In quot & quantis periculis, nostri belli tempore fuerint constituti, ex literis his adiunctis uidere licebit. Interfecto Duce primores existimantes prouinciam non posse administrari, nisi quis in defuncti locum sufficeretur, legatos miserunt ad Ducem Bungenſem, uui ex ipsius fratribus, quem uellet, ducatū offerentes. Missus ergo Ducis frater, prouinciam suscepit. Est hic Dux Bungenſis summus Lusitanorū amicus, ditionē habet amplissimā, gentē ad bellū instructam: qui postquam Regis Lusitanæ nomē accepit, eius Maiestati se obtulit, dedititque: & in certius amicitia testimonium, arma trans-

missis

missis ad Proregem uerò Indiæ etiam ex suis aliquem, qui nobiscum uenit ad contrahendā amicitia destinauit, & à Prorege summo cū honore & humanitate exceptus est. Promisit etiā sese effecturum apud fratrem, Ducem Amanguccensem, ut nostris in fidei negotio faueat, iuuetque. Sed & frater ipse post suum in Amanguccum aduentum idem pollicitus est. Toto autem biennio & eo amplius quo hic egimus, Christianissimi Lusitanæ Regis elemosynis uictitauimus, qui dari nobis ultra mille ducatos iusserat in hac prouincia. Dici nō potest, quāta illius in nos sint merita, quantumq; in nostram gratiam pecuniæ, tum in elemosynas, tum in exigendas domos & collegia impendat.

Elemosyne
Regis
Lusitanæ.

Constitueram relicto Amangucco ex Bongo in Indiam proficisci cum Lusitanis, tum ut cum fratribus aliquantum à laboribus immensis respirarem, tum ut illine mecum fratres aliquot in Iapaniam adducerem: tum etiam ut de ijs nobis ibi prouiderem, quorum hic penuria laboramus. Nono igitur Calend. Febr. Cocinum appuli, & à Prorege humaniter sum exceptus.

Hoc mense Aprili anno 1552. Patres aliquot in Iapaniam profecturi sunt, & cum eis unā, reuersurus seruus Ducis Bongensis: faxit Deus, ut fructus quā plurimos in ea messe colligant, quod & omnino credo futurum. Nam id hominum genus iudicio pollet, ualet ingenio, discere cupit, rationi obedit, alijsque diuinis sanè dotibus præditum est.

Est in Iapania Academia longè maxima (Bandoo uulgò nominatur) ad quā ingens Bonzorū numerus confluit, studio discendarum legum, quæ ex Sina primum allatæ sunt, & ideo Sinensibus adhuc

Academia
Banduuij
in Iapania

adhuc caractere (cùm alioqui parum Iapanenses à Sinensibus differant) sunt conscripta.

Characterum verò apud Iapaneses duplex genus reperitur, alterum à viris, alterum à mulieribus usurpatum: vulgò enim tam viri quam feminae legere norunt, & scribere, nobiles maxime & mercatores. Bonzæ puellas in eo genere docent, Bonzi puellos. Qui nobiliores sunt, filijs suis domi pædagogos alunt, à quibus instruuntur. Bonzi ipsi perspicacissimi ingenij sunt, multum contemplationi dediti, eaque contemplari consueverunt, quæ post hominibus cœntura sunt. Sane aliqui eò sua contemplatione veritatis penetrarunt, vt ingenue fateantur se in tali vita instituto, quale hæctenus exercuerant, salutem consequi non posse: atque necessarium esse, vt omnia ab aliquo principio, & primo, & solo dependere. Nec id alios latere potuisse, quot istud occultasse propterea putant, quòd nullam haberent creationis rerum omnium notitiam, solamque ijs, qua id probarent, auctoritatem de fuisse. Hi omnes non grauati, nec sine voluptate legem nostram auscultarunt.

In Amanguco nomen Christo dedit quidam, qui multis iam annis in Bandoo lites operam nauarat, in omni eruditione nominatissimus. Stauerat is priusquam in Iapaniam veniremus, Bonzis sese adiungere, sed mutato consilio in noua fidei luce vxorem duxit. Referebat hoc vno se à Bonzorum consortio maxime reuocatum, quòd Iapanensium leges falsas existimaret, vnum verò Deum adorasset omnium conditorem. Non parum læti sunt reliqui Christiani in huius conuersione, quòd in tota vbe propter eruditionem celeberrimus esset.

Post

Posthac, fauente Deo, quotannis ex India Patres nostri in Iapaniam venient, & Amangucci domus Societati erigetur, in qua tum linguam addiscant, tum quid cuiusque sectæ legibus contineatur, intelligant: ita vt quotiescunque zelus & fiducia peculiaris Patres incitabit ad academiã adeundam, inuenturi sint hæc, à quibus horum linguam & errorem intelligant. Quod sanè non mediocrem utilitatem adferet ijs, qui tota nostra Europa lectissimi huc aliquando, vt spero, mittentur. P. Cosmas Torres, & Ioannes Fernandez nunc occupantur in explicandis vitæ Christi mysterijs, concionibus, alijsque id genus officijs, nec sine fructu. Tantum enim hi Christiani è vita Christi gustum percipiunt, vt in concionibus à lachrymis interdum non temperent. Pater Cosmas lingua nostra conciones componit, quas Ioannes Iapanicè (quam linguam optime callet) transfert: atq; hoc pacto optime Christianis consulitur. Dum adhuc in errore versaretur, in suis precibus & coronis (vt vocant) Deum identidem quem sectabantur, appellabant, suscepta verò religione Christiana, non segnius Christum sonant, Primum signo crucis se munire discunt, in quo curiosiores aliquanto sunt, mirantur, rogant quid hoc sibi velit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, deinde cur dextera primùm admoueat capiti, cùm dicitur, In nomine Patris: pectori verò, cùm filij: à leuo humero manus ad dexterum ducatur, cùm spiritus sancti. Quorùm explicata ratione, mirum quantum in Domino recreetur. Subiungunt deinde, Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison, atque è vestigio interpretatione sciscitatur. Post hæc precatones suis corollis recitat, ac singulis Angelicis salutationibus in

finè

Nobiles filijs suis domi pædagogos alunt.

fine, Iesus Maria adiungunt. Vnum eos vehemēter angit, quod in Inferno audiāt nullam esse redemptionem: dolentque plurimum de patrum, filiorum, cognatorum damnatione, nullamque redimendi spem ijs relictam esse. Rogitant frequenter ecqua ratione iuari queant, num elemosynis, orationibus, alijsque id genus charitatis officijs: respondemus nulla ratione posse, hinc maximum dolorē animi concipiunt. Sed leuius ista curo, tum vt sollicitudine maiori teneantur suæ salutis, tum vt alieno periculo propitium vident. Rogarunt etiam num Deus liberare ex Inferno posset, & qua de causa pœnas eorum æternas faceret. Quibus respondi quantum satis erat. Sed nihilominus tamen plorare cogebantur, ita vt ego ipse tantum non eorum gemitu in lachrymas prorumperem, cum charissimorum & amicissimorum mæstitiam viderem.

Sina Iapanicæ finitima.

Iapaniæ Sinarum regio finitima, amplissima est & pacatissima, & vt Lusitani narrant, omnes Europæ regiones equitatu antecellit. Sinenſes verò quos in Iapania, & alibi vidi, singulari ingenij acrimonia pollent, vt albis equis (quod aiunt) Iapanenses hac in parte præcurrant, qui alioquin sunt studiosissimi. Terra fugum, eorumque quæ ad vitam necessaria sunt, ferax, vrbes frequentes & insignes domus ingeniosè ex lapidibus extructæ: & ne longior sim, regio sanè ditissima, & feracis est fertissima. Homines plurimum ibi vt moribus, ita & legibus inter se differunt, eosque partim Iudæos, partim Mauros esse intellexi: an verò etiam aliqui sint Christiani, nõdum liquet. Spero hoc anno 1552. mc, vbi Rex habitat, iturū, ac relaturum inde fructum aliquem. Inter Liampum (quæ vna præcipuarum ciuitatum est) & Iapaniam

Liampum.

Iapaniam fretum tātum interiectum est leucarum 80. spero Dei auxilio id apertum iri, non nobis solum, sed & omnibus aliarum regionum patribus, vt, quo iamdudum maximis desiderijs anhelant, magnam Christi fidelium numerum ad catholicæ matris gremium adducant. Quapropter quàm possum obnixissimè oro & obtestor omnes, quibus aliquod propagandæ fidei studiū inest, per amorem Iesu Christi, vt mei memoriâ in suis orationibus & sacrificijs habere velint, quò tandem prouinciam aliquam disquiram, in qua ipsi sanctissima sua desideria plenissimè perficiant. Hucusque ex Iapania sano & vegeto corpore, absque omni tamen spiritali consolatione perueni: speroque in misericordia, & meritis Domini nostri Iesu Christi, vires sustenturas, quibus, laboribus plenum & periculis iter in Sinâ conficiam. Consenui quidem, atq; ad canos deueni, viribus tamen corporis nunquam mihi videor magis viguisse: labores quos subimus, tametsi magni sunt, secum tamen magnas consolationes adferunt. Nam post cõcessam à Duce predicandi facultatem, tantus fuit hominum cõcurſus, tum ad disputationes nostras, tum conciones: vt nõ potuerit mihi non iucundissimū esse id videre, tum quòd per nos, quanquam inutiles, Deo visum esset gentiles confundere, victoriamq; in manum dare: tū quòd iucundissimum esset ipsis recens ad fidem conuersis, reliquos quoque conuerti. Vidisses vnâ laborantes alacres, sedulo cū Gentilibus disputare, hortari, monere, vt Christū etiam amplecterentur. Quod si persuaserant, gaudere, lætari, suas victorias narrare. Summa hæc mihi erat recreatio, vt ipse laborum parum, aut nihil senserim. Atque vti nam, vti hanc animi

mc

mei recreationem literis perscribo, ita re ipsa ad Europæ academias quasque transmittam. Crederem fore, ut omnes maximis alioqui talentis præditi, vtilius ea in hoc fidei negocium expenderēt, eoq; lubentius, quo facilius hic est homines ad fidem inducere, ad quam iam dudum videntur inclinari. Id rectius ac maiori cum laude facturos existimarem, si omissis Iure Canonico Doctores, Prælati verò dignitatibus abdicatis, ac redditibus, in Iapaniam ad vitam beatiorē, iucundiorē, & tranquilliorē, quàm in qua degunt, quamprimum sese transferant.

Hæc raptim, ut fors obtulit, nullo ordine aut cura scripsi: erat enim iam iam profectura naus, & literas has, alioqui satis longas, amicorum visitationes frequenter interrupperunt. Itaque finem impono, Deum Opt. Max. orans, vt ad æterna illa gaudia nos perducatur. Amen.

Ex Cocino. 29. Ianuarij 1552.

Totus uester in Christo Franciscus Xauier.

EX DVABVS R. P. FRANCISCI
Xauierij ad R. P. Ignatium præpostum
Generatè eiusdem argumenti epistolis
 Anni 1552.

Viri sub-
missio.

Difficile mihi foret calamo exprimere, quantū me Iapanensibus deuinctum esse fatear, quod Dominus Deus noster horum occasione dum apud eos varijs periculis obijcer, laboribusque conficior, in agnitionem miseriarum mearum & infinitarum penè imperfectiōnū me adduxerit, dederitq; vt inspicere cœperim maximopere mi-

hi con-

hi consultū fore, si quæ haberē cuius ductu & prædicia dirigerer, meiq; curā cōmitterē. Dubiū mihi nō est, quin R. P. rugprecibus è rātis, quæ se obiecerē, periculis emersem. Res ipsa postulat, vt aliquot societatis sacerdotes ad Iapaniæ academias mittātur, qui ipsas academias eorumq; doctores toto cœlo errare doceant. Solet enim passim hoc nomine sese populus excusare, suosq; errores & enormia vitia defendere, quòd etiā habeāt studiorū suorū ac legū scholas, nec academijs aut literatis hominib; doctoribusq;, quorū autoritate nitantur, sint destituti: Doctis itaq; opus est & cōstāribus viris fortibusq;: tum quòd his impēdeant graues persecutiones, tū quòd non leuia vitæ in cōmoda: nam cōtra omnes istorum sectas digladiandū depugnandumq; erit, & Bonzorū sacerdotumq; istorū fallaciæ, doli & astutę captiones detegendę, quibus plebē iam à tot annis miserè circumueniunt, & adolescētum, qui literis nauāt operam, marsupia exhauriūt, impijs dogmatibus & prauis moribus inficiunt. Neque dubitādum est, quin iniquissimè laturi sint, tum cum persuadere cœperimus mortuorum animas ex inferno (in quo potissimum istorum versantur nundinæ & quæstuosæ artes) educi non posse, tum ex eo, quòd peccata grauissima, quæ iam vsu frequentiaque latè multos occuparunt, defendant, eaque sanè vt patria olim & trita, non ita permittent faciliè extirpari. Id quoque genti innatum est, quòd cæteros spernat minimiq; faciat, quo magis exosos oēs habebit eos, q. patrias leges sectaque cōuellere nitētur, & in oīum vitia inuehētur. Graues itaq; in nos excitabūt persequiōdes, potissimū Bōzi & supstiriōis propugnatores, donec è tenebris emerit sincerū Dei cultū amplectantur.

Singu-

Singulas ferè horas, interdiu & noctu, quæstionibus varijs & interrogationibus nostri molestantur, frequenter inuisentur, sæpe ad nobilium ædes euocabuntur, summa, vix ocium supererit, quod proprio profectui consolationiq; impendant: Imò nec tempus habitui sunt, vel curanda valetudinis, vel sumendi cibi. Hinc liquido constat, vt omnes quæstionum nodos, qui frequenter proponuntur, dissoluere possint, literas esse necessarias, & potissimum Logices & Physices cognitionem. In qua quidem qui exercitati fuerint, & ad ratiocinãdã aliquam facultatem peruenerint, nullo negotio eos redarguent, & ad manifestas contradictiones adigent: quæ res, cù honois sint auidissimi, pessimè istos homines habet, grauiusque angit, vt etiam, si victos obmutescere conringat. In quas angustias argumentorum vi facile cõpellet is, qui mediocriter Dialecticis præceptis fuerit imbutus. Iuuabit etiam Astrologia ac naturalis scientiæ partes habere cognititas. Et nim de cœlestium orbium motu, de solis eclipsi, de incremento & decremento lunæ, de generatione aquæ, niuis, pluuiæ, grandinis, tonitru, fulguris, cometarum, multa ex nobis anxie inquirunt: quorum explicatio magnum habet momentum ad animos vulgi conciliandos. Ad hæc patietes frigorum sint oportet, Banduuuium enim, quæ est Academiæ prima, satis ad aquilonè vergit, vt & reliquæ scholæ. Qui hæc loca incolunt, cæteris sunt prudentiores & sagatiores. Victus quoque siue annonæ hic est penuria, tæcti Orizum, & frumentum habeant, & nonnulla herbarum genera, sed quæ exiguum corpori alimentũ præstant. Potum nullum alium quàm ex oriza conficiunt, qui carè venditur, & rarus est. Non cõ-

suec-

sueuerunt præterea in lectis somnum capere. Omnium porò maximè hominem exercent, eiusq; constantiam & virtutes probant assidua pericula, quæ certam mortem minari adferreque videntur. Senes huc mittèdi non sunt ob graues, qui subeundi sunt labores, quibus pares esse non possunt. Iuniores quoq; minus conuenire videntur, nisi qui longa & magna experientia suis affectibus imperare didicerint. Regio enim hæc ad omne genus vitiorum occasiones abundè subministrat: ad hæc facillimè Iapanes offenduntur etiã rebus leuioribus, quas verbi Dei cõcionatores, & eum, qui aliorum vitia notare debet, putant non decere. Qui igitur huc mittèdi sunt, in sui cognitione, & humilitate, & omni virtutum genere profecerint oportet, occalluerintque longa patetia in perferendis iniurijs & vitæ incommodis.

Flandri, & Germani, qui Lusitanum aut Hispanicũ callerent idioma, huic Prouinciæ meo quidem iudicio essent admodum viles, tum ad labores subeundos, tum ad extrema Banduuientia frigora tolerãda, linguam porò facillè addiscunt, cùm in itinere duo anni sint impèdendi, distetq; Iapania Roma miliariorum 18000. Cùm ex Iapania in Indiam reuertebat, vt meo reddito mense Ianuarij scriptis significauit, quosdam de Societate nostra, inter quos P. Torres, Amanguici, vbi modo domũ nostra societas habet, reliqui, aliq; ex India expectantur, qui in hisce Academijs, tum idioma addiscãt, tum doctrinã de religione, ac Iapanensium sectis intelligant, vt fideles & doctos interpretes hic inueniant, qui de societate postea huc vèteri sunt, & quæ vtrinq; verborũ disputationibus & familiaribus colloquijs adferuntur, referre sciant, nostrosque iuuent.

e

Spero

Spero Amangucci mirū in modū auctū iri Christianorū numerū, iā enī plurimi Christi fidē sunt amplexi, atque inter eos quidē probitate virtutibusq; excellētes, iamq; in dies singulos etiā q; per marij inter istos habētur, Baptisma suscipiunt: magnaq; cura & sollicitudine P. Colmū Tonē & Ioannē Fernandē, qui optimē callēt istorū idioma noctu dieq; seruat, ac cōtra maleuolos tuētur: atq; is modō continuis occupatur cōcionibus, quibus mysteria vitæ Christi explicat, adeoq; ipsi res tota succedit, vt oēs labores in hac vībe videātur optime collocari, nā inter vniuersas, quæ hæcenus nobis innotuere, vrbes, hæc vna (quæ ex Sinis oriunda) stabile aliquid & firmū in Christiana religione videtur promittere, quāquā nec sine magnis laboribus & molestiis hac potiemur de demone videri. Sinarū regio (vt etiā de ea aliquid adiungam) ampla admodū est & vasta, pæcepit tota, & duris cōpescitur legibus, atq; vni Regi subiecta est, cui summē parēt oēs: oīum rerū ferax est & abundas. Indigenæ sunt ingeniosi, cupidi sciēdi, studijs admodū addicti, & in literis, vt accepi, satis verūti, & legibus potissimū, quæ ad Reip. moderationem pertinent, dedit. Nobilitatem doctrina metinuitur, qua qui plurimū pollēt, præcipuæ apud ipsos sunt authoritatis & nobilitatis. Prælagit mihi & nimis fore, vt Christi cultus per vniuersam Sinā propagetur, magnamq; spem oēs de diuina, ergo hunc populū, misericordia concepimus. Quod ad corpus atinet, imberbes sunt, oculis admodū exiguis præditi. multum liberales: &, si non hic certe in tota India nullū erit impedimentū, quo minus me itineri accingam, & hoc anno, qui iij 1552. agit, in Sinam conferā, quod æque in dē gloriam, atq; Iapaniæ conuersionem occęptamodō, spero cessurū: fiet enī, vt cum Sinas dē

Sina.

Magiam uidentur.

creatoris legē admisisse nouerint Iapanenses, oēm fidē opinionemq; , quam de proprijs legibus cōceperunt, & authoritatem quam iis tribuunt, abiecturi sint. Magna autē spe erectus eo concedo, cum videam Sinas & Iapanes, per Societatis infirma instrumēta, fidei lumē aspecturos aliquādo & idolis nūcium remissuros: Deum verū, & vniuersum eius filium omniumq; saluatorē amplexaturos. Iam nuper tres Societatis nostrę fratres Goa versus Sinar regiam Sinensium vībē profecti sunt, & velut speculatores præmissi, vt cognoscant de spe & ratione euangelij promulgandi. Res digna mihi visa est admiratione, Sinas & Iapanes. cum in colloquijs sese mutuo non intelligant (nā idioma admodum discrepant) cōmentio tamen vti literarū: causa hæc est: Sinarum literas suo alphabeto Bonzi, qui literati magis habentur, in Academicis docent Iapaniæ: atq; ita Iapanes Sinensium scripta legere norunt. Singulæ autē Sinensium literæ rem vnā significant, quam scribendi legendiq; rationē cum Iapanes addiscūt, ad vnāquamq; Sinarū literā, quid ipsa significet, suis literis & vocibus superscribūt, veluti si litera hōem significat, Sinæ hominē pingūt, Iapo superscribit suo more. Cum istud genus scripti Iapanensis legit, exprimitq; , scripta sunt suo idiomate: Sinēsis item suo, quod Iapanēsis Sinēsis scripsit literis, atq; ita scribendo sese mutuo intelligunt, literarū ab vtrisque intellectarū beneficio. Lingua Iapanica iam librū de mundi creatione, vniuersaliq; vitę Christi mysterijs conscripsimus: Eundē in linguā Siensēm traducimus, & vt rectius dicā, literis Sinensibus expressimus, vt cum in Sinā peruenerim hac ratione ab eis intelligar, quoad ipsorū idioma didicero. Ex Cocino 1552. Francisc. Xauier

Sinar regiam Sinensium.

EX EPISTOLA PETRI DALCE-
*næ Societat. Iesu. e Iapania ad fratres
 Conimbricenses missa.*

An. 1554.

Pax Christi.

Harissimi fratres, An. 1552. 17.
 Calēd. Maij in Sinam P. Fran-
 ciscus Xauier iter instituit, af-
 sumptis vnā P. Baltazaro Gago
 sacerdote, & Eduardo Syluio,
 & me, non vt in Sinam secum
 nos adduceret, sed in Iapaniam ablegaret. Quo-
 re cū in Malaccam (quę Goa 1800. miliaribus
 distat) vētum esset, Baltazaro nobis p̄fecto, nos
 dimisit. Quę res eō magis nobis placuit, quod a-
 lioqui nobis sine pastore & cōfessario eundū fu-
 isset. Ipse verō in Malacca remansit, oportunitatē
 ad Sinas traiciendi expectās. Nos postrid. Non.
 Iunij Iapaniam petiuimus conscensa nauī, quę in
 Sinas proficisceretur. Quō cū prospera nauiga-
 tione venissemus, commodum etiam inde in Ia-
 paniam traicimus postridie Calend. Augusti, ac
 postridie Idus eiusdem mensis Cangaximā, quo
 cursus erat, appulimus, vbi etiam antea noster P.
 Franciscus fuerat. Vrbis dominus humanē nos
 excepit, & ad dies octo, quibus ibidem hēsimus,
 satis liberaliter fouit. Vndecimo verō Cal. Septē.
 in Bongum perreximus, non sine multis tempe-
 statibus & procellis, eoquē 7. Idus Septemb, ap-
 pulimus. Rex nobis iussit edes adornari, eumquē
 postridie adiuimus. Potens sanē Princeps est, &
 cui multę parent nationes. Obtulimus ei arma
 aliaque munera nō exigui pretij, à Prorege mis-
 sa. His ille recreatus, nullum vicissim in nos hu-
 mani-

manitatis officium prætermisit, singulis diebus
 varia fercula ciborum mittens.

Intellexerat P. Cosmas Torres Amangucci tū
 agens, de aduentu nostro, quare Ioannem Ferdi-
 nandū apprimē in Iapanensī lingua versatum ad
 nos trāsmisit, vt ageremus apud Regem de qui-
 busdam Proregis negocijs, necnō rebus fidei. Ve-
 rum hoc quinto primum die à primo colloquio
 licuit, & de fide grata Regi fuit admodū nostra
 oratio. Post aliquot dies iterum de iisdem rebus
 in hunc ferē modum egimus.

Nuper M. T. paucis aperuimus de vero Deo,
 qui & animarū nostrarū, & corporū, cœli itē &
 terrę Creator est, nosq; iam perpetuis supplicijs
 destinatos redemit. Diximus etiam liberum fore
 à dolis & fallacijs dēmonū, æternęque gaudia, &
 beatitudinem verā consecuturum, qui huic Do-
 mino fideliter adhæserit, eumq; coluerit, & ado-
 rauerit. Contrā verō qui neglexerit, dēmoni sub-
 iectum, ac post mortem pœnis perpetuis adiudi-
 catū iri. Hęc liberē M. T. exponimus, quōd intel-
 lexerimus ex literis ad Proregem, & nostrū adue-
 tum te desiderasse, & etiamnū optare, vt lex illa
 Regis æterni ac creatoris omnī in tuis prouin-
 cijs promulgetur, & nisi fallimur, tua quoq; Ma-
 iestas Christiana fide erudiatur. Hactenus expe-
 ctatū est, dilatamq; negociū. Nunc iam tādē ō
 Rex adsumus, magnis exciti studijs, vt votis tuis
 tā pijs per nos satisfiat. Deliberet itaque Maiestas
 tua, quid factō opus sit, cōsultum ne videatur, nos
 in hoc regno sedem ponere, & Christum nūcia-
 re, & qua potissimum ratione. Sin alios Patres ex
 India accerendos iudicabit, meminisse p̄fectō
 oportet breuē ac momētaneam esse vitā homi-
 nis, resq; humanas cōtinuo fluxu dilabi. Quōd si

Oratio ad
 Regem.

videbitur fortè è vestigio negociū tā arduū arripere non debere, seremus & hoc: & dum tēpus melius aliquid & oportunius M. V. suggerat, Amangucum concedemus: & si nihil aliud, saltē linguam addicemus, donec placebit Maieſtati tuæ nos illic euocare. Quantum ad nos attinet, postpositis omnibus, præsto erimus. Intelligimus quendam ex tuis hominē nobilem à Maieſtate tua esse transmitti, quare definiri iam rem totam vehementer optamus: atque si discedendū est, à Maieſtate T. ei protectionis comites dari: Neq; enim id inutile futurū arbitramur. Si redeundum erit, re tota cum Patre cōmunicata (prout ad Dei gloriam conducere videbitur) Maieſt. T. quā liberrimè seruiemus. Nos interim tuæ humanitatis nunquam nō poterimus meminisse, nec beneuolentiā, qua nos foueris, promptamq; in nos animi voluntatē non exosculari.

*Responſo
Regis ad o
rationem.*

*Res ostendit
his uer
bis animi
sui affectū
bonum er
ga fidē Ca
tholicam.*

Respondit Rex optimè se perpendisse omnino scire se item P. Cosmā Amanguci agere, ac multo iam ad fidem perduxisse: dolere uero se nondum in suo regno Christianum uilum esse. Itaq; cum audiat per P. Cosmam ibi fidem propagari, sibi uideri ut apud se manentē regni sui gentem quoque Christo iniciemus: Velle etiam sæpius cum Prorege sua communicare: quare opus esse ut ipse P. Balthazar apud se remaneat, secus enim vitro citroq; literas mitti nō posse: se quoq; tum ob hanc causam, tum etiam ob populū suū Christo adducēdum, desiderare summopetè ne quouam discedamus.

Respondimus laudādum esse in Rege tam diuinum animi desiderium: Tamen cum res tanta sit, referre plurimum, si de ea re prius cum P. Cosma agatur, quippe, qui cæteris in hisce regionibus

bus ætate maior esset, & in his negocijs vsu multum posset. Rationem quoque habendā esse in primis Amanguci, quod ibi plena prædicandi potestas nostris iam dudum esset concessa, literis regijs firmata, ac omnium primum: ipsius suffragijs probata. Idem hic etiam fieri debere, ut liberè & sine periculo relicta patria religione fidem populus amplectatur.

Ad quæ respondit promptè admodum, vel hac eadem nocte paratum se, ut in plateis, locisque publicis passim literæ figantur: reuocans etiam in memoriam, olim à se prædicandi facultatem nostris concessam esse (nam contigerat hæc iter facere) ac sperare plurimos conuertendos, uideri tamen sibi tempus parum idoneū laboribus euāgelicis, grauib; alioqui, quod iam frigora inualescerent. Postremum hoc facile depulimus, dicētes, data nobis esse corpora, ut Christi nomine patiamur, inq; fidei promouēdæ negocio ipsum imitemur: quare de frigoribus nos nequaquā esse sollicitos, si modò spes aliqua sit ipsius gloriam augendi.

Videns ille nihil nos à sententia dimoueri, P. Cosmam (si quidem ita uideretur) conueniendū esse dixit, seq; in hoc negotio nobis non defuturum. Interim licere, ut chartæ publicis in locis, ac tota urbe celeberrimis, figantur, quibus & cōmendatio aliqua futuræ prædicationi accederet, breuique futuram significetur. Melius tamen uisum est, ut nisi re prius cum Cosma communicata, nihil publicaretur, cui si probaretur, tum id nos cōmodè facturos, ad eum quidē modū, quo Amanguci antea. Mittor itaque mense sequenti, qui October erat, an. 1552. à P. Baltazaro Amangucum quod Bongo miliaribus 120. abest

pedestri itinere. Excipiunt me P. Cosmas, & reliqui Christiani summa cum charitate. Subsecutus est paulò post Eduardus eadem ab omnibus susceptus benignitate, magnamque cōsolationem attulit ipsius aduentus. Postremò P. Baltazar Gagus cum Ioanne Ferdinando circa finem Decembris eiusdem anni, non sine magna tum nostrorum Christianorum lætitia.

Ipsò die natalis Domini & Saluatoris nostri Missarum solennia celebrauimus, magno omnium Christianorum gaudio. Sacra verò nox in legenda Christi vita magna ex parte consumpta est. Et quia cuiq; sacerdotù tua sacra celebranda erant, P. Cosmas facti rationem declarauit.

Pridie Non. Februarij An. 1553. P. Baltazar Gagus, & Ioannes Ferdinandus, & ego Bongum reuertimur, statimque ubi aduenimus, Regem Baltazar accessit, à quo humanissimè exceptus, ad quietè se recipere iussus est: voluit enim Rex parcere defatigato. Redeuntem altero die in scribendis literis ad Proregem occupauit, quibus gratias agebat, de munificentia, donisque quæ tuleramus. Significabat etiam gratum sibi fore Patres iamiam fidei negocium in suo regno aggressuros esse, ac suo fauore id prosecutum: loca quoque ad habitandum, reliquaque necessaria largiturum. Gaudium suum quoque expressit, quod concepisse se aiebat ex eo, quòd ibi remaneret Baltazar, eius enim opera se vti velle, ad scribendum sæpius Proregi, aliisque in India Regis Lusitanie Præfèctis, quorum familiaritatem & amicitiam iam à multis annis expetisset: verùm quòd fideles defuissent homines, animi sui desiderium explicare non potuisse: modò verò id explicare, seseque promptum offer-

re.

re, si quid sit, quod ipsis sua opera posset impendi, rogareque vt plures verbi Dei præcones transmittantur. Expeditis hisce literis, me sine interprete Firandum, hinc 180. miliaria distitum contuli. Quare signis & nutibus ad dies octodecim loquendum fuit, quanta cum molestia, vobis relinquo coniectandum. Satis mihi est ipsa rei experientia.

Secundo die à meo discessu atroces tragediæ excitæ sunt Bongij, contra P. Balthazarum & alios fratres. Tres enim primates in Regis necem conspirauerant, eoque turbationis ventum est, secundo Quadragesimæ die, vt Christiani nostros consuluerint, num satis esset collectis rebus omnibus, vrbe quasi iamiam incendienda cedere. P. Baltazar consideratis periculis, in quibus Rex verfaretur, Ioannem Ferdinandum eò misit, vt hominem animaret, & ad fiduciam in Deum hortaretur; qui ipsum, & sibi addictos, & à periculis liberare posset, & ab hostibus nos etiam nostras qualescunque preces pro Regis salute oblaturos. Rex verò in tanto discrimine constitutus, forti nihilominus animo in sancta perstitit voluntate. Cùm ad palatium veniret Ioannes noster, tam commota deprehendit omnia circumquaque, vt hostes à traditorum factione discerni non potuerint, & amicos hostibus, hostesq; amicis ita immixtos, vt planè de aditu ad Regem desperaret. Cæterum voluit Deus, vt ab ea parte, qua Ioannes expectabat, porta aperiretur. Viso ergo Rege accurrit, quæque Baltazaris nomine iussus erat renunciare, nunciat, non sine Regis lætitia, qui identidem etiam rogauit, vt salutem suam Deo diligenter commendaremus. Nostri etiam periculo non aberant, sed sperantes in Domino non sunt

Magna regis constantia.

Regis preciosa pietas in notros.

sunt confusi, quauis vbique plateæ armatis opplerentur, ac maxima pericula vndique imminerent: breui tamen temporis spacio sublata sunt tres illi principes seditionis auctores, & filij, vxoresque eorum, & quotquot ab ipsis steterant, Regis iussu non multò post interempti. Principum nomina erant Loormidonus, Scimadonus, Nacacandonus omnes tum genere, tum titulis clari. Dum alij cædibus dant operam sedulo, omnia cadaueribus replent, & ad orationis anima confugimus, ecce filius cuiusdã seditiosi principis in templum nostrum accurrens, & latebram querens, rogauit, vt in cistam alicubi abderetur occultatus sub lecto in tertium diem, donec tutius dimitteretur. Cæsis ergo seditionis authoribus, ignis in eorum palatia iniectus est, adeoque flamma inualuit, vt trecentæ & amplius ædes vna conflagrãnt, atque inter eas tum nobilium, tum diuitum mercatorum, necnon & nostra domus, indumenta tamen sacerdotalia, eaque quæ ad altare pertinent, è flammis miro quodam modo conseruata sint. Nam consumptis omnibus circumquaque, vnum cubiculum, in quo asseruabantur, intactum mansit, haud dubiè quin providente Deo, qui ne minimum quidem perire voluerit, vt ne in comparandis aliis diu multumquæ denuò esset laborandum, quòd faciliè hic haberi non possint. Illa ipsa nocte Rex non parum de nobis sollicitus, quendam misit, qui nos consolaretur, tum quidem propter illatam calamitatem, tum propter eos qui præcesserant, labores: bonèque animo esse iuberet, cum bellum iam scelicè simè sopitum esset, se dolere de iactura nostra vehementer, sed tamen eam in se recipere. Vbi verò de sacris vestib⁹ intellexit, integras adhuc esse,

omnia

omniaque quæ ad missæ sacrificium comparantur, summo perè gauisus est. Agnouimus sanè Regis in nos animum, ac Maiestatì ipsius de tanta tum solitudine, tum beneuolentiã & liberalitate gratias egimus. Quarto deinde die Regè Pater accessit, verba de rebus diuinis, & utilitate aduersorum facturus, eaque de manu Dei nõ minus quàm prospera accipienda esse docuit.

Non multò post, exorta est in nos non leuis tragœdia, ex eo quòd in Bonzi cuiusdam ædes, sese Pater noster habitandi gratia receperat.

Cùm itaque inter ipsos multæ & graues disputationes insurgerent, iique euidentissimis, & verisimilis argumentis conuincerentur, quæ istorum hominum pertinacia est, tantò magis crescens, quantò clarior elucet veritas: ad clamores & furorem se conuerterunt, scædas & horrendas voces, dæmone indignas proferentes. Deinde foras profilientes, omnia complebant clamoribus, se victores vociferabantur: alij nos dæmones vocabant, alij ridebant, & iocantes, P. Baltazarum Deum Patrem appellabant, quòd Dei sæpè mentionem faceret. Rogabant etiam, vbi nam Deus esset? Alij auellendum ipsi caput à ceruice clamitabant, ac periculum faciendum num rediret ad vitam, mortuorum resurrectionem notantes: alij baptismum iridentes, lauare se, vt Christiani fierent dictebant. Breuiter cauillabantur Deum, Resurrectionem, Baptismum; sic persuadentes populo, quòd quicquid de Chenchico, id est, re cœlitus missa ab ipso diceretur, mendacium esset, & nisi amentes haberi vellent, & decipi, quòd fides vlla ipsius verbis haberi non debèret. Verùm cum se passim conuinci, confundique rationibus viderent, de nocte

Quanto clarior elucet veritas tanto magis crescit Bōxorū pertinacia.

nocte se vindicabant. domum nostram saxis impetentes, imò interdum vix se continentes, qui de die etiam lapidibus in nos sequerent. Ceterum iam tale nihil audent palam attentare, nò quòd nos reuerentur, sed quia Regem metuant.

Is enim commisit viris nobilibus nostræ vicinæ, vt noctu excubitores ad domum nostram constituerent, qui tumultuum auctores comprehensos ad grauiores pœnas traherent. Vbi igitur hoc Regis studium erga nos intellexere, destiterunt, veritatem est in tranquillitatem tempestas, atque effulsit animis nostris non minima cõsolatio, ob id maxime, quòd hinc nouorum Christianorum feruor magis, magisque aueretur: ita vt non solum se publicè profiteantur Christianos, verum etiam alios ad Christum hortentur.

Edictis tamen Regis non omnis depulsa est aduersitas, nam Bonzi nefarii homines & scelerati, maximo nos odio prosequuntur, quòd aucto Christianorum numero donaria eorum & elemosynæ decreuant: neque præterea pro defunctis, quos ex inferno liberari non posse ostendimus, aliquid recipiunt. Gentiles etiam qui hæc de re conciones nostras audierunt, minus quam solent largiuntur, veritatis lumine mentis tenebras repellente. Hæc res bonos istos viros grauius angit: Quare nihil non agunt, quò turbas aliquas graues nobis moueant, ciuesque in caput nostrum iritent.

Sed ad nouorum Christianorum diligentia & feruorem venio. Inter omnes vnus est, qui præ cæteris tantum ad concionandum, Christumque omnibus persuadendum incensus est, vt in ea qua habitat vrbis parte, vix vlla familia reperitur, quæ Christianos non habeat: vt omni-

tam

tam multos alios, quos etiam alibi ad suscipiendam fidem induxit. Alius, cuius filij nondum erant baptizati, cum ipsorum vnus in morbum incidisset, medicamen à nobis petiit. Respondit Pater, non esse sibi aliud, quàm quòd ad animam sanandam valeret. Rediit is domum, nec filio verbum vllum fecit de regno Dei. Mortuus ille est in infidelitate. Quare attonitus mortui pater rursus ad nos accurrit, stens, & vt ipsemet aiebat, merito, nam sibi imputandum esse, quòd filius sine baptismate è viuus excessisset: Quæ res sanè homini horrorem, terroremque maximum incussit, vt multis afflictionibus & pœnitentiis hanc maculam diluere statuerit: veritus porò ne idem eueniret aliis, extemplo omnes vnà cum vxore ad Christi baptismum suscipiendum adduxit, ablutique sunt summa cum religione. Paulo post filiarum vna, eodem morbo quo frater perierit, correpta est, quæ iussa Christo confidere, postero die incolumis surrexit.

Eodem die à viro quodam nobili tertio ab vrbe lapide habitante, Pater euocatus ad baptizandum vxorem cum filiis, triginta sacris aquis abluuit: variâque disputatione cum Bonzis, & id genus hominibus habuit, qui omnes confutati abièrunt. In alio etiam pago multi baptizati sunt, inter quos quidam natus annos 13. à puero cæcus, subito à baptismate solem, cœlumque, & cætera omnia videre cepit, ac perfectè visum recepit. Quæ res Christianos multum confirmauit.

Faber hic quidam est, ita in res diuinas accensus, vt vicatim concionetur, & si quem conuertit, ad nos quamprimum baptizandum adducit. Is adeo Iapanum sectas exhorret, & vilipendit, festorumque consuetudines & ritus adeo execrat,

30. Vno die baptizati.

Cæcus post acceptum baptismum visum recipit

Feruor
Neophytorum.

tur, ut cum nuper festum quoddam celebraretur, ipse sese ad opus composuerit. Rogatus utrum & ipse esset Christianus, aut quo animo aderet tam solenni die tractare fabrilis, respondit fructos esse, qui demonibus festos dies agerent se legem observare Creatoris coeli & terræ, & Christianum esse, clausosque eudere pro domus Patrum Lusitanorum.

Alij etiam viri primarij Christiani domum nostram, eam solam ob causam interdum accedunt, ut laborando demonum festa violent.

Qui nullam artem callent, suam iis qui norunt, præstant operam, vel cibos apparant: alij sedijunt alij fabris lignarijs & murarijs ministrant, lateres, aquam, calcem, arenam, aliaque suppeditando. Edificatur itaque domus in loco spaciob admodum, & plano, & commodo pridie Idulunij, Anno 1553. nobis à Rege donato,

In hac planicie pridie S. Mariæ Magdalenz, Pater Baltazar insignem & præaltam Crucem multis præsentibus Christianis, & duobus Lusitanis viris nobilibus crexit: indutus ipse alba veste linea, preces horarias de S. Cruce recitabat, quæ res Christianos multum recreavit.

Christianorum numerus tum in hac vrbe, tum in pagis vicinis habitantium est circiter 600. augeturque quotidie. Hi in rebus fidei bene sunt instituti, adeoque stabiles, ut etiam vitam parati sint pro veritate profundere. Tribus tamen tentationum machinis à dæmone solent infestari. Primum quod nesciant, quid post hanc vitam futurum sit, cum nemo è mortuis, qui ista referat, reuertatur. Secundò, quòd lex idolorum tot annos viguerit, atque instituta sit à suis authoribus nimirum sanctis.

Tertio

Tertio, quòd nisi post tria ferè millia annorum hæc vera lex non fuerit ipsis manifestata, & iam tardius allata videatur. Sed hæc somnia efficaci ratione ipsis ex animo euulsumus.

Ciuitas Bungū modò alta pace fruitur, & nostra etià omnia pacata sunt. Rex cū duobus primarijs, quorum consilijs potissimum utitur, nobis admodum fauet, usque res nostra & doctrina cum primis probatur. Speramus ex hac vinea ceteri inculca hactenus, fructum aliquando vberissimum horreo dominico accessurum.

Amāgucum, vbi multo tempore egimus, multos similiter Christianos habet, in quibus ad religionis perfectionem nihil desideres. Res Christiana cum primis ipsis cordi est, adeo ut iudicare sit admodum difficile, quid ab ipsis differant etià fratres nostri, ob amorem singularem & charitatem qua nos prosequuntur. Lusitanos omnes fratrum germanorum loco habent. Gentilium omnem memoriam abiecerunt, nisi quòd orando pro ipsorum salute, & quantum possunt, ad fidem eandem sollicitando, affectum etiamnum prodant singularem.

In hac vrbe variæ admodum sunt sectæ, acciditque non rarò inter maritum & uxorem, de religione nõ constare, ac ne inter filios quidem. Quæ res apud ipsos leuis habetur. Quisque enim quamcunque velit sectam amplectitur: nec hic turpe est à parentibus & fratribus etiam religione differre. Inter Christianos verò non item. Sed quisque sedulo ad eandem fidem & legem alium hortatur, omnèque inter sese arcta necessitudine iunguntur, nõ illa carnali aut humana, sed diuina charitate. Infideles interim Christianos ut hostes capitales fugiunt & horrent:

con-

Pium obsequium novorum Christianorum. Edificium Patribus donatum.

Numerus novorum Christianorum.

Tentationes diaboli

Noviter conversi, orant pro gentilibus.

Eximia novorum Christianorum pietas.

*In fidelibus
ipsi Christi-
iani sunt
odio, quos
ipsi tamen
Christiani
amant.*

contra Christiani cum infidelibus libenter ver-
fantur, omnem quærentes hortandi, docendi, mo-
nendi occasionem: si quo modo Deus illis quo-
que largiri velit suam gratiam. Demisso adeo
atque humili animo omnes præditi sunt, eaque
morum facilitate, vt non horreant sese in culi-
nam proripere, coci munera obire, cubacula com-
ponere, verrere. Et gratum quidē id obsequium
Deo arbitrantur, si lubentes faciant, sibi que vi-
cissim hoc laboris insigni aliquo beneficio cu-
mulatum iri. Sepenumero spirituale aliquod
remedium petunt, tanquam si in vita spirituali
iam longè essent prouecti. Vbicunque sese of-
fert occasio, de rebus spiritualibus & diuinis li-
benter colloquuntur & tractant, gentiles repre-
hendunt, idola eorum confingunt, iocantes in-
terim: Num quid possunt? inquit: quin vindi-
cant se? quid facent? Atque ita Deos Gentilium
Iudificantur. Sunt etiam nonnulli, qui vouerunt,
se de nulla re penitus nisi diuina acturos. Omnes
singulis Dominicis diebus sacrificio Missæ reli-
giosè interfunt. Multum sanè inter hos, & Indos
Christianos interest. Neque id mirum, Iapanen-
ses enim multo, vt ingeniosiores, ita sunt feruen-
tiores. Quare etiam lubentissimè ad has partes
vobis esset aduolandum, vbi vestros labores tan-
to cum fructu impenderetis.

*Calumnia
gentilium.*

Orta nuper in Christianos est calumnia quæ-
dam Bonzororum: Nam ex auaritia ad fidem in-
ductos dicebant Bonzi, vt ne, quod iam tot annos
consuetudo receperat, elemosynas largirentur.
Quare Christiani ad P. Balthazarum conuenē-
re, egereque cum ipso, vt pauperibus in templo
gazophilacium erigeretur, in quod quisque quan-
tum videretur, coniceret, idque singulis mensi-
bus

bus in pauperes erogaretur. In hunc usum iam
vasa aliquot certis in locis collocarunt, eaq; ori-
za implentur tam largè, vt post datas cuiq; elec-
mosynas, superflit. Antequam verò cibos distri-
buant, explicationem præceptorum Dei præmit-
tunt, vt menti quoque consulatur. Certè ipsorum
tum largitatem, tum charitatem sine magna ad-
miracione, imò rubore, nostræ imperfectiōnis
conscij, non intuemur.

*Ingētes no-
uorū Chri-
stianorū e-
lemosina.*

Aliud præterea misericordiæ opus circa mor-
tuum sepulturam aggressi sunt, parato iuxta
templum nostrum cœmeterio, confecto etiam
eleganti feretro, ad ferenda cadauera. Qui nobi-
liores sunt, funus efferunt, & quod etiam de om-
nibus rectè dixerim, ita misericordiæ operibus
incumbunt, ita ad maiorem indies pietatē con-
tendunt, ita solum Christum cogitant, vt alios
incitent: multiq; etiamnum ad veteres nostras
ædes non raro de patre Chenchicorum, id est,
rerum cœlestium nuncio, percontentur. Quem
cùm responderent maleuoli in Lusitaniam reuer-
tisse, necessum fuit in foro publicè concionari,
sicque ad ædes nostras maiore numero concur-
rere cœperunt.

*Chengicū
quid.*

Prima die Quadragesimæ cineribus Christia-
norum frontes signauimus, vt recordarentur ori-
ginis suæ, seseque in puluerem & cinerem ali-
quando conuertendos. De qua re quoque habita
concio est, atque explicata hæc Ecclesiæ Catho-
licæ sancta & auita consuetudo. Quod sanè au-
ditores non mediocri gaudio affecit. Multi tota
quadragesima ieiunium seruauerunt, mulieres om-
ni Sabbato totius anni, tametsi difficile sit huic
genti ob consuetudinem iam inueteratam, ma-
nè cibum non sumere. Officium S. Crucis ipsa sa-

*Christiano
rū ieiunia.*

cræ sextæ feriæ die, mane celebrauimus. Crucem deinde populo venerandam expotiuimus. Postea passio Domini prælecta est, nec pauci fuerunt, qui in templo pernoctarent. Sancta Paschatis celebritate, ab soluto solenni sacro epulum Christiani totius visibis adornarunt, eo modo quo domus nostræ singulis mensibus solent: ubi verò corporis necessitati satisfecissent, ad templum itum et vt ne animo quoque suus deesset, cibis, & per defunctis etiam oratum est.

*Miracula quædam per aquam Baptisti-
matis patrata.*

*Aqua baptis-
matis
partum fa-
cilitat.*

*Febres sa-
na-
Item para-
lysim.*

*Signo cru-
cis febris
pellitur.*

Hinc Christianorum feruorem plurimum iuuerunt miracula, quæ per aquam baptismatis Deo vilius est operari. Primus hac partus leuatus est, mulieribus nonnullis, & mulatque eam hausissent: febres quoque depulsa sunt. Alius cuius ad mensis tres paralytis vocem etiam ademerat, post multa tentata remedia, veneficiaque, hausta aqua baptismatis, statim priusnam sanitatem, & linguæ usum recepit, ipseque tanti boni nuncius ad nos accurrit. Alius quoque multo tempore paralyti detentus, magna fide aquam eandem hausit, coepitque eo die melius habere, ita vt sese in alium locum transferre potuerit. Alius febribus laborans, iussus signare se aliquoties signo crucis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, febris leuatus est. Verum ignorans ille suum liberatorem, ad idolum quoddam confugit, cuius auxilio studuit impetrare, ne recurreret. Sed dum domum redit, in pœnam impietatis grauiorem, longè acriore febris correptus est, & vt solet vexatio dare intellectum, ad

Patrem Balthazarum rediens, veniam & auxilium in tanto periculo postulauit. Iubetur bis totidem sese crucibus signare, & nihil morbi sensit postea.

Cæterum vt populi fidem declarem, & quam de nostris concepit opinionem, referam quid venatori Regio, qui cum tota familia fidem accepit, euenerit. Is cum falconem amisisset, à Rege in maximo precio habitum, fugissetque, quod propter negligentiam & iacturam sibi à Rege metueret, mater ipsius ad Patrem Balthazarum accurrit, non sine lachrymis rogans, vt à periculo in quo versaretur, filium liberaret. Suscepit Pater negotium, & bono animo esse iubet. Altero die dum mane sub dio horarias preces recitat, ecce falco in tectum domus nostræ volatu resedit, vocatoque homine, falco receptus est, ac miseri illi à metu liberati.

Idem vir ancillam quandam dæmoni familia rem habuit, qui vulpis figura accedens singulis noctibus miseram domo educebat, quæ suscepta fide ab hoc spectro liberata est.

Id quoque de gentilium religione referam. Affligunt se Iapanenses gentiles variis incommodis: tempore frigido aqua algidissima (quam etiam arte quadam frigidior reddunt) se perfundunt: ætate verò feruenti, nec huc inducuntur, nisi diabolicis quibusdam suggestionibus, quibus iam à multis sæculis miserè dementantur. Animum demissum admodum, vt videretur, gerunt, verum in eiusmodi humilitate animique abiectiōe ingentes superbiæ moles dæmon folet erigere.

Est & Bonzorom genus simili insania correptum, qui ad inuentam quandam sese similis pœnitentiam

*A demonis vexatio
ne fides catholica liberat.*

*Pœnitentiæ
diabolicæ.*

*Absinētia
Bonzorū
incredibi-
lis.*

*Confessio
criminum
Bonzorū*

tentiæ agendæ gratia conferunt, vbi in Idolis
consistentes, 60 dierū spacio non amplius quia
oēties manducare dicuntur, idque tantum, quo-
tum vola manus capere licet. Vbi verò hoc pu-
nitentiæ tempus exactum est, publicè inuicem
produnt sua crimina, accepto datoque iurium
do neminem ea publicatorum.

Tantus est hic mancipiorum, & martyriū da-
monis numerus, vt dici non possit. Est quoddam
Idolium in præalta rupe, ex quo Iapanenses,
præcipitare solent, arbitantes fieri non posse,
non sint sancti qui propter Deos ita sibi vitam
abripiant.

Aliud est Idolium vbi se affligunt hoc modo
bene nummati accedere iubentur, ibique erit
consistunt, ita vt nemo alterum tangat: cum ve-
rò pro dæmonis arbitrio satis pœnarum dedisse
videntur, iubetur quisq; assumptis nummis cy-
ba vectus in mare tendere, & ibidem perforat
naucula, vt saluetur, miserè interit e Honorè di-
nissimum arbitrantur, si quis sibi manus inferat
quare cum nobilis quispiam est occidendus,
carnificem præueniens, ipse se trucidet, æternæ
sibi & posteris famam, ac memoriam parit, et
que misericordiam ob huiusmodi facinora ve-
nerantur. Cōtrà qui carnificem expectat, tum
ipse tum posteri ignominia notam indelebilem
incurrunt.

Sed: accipite aliud infantiæ genus, quod hic
tempore P. Francisci contigit. Venit huc quidam
Maiaco, peluim secum ferens, tanquam mirabile
quid, ac sacrosanctum, quod in ea Maiacensis Re-
pedes lauisset. Hunc enim Regem sanctitatis ma-
mine celebrant. Quare peluim hanc non pauca
ecremoniis venerati sunt multi, subinde capiti
can

eam imponentes, si quid fortè sanctitatis cerebro
affricaretur. Volens quoque infælix hic Maiacen-
sis Patri Francisco gratificari, rogauit, num &
ipse capiti cuperet peluim imponere. Tum ille
subridens: differ, inquit, aliquantisper. Rex hic
Maiacensis terram pedibus tangit nunquam, si
tangat, actum de ipsius sanctitate clamant, & di-
gnitate, si videtur, exuunt.

Iapania quadraginta sex provincias habet,
Idola 13000. In Regia aula nullum genus Ido-
lorum deest: causam hanc adferunt, quod vi-
gilare Idolorum animas arbitrantur, & Regis
curam gerere. Quod si Regem contingat ad-
uerfi aliquid pati, aut egrotare, Idolum illud,
cui nocte illa Regis Iapaniæ cura commissa erat,
verberibus excipitur, eiectumque è palatio cen-
tum dies exulat, deinde humanitate magna re-
cipiunt, & blanditiis lignum, saxumue demul-
cent, verentur enim ne tam ignominiosum
exilium maneat alta mente repositum, contum-
liamque tantam aliquando seuerius vindicet.

Tanta sanè hominum cœcitas, & dementia. Ro-
gate quæso fratres charissimi Dominum, vt mit-
tat, qui tanta zizania inimici hominis radicitus
extirpet.

Amanguci habitat P. Cosmas Torres cum a-
lio quodam fratre. Habet hæc ciuitas mille quin-
gentos & amplius Christianos. Bongum verò v-
bi P. Balthazar agit, cum alio quodam laborum
socio, 700. Iamque aperta via est, vt omnes Chri-
sti fidem suscipiant. Rex enim impensè fauet,
nec minus ipsius frater Rex Amangucensis.

Det Deus ipsis fidei lumen illustrare.
Firandum quod Bongo abest octidui, circiter
200. Christianos habet: summè aliquè ex nostris

*Iapania
provincia.
Numerus
Idolorum.*

*Idola affli-
guntur.*

*Amagucū
habet 1500
Christia-
nos, Bun-
gum vero
700.*

*Firandum
200. Chri-
stianos ha-
bet.*

desiderant, quem si haberent, procul dubio plurimi Christi fidem amplecterentur. Multos enim 15. dierum spacio, quo ibi egit P. Balthazar, baptisinate abluuit, & inter eos quosdā primae nobilitatis viros. Ipse quoque vrbis Dominus multum propēdit, quod ex hisce eius verbis satis, dum sum inuiferem, intellexi: Cor (inquit) meum iam quasi Christianum est: faxit Christus, vt breuius sit nostrae religionis cultor.

Prima ciuitas, ad quam P. Franciscus appulsi-
Gangassima est, vbi Christiani numerantur sex
ms 500. plures alioqui futuri, si operarij suppetere-
Christiani. Orate Christum Dominum, vt vos huc mittat
nec dubium quin magnum futurum sit vestrae
premium, & gloria.

Ex Iapania, anno salutis humanae
1554.

Seruus inutilis Societatis Iesu
Petrus.

R. P. IGNATIO A LOIOLA

Generali Societatis Iesu, Melchior

Nunexius. 1554.

Pax Christi. &c.

Felicē B.
P. Francisci
mortem
narrat.

Vperiori mense Ianuario de
statu rerum Indicarum scripsi,
nunc verò ex multis partibus
ca perstringam, quae contigerunt
Indis, ex quo M. Gaspari, pro
memoriae loco, Indiae partem
administro: prius tamē nonnulla de preclaro
Francisci obitu describā. Cum igitur esset in
tu quodā, cui nomen San Choā, conuenit cum
quo

quodā naua Chinēsi, vt nauigio in ciuitatem
Canshanā veheretur, trecentorū aureorum piper,
quod elemosynae nomine acceperat, pro nauulo
numeraturus, praesentissimum cui sese obicie-
bant, vitae discrimen. Lege enim apud illos cau-
tū est, vt hominū quisquis inuenerit externum,
multaretur morte. Verum tanta erat huius Pa-
tris charitas, ac pius animarum zelus, vt tamen
compertissimum haberet sibi subeundos esse vel
perpetuos carceres, ærumnas, captiuitatem, ex qui-
sita deinum mortis supplicia, tamen hæc ipsa pro
nihilò duceret, modò destinato sibi frui posset si-
ne, & ex amplissimo Chinenis regno nonnullos
ex tyrannide diaboli, Christianis adserere libertati.
Neque diuina illi defuit bonitas. Nam pro in-
genti quæ gerebat spiritu, per mille pericula, & la-
bores progressum dedit Deo Op. Max. vt vel vnū
frumenti granū Ching solo cōmissum tandē ali-
quando fructum daret centesimū: neq; certē mi-
nus ipsius mors clara, gloriæque plena, quam vita
propter raram pietatem suscipienda fuit. In portu
adhuc, & nauis existens, cum intelligeret resolu-
tionis suae instare tempus, in cubiculum secedit,
crebra edit suspiria, orationes assiduæ ab iis, qui
ante fores præstolabantur, auditæ. Totum hunc
in modum, solus cum Deo solo diem, noctemque
totam orans consumpsit. Postero die affectum se
admodum valetudine esse declarauit, nec quicquam
sumere volebat cibi aut potus. Tertio à
morbo die, cum admodum ingrauesceret, nihil
præter pia ad Deū colloquia, & vota audiebatur,
sub mediā denique noctē 2. Decembris, post legiti-
mum vsque ad finem certamen beatum crea-
tori suo spiritū reddidit. Lusitani autem, qui tunc
aderant, corpus opertum calce plurima feretro
f iiii impo-

P. Franciscus
300.
aureos nu-
merat pro
nauulo ad Sa-
nas uehen-
dus.
Dura Sina-
rum lex in
externos.

Claramors
Francisci
Xauier.

*Calce oper-
tus sepeli-
tur.*

*Miraculo-
sa admodū
corporis
cōseruatio*

*Corp' gra-
tum spirat
odorem.
Vestes, nec
caro sensere
calcis
vitiū.*

aderant, corpus opertum calce plurima feretro
imposuerunt, & non procul à mari, vestitum, at-
que ornatum superpellitio, & stola manibus à
crucis formam compositis, sepelierunt Exactor
rò trimestri, duabusq; hebdomadis, cū nauis e-
dem hac Maluccam rediret, Lusitani pro pio in
eum affectu, sepulchrum inuisere, ac corpus, si gra-
uis non obfaret odor, Malaccā transportare coe-
stituerunt, vt in Christianorū templo sepeliretur
visunt igitur sepulchrum, atque corpus ab omni
corruptione adeo integrum inuenerūt, vt etiā
ipsa facies præ se haud obscura ferret vitæ signa,
atque gratum spiraret odorem, tantum abest, vt
quicquam vel arrosium sit de corpore, vel quod
præ cæteris humanis vsu venire solet corporibus
villā redderet graueolentiam, præter eam que ca-
ci naturalis est. Verū, vt certius adhuc illis de re
euentu constaret, vulnuseulū brachio quod infra
viuentis carnis, gratiq; odoris erat, insignunt: sed
neque vestes quibus S. P. inuolutus erat, vel tur-
tillum senserunt corruptionis. Igitur, propter no-
uitatem miraculi inter admirationē, & gaudium
suspensū, corpus Malaccā inhumandū transfulerūt,
vbi etsi tunc nemo de Societate erat, summa ta-
men veneratione ab amicis & deuotis quorū nō
exiguus erat numerus, receptum fuit: verum siue
ex ignorantia, siue curiositate vt miraculū proba-
retur, siue vt præfecto qui B. huic patri aduersari
solitus erat satisficeret, Deo forte ita ordinante,
quò illustrius cōstaret omnibus illius loci homi-
nibus Beatissimi huius Patris Sanctitas, Malaccē-
sium sæua consuetudine corpus in perexiguū
tumulum coniectum pistilloque contusum, col-
lo crureque confractis, fuit, cuius etiamnum
hodie nonnulla cernere est vestigia.

Sed

Sed in eum locum cū Societatis nostræ Ema-
nuel de Thauora venisset, qui Chineses, & Iap-
panenses visebat, hortatu quorūdam amicorum
corpus è sepulchro eduxit, omni ex parte planè
integrum: tametsi contusionis vulneribus saucia-
tum, etiamnum suo cruore confersum, nō secus
acsi recens planè sanguis emissus fuisset, magna-
que vt par erat veneratione, loculo quem lega-
tus Proregis Indiæ ad Regem Chinæ missus, pro
suo quo erga P. F. ferebatur studio, fieri mandā-
rat, inclusit. Loculus verò erat tum intus, tum fo-
ris purpura obtectus, peristroma quoque addide-
rat aureum, eiusdemque materiæ puluinar ca-
piti subiectum. Mox vbi intellexi nauē quæ cor-
pus ipsum deferret, Goæ proximam esse, in lem-
bum deponi iussit, vt eò citius ad littus appelle-
ret, ego exemplo S. Thomæ Apostoli prouoca-
tus videre, & palpare volui, quod in vulgus de
ipso ferebatur. Nam si nos in admirationem du-
xit id quod passim spargebatur, an non longè
amplius id commouit quod vidimus? Quamuis
autem menses quindecim mortuum fuerat cor-
pus, calce opertum, & in terra defossū, tamen
perseuerabat adhuc delicata, ac mollis caro, e-
demq; vigore citra omnem corruptionem, quæ
vel à calce, terra, aut etiam vermibus nunquam
non contrahitur, odoremque spirabat suauissi-
mum. Demum die Veneris ante Dominicā Pal-
marū, qui fuit 16. Martij, Goam appulimus, vbi
in littore Prorex cum tota Indiæ nobilitate, cle-
ro, societate, quam vocant misericordiæ, ac vni-
uerso populo, nostrū expectabat aduentū. Post-
quam autem è nauī depositum est, nos, qui è So-
cietate eramus sacerdotes, humeris subeuntes in
eodē loculo ad monumentum à nostris ad id
com-

*Honor S.
corpori ex
hibitus.*

*Corp' sub
terra cal-
ce opertū
15. mēsis
incorruptū
grati-
que permā-
nit odoris.*

*Veneratio
sancti cor-
poris.
Prorex cor-
pus B. sic-
xis genibus
honorat.*

comparatum sublimiori in loco , quo omnibus magis esset conspicuum , deportauimus : vbi verò ad templum vetum esset , Prorex ad genua pronus se deuotuit , & loculum exosculatus est , deinde eodem venerationis officio totus populus corpus sanctum est prosequutus . Quantum mihi coniectura consequi licebat , videbantur esse in templo supra quinque aut sex hominum milia , qui non se auelli passi sunt , à sepulchro , priusquam corpus viderent . Necessitati igitur cedentes omnibus ostendimus : tanta verò extitit deuotio , religioque huius populi , & admiratio , ut nihil vnquam me vidisse meminerim , quod tantopere ad gratiarum actionem nos inflammaret .

*Populi er-
ga S. cor-
pus pietas.*

Alij stebant , alij pectus tundeant à Deo veniarum peccatorum postulantes , alij tanto molimine nitentur suis rosarijs corpus cōtingere , vt etiā ipsi cancellos frangerēt , nullū pedes ipsius exosculandi sine faciētes . Sanè eò spectare populi pietas videbatur , vt nisi in re præsentī nos aduissemus , fortè corpore in minutissimas particulas dissecto , sibi quisq; aliquid rapuisset , quod reliquiat loco asportasset : neq; ante diei Dominicæ noctem mediam , præ nimia populi frequentia in monumento copus condi potuit , aut templum claudere .

*Memorabi-
lis Franci-
seanorū er-
gā defun-
ctum reli-
gio.
Canonico-
rū de defun-
cto testimo-
nium.*

Die sabbati religiosi duo Franciscani templum nostrum aduentu & sacrificium Missæ , non tantamquam defuncto Requiem precaturi , sed honorem exhibituri , gratiasque acturi Domino Deo , de beata Virgine cecinerunt , Die porro Venetiæ , qui hoc sabbatum proximè antecederet , summi templi Canonici de sancta Cruce solemniter fecerunt Missarum : suo testimonio comprobantes , quod sicuti M. Franciscus his in locis illustraria crucis statuerat trophæa : ita per eandē cœlesti

conscendisset , vnde & sacræ cruci meritos etiam deferebant honores . Neque minor populū vna voce sanctum corpus conclamasse , quia etsi vita , virtutumque magnitudo argumentum spiritus sancti gratiæ in eo abundantis ostenderent : vide re tamen humanum corpus , natura sua præ reliquis animantibus magis obnoxium corruptioni immersum calci , quæ carnē exedit , & ossa vi sua comminuit , nō labefactatū esse . neq; vel tantillū odoris tetri totis quindecim mēsis contraxisse proculdubio naturæ ordinem , & vires superabat .

Pluima de eo post mortem innotuerunt , quæ dum viueret , occulta manebāt . Religiosus quidam instituti D. Francisci , P. Ioannes Derius , vir integerrimæ vitæ , qui nonnunquam P. Franciscū comitatus fuerat , antequam religioni se mancipasset : vbi tanta gloria fulgere ipsius corpus vidit , dicere cœpit : Quandoquidem diuina bonitas M. Francisci sanctitatem palam mundo ostendit : volo & ipse aperire , quæ nulli vnquam mortalium communicauī . Erat (inquit) piæ memoriæ Franciscus : dono prophetiæ donatus : Nā cum aliquando pijs cogitationibus quibusdam immersum essem , easque ne illi quidem reuelare : omnes mihi sigillatim per occultam Dei inspirationem cum lachrymis religiosus P. ediserebat . Vicarius item S. Thomæ , apud quem M. Franciscus hyemauerat , mihi , & cunctis alijs dixit se id certò scire , virginitatis dono ornatum eum esse , quod cum secretorum eius conscius fuisset , potuit assenerare : multi quoque constanti sermone affirmabant eum in Commorino promontorio mortuum ad vitam excitasse . Ad hæc frater Paulus Sanfidius Iapansis , qui sepius ei comes itineris fuit , mihi pro re

*Sancti post
mortē cla-
rent.*

*P. Ioannis
Derij Frā-
ciscani de
P. Frācis-
co testimo-
nium.*

*Vaticinan-
di spiritu
prædit⁹ su-
isse videtur
pater Frā-
ciscus.*

*Mortuum
ad uitā di-
citur reuo-
casse Pat.
Frāciscus.*

*Cæco lu-
men resti-
tuit.*

pro re verissima adfirmavit, quod cæco lumine restituisset. Reliqua brevitatis studio omitto: quòd Proregis consiliū sit ipsius gesta integra servare historiæ, atq; ad Regē mittere, cuius rei negotium, Vicario generali commissum est. O beatum patrē, & benedicta vestigia itineris, laborum, periculorum, quæ subijt: quādoquidem non solum id est promeritus, ut animus gloria æternæ felicitatem consequeretur, sed etiā corpus tot signis antea actæ vitæ integritatem, & innocentiam comprobantibus illustre redderetur. Speramus, tamen dux noster, & antesignanus in Chinæ ingressu obierit: non futurum ob id, ut pædem inde referamus: quia potius eius exemplū erecti diuino iuvante numine, pari animi robore rem ut difficillimam, ita & præclarissimā prosequamur. Etenim si Dominus tanto præmio affecit eum, qui tenebatur solum ingrediēdi Chinam desiderio, cum non sit ingressus: non minori eos successu, præmioq; dignabitur, qui penetrarint; modò digna extiterint diuinæ bonitatis instrumenta. Quapropter necesse est, ut huc veniant aliqui spiritu magno præditi, qui perempti regni repagulis, nobis sint adiutores, ad subiugandum fidei Evangelio agrestem planē, ac ferocē plenamque inimicorum fidei Christianæ regionem. Quāvis autem labores periculis coniuncti subeundi sunt plurimi, & conuersionis principū multis difficultatibus obnoxium, spes tamen nō exigua est fructus amplissimos fore.

*Reges pri-
cipeſque
ad fidē no-
stram pro-
pensi.*

Certè M. Franciscus in Iapania labores & pericula nō pauca expertus est, & quæ erat eius hū militas, semper ea celavit, adeoque hunc agrum excoluit, ut potius ad colligendos fructus, quàm nostra industria parados ire videamur. Rex enim

Aman-

Amangucensis, apud quem est P. Cosmas Torres, & Duardus Syluius: item Rex Bongensis, cui ut fidem persuadeat, operam dat P. Baltazar Gagus, & Ioannes Ferdinandus: item Dux Firandēsis ad Dominum Alphonsum Proregem præterito mense Aprilis literis significarunt, se iam demum veritatem agnoscere, & legem conditoris vniuersi probare, quam nostri ex vltimis terræ finibus attulerūt. Rex autem Bonganus facile Regum Iapaniq; opulentissimus, ad Proregem legatum cum literis & muneribus misit, quibus declaravit se teneri desiderio, tum ut Christianus efficiatur, tum ut amicitia cum potētissimo Lusitanorum Rege iungatur. Arbitratur enim nullius gentis adeo esse nobilem Regem, ut qui & viuitibus sit illustrissimus, & opes si spectemus, longè potētissimus. Quamobrem & se beatum sperabat fore, si cum eo sibi fœdera amicitie constarent. Fatetur se non longè abesse à regno Dei, ac se vno tantum impedimento retineri, scilicet timoris humani, quem subiecta sibi inuitit nobilitas, quæ suo absque consensu fas non esse arbitratur Regi nouam admittere religionem, recipit tamē nullam in se moram futuram, simul atque Principum aliqui Christianorum sacris fuerunt initiati. Iapanenses adeo sunt bona indole præditi, ut nonnunquam audierim ex M. Francisco se in toto orbe inuenisse homines magis rationi obsequentes. Qui ad Christianismum sese conferunt, quorum supra quatuor milia existit numerus, neque vilius compendij ratione, neque ut militiæ præfectis sint commendatiores, multo minus vi aliqua inducuntur, sed vltro, & cū recto rationis iudicio, ad verā cognitionem legis Domini nostri Iesu Christi veniūt,

*Rex Bon-
gatus.*

*Iapanenses
rationi ob-
sequētiſsi-
mi.*

quo-

*Ingenioſt
Iapanen-
jes.*

quorum animos eò vberiori gratia ſua Domini ornat. Rationes, & argumenta reũ optimè capiunt, & reſpondēt interrogationibus ſibi propoſitis ingenioſè: ſi qua de re addubitent, cum modestia rationibus additis inſtitui deſiderant. Iam verò poſtquam evidentibus argumentis edocti, falſas eſſe opiniones, & errores diabolicos, in quibus hæctenus verſati ſunt: & contra, legem Chriſti eſſe conformem omni legi naturali: haud inuitos patiuntur ſe ad Chriſti fidem traduci. Cum verò ſacro abluti ſunt baptiſmate: ita gratia Chriſti in eis redundat: vt maximo eò ſeruore aduerſus Ethnicos parentes ſuos, & familiaritate iunctos diſputent, eumciantque ipſorum fidem falſam eſſe, & fictam: noſtram verò veram, & ſynceram. Sunt nonnulli qui cum nos poſſint noſtram fidem rationibus tueri, ab armis (niſi à noſtris prohibeantur) non abſtinent. Audiui ſæpenumerò ex Magiſtro Franciſco eo ſe nomine ſolari, & plurimum operæ precij percipere, quod nouorum in Iapania Chriſtianorum in ſe fidei ſeruor, vt ſi res ita poſtularēt, citius centē occumberēt morti, quàm Chriſti legem deſererent. Nobiles plerique, & ex primarijs plurimi fidem Chriſtianam ſuſcipiunt, & quò quiſque eſt maiori ingenij acumine præditus: hoc ad fidem conuertitur facilius. Rex, qui Bungi imperat, Societati aream assignauit ampliſſimam planè ædificandis domibus, Eccleſiæ; hortus, alijsque rebus neceſſarijs accommodatiſſimam, cui & id. conceſſit priuilegij, vt nullus eo in loco capite plecti, nec quidem in vincula conijci poſſit: liberam præterea fecit omnibus citra noſtram ad noſtram religionem conuolandi poteſtatem, ſeu cras addens comminationes ſupphriorē

ijs, qui

*Feruor ip-
ſorum, et
ſtudium in
Chriſti-
niſmo.*

*Conſtitia
Chriſtia-
na.*

*Rex Bongj
in Societa-
tem libera-
litas, ac
pietas.
Priuilegia
cōcedit col-
legijs So-
ciet.*

ijs, qui vel patribus noſtris legē veritatis nunciãtibz, vel ijs qui ſua ſpontē ad Chriſtianismũ ſeſe conferunt, eſſent moleſti. Eadem priuilegia Rex Amanguenſis iam cōmemorati Regis frater, conceſſit, quibus, quàm latè ſuū patet regnum, vtamur. His, ac alijs de cauſis ſunt quidam ex noſtris Sacerdotes in Iapaniam profecti, vt his de rebus certius aliquid cognoscerent: & ſi quis defectus eſſet operariorum in tam ampla meſſe, ſuam quoque ibi operam nauarent. Incredible eſt quantum id quoque ad profectionem in Iapaniam ſuſcipiendam nos inflammari, eòque magis, quò paulò antè inuulgari cœptum fuerit propter inſperatam M. Franciſci mortem, de ſeruore populi, nec non Ethnicorum conuerſione plurimum remitti. Sed alia ex parte me interitus M. Gaſparis, & Emanuelis Moralis, & P. Vibani detinebat: cum fidem in India iam floreſcentem neceſſe quoque erat ad maturitatem perduci. Aliquot tamē rationes euangelizãdi Iapanēſibus me ad illud iter ingrediendum incitãrunt. Patrum omnium mens, & voluntas M. Frãciſci noſtri Prouincialis exiſtimantis in literis eruditionem plus adiuuenti, & vtilitatis Iapanēſibus, quàm Goanis allaturam: quòd talis ſit populus, qui de rebus ſingulis rationes poſcat. Deinde exemplum præcuntis ſuperioris noſtri Magiſtri Franciſci qui cum potuiſſet Goæ cum fauore, & beneuolentia Principum in otio quietere, fugit tamen: labores potius, quàm quietem, pericula, quàm ſecuritatem, & crucem quam delicias amplexatus, inuiſendo toto 12. annorum ſpatio, quibus in India fuit, Comorinum, S. Thomam, Maluccas, Amboinum, in ſulas Diomorinas, Iapaniam, Chinam deniq; Mihi verò,

*Regis Amanguenſis
in religio-
nem ani-
mus.*

*Otium ſu-
gicdum. La-
bor vero
crucis am-
plexendus
eſt.
Duodecim
annis Pat.
Franciſco
Indis con-
uertendis
deſudauit.*

cui (tameſſi inutili, & indigno) ſuum onus impoſuit, cum non viderer officio meo ſatisfacere, quo erga diuinum honorem quaerendum, & pro Societatis noſtræ inſtituto, ad ſalutem proximorum promouendam, obſtrictus ſum: vitio verti iure poſſe video, maxime ſi Goæ manerem cui iam in proſpectum eſt, vt mihi perſuadeam neminem illic ſalutis ſuæ iacturam facere poſſe, cum per præconum Euangelij iſtic locorum abundantiam populus non infeliciter ſit inſtitutus. Quamuis me occultis quibuſdam ſtimulis à Deo vocante ſentiebam, illuc non nimium tamen mihi ſumens, aut plus æquo confidens, quò maiori ſecuritate, animique tranquillitate negotium à me attendetur, hoc totum iudicio P. Pauli, & M. Baltazaræ Diazij, & quorundam aliorum commiſſi, per quos mihi Dominus (vt ſperaueram) ſuam declarauit voluntatem, dum meum propoſitum ab omnibus, etiam Prorege, qui mihi viaticum ſubmiſtrauit, vnanimi probatur conſenſu. In Iapaniam igitur læto animo, populo Goenſi profectionem comprobante, quòd ſperarent ei genti in magna ſalutis commodum ceſſuram, me accingo. Accedit eò quòd Dominus Deus animum Dom. Ferdinandij Mendosij Montis Maiorani, familiaris & deuoti admodum R. P. Franciſci (qui decem aureorum millia in bonis habebat) vt mecum in Iapaniam proficiſceretur, hac quam exponam, occasione impulſerit. Octiduo ante meum abitum ipſa Dominica, quæ de bono paſtore Euangelij populo exponitur, mecum profectus eſt ad inſulam Chioram tribus miliaribus Goa diſſitam, in qua templum D. Virginis à gratijs extruebatur, ad quod opus perficiendum 30. aureos eſt elargitus. Nec ei deſuit B. Virgo: cum enim de Deo,

rebutuſq;

rebutuſq; ſpiritualibus, mira deuotionis, charitatiſque ſeruore vnà colloqueremur: vouit ibidem (quantumuis temeritate veritus, ne ea ratione faceret, prohiberè) ſe corpus, animam, fortunãſq; omnes, ipſam denique vitam in Dei gloriam, proximorumque ſalutem perpetuò impenſurū. Vir eſt ſubmiſſi admodum animi, & cui, vt cõfidimus, diuina bonitas ampliffima gratiarū dona tribuet. De rebus ſuis ita diſpoſuit: ſororibus, fratribuſque germanis in Luſitania commorantibus duo aureorum millia miſit: reliquam pecuniæ ſummam in eleemoſynas erogauit. Exiſtimo enim cum in Iapaniæ profectione amplius 4. millibus expendiſſe, tum vt munera quædam emeret, quibus beneuolentiam, & amicitiam Regum ac Principum aucuparemur: tum vt in præcipua Iapaniæ ciuitate templū erigamus. Quoniam verò iam olim in Iapania & China quatuordecim annis mercaturę operam dedit, & in notitiam Regis peruenit: legatione Proregis Indiæ nomine ad Regem Bungẽſem obit: præcioſiſſimaque munera nomine Regis Luſitanie deferret: eū ſperamus adiuuenti non parū in ſuſcepta profectione allaturū. Hunc Mendẽſium inquam adhuc nobilitium more purpuratum (quòd legatione fungatur ad Iapaniæ Reges, quibuſcum ipſi de grauiffimis rebus tractandi incumbit cura) R. tua Chriſto Domino commendare non ceſſabit, etiam hoc nomine, quòd in ſodalitium noſtrum, ac inter fratres Societatis ſit admiſſus. Admiratori profectò futurus eſt multis, quando non ſolum verbo, ſed etiam exemplo vitæ, cernent eum, quem aliquando beatum propter opes prædicauerant, contemptum mundi oſtendere: ac nudum Chriſtum nudè ſequi, qui paulò

g

antè

Nemo ſibi
fidat facile

Contemptus
diuitiarum
propter e-
uangelium

Regis Lu-
ſitanie le-
gat⁹ ad Re-
ges Iapa-
nie.

antè mollibus vestiebatur, vt vel sic intelligat ma-
leuoli, nos nihil præter Dei honorè, ac lucrū ani-
marū querere. In Iapaniā proficiscimur, P. Gaspa-
rus Vilella, & ego sacerdotes, item quinque stu-
diosi, Melchior, & Antonius Diazij, Ludouicus
Fruys, Stephanus Gois, & frater noster Ferdinan-
dus Mendezius. Hos enim elegimus, qui vt vir-
tute maiori ceteris præstant, ita magis idonei ad
discendā linguā Iapanensem videbantur. Abdu-
cimur quoq; quinque; ex ijs orphanis, qui Goæ cu-
ra nostræ sub iunt: commodum enim videbatur
Proregi, & patribus nostris, vt edocti linguā Ia-
panensem loco interpretū esse possint nostris, qui
Roma ad Gentiliū conuersionē, & amplissimo-
rū Iapaniæ regnorū iurē vēturi. Adolecētes autē
delegimus, qui virtutū iudicij; naturalis præsi-
dio ad recipienda diuina charismata specimen
reliquis illustrius præ se ferētes, ad institutū quod
aggredimur, magis idonei videbātur. Illud pro-
fectō admiratione dignū est, quodq; homines ad
Deū laudādū maximè prouocet, cernere scilicet
alacritatē, & promptitudinē horū omniū, quos
nobiscum abducimus, & alia ex parte eorū qui
in nostro, & orphanorū Collegio relinquūtur, la-
chrymas intueri, quod laborū, & discriminū non
possent esse socij. Ex primarijs quoq; ciuibus plu-
rimi vnā congregari expetebāt, mundi delicias vt
seruiret Christo, posthabētes. Atq; ad eō tantus er-
rat eorū feruor, vt tantū nō vi illata, nos cōpelle-
rent, ipsos in Euangelij expeditionē admittere.
Quidā soluisse nos aduertēs, ac celeri vestigio cō-
sequēs, cum in nauim cōscendisset, summis præ-
cipibus cōtendebat ne à nobis in continentē remit-
teretur. Nonnullæ præterea antiq̄ matronæ vir-
tute, & generis nobilitate clarę, mihi ante disces-
sum

*Labores
& discrimi-
nis pro-
nomine
Christi de-
siderium.*

*Matrona-
rū animus
ad euāgeli-
zandū suo
sexuū.*

sum supra modum importunæ extiterūt, vt sine-
rè & ipsas nobiscū in Iapaniā nauigare, suā optā-
tes operam mulieribus in Iapaniam conuertendis
impendere. Ex Goa præcipui nobiles cum cer-
nerent planè sibi per nostros in Iapaniam trai-
ciendi negatā iri potestātē, muneibus expugna-
re nos attentabant, quibus Regū, Dominorumq;
gratiā tū nobis, tū nouis ad fidē nostram cōuersis
demeremur, vt vel beneuolentię signis minus au-
uerlarētur fidē Christianā. Deus Op. Max. vetū il-
lis lumē cōcedat, vt impuro Deorū cultu repudia-
to, veritatē agnoscētes in Iesum Christū Dei filiū
credant. Cæterum (quod fortè prius dictū oportuit)
cum Goæ nos ad portū cōferremus, pleriq;
ciues omnes nos deduxerunt, quibus simul cum
valedictione mutua, ingens obortus est lachry-
marum imber: sed priuquam conscenderemus,
ad Beatæ Virginis Choanæ ibamus omnes: vbi
sacris peractis, cum innouatione votorū, Deo ab
omnibus agebantur gratiæ, ac prosperitas in sus-
cepta iā peregrinatione petebatur. Porō quē-
admodum hoc primo die diuina ipsius bonitas
nos haud vulgari suauitate consolationis, & spei
refecit: ita speramus futurum deinceps, vt ad ma-
ius meritum multis nos obiciat pro suo nomine
difficultatibus, ac sub iuniperō sanctę Crucis tri-
buat quietē. Nam dum conuertendis infidelibus
sincerè datur opera, in periculis securitas, in labo-
ribus quies, in miserijs gloria, & vetū Christi ob-
sequiū inuenitur. Etenim: hic purus diuini hono-
ris amor, & salutis animarū desiderii exercetur.
Hic tribulatiōes, & labores nō permittūt in ob-
liuionē venire iustitiā bonitatemq; diuinam, hic
infidelium cōtradictiones, fidei, spei, & zeli diuini
faciunt incrementum, hic certa spes præmij, &

*Quid sibi
proponere
debet euan-
gelizans.
Vbi uerū
Christi ob-
sequium.*

coronæ, & vberimus animarum fructus, hic postremò quò magis defunt humanæ consolationes, & præsidia, hoc copiosius ille nobis ad se consolator sanctissimus. Ac demùm si his in locis Deus martyrij gloriam non querētibus tribuit, quantò magis expetentibus eam est cōcessurus.

*Martyriū
Mendezij.*

Germanum fratrem nostri fratris Ferdinandi Mendez, cū cepissent Mauri regni Bintani, quod est vltra Malaccam, neque possent blanditijs, & pollicitationibus inducere, vt Maurus fieret, varijs tormentorū pœnis attentarunt, si quid haberent virum compellendi. Principio alligatum arbori tormenta bellica ter, aut 4. in eum exonerauerunt frustra, cū illum ne attingerent quidem. Neque idcirco finem fecerunt suæ crudelitatis, quin potius in eum B. Virginiis præsidium inclamantem, non ante desisterunt iurare, donec machina bellica medium trajicerent, gloriosumque martyrem propter constantem fidei promissionem efficerent. Iam verò in Tartana, quæ est remotior vltra Malaccam, qua etiã nobis iter faciendum est, cū Mauri Lusitanum cepissent, neque eorum hortatu, ac impulsu vellet Christi religionem abnegare, eligens potius mori, quàm propriam salutem cum fide deferre: illi amplissimos obtulerūt honores, & copias, si Maurorum sequax esset religionis. Quem cū viderunt ea esse animi constantia, vt non posset istis honorum, & fortunæ ludibrijs commoueri, neque latum quidem vnguem à sua sententia transversim agi, illum ex arbore in quodam palos acutos, & humi defixos præcipitem dederunt, quibus infixus nomen Iesu continenter inuocabat. Impij verò à confossi facie pellem detraxerunt, manus, pedesque vnguibus spoliã-

*Aliud mar-
tyrium cru-
delissimū.*

runt: neque ea crudelitate exatiati, gladio quoque illi viscera aperuerunt, & eduxerunt, quibus tormenti generibus tridui spatium cū crudeles oblectarentur carnicices, Lusitanus nihil præter suauissimum nomen Iesu ingeminabat. Erubescit Sidon, aut, mare. Alij sunt etiam plurimi hic martyres, qui fortè dum non martyrium querūt, tamè eos illos dignatur Deus. Quid igitur agimus, quid moramur? veniunt ab Oriente, & Occidente, & sedent in regno Dei cum Abraham. Quid nos detinet, quamobrem tam illustres victorias, atque triumphos nobis eripi patiamur? Hic oves Iesu Christi vagæ feruntur, quòd non sunt pastores, qui in vnum ouile eas cogant. Venite Patres, & Fratres charissimi, vel tanquam pastores, vel tanquam mercenarij, quia merces amplissima est ijs proposita, qui aucto ouium grege, sic in vnum ouile compellunt, vt vnum eundemque agnoscant pastorem. Expendite quæso quàm vasta sint Iapaniæ regna. Considerate quàm ampla sit Chinenensis ditio, vt quæ amplitudine Christianum superet orbem. Hanc meritum in eos coronam benignus Deus Societatis nostræ Patribus videtur referuasse: vt qui obedientiæ sacramento eò missi fuerunt, illos in fidei explicatione erudiant, atque ijs de rebus, quas humana mens neque intelligere, neque comprehendere potest, informet, vt verbum vitæ æternæ audientes, in Christum credant, & credentes gloriam æternam, finem nostræ creationis, consequantur. Verendum patres, & fratres mei, ne seuerè hac de re sit Deus à nobis exacturus rationem, nisi magna diligentia succurratur animis pereuntibus, quos Christus suo sanguine redemit, præsertim cū nobis nulla non offeratur

*Alij plures
martyres.*

*Exhortatio
ad marty-
rium.*

*China re-
gnum am-
plissimum.*

bene merendi de illis occasio.

Cauete igitur ne vobis vera desit charitas, que ad id salutis negotium cōprimis est necessaria: Euoluite animo, fratres mei, quale officium Deus nobis in terram degentibus commisit: certè augustissimum: quid enim esse potest augustius, atque illustrius, quàm animas Christo lucrificare, & aberrantes oves ad suum pastorem reducere: cum de hoc genere officij gaudio incredibili Angeli afficiantur in cœlo. Certè lege Christiane charitatis obstricti sumus ijs opem ferre, quos sibi Dominus in his Iapaniæ, Chinæque finibus delegit. In Iapania verò, & China nulla memoria, nulla extat cognitio Domini nostri IESV Christi. Offeramus nos ipsi Iesu instrumenta diuini sui obsequij, vt tandem sua dignatione sonus, & vox Euangelij in terram Chinarum, & Iapanensium feratur. At necesse est, vt insignes cōmilites concedamus, vbi dux, & antesignanus no ster occubuit, ne à victoria degeneres repellamur. Ab vrbē Roma, atque etiam ex Lusitania opus est, veniant milites ad spiritualem pugnam ita instructi, vt post præclaras victorias illustra quoque statuere possint trophæa. Tales eos esse opto, quales exiterunt Gedeonis milites, vt pauci sint, sed fortes, & in bello acres, atque ex alto stantes bibant quantum satis est, ne animi affectum in res fluxas, & caducas, terramq; abijciat: neque etiam vereantur sua vasa fictilia ad terram illidere, non magni hanc vitam ducentes pro salute proximi. Militia autem, quia nocturno fit tempore, lucernæ accendendę sunt fidei, & charitatis, quòd periculo nōn careat bellum, citra lucem suscipere. Afferant tubas sapientiæ, verbique diuini: vt ante ipsos cuncti hostes visibiles, atque

inuisi-

inuisibiles, procumbant & comminuantur idola, fugentur dæmones, tollantur errores, & idololatriæ superstitiones euertantur: nomē verò Domini nostri IESV Christi illustre fiat, honori ducatur, ac in sublime tollatur, cui soli honor, & gloria, per secula seculorum. A M E N.

Anno 1554.

Filius indignus Melchior.

EDVARDVS SYLVIVS SOCIETATIS Iesu fratribus in India agentibus,

4. Idus Septembris.

An 1555.

VM ex sacrae obedientię præscripto mihi incumbat, Fratres charissimi, res tum nostras, tū Christianorum hic degentium ad vos perscribere: faciam id quidem, & ea quæ fortè nunc in mentem venerint, complectar. Decessit hinc Petrus Alcanzena mense Septemb. Anno 1553. tunc P. Cosmas Amanguci mecum remansit cū quatuor Christianis, Laurentio, qui idioma Iapanense probè nouit: Melchiore Iapanense, qui more nostro nostra & legit & scribit: Ioanne & Francisco Bengalanis, qui res domesticas tractant. Bongii relictī sunt Baltazar Gagus, Ioannes Ferdinandus, Amator, & Bartholomeus. Missæ sacrificium continenter hactenus hic actum est, cōcio etiā habita, seu lecta potius ad populū Iapanico sermone, auditorio fatis sequenti. Christiani singulis mēibus cibos pauperib; præmissa tamē, quā ipsimet habet, cōcione, ministrāt, nec pauci

g iij

Christia-

Missæ sacrificiū & cōciones in Iapania.

Officium Societatis & cleri.

Frācisus Xavier eua gelizantiū in India antesignanus.

*Nobiles et
primary re-
ges Chri-
stianam ample-
ctuntur, sicut
Bonzi duo.*

Christianismum amplectuntur quotidie, atque inter eos nobiles nonnulli, & in Regis aula primarij: ijque tanto ardore fidei initia prosequuntur, ut etiam quilibet faciat piscationi animum intendat, & alius 13. alius item 20. ad Euangelium pertrahat: inter alios, Bonzos duos Maiacentes (quorum alter e gregie sue secta peritus) Christianorum exemplum ad fidei lumen induxit. Doctior multas movit quaestiones, totumque animi sui sensum, quidnam de anima, eiusque creatione sentiret, aperuit P. Cosmae. Summa erat nullum esse Creatorem. Voluit tamen qui ipsum crearat Deus, suam ipsi gratiam impartiri, qua reiecto errore, ipsum Creatorem agnosceret. Tantum enim efficacitae contulit Deus P. Cosmae resolutionibus, ut in alium prorsus hominem, ab eo qui prius fuerat eum transformavit. Caelum à terra tantum non distabat, quantum ille à Christo, cum in posterum servire decrevit, ac se rerum divinarum studio totum dedere. Quare reiectis omnibus, quibus primo impeditae operam, propius ad nos habitatum accessit, characteres nostros formare didicit, ita scitè, ut ad Ioannem Ferdinandum epistolam scripserit, cuius exemplum mitto: sperat P. Cosmas utrunque fore utilissimum Iapaniae, ut in hac latius Dei nomine propagetur. Alius quidam Baptismum suscepit, humanus admodum & fama celebris, ingenio & literis praestans: qui licet in errore quinquagesimum annum excesserit, nunquam tamen aut sectas vllas probare, aut creaturas colere voluit: Paulo ei nomen est, ut Christianam fidem amplecteretur, haec fuit occasio. Vxor primam Christum, per nostros amplexa, viro predicare, ac commendare Christianorum doctrinam, ut veriorè, non destitit, donec marito quod iadudum mente coepte

rat

rat, persuasit, qui iam totus est in rebus divinis. Christianas preces memoriter didicit, proprio Marte spherulas sibi precatorias, & crucis effigie sculpsit. P. Cosmam, ut intelligat, saepe accedit, multaque quaestionibus exercet. Mirum quantopere hoc ipso Christianorum accrescat animi, ac gentiles excitentur. Fratrem suum quoque non minoris ingenij ad Christum convertit, & multos alios, parentes, affines, & quotquot sibi in sanguine vel consuetudine iunctos habuit. Ab omnibus ipsius humilitas, animique submissio celebratur, cum summa alioqui virtute coniuncta. Quae in Iapanica lingua traducta erat, omnia transcripsit, & in meliorem ordinem redegit, eaque sedulo meditatur, quo quidem rem cum primis vtilem suae genti fecit, eaque hac in re pollet dexteritate, ut hinc apud tribules & amicos sacrae scripturae non parum commendationis accedat. Alius item vir nobilis, & primarius, annos 80. natus, qui solebat antea magnis honoribus, raroque cultus genere idola venerari (nam ex frequenti idolorum contrectatione manus ipsi iam callos obdlexerant, dum illa nunc luc, nunc alio transfert, figit, atque refigit, & aliis in sedibus collocat, prout gentilium ferunt ritus & mores) ad Christum conversus est, inutilenque istum idolorum cultum ac vanitatem tandem agnoscere, atque damnare coepit. Iamque nihil aequè virum angit, ac tantae impietatis memoria. Conqueritur identidem, lamentatur, nec aliud ferè verbum loquitur, quam quo labores, ac caecitatem pristinam deploret. Iam de erigenda in gratiam Christianorum aede sacrae cogitat, eorum praesertim qui sub se degunt, quo saepe conveniant, ac de rebus divinis colloquantur, earumque commemoratione sese mutuo ad maiora ac perfectiora inflam-

*Paulus pa-
rentes suos
ad Christi
fidem con-
vertit.*

*Primas o-
ctogenarij
fidem am-
plectitur.*

*Quinqua-
genarius si-
dem Chri-
stianam sus-
cepit.*

inflammēt, & quæ ad salutem pertinent, exactius addiscant. Librum quoque Iapanicè de lege Christiana propria manu transcripsit, nihil omitterens, quo subditos suos omni animi contētione ac studio ad Christianam religionem hortetur. Filius patrem in Christi fide præuenerat. Res diuinas rectè intelligit, missæ oblationibus, sacris concionibus, & id genus aliis Christianorum exercitiis diligenter interfuit.

Aliancum ciuitas.

Est oppidum Aliancum, quod Amanguco 3. miliaribus abest. In quo 60. ferè fidem susceperunt. Sed omnes hi rustici sunt, legendi scribendique profus ignari, magno tamen animi feruore de rebus diuinis agunt, vt alius quisquam, ita vt ne docti quidem gentiles in hanc arenam descendere cum ipsis audeant: sed & Bonzū contigit, qui disputando aliquoties molestus erat, magno pudore victum abire, quare malum hic quod sæpè molestus erat, sustulerunt. Sapienter conueniunt, de rebus Christianis acturi, vt hoc modo inuicem inflammēt, & in legem diuinam excitent. Laurentius, quo tempore frigus sæuebat acrius, à P. Cosma missus, ipsos animauit, spoliâque insuper retulit 12. hominum, inter quos & vetulæ aliquot ob deuexam ætatem edentulæ, quas tamen nec frigus, nec labor ab instituto retraxit. Hæ breui admodum spacio Christianas orationes memorat mandauerunt, easque expedite pronunciant æquè atq; nos: verum hoc commune est omnium christianorum. Illinc etiam nuper ad nos quidam christianus venit, retulitq; fidelium numerum ad 300. excreuisse, studiumq; fidei omnes vnum habere, & spem optimam in posterum superesse.

Pridie Natalis Domini anni 1545. Domus nostra

stra Christianis referta fuit, & quidem nobilissimum viris tum, mulieribus. Hora prima noctis postoccasum, cepimus per vices librum legere lingua Iapanica, de sex mundi ætatibus, ab Adamo ad finem mundi conscriptum, in quo agebatur de hominis creatione, & statu innocentie, & peccato. Item de obis totius inundatione, origine linguarum post Nochum, Idololatriæ initiis, excidio Sodomæ, historia Niniutarum: præterea Iosephi captiuitate, qui Iacobi Patriarchæ filius fuisse: Regis Pharaonis in Israelitis tyrannide, eorumque, duce Moyses, liberatione. Deia de lege diuinitus data in monte Sinai, ingressu Iudæorum in Palestinam repromissam à Deo: Item de Dauide, cuiusque adulterio, & penitentia. Postremò Elia & Eliseo, Iudith, statua Nabuchodonosoris, Danielis quoque rebus gestis. Atque in hac lectione ad medium noctis perseueratum est, non sine omnium qui aderant, consolatione, & confirmatione: subsecutum est sacrum Musico concentu: celebravit autem P. Cosmas, quæ etiam non mediocriter omnium animos recreauit. A Missæ sacrificio ad enarrationem sextæ ætatis ventum est, quæ Christi aduentum continet, salutemque nostram. Adeoque hic erectæ omnium mentes sunt, vt non minimam occasionem ipsorum constantia, lætitia, & gaudium, intuentibus dederit diuinam extollendi benignitatem. His ita peractis, apud nos pransi sunt: pauperibus tum & posthinc epulum datum est: sequè hoc die natalis dominici, sic Christo totos impenderunt.

Quadragesimæ verò tempore magna confidentium tum multitudo fuit, tum religio, qui & ieiunio

Nobilissimum ad concionem confusus.

Rustici Christiani indocti acutius disputant Bōzo.

Vetulæ edentulæ cōuerse

300. conuersi.

Prandium pauperibus erogatum.

ieiunio & abstinentia totam Quadragesimam peregerunt. Potissimum verò omnium ardor & studium emicuit illa sacra hebdomada, cum Christi agonis memoria celebratur. Multi domum nostram accesserunt, tum vt cibum apud nos sumerent (id enim religiosus arbitrabantur) tum vt noctem integram, quod & fecerunt non sine eximio fructu, piis colloquiis darent. Ipso sacro Passionis die sanctæ Crucis officio omnes interfuere. Passio Domini vulgato idiomate prælecta est.

*Officiū S.
Crucis ce-
lebratur.*

Pascha simili studio celebratum est, & aliquot sacro fonti admoti: quod supererat temporis, ad secundam post occasum horam concionibus impensum.

*Alia quædam desumpta ex epistola P.
Cosmæ Torres, mensis
Augusti.*

*10. aut 12.
quotidie ba-
ptizantur.*

MOdò diebus singulis 10. aut duodecim pauperes ad bap̄tismum confluant, quorum votis non annuimus prius, quàm nobis de constantia eorum, & sinceritate constet, & quæ ad rem tantam requiruntur, intelligant: ad quod Dei opem implorare discunt: orationes memoriter indies recitant: Deoque de beneficio præstito maximas gratias agunt, ad conciones quotidie veniunt, monentur vt infirmitatum & paupertatis onus fortiter Christi nomine ferant. Eleemosyna ipsis datur, ac læti domum remeant: videtur omnes breui Christiani futuri.

*Ex aliis in
Octobri
scriptis.*

Quotidie quidam fidem amplectuntur, plurimi tamen pauperes, quos huc non parum excitat

excitat diuitum charitas, magnoque in eos beneficentia, qui dum ad templum, vt sacris missæ intersint, veniunt, ex ordine sedentibus elemosynas largiuntur, solanturque, quo fit vt de accepta Christi fide summopere sibi gratulentur. Nec minus diuites, animaduerso nostræ Ecclesiasticæ hierarchiæ ordine, Deum qui tantum ipsis veritatis lumen impertiuit extollunt, pristinam vitam deestantes.

Firandi 16. Octob.

Anno 1555.

EX ALIA EDVARDI SYLVII,

Bongi 10. Septemb. scripta.

Anno 1555.

Merito maximas Deo gratias agere debemus, de tanto religionis ac virtutum, quem Bonzi illi Meacenses nuper conuersi Paulus & Barnabas capiunt fructu. Pudet me mei, cum viros istos intueor, qui eò venerint humilitatis, vt non solum me, sed multò etiam perfectiores à tergo relinquunt. Addat Deus tantis virtutibus constantiam. Iuimus iam eos in extruenda domo, in qua labore manuum victum parant, nec induci possunt, vt quicquam vel à nobis, vel ab aliis accipiant: aliud nihil mente (vt quidem videtur) agitant, quàm quò virtutes quàm accumulatifimas habeant. Cumque nuper Amanguncum transirent, magno omnibus exemplo fuerunt.

Pridie Cosmæ & Damiani, Ambrosius famulus Regius è viuis excessit. Ego & Melchior, superpelliceis albis induti, præcunte (vt nostratibus

moris

*Pompa fune-
net is
Christiani.* moris est) vexillo crucis cum 200. Christianis ad domum funebrem per mediam ferè vibem A. mangencensem (nam in extrema vrbē sira erat) concessimus. Cadaver feretro impositum, ac sublime latum cum multo cercorum lumine, ita vt media nocte clara dies eluxisse videretur, sepulchro intulimus, idque solemnitate quanta potuimus maxima. Qua ex re, non iis solum, qui sanguine ipsum ac cognatione proximè contagebant, verum etiam vibi ferè totæ maximum fidei Christianæ desiderium iniectum est: vixnam tantum ne deessent idonei concionatores.

*Pompa fru-
ctus.*

Elemosinæ

*Domus pau-
perum.*

*Penu pau-
perum.*

*Templi cõ-
structio.*

Persecutio

*Constantia
neophitorũ*

*Vincuntur
Bonni.*

Vxor ipsius per dies 4. pauperes pavit, multa quoque ad erigendam pauperibus domum elargita est: datus etiam fundus in hunc usum à quodam homine opulento. Magna sanè est Amangu census in pauperes largitas: nam cum antea in mense, semel tantum, solerent elemosinas pauperibus erogare, modò ter, quaterque id faciunt, orizaq; ob id reponunt, & eis nostrisq; nouas edes extruunt, nã nostræ ob vetustatè ruinã minabatur. Tèplum iam erectũ est, in eoq; sacra facta, & cõciones habitæ de nouo & viuo tèpli ædificio. Noua pro fortibus erat persecutio: faxis impetebamur aliquot dies: in vulgus enim sparsum erat, nos carne humana vesci. Cæterum Rex misso satellite furore omnem compressit. Fuit hoc Christianorum fidei probatio non leuis, corumque constantia omnibus innouit. Excubias agebant noctu, de die nostras ædes turabatur, nec de concionibus quicquã intermissum est, neq; de disputationibus cõtra Bonzos, donec victi, fatigatiquæ discederent. Tandè contendeabant à nobis, vt populo persuaderemus Iapanicã sèctã à nostra lege nihil diuersam esse. Ita q; necessum erat lucè

à t-

à tenebris discernere, lucè vocare diem, tenebras verò noctem: & inter mendaciũ, & ipsissimã veritatem discrimen ostendere. Iapanũ sèctas mendacijs niti, Christianã verò religionem viã veritatis esse. Hæc ita sese habere, dedimus omnè operam, vt omni ætati sexuq; persuasum esset, nihilque iam agimus aliud, quàm vt hoc ipsum capiant & intelligant, nec fallimur conatu. Librum Balthazar Gagus conscripsit, Regi que dedicauit, qui ipsum coram tum Consiliarijs, tum regni primoribus totum legendum curauit, magnoque applausu omnium excipitur, legitur & teritur, nec vllam legem esse, que cum nostra conferri possit, fatentur. Ipse Rex antigaphum subdidit, remissitq; retento tamen sibi exemplari, vt ij qui regno passim presunt, videant, & agnoscant ipsius legis, quam Patres spirituales Christianorum docent, veritatem, ac fauore iuuent. Ipse facti sui rationem Patri significauit. Posthæc paulum à tumultu queuimus.

Continuo aliqui Christi fidè suscipiunt, inter quos etiã quadragenarius quidã fuit, vir ingeniosus, & eloquens, in lege Genxi apprime versatus, que cæteris etiã presertur, tamen à rogo hominis quicquã superesse neget. Paulo ipsi inditũ nomen. Hic deprehenso errore suo, tanta cũ perspicuitate fidei lumè agnouit, vt nihil supra. Nũquã non sèctæ suæ errores dæmnat, & prestantiã legis Christianæ extollit. Antequã se Deo cõsecraret, à dæmonibus adeo exagitabatur, vt in morbũ inci-deret. Abiecta verò omni hæsitatiõ, vbi veritatè amplexus est, yberim adeo gustare cepit mãna absconditũ, vt ipsius ministerio iam Deus vtatur in vertendis iis, quæ ad propagationem fidei imprimis videntur necessaria: tum in conuerendis

*Liber R.
gi dicatus
et ab eo st-
gnatus.*

*Magni uiri
conuersio.*

etiã

etiam tribulibus, conuersisque confirmandis: si quidem illos initio pressit non minima persecutio. Nuper vna cum P. Balthazaro hinc profectus est ad lex miliaria, emolumentumque haud par nitendum è populo Christianæ rei attulit. Modò verò Firandum, quod octo dierum iter hinc abest, se contulit, vt etiam Christianis ibi degentibus, dum eo in loco agit Gagus noster, opem aliquam ferat. Vxor quoque ipsius cum filiis baptizata, religiose admodum viuit, & iam intelligo non mediocrem fructum Firandi fieri. Bonus quidam admodum suæ sectæ peritus, ex meditantium seu contemplantium genere, qui nobis sunt insensibilissimi hostes, tanto fidei lumine à Deo præuentus est, vt iam Christum sapiat magno cum animi sui gaudio, & sectæ suæ errorem luce (quod aiunt) clarius perspiciat. Perpetuò aliquærit & inquirat, quod ad salutem suã spectare, & legi nostræ planè acquiescit, Christianos etiam iuuat. Librum quendam transcripsit, ex variis concionibus collectum, vt ex eo ad manum sit, quod popularibus suis, si quando in patriam redierit, proponat. Sita non procul est à Meaco hæc Academia, omnium sectarum altitice, & matre: respiciat eum, ac prouehat ipsius bonam voluntatem Dominus. Magna sanè videtur promittere, si quidem vir simplex est, & candidus, nec minus beneficiorum memor, tam diuinorum, quàm quæ ab hominibus vnquam accepit. Pro nobis continenter orat, aliisque qui tū, vt ad nos primum venerit, in causa fuerunt, tum in lege nostra propaganda occupantur.

Anno 54. prope Bongum, vir quidam nobiliss & ciuitatis cuiusdam dominus, baptismi recipendi gratia, Balthazarū ad se euocauit, baptismique

gra-

gratiam cum tota familia, ac ciuibus aliquot esse consecutus: hoc porò hortante, ciuitas tota paulatim Christum amplectitur: ipse quoque cum filiis subditos orationes Christianas docet.

Hoc eodem anno quidam Antonius Neochristianus Cutamum se contulit, 30. miliaribus hinc distitum: vbi in virum quendam incidit, cuius gulam ita dæmon ad dies 70. inuixerat, vt tantum non suffocaret, nihil enim cibi nec potus traicere in stomachū poterat. Ille hominis casum miseratus, memorque diuinæ misericordiæ, qua latronem penitentem, rogantemque veniam, à peccatis & morte æterna liberauisset, aquam signò crucis in Christi nomine signauit, addita oratione Dominica. Deinde arreptum ad anteaçtę vitæ scelera detestanda, Christi que fidem ac veri Creatoris Saluatoris que notitiam adhortatus, cum ille credere se diceret, aquam epotandã dedidit, qua sine difficultate hausta, orizã addidit. Ille animo tum deinceps ad baptismum suscipiendum primò quoque tempore, prorsus inflamatus est, idque opere etiam, abiectis idolis: & orationes Christianas edoctus, compleuit: verum non multò post, vitam cum morte commutauit.

Alium quoque quinquagenarium nobilitate, & familia non postremum conuertit, cui Lucę nomen est inditum. Hic multis precibus obruit, vt Balthazar noster cum Ioanne Ferdinando, Paulo & Anthonio, ad se veniret, qui cum 8. aut 10. dierum spacio nocte dieque occupari essent concionando, docendo orationes, baptizandoque eos qui vndique concurrerunt, 160. Christi fidem sunt amplexi: ex sola Lucę familia 60. & inter eos vxor & filij, quibus nihil Christianius.

h Domi-

Firandum.

Contemplatiuus conuersus.

Ipsius in aliis iuuandi studium.

Vir nobiliss cum tota fere urbe conuersus.

Aqua crucis Signo & oratione sacrata arreptitiū sanat.

Vir nobiliss cū. 159. Baptisatur.

Primarius Dominus quoq; ciuitatis, nomine Gutamido.
Regni prin- no, vnus ex tribus præcipuis regni Bungani prin-
ceps suos cipibus, tantoperè verbo diuino est delectatus, vt
ad fidem occupatus variis interogationibus de lege Do-
hortatur. mini toto die ad vespèrum vsque ieiunius nihil
 aliud egerit: adeoque anisè ipsi omnia quæ di-

Penecæco,
uisus ressi-
tuitur.

Arreptitiij
heredita-
rij.

cebantur, vt tamerù tunc Christi dogma non sus-
 ceperit, suscipiendi tamen non paruum deside-
 rium declarauit, dixeritque se cum Rege hac de
 re acturum: modò verò Christianorù, qui in sua
 ditione essent, peculiarem curam suscipere, op-
 tarque vt omnes Christiani sint. Seruos etiã ad
 legem Christi hortatus est: obtemperant multi,
 & religiosè perseuerant, quemadmodum ex fre-
 quentibus literis intelligimus, numero omnes
 sunt 300. Speramus inde fructus amplissimos.

Iam annus plus minus agitur, a quo visum qui-
 dam, quo serè priuatus fuerat, cum ipso Chri-
 stianismo integrè recepit. Cuius rei sparsus v-
 bique locorum rumor effecit, vt ad nos sanitatis
 recuperandæ gratia, variis ex locis confluerint
 plurimi, diuersis malis affecti, cœci, leprosi, mu-
 ti, febricitantes, &c. Inter alios arreptitijs, cum
 suæ cognationis hominibus, qui ab auo quasi hæ-
 reditarium malum hoc sortiti erant, adductus est,
 qui facultatum quicquid habebat, insuperat
 placandis Idolis: verum ita nihil sensit auxilij,
 vt potius tormenta & dæmonum vexationes ad-
 auctæ sint, tam in se, quam filio iam 30. annos
 nato. Hoc verò anno 55. in homine loqui dæ-
 monium coepit, qui nec patrem nec matrem ag-
 noscens, etiam 15. diebus à cibo abstinuit. Sub
 horum finem hominem accessit P. Balthazar,
 iussitque vt D. Michaelém nominaret: dum di-
 uum nominat, vehementi tremore coepit con-
 cuti,

enti, & varios motus membrorum edere, ita vt
 circumstantibus terrori fuerit. Inuocante verò
 Balthazaro Deum Patrem, Filium, & Spiritum
 sanctum, subito à dæmone liber extitit, & cum
 ratione loqui coepit, & comedit, atque cum alijs
 sex sacro baptismi fonti admotus, Michaelis no-
 men sortitus est, pater verò Pauli.

Dæmon
ciectus.

Paucis post diebus soror huius annos habens
 circiter 29. molestis dæmonis agitata, qui etiam
 in ea loquebatur, certis temporibus Patris nostri
 concionibus auditis, & vt potuit, intellectis, Chri-
 stianam fidem suscipere voluit. Cum verò sacro
 fonti esset adiuuenda, docereturque prius se sa-
 cro crucis signaculo munire, tremere vehemen-
 ter & concuti coepit: Pater preces fundebat so-
 licitus, ipsa sacrosanctum Iesu nomē & diui Mi-
 chaelis proferre nitēbatur, sed magis ipsam tunc
 dæmon irritauit obstringendo os, & comprimen-
 do. Tandem verò in cantum prorumpens, exclam-
 mat. Si idola Xacam & Amedam sectarum Iap-
 panensium authores reijcimus, nullus superest
 qui adorari debeat, aliāque huc spectantia protu-
 lit, nec esse quod in iis reperiendè quilibet
 posset.

S. Michaelis
inuoca-
tionē non
fert dæmō

Sequenti die, qui beatæ Virgini sacer est, Chri-
 stianis acruatim domum nostram concurren-
 tibus, sacrum fecit Pater, cui quoque intererat dæ-
 moniaca: quo finito rogat, qui valeret: optime,
 ait: Iussu verò sancti Michaelis nomen pronun-
 ciare, tremere ac detes stringere coepit, seq; exire
 velle dixit, sed quoniã tertia agatur ætas, ex quo
 in familia hospitio vteretur: nõ libenter migrare.
 Iubet iteũ Pater proferre S. Michaelis nomē: Re-
 spondit id permolestũ esse, & lachrymas fundes,

Idola lan-
dat.

Tres etā-
tes unā fa-
miliam de
mō obsedit

h ij & con-

*Querela
demonis.*

& conquerens, quò, inquit, me vertam; Christiani itaque omnes in orationes corruunt, dumque facti dudum orant, occupatam hactenus prædam deseruit, ipsa verò, quamprimum potum petiit.

Admonita vt Iesum & Mariam nominaret, tanta suauitate vtrumque protulit nomen, vt Angelus vocem videremur audire. S. quoque Michaelem nominauit. Videntes Christiani ipsam iam profus esse liberam, gratias Deo & Domino nostro egerè, nomenque ei Maria inditum. Iam ædes nostras beneficii memor sæpè frequentat.

Addam quod cuidam etiam mulieris accidit, quæ baptismi causa ex Ida, in quo oppido alij quot degunt Christiani, vrà cum marito ad nos veniens, cum abesse P. Balthazarem cognouit, abire voluit. Anthonius noster, id videns, omnes monet, vt pro muliere se dent orationi: obtemperant, qui tum fortè aderant, Christiani.

Dum orationem Dominicam vno ore recitant, mulier fortissimis tremoribus concuti cœpit, adeoque agitati, vt tres viri ad eam retinendam non sufficerent, striduitque dentibus adeò vt iij conteri viderentur. Antonius eam aqua consecrata aspersit, dum alij orationes continuant: tandem obdormiuit, expergesacta exclamat, se hinc abituram. Admonita vt Iesum & Mariam cõpellaret, voce iracunda, & vt apparebat, inimica compellauit Iesum & Mariam. Rursum omnibus ad orationem prolixiorè recurrentibus, ad se rediit, & animo minime turbato nomè Iesu, & virginis Matris cum summa reuerentia nominauit, addens se illum adorare, qui se creasset: pergens porrò ad S. Crucis imaginem, se grauius deliquisse confitebatur. Narrauit mihi, postea septem se annis circa cor graue pondus sensisse,

adeo-

adeoque se iã planè non solum liberam esse, verum etiam magnam animi alacritatè, lætitiãque percipere, cumq; pernoctasset apud nos vrà cum marito, vt sæpè venerandum nomen Iesu Saluatoris nostri, & B. Virginis inuocaret admonitam, cum summa consolatione dimissimus, redituram ad baptismum recipiendum cum suo marito, vbi Pater Balthazar redisset. Summè gratum fuit, mulierem rãtum à priori mutatam cernere, nec mutatam solum, sed loquentem, veluti spiritu Dei afflatam, & insigni charitate accensam, audire. Quotquot in hac regione sunt ægroti, Christianam amplectuntur fidem, asseuerare enim possum, 300. ægrotos, & amplius hoc anno ablutos esse: hi magnifica Dei extollunt opera, quæ in se suscepto baptismò, experiuntur. Hic tolerantiam in infirmitatibus admiratur, gratiam Dei propter valetudinem sublatam alius prædicat, certatim quisque nititur alios etiam ad fidem adducere, & quidem adducit, hic tres, ille 5. alius item 10. alius 15. Quo verò contra morbos remedio vtuntur, aqua lustralis est, passim in tanta veneratione habita, admiratione, & precio, vt vndique à 30. & 40. miliaribus certatim petatur. Varias pellit infirmitates, potissimum verò oculorum vitia hic frequentissima. Maior pauperum pars, cum eo qui omnibus præest, Christianam fidem proficitur, & paulatim omnes baptizantur. Sæpius nos accedunt, vt orationes addiscant, dein ad eleemosynas petendas abeunt.

Hoc anno 1555. ab initio Quadragesimæ de ieiunio & facris, nullo die quicquam intermissum est, & conciones indies summo manè habitæ ad Christianos, quorum desiderio satisf-

h iij

facien-

300. ægroti baptizati. Sanati Baptismatis uirtute. alios ad fidem adducunt.

Aque lustralis uis.

Pauperum cura.

Sacræ conciones quotidie habentur.

*Aqua con
secrata.*

*Mulier ex
Ida conuer
titur.*

*Feruo
Christia-
no. un.*

facientes, ad Pentecosten eas continuamus, ple-
no semper auditorio: adeoque auctum est
studium, ut ex vicinis locis diem integrum
præuenerint, alij auroram anteuenerint, ut lo-
ca præoccuparent. Charissimus frater noster
Ioannes Fernandez Orationem Dominicam ex-
plicat, rem ipsis & gratissimam & iucundissi-
mam. Dies in Quadragesima non fuit, quin
vel 10. vel 13. vel 20. baptismum susceperint.
Omnes si colligimus, toto Quadragesimæ tem-
pore, 700. abluimus.

*700. In
Quadrage-
simæ bap-
tizati.
Afflictio-
nes Chri-
stianorum.*

Quinto die magna illius hebdomadæ sanctæ,
quo salutis nostræ mysteria, beneficiaque in me-
moriâ reuocantur, Christi flagellationem fla-
gris se cædentes religiosè celebrant. Secuta est
afflictionis Christi explicatio, totisque dies pie-
tati ac deuotionibus diligenter insumptus, nec
minore feruore. Sexto verò die vndique tan-
tus hominum confluxus ad nostrum templum
fuit, ut continenter refertum extiterit. Mul-
tum mouet, excitatque Gentiles, quam exerce-
mus, mortuorum inhumatio. Cum primum ef-
ferremus funus, tria hominum millia, eoque
amplius accurrere, non tam ad pompam, quam
ut rem hic planè insolitam, & à suis moribus alie-
nam viderent. Gentiles enim patris defuncti ca-
daver non solum non sepeliunt honorificè, ve-
rum ne per anticum quidem quod effèratur, di-
gnum putant, sed per posticum, ne à quoquam
videatur, eiciunt: minus ferunt pro defunctis
orari. Alio etiam Bonzi, & magis horrendo
crudelitatis genere vtuntur: nam cum cui mor-
tem imminere animaduertunt, domo exturbant,
nec in ædibus mori patiuntur. Videntes mo-
dò Christianorum etiam erga cadauera charita-
tē

*Ratio sepe
licendi Gen-
tiles ad
Christum
excitat.*

*Quomodo
Gentiles cū
mortuorū
cadaveri-
bus agant.
Agonizan-
tes domo
eiciunt
Bonzi.*

tem, & pauperes, diuitesque defunctos æquali ho-
nore affici, dum effèruntur, multum nostra
commédant, ita ut interdum, qui saniores sunt,
non vereantur fateri, nullam esse legem, quæ
cum Christiana comparatur, eamque vnam esse,
quam meritò omnes amplecti debeant.

Multi ex Christianis confessionis Sacramen-
tum frequentarent, sed cum vnicus duntaxat sit
sacerdos, satis fieri omnibus non potest.
Missæ sacrificio continenter intersunt, & con-
cionibus, facturi, ut apparet, ad DEI ob-
sequium, quantum iniunxeris.

Summopere parentes ad vitæ mutationem
excitat filiorum conuersio, & probitas, quam
cum Christianismo coniunctam esse animaduertunt.
Tanta in his Dei gratia & virtus potest,
ut se, quamlibet felicissimus, feliciores iudi-
cent, qui à mundo multa, grauiaque cum ig-
nominia sufferunt, cum ita demum Christum
proferi sibi videantur. Quidam conuersionis
initio pudore affectus, post piis colloquiis, &
aliis ab errore, quo impliciti sunt, reuocandis,
magis quam vlla re alia delectari cœpit, adeo
ut his magis pasci, quam cibo potuque videretur,
Die noctuque aliud nihil, quam de erro-
ribus & falsis opinionibus agens, quibus prius
fuerat intricatus, & felicitate, quam iam est af-
secutus post veritatis agnitionem. Per vniuersum
Bonganum regnum modò Christiani sunt, la-
catæ 60. Siguidæ totidem. Cutauri 200.
& amplius &c. omnes singulari constantia, tam
parentes quam filij. In singulis locis vnus est,
quem honoratiorem habent, & ut primarium
venerantur: cui exhortandi officium incumbit,
ut à primis bene cœptis, alacriter ad maiora con-

*Exempla eo-
gunt ad si-
dem.
Christia-
norū per-
fectio.
Gratitudo*

*Per totum
regnum Bon-
ganū Chri-
stiani.*

Siguidæ.

Cutauri

contendant. Quotquot tales sunt, huc sæpè sacra, concionesq; audirum, vt simul orationes addiscant, instituanturque exactius, veniunt, & Dei gratia quotidie magis proficiunt.

Ego modò solus Bongii ago, & indices P. Baltazari aduentum expecto, qui se Firandum contulit, Lusitanorum qui eo appulerunt, confessiones excepturus. Quo cum eū rex profecturum intelligeret, ipse domum nostram, qua est humanitate, adiit, & ne sollicitus esset de profectioe monuit: missurum se virum, qui quicquid in itinere esset necessarium, subministraret, atque etiam si ita videretur, deduceret. Monitos præterea voluit suos duces, qui in itinere, qua Patri transeundum erat, morabatur, equos vt paratos haberent, & comeatum. Abeunti verò quatuor equos dedit: tot enim opus esse putauit, propter latronum, qui vias passim obsidebant, grassationem.

In ædibus nostris perpetuò degit quidam Christianus, natus annos 70. cum nonnullis aliis viris probis, qui huc comemeant, sollicitèque die noctūque domus curam gerunt: & cum iis qui ad eedes nostras veniunt, de rebus diuinis agunt, iisque librum quendam de rebus fidei in linguam suam vernaculam trasfusus legunt.

Orandi ratio domestica.

Vespero dato signo, ad orationem nos conferimus, quæ Oratione Dominica, Salutatione Angelica, symbolo & vespertina prece, qua Regina cœli veneramur, absolvitur. Oratur etiã pro nauigantibus, nominatim verò pro nostris qui in Iapaniã veniunt. Similiter litanix dicuntur, vt Deum nos ab hostibus liberet, tum visibilibus, tum invisibilibus. Posthæc ad lectum quisque se cõfert, det Deus, vt in ea conuersatione, ipsorum aliquid addatur pietati.

AN-

Antonius Cina particulatim nobis transitum B. Francisci Xauierij ad feliciorem vitam, descripsit, Deo laus, qui ipsum trãstulit in eum locum, vnde nostras necessitates & miserias clarius prospectans, ardentiusque, ac maiori orationum efficacia pro nobis ad Deum intercedat. Si mihi singula de rebus Iapanicis scribenda forent, quæ ad Dei gloriam & obsequium geruntur, longa superesset texenda historia: alia enim alijs indices succedunt, idque in tâto numero, vt memoriam præcedentium, quæ sequuntur, obliterent. Quare hic finem faciens, me omnesque nostros, qui in Iapania degunt, plurimum orationibus vestris commendo, rogoque vt vestris precibus consequamini, quo nos magis idoneos efficiat suæ gratiæ, obsequijque ministros. Bongii 10. Septemb.

Anno 1555.

Seruus inutilis.

Eduardus Syluius.

P. BALTAZAR GAGVS P.

Ignatio Societatis Iesu proposito generalis. 23. Septemb.

An. 1555.

PPVLIT in Iapaniam primum P. Franciscus An. 1549. Cumque tertio anno varijs in locis Christianam fidem diuulgasset, & Christianæ religionis fundamenta passim iecisset, Sinarum regnum iam cogitans, P. Cosmam Torres in locum suum suffecit, adiuncto ei vnâ Ioanne Ferdinandez, nec non 500. Iapanensibus, quos Christianæ militiæ tum adscripsit. Itaq; Goam reuert-

reuerfus anno 1552. atque ibi constitutis ijs, quæ ad Societatis nostræ, quæ in India est, commodum & fructum pertinere videbantur, ad Sinas cum Petro Alcacena perrexit. Ego verò & Eduardus Syluius, vbi in Malaecam ad arcem Regis Lusitanicæ, distantē ab India intra gangē 1500. miliaribus peruenimus, commodū se nauis obtulit expedita, & probè instructa, quæ in insulam quādam è regione Sinarū sitam, portubus alioquin & mercatorum frequētia celebē nauigauit. Distat porrò hæc insula à Malucca 1500. miliaribus, à Iapania verò 990. Vbi dum in portum aduehimur, en oportune rursus alteram nauim, qua cōscensa, nos in Iapaniam perrexit. P. Fraciscus verò iter suum in Sinas est profectus. Sed statim ipsius Patris piæ voluntati non leuia impedimenta sese obiecerunt. Nam cum ipsi, & Lusitanis nullus aditus daretur, atque ingens fidei promouendæ studium, quod iam dudum diuinitus conceperat, impediretur: morbo graui correptus, in eodem quo appulerat portu peregrinationis & ministerij sui, cui pro sua uocatione se totum dederat, vltimum diem clausit.

Sed nunc obiter quæ de Iapania in mentē venient, perstringam. Populosa imprimis admodū est regio, Incole candido colore, ac toto corporis hābitu, membrorumque proportionē optiā constituti.

Quod ad societate nostram attinet, duas hic domos habemus, alteram in Amanguco (quæ ciuitas ad Septentrionem vergens in 34. & dimidiato gradu sita est) vbi P. Cosmæ, duo Iapanes adolescentes cohabitant, concionandi dono insignes. Horū opera iā duo hominum millia fide susceperunt. Alterū verò Bongī, quæ Amanguco

35. millia

35. miliaribus abest, vbi Ædes sacra nobis extracta est, in quadā planitie, quā Rex liberaliter in eū usum cōtulit Christiani ad 1500. numerātur, qui diebus singulis sacro nostro diligentē interfunt, aliarumque nationū ad Christum conuersarū populos pietate vitæque integritate facile antecellunt: plerique tamē p̄uiperes sunt, quos hæc modo expectatur rerū diuinarū magis, quàm ceteros esse capaces. Vnde fit etiā vt facio sancta dominici corporis sacramēta. q̄ ceteri diligentius frequentent.

Primarij & quotquot opulētiores sunt, nō ita facile ad Christū pauperē sectandū, ejsque vitam integerrimā inducuntur, vitæ voluptatibus iam assueti, horrendisq; vitiis inuoluti, persuasum habentes (credo ita cogēte dæmone) feliciorē vitam à præsentī non superesse. Audiūt quidē conciones, seseq; melius aliquāto gerere consuecūt, ceterum cupiditatibus, ac dæmonis, mundi que vinculis irretiti manēt. Prouinciarū Reges & P̄torez nobis non obscure fauent, eosque pro consuetudine regionis interdum inuisimus.

Rationē concionādi superioribus temporibus hanc seruauimus: primū vernacula lingua ex libro ad populū lectū est: nūc festis & dominicis diebus in Euāgelio diei exponēdo versamur, & qua sunt ingenij dexteritate, quæ dicimus, haud difficulter capiūt, excipiuntq; tanquā rationi maxime cōformia. Vnde etiā lectas oēs, quæ antea in ea regione lōgē lateq; regnū occuparāt, falsas esse ipsimet fatētur. Atq; in cōcionibus hæc Ioānes Ferdinādez, qui linguā Iapanicā exactius q̄ vernaculā tenet, valet plurimū, cōcionatorē agit vicitim propē & ostiatim haud indiligentē. Idē tamen non pari facilitate, agit Eduardus. Iapanes quoque nōnulli nō infeliciter concionātur,

tam-

*Pauperes
diuitibus
ad fidē ex-
pediōres.*

*Primum
sauer erga
Christia-
nos.*

*i. ratio con-
uertendi
gentiles.*

*Francis-
cus Xavier
moritur.*

2000.
*Christum
amplectū-
tur.*

tametsi his gentiles, qui aliquo in honore sunt, aut dignitate, non ita multum tribuant (ut fieri solet) popularibus & notis. Evangelij tamen fructum ex pauperibus referunt haud poenitendum: hi enim minus fastu præcedunt, facilius veritatem à quocunque propositam amplectuntur. Libros duos characterè & sermone vernaculo iam conscripsimus, alterum de vita Christi, alterum de rerum omnium principijs. Sed huic labori præferendam longè ducimus viuam vocem, & virtute efficaciorè, sicuti experimur, ad impellendos animos. Quare necessarium imprimis esset, adolescentiores è nostra Societate huic mitti insigni spiritu, ac singulari iuuandi proximum desiderio præditos. Idioma non ita difficile est, quin ad eius perfectam cognitionem citissimè sint perueniuri. Opus certè quod aggressi sumus grandè est, & laboriosum. Iuuat tamen magna Dei misericordia, suosque per morbos, paupertatem, damnum graues vexationes, aliaque discrimina vocat, fidem latè diffundit, electos ex perturbationibus eripit, ac solatur, quæ consolatio diuina omnem humanam voluptatem longè superat. Multò melius hic ageretur cum populo, nisi tanta propemodum omnium esset seruitus. Vulgus enim vix quicquam præter indusium suum habet, planeque pèdet à possessionum & agrorum cultu, quos à dominis excolendos accipit: & ut ipsorum dominorum, ipse dæmon maximè dominus est, ita necessum etiam est, ut qui dominis hæc subiiciuntur, mores eorum sequantur. Verùm si quando & hos dominus fidei lumine, veraque cognitione præuenierit, aut ut verius dicam, cum veritati defierint impedimentum obijcere, fiet profectò, ut hæc multa Christo & pulchra nascatur

*Viuam vocem
libris scrip-
tis præferendam.*

nascatur proles, & amœnissima Ecclesiæ pomœria quàm latissimè extendantur.

Præter cætera nefanda vitia, quibus Iapanes obnoxij sunt, vnum id est maximè execrandum, quòd vixdum natos infantes interimant parentes, seu rerum inopia, qua præmuntur, seu educandi difficultate deterriti. Vnde factum est ut Ludouicus Almeida vir Lusitanus, seu verius per eum Deus, ad infantes hos respexerit. Hic enim multa clarus virtute cum nos audiret de tanta infantum clade lamentantes, eamque ex paupertate nasci, penuriaque parentum, statim mille aureos in elemosynas liberaliter contulit. Præfectum vrbs quoque hac ipsa de causa accessimus, narrantes quantum boni inde oriretur toti prouinciae, si infantes illi educarentur, rogauimusque ut scelus hoc edicto publico vetaret, addita etiam poena in tam crudelem in posterum infantum interuentionem, seu parentum potius parricidia. Si grauentur impendijs aut educatione, ad nos in Xenodochium, quod tum erigendum erat, natos deportarent, bonorum virorum opera & sumptibus educandos. Summè placuit Principi hoc pacto infantes seruari, & quod obnixè rogabamus, fieri etiam voluit. Eodè die ædes nostras, quod aliqui non rarò solet, accessit, intellexitque planè quàm non tolerandum esset scelus in recens natos partus cruentas manus iniijcere, ac vagientes etiamdum paruulos trucidare. Hæc scribere volui, ut precibus vestris ardentissimis tam abominabile malum tollatur, Deusque posthac vestris mitigatus orationibus Iapanensi populo concilietur.

Firandi quoque cœpere Christiani fieri, vrbs est portu celebris, quo concionandi gratia interdum

*Crudelitas
nini: Iapanum
in infantibus.*

Infanticidia sublatæ

*Firandum
Christum
colit.*

dū excurrimus, augeturq; quotidie Christianorū numerus. Sita est circa Insulæ caput, 155. miliarib^a Bōgo, si pedes iter cōficias, sin nauigio, 270. vergitque ad meridie gradu circiter 33. Plurimū huc Lusitanorū naues appelluntur. Christianos habet circiter 300. Præfectus ipse vobis tantū nō Christianā fidē amplectitur, nec solum vt id intelligamus, animi sui desideriu de. larauit, verū etiā aream in qua Christi crux erigeretur, dedit, quā præsentibus nō paucis Christianis ereximus, & cœmeteriū circūduximus. P. Cosmæ vile im primis visum est, tū vt Lusitani cōfiterentur, tum vt Iapanes in Christi doctrina instituerentur, si aliquis eō nostrū se conferret.

Paulus Iapo concionator insignis, fallacias & errores sectarū optimè refutat & prodit, quibus passim gentiles implicantur. Finē his imponam, sequenti anno lauius, fauente Deo, scripturus. Ab anno 1549. nihil literarū ex Europa recepiimus, opinor quod nulli huc veniāt, nisi ex recta nauigatione sit deflectendū. Imo annis iā tribus nihil etiā ex India audiuius: & nisi contigisset nauim Prætoriā in Sinā proficisci, etiā nūc de Indis audissemus nihil. Præfecto nauis nomē est Eduardus Gāma, vir nobilis & bon^o, qui nec passus est nostris aliquid deseri, imō quān satis erat, plus vltro largitus est. Quē ideo scribo, vt in benefactorū nostrorū catalogū referatur, præcunq; nostrarū vnā posthac particeps sit. Is in Lusitaniā reuerti cogitat, decreuitq; & nobis in posterum consisteri, & ex cōsilio nostro vita. n omnem instituire. Vt V. R. pro nobis & Iapania oret, etiā atque etiā rogamus. Ex Firādo 9. Cal. Oct.

An. 1555.

Inutilis seruus.

Baltrazar Gagus.

LITE

LITERÆ MELCHIORIS NVNESII

Prōvincialis Societatis Iesu in India, ex Cbi-
nensi portu Machuan, ad suos in Chri-
sto fratres in India agen-
tes, Nouēb. 23.

Anno 1555.

Gratia, & pax Domini nostri Iesu Christi
semper sit in animis vestris.

X literis superiori anno ad vos missis, intellexisse vos arbitror, me Malaccæ hyemasse: nunc vt vobis, qui fratres mei estis in Christo dilectissimi, Dei Opt. Maxim. beneficia in memoriam reuocem, simulque spiritualem aliquam consolationem impertiar, breuiter totam nostri itineris rationē, vt in ea crucis flores agnoscat, quibus nos Deus recreauit, referam, quandoquidem præsentem esse, & vnā agere nō datur. Malacca itaque 15. Apr. 1555. in Iapaniam nauigaturi discessimus: cum tamen nihil non obijceret veterator hostis difficultatum, ne susceptam hanc nauigationem perficeremus. Cum nauem non inueniremus, quæ in Iapaniam solueret, à D. Antonio Norognano, Malaccæ arcis præfecto, turrem accepimus Regiam, quæ prima nobis occasio fuit, vt in aduersis rebus omnem spem in Deo figendam disceremus. Eam autem multis variisque rebus instructam esse oportuit: Nauclerus, Nautæ, aliæque quæ in re nauali requiruntur, comparanda fuerunt, in quo laborandum nobis, & fratri nostro Ferdinādo Médezio multū pecuniarū impendendū fuit. Et in hac apparatione tribus integris mēsis, Ianuar. scilicet, Februar. & Martio immorandū. Quib^o tandē euolutis, in gra-

Firandi st-
tus.
Firādū ha-
bet 100.
Christia-
nos.

grauem morbum incidi. à quo vixdum refocillatus, vnà cum reliquis fratribus cōscendi. Dei autem, quæ eius clementia est, solatium nō defuit: & quod ex humana industria fratribus deerat, hoc diuina gratia suppeditauit. Ciues autem discessum nostrum multis lachrymis prosequuti sunt, quod me confidie plurimum: alijs verò, vt animaduerti, ad maiora stimulos adiecit. Plurima, maximaque pericula in tam incerto navigationis cursu experti sumus. Benedictus Deus, qui nos ne in periculis quidem tantis deseruit. Aliqua ex ijs adiciam, quibus reliqua facile intelligatis.

Primum trigessimosexto à Malacca miliari, tēpētatis vistarā exorta est, vt velum perurperit: quod nisi fuisset disruptum, per pontum sparsi iacuissēmus: deinde vbi ad Sincapuræ fretum venimus, trirēmis in breuibus subsedit, & quidem in hostium: qui non ita pridē I. usitanos aliquot, multis supplicijs affectos, enecārant. Cū verò iā quorquot navigationis erant socij, spem omnē salutis amissam existimarent, obnixē rogārent, vt Lembo magnam trirēmem (Galeonem vocant) quæ nos anteuertat, insequeret, eosque qui preuehebantur, ad vitam, facultatesque nostras tuēdas implorarem. Itaque fratribus Ferdinando & Stephano Goeleo comitatus, dum sub noctem nauigo, nauiculas 50. insequentes conspeximus, tantis clamoribus, vt attonitos, ac propemodum stupidos nos reddiderint. Cū iam mortis certissimam, vt putabamus, imaginem videremus, nihil restabat spei, præterquam fiducia in Deū, & oratio. Qui aderant, titionem mihi dederunt, manibus tenendum, ac si tormenti veluti formā procul ostenderemus. Sed in tam præsentī periculo

*Irgens fer
uor ciuim
Malucēciū*

Sincapura

culo exigua admodum spes in titione ponenda erat: ad eum intendenda mens erat qui in oportunitatibus & tribulationibus posset auxiliari: qui etiam fecit, vt iamiam capiendi Galeonem assequeremur Mauri verò, quia iam nos elapsos, opeque & præsidijs tutos videbant, celsere. Ego qui huiusmodi periculis nō ita astueueram, iam ipsa re doctus, sentio quàm præ his leuia sint ieiunia, cilicia, verberationes, omnesque quas ad eam domandam comparamus, mortificationes, aut si quid est eiusmodi, quod vel minimam cū morte comparationem admittat. Quare dum ad nauim nostram properamus, Dei Opt. Maximi auxilio è breuibus e ductam cognouimus: Secundum hoc erat. Tertium restat. Nam dum in insulam quam Pelotimaon vocant, fetimur, Lusitani in hanc egressi, in non leue ditirimen sese coniecerunt: in insidijs enim Mauros deprehenderūt, sagittis venenatis instructos, vt huic hominū generi præcipua vis in veneno est. Quinque autē ex nostris Mauri, artis nauticæ peritiores, & quibus carebamus ægrius, ad suos effugerūt. Negociū propterea cū Præfecto, & Nauclero fuit, qui obnixē rogādus erat, vt ulterius progredere- tur. Quartū periculū mox subsequutum est, cū Patanā appulimus. Nam hic ad arma cōcitas cognouimus indigenas aduersus Lusitanos. Magna enim hæc trirēmis (seu prætorīā vocare malis) Lusitanorum, Patanensis Præfecti nauim ceperat, omnibus quorquot ea vehebātur, enecatis. Nos autē in tā ancipiti periculo, hoc vnū admirabamur, reliquos non tantum homines, sed pueros etiam orphanos, qui vnā nobiscum nauim conscenderant, magno semper, fortique in Deū animo persistisse: qua ex re vel ipsa experientia didi-

*Pelotimaon
Insula.*

Patanā.

didicimus, diuino consilio nobis hæc omnia contigisse, vt vel patientia fructu non fraudaremur, vel de ipsius auxilio non desperare disceremus. Sub initium Maij Parana soluimus in Iapaniam: spei abamus autem, vt ipso D. Ioannis die facti coram dilectis fratribus, alijque Christianis, qui in Bongana degunt ciuitate, perageremus. Verum (siue mea peccata fuerunt in causa, siue dæmoni susceptum iter displicuit, siue Deo Opt. Max. ita visum fuit) ingenti oborta in sinu maris Pullocondorensis, tempestate, abrepti tantum non periuimus. Magna enim vndarum vi celox nostra labefacta tantam aquæ copiam admisit, vt noctu & interdium exhauriendo eam subleuari non potuit. Videntes Nauarchus, cæteri que Lusitani, in quantis versaremur periculis, obnixè nos rogare cœperunt, ne tanti Iapanesum salutè faceremus, vt nostram possi haberemus, iuramento confirmantes, quantum experientia compertum haberent, fieri non posse, vt Sinense illud astuosum & concitatum mare celox superaret, sed ad vnū omnes nos perditum iri se certo certius habere. Jam vos cogitate, quanto meo cum dolore, iter tanto desiderio, tot tantisque periculis penè confectum, inermittendum fuit. Verum indigni eramus (sic enim existimo) tanto successu, qui iter istud conficeremus, cum & iam propemodū vndis depressa celox esset, & ventus adeo contrarius, vt 40. dierum spacio vix 130. miliaria confecerimus. Pelotimaon itaque reuersi, duas sibi offendimus Lusitanorum naues, quæ huc aquatū aduenierant. Atque hæc cum in Sinam properarent, rogârunt, vt dimissa nostra triem (qua tanto periculo vehemur) secum in Sinam nauigaremus. Inde enim sperabant in Iapaniam facile

facile nos traiecturos. Dubiose itaque, num in Indiam, prima oblata occasione, proficisci consulum esset, intellexi Malaccam per Indiam non nisi nouem mensibus tutam esse nauigationem. Si verò in Sinam concederem, fructum aliquem ex infidelium conuersione sperabam: literis etiã quas ex Iapania vel India expectabã, significaretur, quid in nostræ religionis & fidei propagariõne facti esset opus, & interim in amplissimo Sinensium regnò versarer. Tandem vt vnã nauigaremus, & ad diuinum honorem augèdum, & ad fidem nostram propagandam vile iudicauimus. Sed dum celocem nostram deserere paramus, in aliud incidimus periculum, quo vix aliud habuimus grauius. Nocte enim intempesta tanto impetu triem in celocem impexit, vt propemodum demerferit. Fertur illa in laxa & scopulos, diuina tamen bonitate summum periculum incolumes euasimus. Quidam fortè suam dessebant, terrebanturque vehementer, cum in tam difficili longoque itinere, quod ad Dei obsequiũ susceptum erat, mortem præsentissimã penè semper viderent imminere, seseque in tot tantisque periculis versari: qua sanè in re paræ fidei specimè declarârunt. Deus enim quos diligit, castigare, & corrigere solet, multisque obiectis difficultatibus probare, ea ratione qua aurum in fornace, vt habent sacræ literæ. Hæc autem eò speciatim, & summatim refero, vt intelligatis singulari Dei prouidentie deberi, quod sumus incolumes, vt ipsi posthac fidelius & diligentius seruiamus: voluisse quoque pijsimum Saluatorem nos actos tempestatibus monere, vt ad Ethnicorum conuersionem veniremus, constantiores, & fortiores:

indigni alioqui, qui tam debiles & inexercitati, tam nobile prouinciã fusciperemus: Quare nos ijs virtutibus, quas tam arduum negotiũ requirit, instructos esse voluit.

Insula Sanchos.

In nauẽ igitur sumus ingressi Francisci Tufci, cuius in Goano collegio filium educamus. Medio verò Iulij ad insulam Sanchoam peruenimus, quò tamen antequam deueniremus, per loca quædam saxosa trium vix vlnarum altitudinis, vento violento acti nauigauimus, in qua si nauis impegisset, de omnium salute actum fuisset. In tam præsentis mortis periculo Sanctorum suffragijs erigebamur, maximè autem Sanctissimæ Trinitatis, Ithanijs implorantes auxilium.

Sanchoa 90. miliaribus Cãtaone distat.

Concessit mihi Deus, ut in Sanchoa (quæ 90. miliaribus Cãtaone distat) missæ sacrificium peragerem, in loco vbi B. P. Franciscum sepulcrum fuisse affirmabant. Mox curati, vt ciuitatem ingrederer, quæ hæctenus nemini patuerat, vt nec totum regnum: ad quod modò, cum omnibus Lusitanis, vt piè credo, tum nobis, orationes B. P. Francisci aditũ impetrãunt. Paulò enim postquam ille diem obiisset, Lusitanorum nemo Cãtaone ciuitate prohibitus est, liberaque cum ea gente commercia fuere. Quod certè beneficiũ sibi soli impendi petierat B. ille Franciscus, sed ideo non obtinuit, vt in posteros, hoc est, nos eã commoditatem, quæ talem habituri eramus, intercessorem, transferret.

Quia verò me rem gratam vobis facturũ existimo, si quid de hac prouincia perscripsero: breuiter quæ ipse vel viderim, vel audierim, referam.

Sina descriptio.

Sina itaque tota 13. continetur prouincijs, quarum nulla est, quæ non vibem insignem habeat, totius

totius prouinciæ primariam, à qua leges petuntur, & totius prouinciæ administratio. Inter has autem ciuitates primarias Cãtaonem minimã asserunt, quæ tamen, Lusitanorum omnium iudicio, Vlisiponem & hominum multitudine, & magnitudine spatij antecellit. Aliæ verò, longè Cãtaonem & hominum frequentia, & pomeriorum ambitu superant. Est autè Cãtao firmis propugnaculis, ædiumq; magnificentia admodũ famosa, in eaque quælibet platea portam habet, quæ de nocte occluditur, vt ne ex vna platea in alteram vlli, vel ad furadũ, vel ad grassandum transire liceat. In vijs passim arcus triumphales sunt, & insignes, plures opinor, quàm 100. Nec mirum, Principes enim qui tertio quoque anno de magistratu se abdicant, huiusmodi arcus in perpetuam memoriam erigunt, in quibus & sua exprimunt nomina, & quò tempore rerum administratione tractãrint. Vbi verò in vijs huiusmodi arcus non sunt, longo ordine magnæ arbores crescũt, vijs ipsis veluti horti formã præbentes. Ciuitas quoq; omniũ rerũ, quibus ad vitam opus est, instructissima: quælibet platea macellũ habet. Flumine tota cingitur, ita vt oportunè vndeque nauigari possit. Campos amplos omnes irriguos ob aquarum commoditatem extrã habet. Quare etiam ter in anno terra fructus suos producit, ijsq; qui in Europa nascuntur, pares: vt etiam arbores, animalia, & quicquid demum terra profert. Honesto cum viri, tum mulieres habitu vtuntur: seuerè in adulteros animaduertũt. Mechanici & Cerdones per regiones distributi, ita vt qui eiusdem artificij sunt, vnam occupant. Nec aliquis aliã filiũ suum docet artem præter eã quã ipse exercet. Neminè in ocio viuere permittunt:

Prouinciæ Sinarũ 13.

Ciuitatum vastitas.

Cãtaonis descriptio.

Terra ter in anno fructus producit.

In Adulteros seuerè animaduertitur.

*Ocium om
nino probi
betur.*

tunt: sed vel Mechanicam addiscant oportet, vel aliquo in Republica officio fungantur: nec eos, quos molis adhibent, ne mendicare cogatur, ociosi sinunt. In Mechanicis rebus tanta pollet industria, vt in toto vix terrarum orbe existunt homines maiori. Neminem patiuntur, vel nobilitatis titules aucupari, vel potentē fieri, vel perpetuos sibi census parare, ne vlla occasione Principum rebellio aut seditio oriatur, & iugum excutiant: propterea quisq; suos filios in summo gubernatorum obsequio instituit: qui gubernatores in eam quoque rem vigilantissimi sunt, & omnibus ex aequo ius reddunt, & imperant.

Siam regio

Legatus Siamensium Regē 500. stipendiis magnis viris, veluti quibusdam gigantibus se asseruit vidisse. Idem alij Christiani vno ore confirmarunt. Tam verò potens & populosum hoc regnum est, vt cum in hoc portu in quo agimus, plusquam tria, aut quatuor millia librarum piperis, & centum millia ducatorum argenti celati, in vna tantum naui, quæ ex Iapania venerat, vherentur, vnus mensis spatio distracta sint: vt & alia omnia quæ huc feruntur, facillè possint, si Cætaonenisibus concederetur, suas merces ad insulam Sanchoan efferre, vbi negociandi gratia admittuntur exteri, & cum Sinis merces suas commutant. Quæ verò à Sinis recipiunt, in Indiam, Lusitaniam, & alias regiones efferunt.

Similiter singulis annis breui spacio, quicquid huc adfertur, vendi asserunt aut commutari. Hæc autem Cætaonis urbem, quæ inter 13. omnium est minima, singulis annis Regi amplius quam sexcenta millia librarum argenti pendere testatur Siamenses. Quæ certè vis argenti, etsi nimia prima facie videatur, rem tamen ita se habere facillè

*Immensa
Cætaonis
tributa.*

facillè constabit, si totam illam exactionem in partes deducamus. Nam vbi annum quis attingit 18. vsque ad 90. sex soluit nummos regi, qui tertiam propemodum consistunt partem aurei. Tandem singulæ quoque pendunt familiæ. Ex omnibus verò mercibus quæ huc aduehuntur quintam, & ex quibusdam mediam exigunt partem: vnde facile colligere licet, tantam vim argenti Regis fisco inferri. Tãta autem est hic nauium tum minorum multitudo, tum maiorum, vt nullus nõ admiretur. Mensis enim spacio ducentas & octoginta naues, & 10. millia militum nuper in aciem instruxere contra Iapaneses, qui tanta valent disciplina nauali, vt non vereantur sepe multis excursionibus regna potentissima Siamensium populari, quam calamitatem diu multumque passi Siamenses magna hominum, nauiumque collecta multitudine, in Iapaneses totum belli impetum direxere, quos tanto prosequuntur odio, vt certatim precium soluant, quoties quis ex ipsis aliquem occiderit.

Ciuitatum Magistratus certè spectatu dignus est, & in tanto apud omnes honore & veneratione: vt opus sit tertio quoque anno, ne tyrannidè affectent, nouos ex alijs prouincijs creare. Et quãuis plurimum commestationibus sint additi (quæ res insolentiores reddit homines) magna tamen Præfectorum cura & vigilantia, tanta inter se pace & tranquillitate fruuntur, vt nullum ciuem, ne præfectos quidè arma ferentes videas. Tãtam ego haud satis admirari desino tranquillitatè, qua ciuitates istæ reguntur. Inter honoratos vnus est què Enchasi vocat, qui in flagitiosos animaduertit. Alius què Ponchasiu, nos quæstorè appellarem⁹ regni. Est & tertius, Chaen⁹ dictus, qui

*Cæsis
280. nauium
Iapanes
bello naua
li præstat.*

*Tartaro-
rū utuntur
legibus.*

*Officia
Reipubli-
cæ.
Quæstor.*

Censor.

qui oculi & manus formam in sua gestat chlamide, atque hic inter alios eminent: cuius munus est diligenter obseruare, an reliqui bene præsent, & rectè suo munere fungantur: quos suis officijs priuat, si negligentes deprehenderit: vt si mortis sententiam, vel supplicia flagitiosis interrogata, executi non sint, quæ prius ex curia Regia denunciata acceperè. Alius denique vulgo dicitur Tutaonus, qui omnibus alijs imperat, & dignitate longè superat, estque veluti Prorex, penes quem totius regni est administratio, vniuersamque regionem perustrat. Hi autè omnes gubernatores certo genere pilei, & peculiari vtuntur vestii genere, cum eiusdem Regis insignibus circa humeros, quæ sunt Leonis effigies. Qui huiusmodi ornantur, tato omnes pro cuiusq; gradu, afficiuntur honore, vt credi vix possit: tataq; eorù maiestas, vt non nisi flexis genibus, idq; ex longo intervallo cõueniatur, Palatia inhabitat a modo magnifica, ab ipso Rege cõcessa. Ne paucos huiusmodi gubernatores credas, Sinenses affirmat, in hac sola Cætaonis provincia Regem alere centum hominum millia, quibus iura tantum commissa sunt, iudiciorum administratio & cura, vt seruetur provincie tranquillitas: nec hos cõueniendi facultas datur, nisi in Senatu, aut iudicijs: & tunc quidem si quid experitur, literis licet. Ianuis etiam adhibentur Ianitores: qui admitti ad iudiciũ cupit, alta voce quid velit, significat. Eorũ arma, quos Rex in istorũ comitatu destinat, arundines sunt duorum cubitorum, latitudine verò palmi, fissæ per medium, & igne indurate. Quilibet autem, siue is diues, siue pauper, clarus aut ignobilis sit, sine villo discrimine, etiam leui de causa, his arundinibus cædi iubetur sub tibiarum iuncturis,

*Prorex.**Insignia præfecti.**Præfectorum ingens multitudo.**Arma.**Pæne.*

tanta

tanta inhumanitate, vt si 50. ictus quis receperit, animam inter verbera reddat, vel claudus efficiatur, carne vsque ad ossa contusa. Me præsentè 10. huiusmodi verbera cuidam inflixerè, ex quibus intentiores ni fallar, dolores sensit, quàm ij quos Iudæi 40. vna minus ex lege multabant. Absoluto aliquo iudicio, mox portas ocludunt, & pro sigilli testimonio, schedulas quasdam foribus affigunt: sunt autem ædes istæ, ad quas diuerterunt. Quoties egrediuntur, sedibus ferunt magnificis, eorumque equi manu ducuntur. Præter plurimam turbam eorum, qui arundines illas, aut clauas ex Regis constitutione gestant, & alios qui tabellas ex humeris habent dependentes, in quibus nomen illius, quo fungitur Magistratu, inscriptum est, nemo alius in via comparere audeat. Hi omnes bini longo ante procedunt ordine, magnis acclamantes vocibus, vt cedant singuli: nec vlli tunc per plateam patet aditus, sed in ædes se omnes recipiunt: alij vias, qua his transeundum est, purgant diligenter, tamque ingenti illi incedunt ambitione, vt nulla vox, dum transeunt, in vijs exaudiatur. Tanta denique eorum grauitas est & maiestas, vt ipsi Lusitani, qui eò se conferunt, vt commercia contrahant, eos ipsos non nisi flexis genibus, & è minus alloquantur. Atque hæc omnium maxima est difficultas, quam in Sina inuenio, pro Christiana nostra fide propaganda. Tam graui enim homines hic premuntur imperio, vt aliam legem profiteri non audeant, citra eorum qui præsunt facultatem: nec ipsi Prouinciarum gubernatores sine Regis imperio promulgare possunt. Quare (quantum ego experientia discere potui) hac ratione huius gentis conuersioni intendere possumus.

*Iudiciũ maiestatis**Cur fides in Sina diffacilis sit propagatio*

Legatus

*Quomodo
Chinenses
cōverti de-
berent.*

Legatus mittendus esset, qui pacis fœdera inter ipsos & Lusitanos firmet, simulque ex Societate aliqui cum eo vel hac tantum de causa, vt Regis ciuitatem ingredi possent, quem asserunt mille, & quinquaginta abesse miliaribus, & veluti in regni latere meditullio: plurimum autem huius itineris per flumen nauigio confici potest. Quoniam verò legato Cantaoeni, dum ad Regem itur, & responsum expectatur, ad annum integrum hærendum esset, nostris linguæ addiscendæ, cognoscendæque regionis magna dabatur oportunitas. Cum verò vnâ cum legato Regem accederent diuini officij celebrandi, & in piis honestisque actionibus sese occupandi, populumque in moribus inflituendi peterent liberam facultatē. Postquam verò ipsorum virtus & probitas innotuisset, possit obtineri diploma Regium, quo iis qui vellent permitteretur Christianam religionem profiteri, & Creatoris legem amplecti liberè citra impedimentum. Deinde conandum esset, vt Mādarini, & reliqui moderatores fauore quo possent maximo eos prosequerentur, qui Christianam religionem profiterentur. Hac autem ratione negotium posse confici, mihi persuadeo: secus enim neq; Rex, nec ipsius Mandarini nos cum populo agere facile concedent, neque fidei nostræ semina hic spargere licebit. Si quis præterea est modus, non humanis, sed potius diuinis eget mediis. Nēpe vt duo Societatis Patres magno animarum zelo accensi, Cantaoenem duabus instructi linguis ingrederentur, ibiq; cū periculo incurrēdi pōnā quæ arundinibus infligitur, Christianā, sanctissimamq; fidem, & publicè & priuatim docere, & concionari nunquā cessarent: nec minis, tormentisq; cedentes verbum

Dei

Dei reticerent, imò eò magis promulgarent, quòd proliberentur amplius: sicq; cum in prosperis, tū in aduersis magna spe & fide in Deū erecti, sibi proponerent illud Christi: Nisi granū frumētī cadēs in terrā, mortuū fuerit, ipsū solū manet, si autē mortuū fuerit multū fructū affert. Sed hic diffīcultas se statim obicit, quòd præter Sineses iuuenes nullos habeamus interpretes, ij autē in leuissimis etiam fortè periculis animum deiciēt, vt omittam non tanto valere intellectu, & iudicio, vt res diuinas explicare possint. Tam etiam leues & inconstantes deprehēduntur, vt ea mox reuocent & negent, quæ dudū affirmābant: cum firmum animi propositum ijs omnibus necessarium sit, & constantiæ exemplum, & ad omnium virtutum culmen aspirandum, qui alios in vita Christiana instituunt.

Libenter admodum in Sina remansissem, ni negotiorum pondus mihi impositum, sociique itineris, quos mecum in Iapaniam abduco, prohibuissent. Ibidē quendā ex nostris relinquere decreueram, vt Sinesē Idioma addisceret: verū si ne gubernatoris facultate tērare id nolui, ne periculo obiceretur: quā certè facultatem quia difficilē impetratur, libello supplici mihi dari expetiij.

Populus Sinesis, quantum hætenus intelligere potui, bonæ satis videtur indolis, quam certè meliorem haberēt, si essent Christiani. Effrenatas enim animi cupiditates, indomitosq; motus refrenare discerent, eaque aspernari, quæ menti maximas offundunt tenebras. In illiberalibus artibus, rebus mechanicis, mercibusque contrahendis, hisque similibus, multū valent ingenio, & industria, in iis verò, quæ animæ salutem concernunt, admodum sunt stupidi, cæci & negligētes.

Nullam

*Populus Si-
nensis bo-
næ indolis.*

Nullam earum rerum quas hactenus docti, habere videntur cognitionem, neque eò perducì possunt, vt intelligant animam immortalem, & vnum esse Deum omnium Creatorem: nec vllum post hanc vitam expectant actionum premium, nec tartareas metuunt pœnas. Hinc fit vt ea omnia parui faciant, quæ Christiana fides ad animarum salutem in primis credèda esse docet.

*Sacerdotes
Sinarum
quales.*

Sacerdotes pileo tantum simili Albanensium capitiò à plebe discernuntur, tonso omnes incedunt capite, nec aliquò in habitu viro graui & religioso dignum apparet, suntque infimæ conditionis & de vili plebe. Libèter cum legum religionisq; erudito aliquo verba habuissè, & coràm superstitionis notitiã aliquã percepissè: neminem tamen inueni, qui aliquid eruditionis præ se ferret. Magna habet quisque domi suæ deorum simulachra, quibus adolent suauissima, nullo tamen precum vsum. Sortibus tantam tribuunt fidem, vt nihil sine iis aggrediantur: si contra fortes quid euenerit, idola statim pœnas luunt, multis verberibus excepta. Quàm vellem ego, vt aliqui Societatis Patres Christi amore inflammati, animarumque zelo accensi, idioma prius addiscerent Sinesè, deinde per eosdem pro sua bonitate ineffabili piissimus Deus miracula operaretur, quibus commoti Sineses, se nostræ religionis ostenderent auidos, & Christi seruatoris nostri fidem in hisce partibus longè latèque ipsimet diffunderent: initiis enim admodum paruis maiora adderet incrementa, ac, ne nobis essent impedimento, Prouinciarum Rectores prouocaret.

*Captiui
Christiani
in Sina.*

Postquam huc appuli, Cantonaem me bis contuli, primò vt tres Lusitanos, aliosque totidè Christiani-

anos ciues, quos in teterrimam custodiam coniecerant, liberarem. Quorum vnus Mattheus Brito, cum ad nos Mandarinum imperio nudis pedibus, nudoque capite & ligatus, & tabella collo appensa, in qua facinus literis expressum erat, venisset: nos ad suam, aliorumque qui eidem tenebantur vinculis, commiserationem commouit: sic excipiuntur, qui capitis crimè aliquod commiserunt. Porò hi iure belli in Sina captiui detinentur, quod inter Lusitanos & Sineses ortum, non ita pridem confectum est: certè si qui illo belli impetu capiebantur, omnes vel inecabantur, vel carceribus mancipabantur: à quo scelere, quòd pacis fœdera cum Lusitanis inierint, iam temperant. Mecum non nihil Succini siue ambri detuleram, vt captiuos redimerem: quod iam sex annos Sinesem Regem desiderasse audieram, multaque promississe, si quis eam attulisset: id vitam ferribus producere existimant, si aliis quibusdam aromatum confectionibus mixtum sumatur. Secundo mouebam me ad tantam profectiõnem, vt gubernatori pro ipsorum liberatione mille quingentos ducatos numerarem, tantum enim mutuo acceperam. Quos ceitè si, vt spero, ex vinculis liberauero, tot mihi comparandæ erunt elemosinæ, donec omnia restituum. De Sina nihil hic scribam amplius: nimium enim foret singula commemorare. Concedat itaque piissimus Iesus, animarum Saluator vt frequentissimo huic, amplissimoque populo, qui nullum vnquam verbum de nostra Christiana religione, Christi que Euangelio accepisse videtur, per Societatis nostræ Patres Christianæ fidei veritas denuncietur. Ego interim veluti terræ promissionis ingressus exploratur, hæc noua nuncia vobis perscribo.

Bellū Iustitiae cum Sina.

Succinū in precio.

Et

Et quamuis hic multos cernam Gigantes, cum Iofue tamē & Caleph sentio, si omnipotēs Deus, cui seruimus, nos iuuerit, ciuitates ingrediemur munitas, & melle, butirōque, quæ è terra manant, fruemur.

Ad Iapanā trāst.
 Iter nostrum, iam tandem aliquando abfoluetur. Rogant enim nos plerique, vt cum illis conscendamus, iamque duodecimus agitur dies, à quo ingens & opulenta nauis appulit, in qua plurimi erant Lusitani, qui in Iapania hyemare decreuerunt, vt Maio proximo, quo tempore nauigatio commo.ia est, soluant. Lusitani admodum prædicant Iapanensium conuersionem, & fidei incrementum, & virtutes Christiano homini dignas. Difficilia hæc pericula, quæ se obtrulere, cū iis erepti simus, indicare mihi videtur Deum Opt. Max. opera nostra vti velle, ad tanti populi conuersionem. Maio proximo annus agetur secundus, ex quo Gea discessimus, quod certè tempus longis, difficillimisque nauigationibus consumpsimus. Maiori certè consolatione, si vberior fructus accessisset, tēpus illud traduxissemus. Me tamen consolantur 30. anni, quos Christus Saluator noster (antequam Euangelium suum longè latèque diffundere inciperet) transmisit, atque etiam quod Apostolus ipse duos annos in vinculis trāsegit, & tādium in Melita hyemavit fracta nauē eò delatus. Nunquam tamen doctrinæ Christianæ explicatio omiſſa fuit, concionesque ad Lusitanos, piāsque exhortationes diligenter habitæ, quorum plurimi his in locis Christianæ fidei obliuī, confusa, cæcaque mente errant & vagantur, cū nimia spe lucri, tum voluptatū amor, mulieribus emptitijs pessimè abutētes teneantur. Intellexi, magnū Christianā nostrā fidem apud Iapanā

Iapanes sumere incrementum, nostro autem aduentu, accessionem speramus maiorem. Proinde & mea, & R. P. Ignatij mēs semper fuit, vt istud iter prosequeremur. Quare si ille aliquam suæ voluntatis mihi dedisset significationem, dū in his mediis fluctibus, periculis, & doloribus versaremur, maiore certè ipse sensissem consolationem, certò mihi persuadēs, de diuina bonitate certior me factum esse. O fratres charissimi, quam diuina res est sancta obedientia, quæ omnem animis nostris eximit scrupulum, pacè confert, & quietem perfectā mentibus inserit, quam certè si sequimur, aberrare nō poterimus, multò enim cuperem libentius ex obedientia quiddam humile & minus rectū agere, quàm ex volūrate propria magnifica opera. Illud iam longa didici experientia, eum, qui meliora in rebus lingulis vult inuenire, & Deo fideliter seruire, ex his duobus alterum fateri debere: vel se adeò esse perfectum & spiritualement, vt spiritus sancti vnctione in omnibus regatur, vel se semper submittere debere suo Rectori, veluti instrumēto diuinę providentiæ: ita vt neque velit quicquam, neque amet aliud quàm quæ sancta obedientia vult & præcipit. Quod si fecerit, omnibus in rebus multò certè erit securior, nec huc, illuc impellatur facile, neque in re vlla turbabitur. Mihi verò etsi dubitatio inciderit, diuina tamen gratia, aptum nauigationi expectabo tempus, quod in Maio esse solet, & inchoatum iter prosequemur.

Balthazar & D. Ludouicus Almeida à Bunganano rege obtinuerunt, vt vnā cū nutricibus infantes sibi donarentur, qui parentum crudelitate vixdum nati miserè trucidabantur.

De

Propriana
 luntas
 cœcis
 cupiditatibus
 agitur
 plerumque.

*Nutrices
eū infantis
baptis-
mi sacran-
tē abluun-
tur.*

De victu recepit Ludouicus iis se prospecturum, quæ etiam quòd Bongj remanserit causa est: eò que charitatis beneficio prouenerit, vt non solum sibi cõmitterentur infantes, verū etiam cū infantibus nutrices ipsæ sacro baptismate abluerentur, quæ quidē tenuiori sunt cõditione. Hoc factū, plene diuinū plurimū à Iapanensibus celebratur, incitatque non parum ad amplectendam nostram religionem. Ipse etiam Ludouicus, quo tenetur desiderio iuauandi Iapanes, cū me videret diutius hærrere (naues enim mihi deerant) quasi moræ impatiens, per fidum quendam nunciū 2000. ducatorum ad me transmisit, quibus, quod supererat itineris, perficerem. Verū voluit Deus tantis opus non esse impendijs, soluerunt enim in Iapaniam tres naues, & prospera contigit nauigatio. Auidē is nostrum aduentum expectat, cupiens à me instrui, qua ratione in posterum vitā suam recte institutam ducere posset, ad maiorem Dei gloriam, ac certiozem animæ suæ salutem. Det Deus, vt agnitam eius voluntatem exadte perficiamus.

Machuz, qui Sinensis portus est.
9 Calend. Octob. 1555.
Melchior Nunezius.

EX LITERIS LVDOVICI

*Froisij Malacca scriptis, ad fratres suos,
Goæ agentes, 7. Ianuarij.
Anno. 1556.*

Gar

Gratia & amor æternus IESV Christi
Domini nostri in nobis desiderium
accendat imitandi se.

A M E N.

Idete charissimi fratres, quomodo assidui vestri gemitus, suspiria, lachrymæque exaudiantur. Deus enim modò initium conuersionis gentiliū dedit, ac velut ostium ad Sinas patefecit, tanto à vobis tēpore desideratum: iam Societas nostra nouella planta radices ager, diffusaque longè lateque in vastum illud regnū Christianam religionem inducet, si quid Christo confidimus.

Scripsi nuper Melchiorem Nunezium eò trimembris Francisci Tuscani peruenisse: dein ex iis, qui nuper huc ex Sina naue appulerāt, accepimus vt noua, ita lætissima optatissimaque. Omnes Lusitanorum naues quæ in Sina sunt, ad insulam, cui Campachao nomen, vbi mercatores suas negociationes solent exercere, conuenerunt: nostri verò eodem loco habitationes quasdā, quæ tempore vicem supplicant, erexerunt, vbi quotidie sacrum peractum est, & multorum confessiones exceptæ, siquidem eò iam confluerant Lusitani circiter 400. pueris quoque doctrina Christiana explicata est. P. Melchior quādiu hic egit, ad D. Egidij Goes tiremem se recepit. Gaspar Vilella cum Stephano nostro ad Francisci Tusci. Ædituus verò, & Antonius Diaz in nauī Anthonij Pereræ hospitatus fuit. Ferdināus Médezius, Antonius Pæz, & alij fratres apud templum, vt preesto essent, & sacerdotes celebraturos iuuarent.

*Cāpachao
insula.*

k Locus

Locus ipse, Melchiorum de B. Francisco Xavierio admonuit, quātos ille labores pertulerit, dum in tam populosam civitatem Cantāon aditum sibi pareret, quōd tamen non peruenit: ad Insulam enim quæ Sanchoam dicitur, decessit, sanctissimi quoque Chinam ingredicendi desiderio. Videtur Deo obtinuisse quod Lusitanis, & nostræ Societati ad Sinas aditus pateat. Inter eos enim & Lusitanos certis legibus convenit, ut iam tuto liceat accedere. Quam oportunitatem nactus P. Melchior, cum Ludouico Almeida nauis præfecto, Sinis non ignoto, vñā in vibem se contulit, secumque duxit Stephanum Goes, eo animo, ut ipsum ibi relinqueret, si quæ fortè spes fructus Evangelij effulgeat, tum ut linguam addiscat. Hæserūt ibi ad mensem, ut si capaces essent Christianæ doctrinæ, viderent: & perstrarent obiter politiam urbis, & mores. Sanè viderūt quædam, quæ nostri orbis homines admirarentur. P. Melchior & Ludouico Almeida, venia præfecti Cantāonensis, adierunt Mattheum Britium nobilem Lusitanum, qui cum duobus aliis in carcere multis feris & cathenis onustus, manicis & pedibus cōstrictus, ac tantū nō confectus iacebat. E collo tabella pendebat ac pectus demissa, quod sententiæ ferendæ necisque signum erat: hi viso P. Melchiore, præ lætitia, lachrymas non continuerunt, qui plurimum illos consolatus est, nec tantum verbis vinulorum pondus subleuauit: verum etiam à Sinarum Prorege multis precibus obtinuit, ut ad domum quandam mercatoris, apud quem hi nostri fratres hospitabantur, ire liceret. Mirum, quā Sinenses sint pernicaces, & in suis peccatis obstinati, nec peccatis modo, sed abominationibus imbuti peccatorum.

Mur

Mundi creationem non norunt, cœli, terræque æternitatem imaginantur, ad Epicureos planè propendunt, ventrem pro Deo colunt. Breuiter summam fœlicitatem, sensuum voluptatibus metiuntur: hominem nihil aliud esse, quàm vivere, & mori credunt, nihil superesse à rogo putantes: ut patrem vsuras colunt, libidines ut matrem: nihil gulæ reliquum faciunt, septies cibum diebus singulis fumentes, aut verus comestantes, quōd fit, ut sint ad omne genus viciorum magis procliuēs. Retulit hæc nobis vir quidam probus, qui cum ipsis aliquamdiu familiariter egit.

Inambulans P. Melchior per civitatem, venit ad quoddam templum sumptuosum admodum, sacerdotemque allocutus est, si veri Dei fortè notitiam admitteret: cum res ad disputationem venisset, ille quod diceret, non habuit, nisi sui officij esse, in hoc templo pro mortuis orare, nec se aliud scire: rogare autem, ut se sineret. Finito igitur mense, rediit P. Melchior ad naues, ut suos viseret, ac missæ sacrificium offerret, Dei misericordiam implorans, ut horum gentilium mentes demum vellet illustrare, qui tantis tenebris obruti incerto salutis discrimine & umbra mortis versarentur: inuocatoque diuino auxilio Cantāon rursus abiit, ibique vno & amplius mense hæsit: 1500. ducatos pro Matthæi Britij redemptionem obtulit: verum Prorex redimi posse negauit, ni prius de Regis sententia compertum haberet. Interea mouit Deus Cazicum quandam literatum, & magnæ apud suos autoritatis, ad publicè cum Melchiore in maxima Sinensium congregatione disputandum.

Sine Ep̄ curei.

Vसरar̄h.

Sine max̄ me gulosi. Septies una die comedunt.

Cazacorum ignorantia

Ducati 1500. præ unius redēptione. Disputatio cū Cazico

Sinarū mores.

*Literati
panes.*

*Deum ig-
norant.*

*Cazicus
cū pudore
vincitur.*

Conuenere igitur circiter 300. Sinenses, inter quos multi literati erant iudices futuri disputationis: cepta est disceptatio cum magno constantium applausu, & expectatione, ob mirabilia & inaudita eis hactenus, quæ de Deo proponebantur, rerumque quæ non videntur, iter earum quæ subiectæ sensui sunt, creatione. Cæterum sacerdotis gentilis Sinensis eloquentia, ipsi statim disputationum initio, cum iam ad respondendum se compararet, defecit, ac in tantum ruborem actus est, ut cum non videret quò se veniret, ratus consultus esse ac tutius, si finem disputationis non expectaret, ne semel, quò reliquum habebat autoritatis, amitteret, magno furoris Patris Melchioris faciem expulit, tergoque verò, *diabolus*, inquit, hunc alterum diabolum hoc adduxit, ut mecum disputaret. Sinenses eo viso, suum Cazicum multis cachinnis & commotibus exceperunt, ac Dei æterni notitia eis magis innotescere cepit: & quamuis hæc peregrina visa sint, spero tamen fore, ut ipsis maius desiderium pariant, & hic ad plura de suo Creatori audiendum excitentur. Quamuis autem P. Melchior non fuerit ad hos missus, sed ad eas que perierunt in Iapania oues, commodum tamen ei visum est, & hic salutis auctorem omnino non tacere. Venietis igitur vos fratres, & arentem hanc vineam rigabitur, Dominus incrementum addet, ut longè lateque sacrosanctum ipsius nomen diffundatur, honoretur, adoretur. Nec mirumini primo congressu nullos conuersos esse. Nam ut quæ facile ignè concipiunt, veluti paleæ, facile etiã extinguntur, flammaque vixdum excitata emoritur: ita de hominibus est iudicandum. Quomodo inuocabunt Deum, in quem non cre-

*Ahorta-
tio ad fra-
tres ut ad
Sinensem
vineã pro-
perent.*

derunt? quomodo credent, si non audierunt: quomodo audient, nisi mittamini? eosque de sua salute comparanda plenius instruatis, salutis verbum annuncietis: En tempus quo nihil vobis esse debet optatius, en portæ hactenus clausæ, patent: sublatum est quicquid intrantibus impedimento esse videbatur, & quamuis inueterata consuetudo morum, difficultatem magnam ingerat animo, Caritas Domini qui Iapanum arrogantiam contudit, & immaculato Christi iugo subdidit, idem conficit, ut qui natura minus sunt indomiti, minori negotio cicerentur. Multa alia retulit.

Quum iam tempus oportunū penè effluxisset quo Malaccam nauigari solet, rediit P. Melchior ad naues Indicas, missio P. Gasparo Vilella ex China in Iapaniam. Interea Deo ita disponente, Eduardus Gama ex Iapania hic appulit, meliora quàm sperari hactenus potuerunt, nunciat. Magnus, n. sit populi concursus ad ædes nostras ex omnibus ferè Iapaniæ partib⁹, ut Dei benignitate Christi sacris initietur. Referunt etiã Lusitani, qui vñ cū Gamma appulere, Primarium Amanguci gubernatorè hominem grandævū (Chartondo ei nomen) cum duobus filiis Christianis se adiunxisse, potest is vel vnico imperio (tã est potens) decem armatorum hominum millia in procinctu exhibere. Hic statim post acceptum baptismam, positus genibus, manibus oculisque in cælum sublatis, Deum rogauit, ut sicut ea ætate ad ipsius cognitionem peruenire dedisset, & tanta felicitate donasset: ita etiã ex hoc mundo ad se vinculis mortalitatis solutus venire concederet. Verù ad maius Ecclesiæ bonum piã hanc viri petitionem dilatatam speramus, ablatam non esse propemodum constat.

Multi Iapanes baptizati cū principe.

Principis pictas.

Alius princeps fidei lumen aspexit.

*Alius prin
ceps fidei
lumen aspi
cit.* Item quidam gubernator cum 300. clientibus
Christi oculi additus est, præter hunc alius clarus
admodum princeps, per quem Deus breui tempo-
ris spacio res magnas cõfecit. Magnum facit mo-
do rerum apparatus ad animarũ conuersionem
tanta Dei cognitione illustratur, tantõq; spiri-
tu, & feruore charitatis agitur, vt contineri nos
possit, quin & per vniuersam Iapaniam & remo-
tissima regna. Euangelium regni æterni, mundi-
que redemptionem annunciet, contenditque in-
patres suo calculo hoc desiderium confirmet.

*Principis
ad Euange-
lizandum
desideriũ.*

Huius frater, quo nihil nequius habet Iapania,
cum minimum putat se videri, nos persequitur,
& saxis impetit: adeo verum est, vno reiecto al-
terum assumi. Qui huc ex China veniunt, nar-
rant vno ore oēs, admiranda stipendãque Deum
conficere opera per suos electos: & vt olim in pi-
mitiua Ecclesia, ita modò multa fieri miracula
ad fidei confirmationem, & eorũ qui Christum
sunt amplexi, constantiam: cœcis visum restitui,
claudis gressum, infirmitates manuum tantum
impositione curari.

*Disputatio
2. Bonzo-
rum.*

Duo Bonzi siue sacerdotes Iapanes, viri ad-
modum honorati, & inter doctos qui Maiaci ce-
rant, doctissimi, confecto hoc longissimo itine-
re, Bungum venerunt ad disputandum cum Bal-
thazaro Gago, exciti viri fama, quæ latè circum-
quaque regiones cum rumore de lege creato-
ris peruadebat. Alter eorũ, subtili acutoque cri-
ingenio præditus, & mediocriter in rerum natu-
ralium cognitione, versatus: interdum tamẽ res
tam sublimes speculabatur, rimabaturq; & pro-
ponebat, tantõq; animi vigore, vt in admiratio-
nẽ raperet Balthazarẽ hominum ingenium, cui &
Socio post longas difficilẽsq; disputationes, tantũ
lumi-

*Bonzo ac-
tus philoso-
phus.*

luminis diuini infudit Deus, vt Christi legẽ am-
plecteretur. Quoniã verò Baltazar aliquando in-
ter disputandum allegabat loca S. Pauli, rogabat
doctior iste, quid hominis fuisset Paulus, cuiq; in-
telligeret magnũ Ecclesiæ nascẽtis persecutorem
fuisse, dein vas electionis factum, & Dei bonitate,
Euangelium ipsius per vniuersum penè mundum
diuulgasse, & pro Christi nomine infinitos tan-
tosq; labores exantlauisse vt ad multas virtu-
tes martirij palmã adiiiceret: Respondit felix ille
Bonzus: quoniam S. Paulũ (inquit) secutus sum
& ipsius errores & peccata in Deum quodãmo-
do expressi, prius quàm conuernerer: Rogo mihi
Pauli nomen imponatur, vt ipsius quoque facta
præclara, quæ postea Apostolus fecit, mihi pro-
ponam imitanda. Alter, quòd Pauli socius fuisset
D. Barnabas, huius sibi assumpsit nomen, vi-
tæque exemplum delegit. Habentur ambo à suis
velut columnę quẽdam nascentis Ecclesiæ, eam-
que habent nominis famam, ob ea quæ horum
ministerio Deus operatur: vt nullo modo, si ve-
lim referre, memoria patiatur. Omnia ab eo
viro qui Goam pergit, a quo hæc accepi, latius in-
telligere poteritis: nec enim scribere temporis
angustia permittit. Addam tantum Paulum
hunc Dei virtute ex iis vnum esse, per quos
Deus ea facit in Iapania, quæ in omnium sunt
admiratione: & vt referunt, maiora quàm vl-
lus hæctenus ex hac gente Christianus: quotidie
ieiunat, nocte loco puluinaris saxo vtitur, media
nocte ad meditandum surgit, idque continen-
ter, meditationi, studioque multum temporis
impendit, variis exquisitisq; afflictionibus se-
se exercet, semper euangelizandi causa ab v-
na ciuitate in aliam in migrat, miraculis clarat,

*Bonzorũ
nominatur
Paulus &
Barnabas.*

Barnabas.

Eorũ virtutes.

*Pauli mo-
res sancti.*

multos ad Christum pertrahit, statis temporibus ad Baltazarem confitēdi causa redit, dein ad suas conciones reuertitur. Deus sua infinita clemētia hos famulos suos in suis sacrosanctis ministeriis confirmet.

Sunda.
Fabri Iapanensis in conuertendis gentilibus studiū

Iapanes Chirurgia ignari.

D. Ludouici Alm. eleemosina ex summa pietas. Nosocomii erigit

Infantici dia tollit.

Sunda in Sinam venere triremi Iacobi Pereræ octo Iapanes, quos cum vidisset Ioaquimus Iapanensis arte faber, statim iis ut popularibus, Christum prædicare cepit, qui & sacris vndi abluti sunt: multa de hoc fabro, si tempus suppeteret, scribenda forent. Tantum hoc scribo, si per indoctos hæc agit Dominus, quid per magnos viros, prouectos tū in pietate, tū in eruditōe, multūque amore diuino accensos, facturum putatis.

Quamuis autem Iapanes artē medicā præreliquis iactitant, Chirurgiæ tamē sunt ignari, cumque Patres nostri ob id pauperes Christianos grauissima pati incommoda cernerent, nec esset qui inuaret, Deus, qui sua misericordia & prouidentia nos mirabiliter gubernat, & protegit, inuenem quendam, nec in Chirurgia, nec lingua latina malè versatum, Ludouicum Almeida ex-citauit, qui ducatorum quinque millia apud se habebat. Hic videns tot pauperes Christianos penuria ac morbo grauari, singulari Dei consilio ad commiserationem commotus, in eorum gratiam Bungi hæreere voluit. Nosocomium excitat suis impensis: pauperes colligit, & summa charitate fouet. Aliam præterea domum extruxit, in qua ali infantēs voluit, qui à parentibus summa crudelitate trucidabātur. Mos. n. crudelissim⁹ inoleuit, ut honorati Iapanes, pauperes tamē, opera obstetricum, & earum quæ parturientibus adfunt, statim natos infantēs pede collo impref-so occidant: dicentes, pauperibus non esse opus

vita,

vita, quam in miseris traducant. Horum igitur misertus D. Ludouicus, huc curat adferri, baptizari, educari, & Christianis moribus institui. Rarum exemplum præbet omnibus tam Christianis quàm gentilibus: necdum in societatem admissus, sua voluntate & pietate hæc pia opera exercet. Rogate patres & fratres charissimi Deū, vtilius beneficio gratiaque perseueret. laborumque suorum fructu perpetuo in posterum fruatur.

Nouis hisce rebus excitatus Franciscus Tuscanus, sua triremi, qua nulla maior est in his partibus, in Iapaniā contendit, cum aliquot fratribus nostris. P. Melchior cum alijs, nauē Iacobi Vazei Taraconensis, qui sæpius hoc iter consecit, conscendit. Videte fratres quāta messis prouenerit tā paucorum labore & opera: quid futurū existimatis, si multi præclaris virtutibus ornati huc accurrerēt? Ferūt tam multos modò ad nostros P. baptisimi gratia cōfluere, ut etiam à quinquagesimo, 100. 200. miliari accedāt: idq; cum filijs, vxoribus, vniuersa deniq; familia. Simulatq; Eduardus Gāma nūciauit in Iapania P. M. Melchiorē, cum multis Malaccæ oportunitatē in Iapaniā nauigandi expectare, ac legatione ad Regē fungi, multa cōsolatione perfulsi sunt fratres: qui iā 4. & eo amplius annis, nihil de Societ. nostra audierāt. Lætitia hæc se quoque ad nouos Christianos extendit, imò & ad ipsum Regē, licet gentile, quod datis ad P. Melchiorē literis quidā significauit, rogās ut accereret, seque simulac venisset, Christi doctrinā amplexurū. Me, & rē omnē sanctis Patrū sacrificijs, fratrum meditationibus, & puerorum orationibus ex animo cōmendo. Ex Colleg. Malaccēsi 7. Ian.

An. 1556.

Scruius inutilis.

Lodouicus Froys.

R E X

Multorum ad Christianismum concursus.

REX FIRANDI

Reuerendo Patri M. Melchiori.

Reuere[n]de Pater, P. M. Franciscus venit ad hanc meam urbem, & aliquot baptizauit, cuius studiū mihi gratissimū fuit, & omni fauore sum prosequutus: non permittēt, vt quis ei esset molestus. Bis ad me venit P. ille qui Bongī agit, & nonnullos affinium meorum, multosq; alos nobiles ad Christi fidem adduxit. Ego ipse aliquoties eum docentem audiui. Placuit valde viri doctrina, vt & ea quæ populo edifferebat, adeo vt etiānum illa quæ tum differebat in pectore gerā, nec à Christiana fide suscipienda sine alienus. Gratissimum esset, si V. R. huc se conferret: quamuis defuerim semel, secundo tamen non fiet, & te omni fauore & honore, quantum in me erit, iuuabo: spero id ad Dei obsequium fore.

Firandi 16. Octob. Anno 1555.

EX EPISTOLA MELCHIORIS

Nunnezij. An. 1555.

Gratia & pax Christi Domini nostri, sit semper in animis nostris &c.

Lampacū
insula.

ANNO 1555. mense Decembris scripsi vobis ex insula Lampaco, de gratia auxilioq; quod mihi Deus in hoc itinere (vt nunquam non benignus est, & clemens) impendit: liberauit enim nos non semel ex immensis periculis maris, clarēque sum expertus, quā verum illud sit: Qui

Qui

Qui vult animam suam saluam facere, perdet eam. Hæsi hoc in portu cum iis qui mihi aderāt vsque ad Iunium, quo tempore in Iapaniam traieci solet. Literas hic recepi, quibus significabatur omnino in Indiā mihi redeūdu[m] esse quāmcitissime, tū quia D. Petrus Mazcarenas Proregis dignitate donatus appulerat, vir honoris diuini adeo studiosus, vt sperandum sit ab eo facile obtentum iri, quicquid ad Dei gloriam promouendam pertinere intelliget, tū quia cum nouo Prorege ex Societ. nostra solum P. Franciscus Viera, & Iacobus Soueralius cum Prorege ex Lusitania venerant, & ob Indiæ collegiorū negotia presentia[m] meā requirere. Accedebāt R. P. N. M. Ignatij literæ, quibus vt ne vllus Prouincialis Præpositus Indiam relinqueret, significabatur. Verum cum elapsus esset tēpus, quo nauigatio in Indiā tutior est, & intelligere profectio[n]e in Iapaniā vtilissimā futurā, visum est ad Dei gloriam in Sina hybernare, & mense Iunio in Iapaniā trajicere, spe magni fructus, si ad tempus ibi manere, me incitate, vnde facile videntq; aliqua necessitate, in Indiā, me s. obediētię cōformando, redire possum. Hibernaui itaq; in insula Lāpaco, quæ 18 leucis Cātaone distat, vt simul iuūadis Lusitanis occuparer, qui hic quoq; in hybernis erant. Quoniā verō insula hæc non erat habitata, tuguria aliquot straminea, & edicula quæ templi loco esset, extruximus, vbi à Decēbri ad Iunium vsque indies & celebratur, & singulis Dominicis, festisque diebus cōcionatur. Quotidie etiā Christianam doctrinam Lusitanorū seruiijs, famulisque explicauimus, & Dei gratia & fauore fructum haud exiguum ex hisce laboribus retulimus. Erant enim qui à multis annis conscientię onus

Lampacū
insula Si-
narum.

non

*Fructus la-
boris.*

non posuerant: multa restituta sunt, quæ iniuste possidebantur, multæ reiectæ concubinæ, quæ multos annos in peccatis traduxerant, aliæ matrimonio copulatæ. Vix explicare possum fratres, quanta consolatio & lætitia mihi fuerit videre in Sina, vbi fortè idololatriæ semper viguit, Deo sacrificia munda offerri, sacra officia celebrari, Euangeliū prædicari, idque non sine auditorum læchrymis, & consolatione. Officia siquidem hebdomadæ sanctæ, tanta fuere celebrata & religione, & solennitate, vt plurimum ij qui intererant, ad pietatē sint excitati. Sæctissimū Christi corpus splendidissimo, quod ex pannis preciosis & aulæis adornarant, sepulchro, Hispanico more, repositum est. Passio quoque Christi, & eius certamina pro concione explicata, tātis auditorum læchrymis, vt explicare vix possim. Sabbato item sancto concio habita ad monumentum Christi, post alleluja solenniter decantatum, tanta religione & magnificentia, vt dixerint auditores sibi visum esse, ipsam se Christi resurrectionem præsentem intueri. Ipsa Paschatis solennitate supplicatio instituta est: Lusitani qui omnes post minimum confessionem, S. Christi corpus sumptuerant, ramos & flores præcedente regio vexillo manibus gestantes, longo ordine incedebant. In summa, magnus erat omnium istis diebus deuotionis feruor. Ego sanè testari de me ipso hoc possum, toto isto tempore, quo in hac deserta insula hæsi, tanta mihi animum lætitia diffusisse, tantaque singulari consolationum vberitate, & tam continenti, quantam nunquam, ex quo natus sum, me percepisse memini: huic accessere pro Christi nomine quàm plurima patiendi desideria. In die certis horis ad arboretum quoddam

me re-

*Lachryme
Christiano
rum.*

*Solennis
supplicatio.*

*Consolatio
ingens.*

me recepi, quod mihi paradysi suauitatem referre videbatur. Sensi maius oriri in me mundi fastidium, mentem stimulari ad Dei creatoris amorem & laudem, ex tanta creaturarum, quæ oculis subijciebantur, varietate & ornatu: animūque alacriorem ad nomen eius inuocandū fieri, & desiderium quoddam concipere, ad ferendam non tantum 7. annos, aut 14. verū etiam quoad viuam, pro Rachele seruitutem. Sed ex altera parte focunda Lia non destituit parere, & fructum adferre, vrgente multa animarum necessitate, quæ tam caro Christi sanguine redemptæ colloquijs salubribus destituuntur, consilio, expiatione, alijsque auxilijs, quæ ad salutem necessariò comparantur. Quoniam qui has frequentant regiones, plerique ingenui sunt, nec honestatis expertes, nec barbari, ad vitam rectam, & more que facilius ac commodius formantur. Quamuis enim in Lompaco dissentiones inter nauium præfectos tā graues orire sunt, vt minimū abfuerit, quin sese mutuis cædibus conficerent, effectū tamē, vt cæ maioris vnionis causa fuerint: nec id in minimis ponendum, omnibus præsertim ad arma excitis. Nec illud parum videri debet, quod 1500. aureis redempti sint aliquot Lusitani, qui apud Sinas captiui detinebantur, iam iam lata sententia plectendi, situ & squallore teterrimi, asperimique carceris, tanta crudelitate & miseria pressi, vt fieri non posse quis credat, nisi experientia edoctus, tanta hominem tolerare posse.

Quadragesima elapsa, Cantaon (quæ vrbs & portu celeberrima est, & amplissima, vt in Lusitania Vlyssipona) venimus, sita est in gradu 22. ad Septentrionem. Quo rumores sparsi quidam grauiter turbarent populū: ferebatur enim in Sancia (quæ

*Patienti
Christi mo-
dum desti-
derium.
Vtilis con-
templatio.
Meditatio
rerū diui-
narū, que
se ad pro-
ximum ex-
tendit, op-
timum est.*

*Dissidia cō-
posita.*

*Captiui re-
dempti.*

*Cantaonis
situs.*

provin-

provincia in hoc regno est) erupisse tantam vim aquarum è terra, vt ad 60. leucas regionem inundauit, septem ciuitates mergas esse, multa oppida & pagos, nulla ædificia ab vndis reliqua esse, nullum animal, ac ne hominem quidem vllum euasisse. præter puerum ligno ad æditiora delatum: alios qui simili industria salutem quaerissent, igne coactis delapso conflagrasse. Quare primarius Gubernator Cantaonensis Ochauicm, quia ea inundatione pater ipsius cumque eo vniuersa familia periisset, magistratu se abdicauit, qui regionis mos est, cum parentes moriuntur, abiitque Sancium, veste lugubri indutus. Hæc nõ aliunde scimus, quàm ex Sinarum relatu: nam Lusitanos longius regionem penetrare non ita permittunt, vt nec alios externos, exploratores veriti.

*Sanciam pro
uincia eru-
ptione mi-
rabili aqua
rũ obruta.
Qui aquã
euasere ig-
ne coactus
misso pe-
reunt.*

*Exteros Si-
ne in fini-
bus conti-
nent.*

Dum ego considero hanc calamitatem, & ca- sum, qui præter naturæ ordinem diuinitus euenit, ac perpendo similiter R. P. nostrum Franciscum Xauierium, dum Cantaon peteret, Deo ita volente, in naui obijisse: clare videre mihi videor, nihil in propagando Euangelio hic à nobis effectum iri: hanc meam coniecturam confirmauit fratris nostri Stephani Goes morbus, quæ Cantaoni, vt linguam Sinensem addiceret, reliqueram: Est enim vir probus, & in virtutibus adeo prouectus, vt tutò in ea ciuitate illi hæere liceret. Hoc consilium tunc visum est mihi cum primis vile pro tempore, si fortè aliquando daretur Dei legem publicare: tantumque laboris in addiscenda lingua iam impenderat, vt capitis debilitatem contraxerit: vnde etiam conieci nostro labore & ministerio Deum in Sina nondum velle: ac proinde cum ex Iapania in Indiã reuerterer, languentè cõperiens, & iã septimum diem

line

sine cibo agentem, iudicauim in Indiam esse reducendum. Præterea quando Sinenfes adeo Regi, & prouinciarum Præfectis subduntur, vt sine facultate eos vel alloqui exteris sit difficile: fieri nõ posse videtur, si humanis rationibus acquiescendum est, vt sine eorundem auctoritate ad Euangelicam legem, & nouum viuendi modum traquantur. Dum mense Iunio anni 1556. ego & Gaspar Vilella, cum alijs quatuor fratribus in Iapaniam pergimus, flante aduerso vento, periculũ fuit, ne in breuia & scopulis incideremus: nec euasissemus, nisi nobis mercator quidam in hoc mari probè versatus, nauẽ à scopulis, collectis velis, arreptoque clauo, auertisset. Hic aduertit quanti referat, spẽ in Domino totã ponere, sui & se inuocantibus adest, & è periculo liberat. Suscepimus hanc profectiõnem ingenti spe, de Regis Bongani conuersione, tũ ob epistolã quam ad Proregẽ D. Alfonso scripserat: tũ ob ea quæ ad ipsum portabamus, munera. Sed placuit diuinæ bonitati ostendere, nõ sufficere ad animarũ conuersionem humana præsidia, aut quæ magno cõstiteunt, ornamenta, aut legatorũ gratiã: sed ad hoc ipsum diuina gratia opus esse, per quã nihil tam imbecillum aut difficile, quod non (per ministros tamen quos elegit) cõfici possit: ac tantò citius cõfici, quantò hi magis sese idoneos præstiterint, ac puriores, modò homines ipsi nõ resistat pertinaciter Spiritui sancto. Dũ quærimus Bongũ, ecce in terrã incidim⁹, vbi principes iã in armis erãt cõtra Regẽ Bonganium, qui ad nauẽ nostram appellentes, significarunt, Bongũ euersum, existimare quoque se, Patres Chinchicos interemptos esse, & Regẽ fugisse: quæ res sanè summopere nos, vt debuit, & omnes qui vna nobiscum erant, contristauit, ac

*Rex Bõganus
Proregẽ
Indiẽ
scribit.
Dei opus
conuersio.*

*Chinchich,
id est, co-
ctus missi.*

turba.

turbauit, non tamen perturbauit: spes enim cum charitate operantem non confundit. Pergimus igitur varijs agitati cogitationibus, & inter breuia aduerso vento non sine periculo. Cum Bon- gum venissemus, fratres omnes, Dei beneficio, nos saluosque offendimus: P. Cosmam Torrem, P. Baltazarum Gagum, Ioannem Ferdinandum, Eduardum Siluium, & Ludouicum Almeida: quos cum viderem, dici non potest, quantum letitiæ receperim, rediuuios enim mihi eos videbar videre, quos fama iam erat interijisse. Ipse quoque Cosmas bonus senex sese temperate à la chrymis non potuit, cum nos videret, amplexareturque. Profectò rarum est omnis virtutis exemplar mortuus planè mundo. Hunc virum secum per Iapaniam abduxit R. P. Franciscus Xauier, abiit Amanguci reliquit, vbi octo totos annos moratus carnem nunquam contigit. Esum carniū Iapanes in grauissimis peccatis habent, maxime vbi ciuilitas & politia viget, vt Amanguci, nec solum abijs abstinuit, ne quem offenderet, sed etiam ob religionem, vt corpus maceraret. Nec pane, quo Iapanes carēt, nec pisce recentiore, quòd procul à mari abesset, usus est. Et vt semel dicam, præter piscem salsum, herbas, & orizam, more Iapanico decoctam, quæ difficulter digeritur, nihil gustauit: adeoque iam huic victui assueuit, vt si carne vtendum fuisset, propter desuetudinē grauius malum incurrisset. Hic Amanguci plurimos ad Christū conuertit, inter quos nonnulli mysteriorum Dei probè sunt capaces, ijsque non parum delectantur. Sustinuit grauissimos labores, & angustias, non sine vitæ summo discrimine, interdum etiam domi lapidibus à Bonzis imperitus est, cōiutijis verò foris & maledicentia & pro-

se probris aded assidue affectus, vt prodire pergrauè fuerit. Ausi sunt autem petulantius Serem hac arrepta ansa laceffere: Cum hic ageret Pater Franciscus, quadam proditorum conspiratione vobis dominus occisus est: à quo tempore nunquam destiterunt succrescere inimicitia & bella inter Principes & Primates, adeo vt omnes penè qui inter nobiles & gubernatores erant primi, interierint: cumque nullo tempore ante hos tumultus vlla fuissent dissidia, sparferunt Bonzi (quos Iapanes vt Patres venerantur) nostrum aduentum, legem Dei, quam docebamus, hominumque ad Christi conuersionem, & Baptisma: tantam calamitatem, iratis diis Reipublicæ attulisse, ac penè pessum iuisse, vnde persecutiones in Cosmam (cui commodum erat, quod iam esset mundo crucifixus, & ipsi mundus) audacius excitabant. Viuebat ille nihilominus in multa securitate & consolatione, cum propter Christi gloriam & augmentum Ecclesiæ hæc pateretur, aded vt dicere soleret, se nunquam suauius vixisse, quàm istis octo annis, quos omni penè ope humana destitutus Amanguci transegit. Oculorum incurerat debilitatem ex lachrymarum, vt conijcio, profusione, quas consolationum vbertas expresserat. Ad tantam foelix ille Pater virtutum peruenit consummationē, partim tribulationibus exercitatus, partim deuotione & pietate vegetior ac robustior effectus, vt ipsum iudicauerim cū piscis illis Ægypti Patribus comparandū, nisi quòd illi contēplationibus dediti diuinis, Dei beneficia inter se dūtata haberēt cōmunia, Cosmas verò cum vnicū secū haberet fratrem, inter hostes Christi, qui ipsum persequebātur, ageret, nitereturque in fame, siti, frigoris magnis, gra-

Rex casus

Euangeliz
malorum
causa fini-
tur.Solatiū &
securitas i
persecutio
ne.Cosma
Torres
virtus.Victus ra-
tio.Iapanes pa-
ne carent.Persecutio
in Cosmā.

grauissima denique persecutione mortalium salutem prouehere. Nihilominus dæmon pro perpetuo suo more zizania seminans, quibus frumentum domini suffocaret, tantas tragedias, dissidiaque tanta inter duos Præfectos Amangucenses excitauit, vt cum inter se confingerent, & res conflagrationibus ageretur, & omnes ædes essent pineæ, nullique muri interiecti, flamma penitus absumpserit ciuitatem, quæ Vlyssipone minor non erat: vt etiam Palatia Regalia, & nostrum templum, & ædes, quas Rex & Senex P. Torres magno labore extruxerat, vna conflagrarent: nec aliud reliquum fuerit, quam cuiusdam Christiani subterranea domus, in qua quædam Sacerdotales vestes, & templi ornamenta sunt conseruata. Tanta præterea fuit hominum clades & interuicio, vt non fuerit integrum vlli in extinguendo incendio occupari. Videtis fratres charissimi, quã opus sit fortitudine & virtute ijs, qui se aptos Euangelio ministros volunt exhibere, quæ patientia, quæ spes & longanimitas, quæ in aduersis constantia requiratur. Verè magna est nostra vocatio: quemadmodum enim subire quæcumque laborè per obedientiam cui nos dedimus ad Christi ministeria iniunctum oportet: ita diuina maiestas spem præbet datam in spiritu, & virtutem, quale huiusmodi prouinciæ difficultates & pericula requirunt. Verum antequam hic multum fructus in domini horreum quis colligat, magna prius negocij partem cõficienda est, vt probè virtutum radices in collegijs nostris, quæ isthic sunt, agatur Sed ad propositum. Magnam in me excitauit admirationem cõsideratio tantæ probationis, tantæque virtutis, P. Cosmæ, & fratris nostri Ioannis Ferdinandis: imprimis vtriusque patientia hac summa vrbis calamitate.

Amangucum totum conflagratur.

Sacra suppellex conseruata.

Clades maxima.

Qui: us opus est Euangelizantibus.

Iactis virtutum fundamentis in docendum.

aituit, cum innumeralium laborum fructus, iniuriarum, persecutionum, periculorum, famis, quæ octo iam annis pertulerat, quatuor horarum spacio cum hoc incendio velut perisse videret. Accessus ille zelo in dæmonium, graui commiserationis dolore angebatur in tantam Christianorum afflictionem. Retulit enim mihi hæc cladem cum tanto dolore, tamque copiosa lachrymarum profusione, vt non possit maiori, etiam si tot filios amisisset, quot rapuit Christianos illa calamitas. Nec mihi cum in extremo orbe agens non nisi ad solum Deum cuius prouidentiam, & incomprehensibili sapientiam omnia submitteda erant, recurrere potuit, nec sibi a lachrymis temperare animoque affectus adeo fuerit, vt illam quodammodo cum tolerantissimi illius B. Iob afflictionibus conferre. Nam præter hæc omnia, quotidie mortem quoque impendentem videre sibi videbatur, tam a Bõzibus iuratis hostibus, quam militibus, qui Bonzorum odio facile huc poterant, vel spe quadam prædæ curte illius suppelletilis, quæ ipsi supererat, impelli, neque enim vllus restitisset. Rex ipse necis timore actus, mortem effugit, Patremque Cosmam sequi volentem prohibuit: iniquis meæ ipsius salutis cõsulere non possum, multo minus alium seruare. Cum præterea quidam Nuchaianus aduersarius eius intellexisset Amagucum casum & euersionem, regnum occupare nisus, in Regem se armauit. Dum in tanta versatur calamitate, Pater Cosmas videns periculi magnitudinem, vtendum esse consilio Euangelico iudicauit: Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam. Igitur cum Ioanne Fernandæ, & quatuor Christianis Amangucensibus, Bongum se contulit quæ Amanguco distat 60. leucis, vbi P. Baltazar Gagus, cum fratribus Eduardo Syluijo, & Ludouico Almecida agebat, qui eo quindecim

Fuga regis

Nuchais.

diebus ante me venerant) dicebatur ante annos centum Amangucum ad pristinum splendorem reduci non posse: Christi vero cives dispensas, reducere, & Ecclesiam sanctam tectam curare, longè difficillimum. Quod etsi vel magnum animum deicere poterat, eorumq; in fidei negotio constantiam labefactare, quibus vixit, in animarum conuersione studium erat & sollicitum: tam hoc ipso vel maiorem animi magnitudinem declarauit, laudemque retulerunt longè cumulatiorum, in ea quidem sententia, quod hac in re diuina lubenter acquieuerunt voluntati. Ac tantum abest, vt deiecti confirmati sint, vt etiam audentius maiori cum desiderio sese contra antiqui serpentis caput armandos existiment: Incidit hæc calamitas duobus ante nostrum aduentum mensibus.

Cum iam P. Cosmas Bongum venisset, ecce nouam tempestatem, nouas turbas Rex Bonganus bellum mouit in Principes sui regni ob prodicionem, quam eos machinatos fuisse suspicabatur. Conflictum iniecit, septem vtrinque cadit hominum milia: inter eos tredecim ex præcipuis perduellibus principibus: eorum & clientum ædes incēdit. Mors principum causa fuit, vt Rex se ad mortem 7. milianibus Bongo distans receperit, vbi etiam modò agit. Ciuitas nihilominus commota maeret, & assiduò in armis est, ipsiq; Christiani satis turbati: omnia deniq; cōrēda, vt non solum nostris simplicitas columbina non sit satis, sed etiam prudētia serpentina asumenda. Certè in tanta rerum perturbatione tota nocte querere latebras cum Christianis cogebantur. Sed nec in tot angustijs impotentiores redditos, sed potius è calamitate diuinis consolationi-

lationibus recreatos offendi. Quid enim nõ potest Dei charitas? Siquid è ea omnem à creaturis amorem abstraxerāt, inò & à seipsis, vt quilibet ingens periculi metus de vera obedientia, paupertate, & tanta vitæ puritate, quāta sperare non possum, nihil diminuerē potuerit. Dum itaque ad me ipsum animū conuerterem, cogitabam rati- tus. quantū inter me & illos, quān nihil absolutum in me. In illis quærit vitæ propria contemp- tus, quanta perfectio, quāta laborū tolerātia, in aduersis, & laboribus quāta consolatio, quanta deuotio deniq; & pietas, quam pleriq; prochi dolor, prima quaq; aduersitate nõ raro solent amittere. Hæc sanè dum animo voluerē non mediocriter, me vitæ actionumq; mearū puduit. Iam vt ipsum omittam virtutes, ex quibus tū rēporis consolationū suarum fructū abundē perēperūt, si quis nouitiorū Christianorū gustū aliquem ex sacra doctrina capiebat, id in cōmunem consolationē redundabat. Christiani Bōgani pleriq; pauperes sunt, & in ijs multi necessitate potissimum morborū cōpulsū ad Patres, propter charitatē, beneficiciaque quæ ab ipsis expectabant, cōfugerunt: cum sanitati restituitur, mēti quoq; sua salus per Christi doctrinā cōferebatur, dū errores & pericula peccatorū nostri explicaret, dū ad Christianam veritatē adhortaretur. Ipsi verò cū se p baptismū sanitatē corporis nactos viderent, parētes, filios, & amicos adducebāt, plurimiq; his rebus excitati sacris vñdis, abuebātur. Itaq; Bōgi & in vicinis locis magnus est iā Christianorū numerus, qui nul- lā Dominicā prætermittit, qua non missæ sacro & concionibus Ioannis Fernādis, & Eduardi Syl- ui (qui iā vtrūq; Iapanicā tenēt linguā) intersint. Cōuertit Dominus pauperes & ægrotos, Bōzos

*Pauperes
ad Euangeli-
um expe-
ditiores.*

*Sanitates
operatur
baptismus.
Bongi ma-
gnus Chri-
stiano um
numerus.*

*Amanguc
cēses Chri
stiani uiri
honorati.*

superbos & p̄fectos reliquit, quibus in opibus
fluxaque rerum foelicitate spes omnis est & sa-
lus: reliquit & sapientes, qui sibi mirè ob scien-
tiam licet vanam, placere solent, quòd ingenio,
iudicioque magis pollent: qui sanè si conuente-
rentur maiorem solidioremque fructum suę pa-
triaz adferrent. Christiani Amangucenses ex pu-
marijs sunt, & honoratis, boni iudicij, nec spei
in posterum minoris: in vnum locum colligi
rursum, & vt consueuerant ante turbatam ciui-
tatem, ad templum congregari possent. Sanè
si rem attentius consideremus, fructum in Iapa-
nia magnum esse, negari non potest, argumen-
tum proculdubio manifestum Dei clementia,
qua potentes resistitur astutissimis dæmonis ma-
chinationibus, præsertim peccatis venereis, qui-
bus vt scædissimè Bonzi inuoluuntur, ita ne au-
thoritatem suam amittant, alijs etiam scelera
probant, nec esse peccata suadent. Quæ opinio
adeo antè infedit omnium animis, vt si nitatis
euellere, saniusque aliquid proponere, scomma-
tibus excipiaris. Nunquam credidissimè inueniit
homines adeo excæcatos, vt ratione naturali tā-
topere destituerentur. Cùm enim nuper ad mo-
nasterium quoddam Bonzorū me contulif-
sem, eosque statim vndique accurrentes, etiā pue-
ris præsentibus, de vitijs eos reprehenderem ne-
fandissimis, adeò nihil effeci, vt etiam risibus &
scommatibus elusus abierim, tam longa pecca-
torū assuefactione obduruere, eoque fit, vt ma-
gnum Evangelio impedimentum obijciant. Si-
militer proprium iudicium quo sibi mirè placet
& confidūt, & bellici tumultus & gloria milita-
ris, que multos militiæ inuoluit, cum Euangelij
quiete & pacè, vt lōgè lateq; diuulgetur, maximè

requi-

requira: tametsi & honor quo multū ducuntur,
boni alicuius occasionē præbere solet ijs, qui fi-
dè amplecti volūt, cū ad constantiā plurimum
addat. Impedimento etiā est, quòd Reges isti ty-
rannos agāt, nec ipsis obtēperet populus, nec tribu-
nal aliquod, aut iuris dicēdi ratio seruetur, quòd
fit vt alter alteri? liberè furetur bona: & læsi ve-
rò pro arbitrio sese, si possunt, vindicēt, si nō pos-
sunt, patiūtur, & armāt se patiētia, aut potius ne-
cessitate. Quāobrè in ciuitate parū tuta sunt oīa
& quacunq; de causa tumultus indies exoriūtur.
Contra hæc tamē oīa mala. præualet preciosus
Christi sanguis, q̄ in prædestinatorū operatur ani-
mos æternā salutē, cū indies etiā plures ad Christū
cōuertātur. Patres hūc in ijs instruēdis modū ob-
seruāt: primū errores & fraudes scētārū Iapanēsi-
um, in quib⁹ enutriti sunt, & dæmonū technas de-
tegūt. Cū hæc probè intelligūt, esse vnū verū Deū
probāt, & animæ immortalitatē, dei mysteriū in-
carnationis exponūt, & q̄ fuerit hominū saluti ne-
cessariū: reliquaq; deinceps omnia Oeconomix
Christi, fideiq; mysteria, etiam SS. Trinitatis. Vbi
iā hæc omnia credūt, sacro baptismatis fonti ad-
mouētur: dein multā adhibēt curā, vt cōseruētur
cū alijs rebus, tū cōcionibus, quæ singulis Do-
minicis idiomate Iapanico habētur: curāt etiam
vt sacro intersint Missæ sacrificio: iā etiā vt cōfēs-
sionis frequentent sacramētum: Benedictus Deus
qui omnis boni author est. P. Baltazar Gagus
Firandū abijt cū Eduardo Syluio, & quodā alio
Christiano Bongano singulari addicendarū lin-
guarum dono prædito, vt cōncionentur ad Firan-
dinos Christianos quorū cēturing aliquot iā nu-
merantur, ac qui centenarios iam aliquot exceps-
erunt, tēpla exstruant. Multū P. Balt. ab ipsis, atq;

*Iapanum
Reges ty-
ranni.*

*Desunt
Tribuna-
lia.*

*Ratio cō-
uertendū
gentiles.*

I iij) adco

Rex Firan adeo Rege ipso desiderabatur, qui etiam Chri-
di ad Chri sti doctrinam sese promiserat amplexurum:
stium propè spero ipsum Christi horreo non paucos manipu-
det. los allaturum.

P. Cosmas Torres, & F. Ioannes Fernandes,
vir rarus. & singulari dono concionandi, Iapanica
præsertim lingua, prædixit. Bongii degunt.
Quos mecum adduxi, modò in lingua Iapanica
sese exercent, sine cuius cognitione parum præ-
stare possunt. Gaspar Vilella & alij noui, adeo
in hoc laborarunt, vt ante decessum meum plu-
rimum procecerint: spero Deum, qua solet vii in

Fratres Bõ
gani.

suos clementia, regno huic salutem breui daturum.
Simulatque Bongum venimus, Regi nos
insinuauimus: ab hoc enim omnia tanquam à
capite pendent. Præter munuscula quæ attulimus
conatus sum & fidem nostrâ persuadere: verum
cum iâ se receperit ad illum mōtem, & peccatis
quibus intricatus est, intelligat nuncium esse re-
mittendum: & si Christianus fiat, vitæ discriminē
se incursum maius (hinc enim hostes cordis oc-
casione querent: cum maior pars dæmonii
agitur instinctibus, & alij per omnia ferè sint
Epicuræis similes) parū meis adhortationibus ef-
fecit. Det Deus illi lumē, si enim cōuersus esset,

Cur Rex
Bongii non
amplecti-
tur fidē.

nihil nō ausim mihi polliceri Eadem de re cum
Prælatibus egi, ij se quoq; excusarunt dicentes
Christū sese amplexuros, simulatq; Rex ample-
cteretur: verū quantò maiore sp̄e de horū cōuer-
sione conceperamus, tantò visus est dæmon im-
pedimenta maiora obijcere. Multum laborau-
imus apud Regem, & quidem astantibus primo-
ribus, vt ad se Bonzos aliquod, qui sapientiores,
doctioresq; haberentur, euocaret, eosq; & nos au-
diret de rebus diuinis differentes, vt ipsis de suo

Secta Epi-
picureorū
similis in I
apania.

Magnatum
exultatio.

facile

facile errore, in quo iam inde à tot seculis versan-
tur, & Christiana veritate liquidi^o cōstaret. Quod-
quamuis ille se facturum promisit, nulla tamēn
diligentia, aut studio efficere potuimus, vt re ip-
sa præstaret. Sunt enim Bonzi hæc totius vrbis
primarij domini, quorum consilio Rex agit om-
nia, adeoque nobis infensi, quòd errores, nequi-
tiam, & mendacia ipsorum detegimus apud po-
pulum, vt in hos omnes vires & præsidia contra
Euangelium dæmon videatur contulisse: nisi po-
tius dicendum sit eos ipso dæmone peiores id fa-
cere, vt dæmon his tanquam præsidians vtatur.
Istos cum vueret P. Franciscus, omnium aduer-
sarium, quos hic vnquam habuit, maximos
est expertus: passus est enim in hac regione gra-
uissima, non solum ab his, verum etiam à pueris
qui ipsum frequenter irriferunt, iniuriis affe-
runt, lapidibusque impetiuerunt: verum quantò
grauiora fortis & constans Dei seruus perfere-
bat, ratò maiore gaudio, & spirituali lætitia, quòd
Christi nomine pateretur, efficiebatur. Vitam
agebat planè Apostolicam, comedebat more Iap-
panum, quod homini Hispano, aut in Europa na-
to, erat potius affligi, quàm refici: radicibus enim
vescebatur, in magnis frigoribus, vna vili veste,
siue leuidentia indutus erat, magna pedes confi-
ciebat itinera: sæpè etiam vt latronum euitaret
manus, nobiles equites Iapanesē sequebatur vel-
lut pedisequus. Tanazuma Meacum abiit, &
passim in via concionabatur, tam in Bonzorum,
quàm nobilium ædibus. Adeo vir iste seuerè ta-
xabat vitia, & maximè idolorū cultum, vt ipsius
interpres Ioannes Fernandes sæpè tremere tan-
tam veritus dicendi libertatem, qua apud quem-
libet, etiam primates, virosque nobiles vtabatur,

Bonzi po-
tentes.

Xauieri La-
bores.

&c

& liberè eos neglectæ, contemptæq; religionis notans, inter cætera dixi: si non attentius euangelicas conciones audirent, quàm suorum Bonzororum, nunquam eos veritatis lumē aspecturos. Videbatur (inquit Fernandes) mortem quaerere propter fidem & Christi honorem. Sanè præ se ferebat, magnum præsentis vitæ contemptum. Quodā tempore tanto zelo reprehendit Amarguci Regem ob nefanda quædam peccata, vt periculum mortis vix euaserit: tantum denique effecit apud Iapanes, vt etiam modò sanctus habeatur. Ego cum vellem meam tepiditatem huius Beati feruore nonnihil accendere, ac regionis notitiam comparare, ipsius securè exemplum, cum Ioanne Ferdinando in interiora regionis Iapanicæ concessi, & multum cœpi consolari, videns tam multos ad Christum venire: verum indignus tanto beneficio, fortè Deo nolente meo vt ministerio, in morbum incidi, ex malorum ciborum, & lecti incommodis, stercora enim lectus erat, lignum ceruical, cibus oriza sine condimento, adeoque auctus est morbus, vt iumento fuerit opus ad reuerrendum Bongū, vbi tribus mensibus continua laboravi febrī, adeoque inualui, vt vitæ spem propè omnem abiicerem, quam tamen Deus sua benignitate concessit. Videns me parum vtilitatis fidei negociis hic adferre posse, & officij rationē, me ad Indiā reuocare, necesse putavi, tamen si languerem, nauē conscendere: statimque inter Iapaniam & Sinam in tantam incidimus tempestatem, quantā nec vidi vnquam, nec me visurum aliās existimo. Quinque diebus continuis ferebamur veluti perditī, tamque frequentes & continuæ audiebantur voces Deū appellantes, vt quamuis in tantis versarer periculis,

conso-

consolationi mihi esset, videre, Deum huiusmodi rationibus vtī ad nominis sui inuocationem, & gloriam, necnon ad vitæ correctionem, homines vel hac ratione cogere. Benedictus Deus, qui momento temporis homines ad se inuocandum excitat, partimque afflictionibus, partim consolationibus ad sibi seruiendum prouocat.

In itinere intellexi aduentare Dominum Patrem Consaluum, & Franciscum Rodericum, qui obiturus erat prouinciam, vnaque cum iis alios, qui iam tum præcesserant, quæ velim me in Iapania audiuisse, gratissimum enim mihi fuisset in Indiam non reuerti. Vtilis tamen fuit reditus, non solum vt mutuo frueremur conspectu, verum etiam vt de me prout in Domino expediret, constitueretur: tum etiam vt de rebus Sinen-sibus & Iapanensibus à me edoceret, saltem de iis locis in quibus egeram, & fructu qui sperari poterat, & quo modo Euangelij doctrina ibi diuulgari posset. Visum itaque est S. obedientiæ, vt Cocinum concederem, vbi modò totus sum in concionibus & confessionibus audiendis, aliisque muniis, quæ Societas ad proximi salutē adhibere consuevit. Det Deus mihi gratiam,

vt totum me meæ aliorumque salu-

ti sollicitè impendā, ita vt dum

illi seui erim pro sua volun-

tate vnā cum aliis per-

tingam ad illam æ-

ternā & beatam

ipsius glo-

riam:

Cocini 8. Ianuarij Anno 1558.

Seruus indignus in Christo Iesu.

Melchior Nunczius.

EX

Franciscus
præpositus
prouincia-
lis, Indiæ.

EX EPISTOLA P. ANTHONII Quadri ad fratres Cominbricenses.

Anno 1559.

Annus est, à quo nihil è Iapania redditum est literarum, nec mirum in tanta locorū distantia, & navigationum periculis ob quæ & tardius nauigari solet, nec nisi aliqua vrgente necessitate. Interea inuidia sancta, & amulatione per laboramus erga fratres nostros, tot tantisque laboribus, & continuis molestiis, qui in Christi colenda vinea non minori tamen laborum suorū imbutio, experiuntur. Atque hoc quidem non dubito, quin sit maximum, si Deum suis non desere credimus, cum omni propè humana ope delituntur, qui portus & refugium seruorū suorū, & vera voluptas esse solet eorum praesertim, quos dignos habuit, vt vineam excolerent, tantopere à B. illo Patre nostro Francisco felicis memoriæ dilectam, propter quam etiam tantos tulit labores, non vanos quidem, cum adhuc viuis tā infignes retulerit fructus, tantumque effecerit, vt filiis suis (qui paulo post ipsi in hanc prouinciam successimus) via non solum ad eam conseruandam, verum etiam Dei auxilio, atque ipsius intercessionibus, donec ad summum excreuerit, amplificandam, patefacta sit. Goæ.

EX LITERIS P. BALTHAZARIS

Diazij ad Prouincialem Indiæ. 3. Decemb.

Anno 1559.

Signifi-

Vinam
hac inuidia
laborent
multi.

P. Xavier
in Iapaniā
Euangelio
viam aper-
ruit.

mum relabuntur.

Ignificatum mihi est, Cantanoni, quæ est celebris Sinarum vrb. amplius 600. Mahumetatorum in Idololatriam Gentis consensisse, eosque in remigiis mancipari qui in Mahumetif- Malaccæ.

Mauri sūt
Idololatæ.

EX EPISTOLA LVDOVICI

Froisij, 6. Idus Decemb. scripta.

Anno 1560.

In Iapania P. Balthazar Gagus non semel imminentem iugulo gladium expertus est, aliquot dies vnā cum fratre Guilielmo nudus multa tolerans, grauiores etiam pro Christo iniurias perperias transēgit. Sed

Paltaxaria
Gagi capti
uitas & po
ricula.

Christiani postmodum Guilielmum redemerūt: Gagus verò nō sine maximo vitæ periculo euasit: ad quem retrahendum satellites suos dæmon furore, rabieque correptus, propter tot animarum couersione & vberissimos Euangelij fructus Firādi collectos, incitauit, quo in loco ad duos mēses Gaspar Vilella commoratus 300. Dei gratia effecit Christianos, ac tria Idolorū fana in Dei veri templa conuertit. Nunc verò Meacum profectus est, in maximam spem erectus, vt quā plurimos Christo lucrifaciat. Frater noster Gonfalus Ferdinādes, qui ex Iapania hoc anno ad nos venit, inter alia quæ ad diuinum honorem spectāt, quæ subiiciam, accidisse narrauit. Videntes Bonzi tantam gentilium conuersionem excitato tumultu nostros expulerūt. Christiani igitur tēplo sacer-

300. Bap-
tati.

facerdote & instructore, qui Christianam doctrinam explicaret destituti, pro recepta consuetudine diebus singulis mane & circa vesperam ad crucem in monte longe à ciuitate positam accedunt, ibi fufis ad Deum precibus negocia sua ac salutem ei commédantes. Tum Ethnico cuiusdam fuit Christiana mulier serua, quæ vna cum aliis ad Crucem venerandam proficiscebatur, cùm Dominus, ne eò pergeret, non solum prohibuit, verumetiam denuo ad Ethnicam perfidiam minis (si quid potuissent) impellere summopere studuit. Verùm illa constanter heri malitiæ resistit, dicens non ideo legem Domini nostri Iesu Christi à se susceptam, vt eam protinus dimitteret, & vacua omni numine idola rursus venerarentur à minis tamen improbus, ne ad sacræ Crucis locum iret, non destitit. Cæterùm beatum mancipium cum verba quantumuis minacissima parui facienda esse existimaret, vt primum per tempus licuit, Christianis reliquis se adiungens, consuetum adorandi, & orandi modum ac tempus seruauit: resciauit Ethnicus, mox furibundus redempti occurrit, strictoq; ense mulierem aggressus, caput à ceruicibus auulsit. Illa verò constantissimo animo, & à tyranno mortem suscepit, & in Angelorum societatem, regnùmque cælorum parto triumpho (vt confidimus) conscendit.

Goæ 6. Idib. Septemb.
Anno 1560.

E X

EXEMPLVM LITERARVM

P. Gasparis Vilella ex Iapania.

Pax Christi Domini nostri corda nostra semper inhabitet. Amen.

1558. pro iniuncto mihi à superioribus munere, fufissimè de rebus Iapanensibus, vos charissimi fratres, certiores feci, præcipuè tamen de Firandicis. Firandi ad annum cômoratus sum, tamq; prosperè res nostræ procedebant, scilicite ante Domino, vt duorù mensium spacio, mille trecenti Ethnicam impietatem deserentes, Christianam veritatem sequerentur: tresq; sacras eedes extrueremus iis in locis, quibus antea fuerat Idolorum templa. Dum res incrementum sumit, demon, cui omne bonum summopere displicet, per vicarios suos Bôzos, me inde eiecit, cum magno omnium Christianorù dolore & gemitu. Prius tamen sacræ Crucis Imagines confiegerunt, aliq; plurima commiserunt flagitia in Dei Domini nostri contumeliam. Deus autem qui non vltionum Deus est, sed Pater misericordiarum, in cælo formatas cruces illis videndas obiecit, atq; alia manifestissima diuinæ maiestatis signa, vt omni pertinacia abiecta, cõuerti debuerint ad Dominum. Verùm instar noctuæ lucentè fidè nostram non valètes intueri, nullù alium fructù inde perceperunt, q̄ vt grauiore cæcitatì obtenebrati, grauius, dū Christianos omni studio à suscepta religione nituntur auocare, laborarent. Ille tamen qui huc nos vocauit (quia potens est) vires ad resistendum, vestris precibus suppeditabit, quibus tam illos, quàm nos in finem vsque perseveraturos confidimus. Paucis modo quæ significare decre-

1300. Ethnici duorù mensiū spacio cõuersi

Cruces deturbant Bonzi.

Crucis signum in cælo.

decreui, complectar, cum sim in profectioe; adeoque vigeat, vt literas vestras quæ biduum tantum absunt, oppetiri nequeam, quas tamen perlegere desidero vehementissimè, quòd & animi addant nobis in aduersis, & spem maioris in posterum fructus faciant, cum videamus Deum per suos seruos variis in locis ac mundi regionibus idem efficere.

Nos cum multi iam anni sint, ex quo in Iapania deuenimus, necdum Regiam ciuitatem audiuius, aut illius cognitionem habemus, quæ & doctrina celebrior est, & sectarum omnium origo. Itaque quæ ibi sunt conabimur intelligere, si forte Dominus pro immensa misericordia portam in istas regiones aperire dignetur, quæ quidem trecentis leucis siue mari, siue terra, hinc absunt: suis precibus cecidit fors, non super Matthiam virtutibus plenum, sed super me miserum peccatorem, ad tantum, tamque impar humeris meis obeundum munus ineptissimum. Verum quandoquidem sic Domino, S. Obedientia interprete, visum est submitto caput corpus illi, animamque offero, & proferendos terra marique labores libenter in me recipio, vniuersam in Deo, & charissimorū meorū fratrum precibus ponens fiducia. Quòd si antehac effusis lachrymis, crebrisque suspiriis Domini misericordiam implorasti, iam multò magis oportet. Regnum enim quod peto, caput est insulæ, quo si legem Creatoris & seruatoris nostri IESV quisquam introduxerit, Europa relinquenda erit, & ad hanc insulam veniendum, vt in tota Iapania lex Euangelica predicetur, ac diuinæ lucis claritas radios suos diffundens, abundè Ethnicas mentes errorū tenebris obductas charitatis vestræ opera illuminet,

illiq;

illique caligine pulsa, lucentè veritatem aspiciant. Inuenis nostri comes est Laurentius Iapanensis, frater noster, quo interprete in disputationibus vtendū erit, alijsq; in rebus ad Dei domini nostri seruitium spectantibus: quamuis enim Iapanensem linguam vtcunq; teneam, melius tamen ille, cui vernacula est. Sacerdotis habitu non vtar, sed tenuioris fortunæ hominem salutis meæ studiosum esse me fingam, & doctis bonisq; quibusdā Patribus cohabitare, quòd si audire velint, me ea docere paratum esse, quæcunq; ab illis didicerim. Cuperem quàm possem maxima humilitate, & animi submissione, si Deus velit, eū illis agere, quàm ad rem mihi vestræ preces vtilissimæ, maximeque necessariæ sunt, cum me ab eo qui esse debere, quàm longissimè abesse sentiam. Quæ ratione igitur talem me exhibebo, qualem negotium exigit? quamobrem per dulcissimum Iesum vos omnes oro, vt vestris precibus opem misero ad sufficientem virtutem consequendam impetretis, quàm mihi, si diligenter dominum precati fueritis, concessum mihi planè confido. Amen.

Primum ex S. Obedientiæ iussu mihi frequentior Bonzororum cætus adeundus est, qui locum Fianoiama, hoc est, montem igneum nuncupatum, incolunt. Ciuitas populosissima est, & studijs clara, vt pote academia, atque vel ipsa, quam in Europa habetis, Lutetia celebrior. Cogitate obsecro charissimi, quid inter tot lupos, & diæmonum ministros facturus miser sim, quantisq; me virtutibus preditum esse oporteat. Ibi horrenda peccata, qualia vix cogitari possunt, videas, ibi flagitia, nec in eo loco tantum, sed in vniuerso etiam quam peto, vbe Meaco. Instate igitur pre-

m

cibus,

Fianoiama

cibus, & me quàm diligentissimè Deo commende-
 date. Spero namque sancta obedientia virtutè
 dæmonem, qualis est, ab omnibus cogniturus,
 & Dei lege recepta multos nomen domini con-
 fessuros: quòd si mihi ipsi non defuero, virtute o-
 bedientiæ in Deo meo transgrediar murum, & cadè
 à dextris nostris decem millia, & à latere nostri
 millia milliùm. Ille enim Deus qui omnia potest,
 auxiliabitur, & nos vestris precib' rati operis mi-
 nistros efficiet. Non dubito quin aliquis vestrum
 si adestet, tantæ vocationi melius responderet
 quòd verò ipse proficiscar, Patris Cosmæ Tomi
 inclinata iam ætas, & P. Baltazaris Gagi aduersa
 veletudo in causa sunt, spero vos anno proximo
 literas nostras hinc accepturos cum celebri gra-
 tiarum actionè, quibus intellecturi estis, quantis
 Deus Dominus noster has regiones beneficia
 cumulant, modò ex infinita sua misericordia
 sanctissimæ eius voluntati perfectè respondeam.
 Plura non addo, quod sperem R. P. Torrem,
 latius omnia perscripturum. Vos fratres chr-
 ristimi pari modo aliquam nobis vestris literis
 consolationem asserite, eò enim proficiscor, ubi
 forsitan nullum nostræ Societatis post hac visu-
 rus sum. Hoc tamen me consolatur, quòd S. Obe-
 dientia voluntate, tantum iter, tamque arduum
 negocium aggrediar: favit Deus, vt in sui am-
 plissimi nominis amplio rem honorem cedat.
 Oro Patres charissimos, qui hanc meam visum
 epistolam sunt, vt ter amore Dei de Spiritu san-
 cto rem diuinam faciant, quo natio hæc Japane-
 ca fidem amplectetur, pariterque rogent, vt Chri-
 sti bonus odor simus: Fratres verò, quinquies se-
 prem psalmos recitent, quia nunc certè, si qua-
 do aliàs, orationes maximè requirò. Sanctam

vero

verò obedientiam precor, nostræ postulationi
 tantum concedat hæc in re, vt ipsa veluti Deo
 acceptior, impetrare humilitatis & patientiæ vir-
 tutem mihi summopere necessarium velit. Do-
 minus dextra sua protegat nos, gratiamque lar-
 giatur, qua sanctam ipsius voluntatem adim-
 pleamus.

Bongi Calend. Septemb. 1559.

Inutiliss. Seruus omnium

Gaspar Vilella.

EXEMPLVM EPISTOLÆ P.

Baltazaris Gagi, ex Iapania.

Anno 1559.

Gratia & amor Iesu Christi Domini
 nostri corda nostra semper
 inhabitet.

A M E N.

Septembris initio anni 1559. ve-
 stras literas tardius propter bel-
 la accepimus, quæ nos maxi-
 mè recrearunt, quod ex iis bene-
 constituta viuendi rationem &
 progressum Societatis nostræ,
 quam diuina bonitas excitauit & conseruat in-
 tellaximus, & eo maxime P. Ignatium ex hac vi-
 ta misera in beatâ gloriam commigrasse, vnde
 auxilium suis maius adferre poterit. Quauis autè
 è Lusitania literas non habuimus, Indiæ instar
 omnium fuerunt, tantaq; nos in Domino lætitia
 perfuderunt, vt lachrymas gaudium excuteret, eū
 mirabilia Dei opéra cognosceremus, det ille non
 prospera solū, verū etiā aduersa forti aīo tolerare

Mors R.
 P. Ignatij
 Societatis
 Iesu fun-
 dator.

m ij

vs

vt vocationi nostræ non desimus, nec tantis, tamque eximis Dei in nos beneficiis ingrati videamur. Nullus fuit nostrum qui à P. Melchior & Francisco Roderico literas non accepit. Malaccenses præterea, quique Malucum incolunt, fratres, suis nos epistolis exhilarauerunt, addentes, quatum P. Balthazar Diaz fructum attulisset.

Anno 1558. omnes ad vos literas dedimus, iisque copiosam satis diuinam laudum materiam suppeditatam arbitramur: Res aliquantulum dissimiliores nunc audieris, nec minus tamen cum nostræ professionis instituto coniunctas.

Igitur vt à Bongii Ecclesia, in qua nunc emori degimus, exordium sumamus, in Collegio nouem de Societate versantur, cum nonnullis adolescentibus Iapanensibus, qui & nos inuuant, & Xenodochiis interuunt. Hunc rerum domesticarum seruamus ordinem. Vna ante lucem hora, aut citius, lignum ad meditationem datur, in qua ad primum vique factum exercemur, peracto sacro, ad opus quilibet accingitur, alij ad Xenodochium, alij ad patrium sermonem ediscendum &c. Ante prandium rursus ad actorum, diffusionem in sacellum conuocantur. Inter prandendum, vel coenandum, Iapanicè aliquis concionatur. A prandio colloquutiones de rebus spiritualibus instituntur, & aliquid adfertur in medium, de quo tanquam themate, quisque quid in Domino sentiat, reliquis auteculantibus aperit: obiter aliquid etiam ex regulis legitur: Ingenus omnium studium est & charitas. Dein ad opus iterum sese conferunt donec signo dato, ad coenam vocentur. Post vnam à coena horam in sacellum conueniunt, & Iapanicè dictis aliquis se flagellis cedit. Post hæc conscientie discussio sequitur, multoque cum fructu, &

Iapa-

Iapanensium ædificatione hæc omnia geruntur. Ea omnium est diligentia, vt ne vel momentum temporis sine fructu prætermittatur: exacte omnes obediunt, vltro poenam si forte male curatum munus putant, postulantes. Dominicis diebus ad Catechumenos, & alios concionantur, quorum primus Ioanes Fernâdes, qui summo mane duo vel tria ex Euangelio rerum capita desumes, explicat, & colloquium de rebus à Christo factis, magno sane cõkursu & fructu instituit: à duobus enim & tribus leucis homines conueniunt, remotiores vero pro pridie se itineri accingunt, & ad Xenodochium se recipiunt, nec dies est, quin multi adsint, Dominicis tamè diebus domum & templum replent: festis vero solennioribus tanta est multitudo, vt multi foris cogantur manere. Absoluto sacro, clara voce doctrina Christiana pronunciat. Interdum etiam frater noster Laurentius, & Donatus sermones faciunt ad populum: reliqui dum cibus sumitur, domi vicissim concionantur.

Fratres nostri singulis Dominicis diebus Sacramentum Eucharistiæ percipiunt: Iapanenses verò alij singulis diebus sabbati, alij singulis mensibus confitentur. Solennibus verò festis Sacramenti corporis Christi plurimi participes fiunt, quorum religio & pietas magnæ est admiratio. Dum enim confessionem patrio sermone recitant, soluunt in lachrymas, ac tunc multò vberiores fundunt, cum venitur ad illa verba: Domine non sum dignus &c. quæ Iapanica etiam lingua ab illis proferuntur. Non mediocri nos horum ardor animi pudore afficit, cum videmus biennes hos Christianos tanta pietate seruire, hinc verè magnam deplorandi veterum Christianorum tepiditatem occasionem habemus.

*Ecclesia
que est
Bongii.*

*Oratio
vita.*

Flagellatio-
nes.

Feria quinta in cœna Domini supplicatio instituta est eorum, qui se à templo in Xenodochium vsque continenter flagellis cederent, quod magna religione & zelo perfecerunt, tamque vberim illorum scapulis cruor: adhæsit, vt defricatis, dum lauarentur, vulnerebus, non minore dolore, quam dum se cæderent, afficerentur: tantoque ardore ad hoc perficiendum sese parauerunt, vt nihil desideres. Singulis diebus Mercurij ac Veneris quadragesimæ, domi nostræ sub vesperum de aliquo passionis mysterio, sermo habetur.

Sub finem effigies exhibetur Crucifixi, postmodum qui concioni intersunt, in templi loco seclisofe, seiunctoque ab alijs, terga dum psalmus Miserere recitatur, magno ardore, multisque cum lacrymis flagellis cædunt. In maximam nos hi Christiani spem exigunt, dum quanta possunt in illorum animis Sacramenta, manifestissimè certimus, multaque futuræ salutis indicia, vt omnitiam pueros qui morientes ad cœlum rectè tendunt. Benedictus sit Iesus Rex gloriæ, qui suae iugum suum horum cervicibus imponit, crudelissima illa dæmonis excussa tyrannide.

Hoc anno post sanctum Paschatis diem P. Gaspar Vilella, fratrem nostrum Laurentium itineris sibi comitem adiungens, in montibus habitantes interuist, & illorum confessiones audiuit, quibus per ætatem, vel graues occupationes huc venire non licuit, & obiter aliquot Christianos effecit. Circum-Bongensem ciuitatem quinque aut sex oppida sunt, in quibus magnus versatur Christianorum numerus, non nullos qui ad Ecclesiam venire nequeunt, inuisimus, & aliquoties per annum ad illos fit concio. Si quando verò mori contingat aliquem, aut alicuius reipendia

ria laborare, illi quantum possumus, opitulamur. Superiore quadragesima nouè leucis ab hac ciuitate, fructū haud exiguū collegim⁹, vbi in principis viri domo aram habebamus, quotidie sacrū peragebatur, & vesperi concione habita litanis recitabantur flagris adhibitis, qui mos singulis diebus Veneris in hanc vsque diem retinetur.

Lodouicus noster hominem à viginti iam annis decumbentem sanitati pristinae restituit, quæ res Christianos non mediocriter exerxit, ac in fide confirmauit, sit Deo laus. Prefectus illius oppidi nobis amicissimus est, & ad diuina percipienda aptissimus, quem sui multum reuerentur.

Bōgiani Christiani in more positū habent, dominicis diebus nunc in vnā domum, nunc in alteram, prout fortè cōtingit, cōuenire, vt de rebus spiritualibus inter se colloquantur, vbi cōgregati sunt, è domo nostra fratres euocant, qui cōcionem illius diei illis in memoriā reuocet. Quia verò hic receptū est, vt cōuenientes ientaculū sumant, offertur vnicuique patina Misonsi, hoc est, prizæ & herbarum pistarū, aromatib⁹ harū regionum, cicera scilicet & sale conditarū, qui cibus in his regionibus lautissimus est: Prius ex illius diei Euangelio frater ille noster aliquid proponit, vt, dum comedunt, de illo cogitent. Absoluto ientaculo vnusquisque quid Domino dante fructus perceperit, explicat, quo perfecto, elemosina colligitur ad curandū pauperum funera, quod etiam Amāguci obseruatur, Bongii templum construximus, & hospitium, iis quorū salus desperata est. E regione huius hoc anno 1559. aliud extractum est, in eorum gratiam qui varijs morborum generibus obnoxij sunt, in cuius medio, ara: in qua primum sacrum celebratum magna omnium

Christianorum lætitia fuit, & concio habita, epulum etiam Christianis omnibus exhibitum, cubiculum præterea ibidem intruximus, in quo ægrotorum medicus commorabitur, Hoc Nosocomium concio perpetua est, quam magnū quoque Meacū audit, in quo totius Insulæ dominus versatur, audiuit præterea Sacai, Venetiis similis vrbis & Bandou Academia, nec nō Franzima Bonzoni omnium præfectus incolit, à Vere enim in hoc usque tempus plures quàm ducenti ab omni ægitudine liberati sunt. Omnibus pariter aditus, concurrentibus vindicæ omni præsidio destituti, spærentque Deo, vlcera inueterata, fistulæ, & alia quibus medicamenta alibi non profuerint, curantur, qua in re noster Ludouicus singulare à Deo accepit donum. Huic operi Iapanenses detractare nequeunt, quin potius mitescunt, cum vident corpori & animæ remedium exhiberi. Quo tempore ægros visimus, atque medemur, confluunt multi, alij adiuuant, alij fidem suscipiunt, ita ut singulis hebdomadibus aliqui baptizentur.

Donū curationum.

Nosocomij sumptus Christiani & mercatores Lusitani eleemosinis suppetant, Rex præterea in annuos census trecentos aureos dedit, quibus pacem ciuitas habuerit, perpetui erunt. Præterea Fratres (quos vocamus) Misericordiæ, quibus visendorum ægrotorum cura incumbit, & si qua re forte indigeant, eleemosinas etiam quærunt.

Ex magno ad nos Meaco Iapanensis quidam venit, qui dum viueret (mortuus est autem felicissime) magnis se pœnis, & quas vocamus, mortificationibus affligebat, is quædam nos medicamentorum compositiones à Chinesium eruta voluminibus conficere docuit faciles, sed efficaces, præcipue in Tertianis & Quartanis febribus,

quibus

Sacai Venetiis similibus.

Bandou Academia nra.

Franzi.

Mors Tau in Iaponis.

quibus Guilielmus Pereira cum aliis ægrotis valetudinem recuperauit.

Anus quædam sexagenaria maiorem Iapaniæ partes circumire, & eleemosinas ad Idolorū temple extruenda & instauranda cōquireret solita, forte Firandum veniens, resque diuinas audiens, obnixè Christiana fieri postulat, cuius impetrandi gratia etiam Bongum venit, vbi nunc sanctissimam cum duabus aliis viduis, quas in suam domum adsciuit, traducit vitam: octauo quoque die confitentur, bis in hebdomadæ flagris se cadunt, labore proprio victum quærunt, pauperimè viuunt: & quod mireris, ultra 150. aureos in usum pauperum expenderunt, aliaque eleemosinas in auxilium Xenodochij contulere.

Vir quidam ethnicus miro modo à cacodæmone exagitatus, Christianam fidem, spe liberationis suscepit, quæ Michaelē nūcupauimus Hero ipsius mortuo, collecti in vnum locum Bonzi, sinus curaturi, conuocata vniuersa familia, Pagodos suos, hoc est, Idola alta voce implorabant, cumque vt idem faceret Michael postularent, respondit: Viram mihi citius eripueritis, quàm vt tam turpiter vobiscum erem, nec territus graui periculo, quod ex ea re imminet, fortissimum se præbit, contra ipsorum errores intrepide disputans. Alter in eadem domo Christianus cum aliquo modo eis consentisse videbatur, à dicto iā Michaelæ asperius appellatus, facti pœnitens, in nostram se contulit Ecclesiam, pœnam pro commisso peccato petiturus, & Dominico quodā die, dum sacrum peragitur, crudelissime: multoque cum sanguine se publicè flagellis cæcidit, quæ res summam reliquis Christianis religionē incussit.

Alter quidam, Paulus nomine, qui se in prioribus

Præclara viduarū vniuersi ratione

Cōstantia noui cuiusdam Christiani.

Pœnitentia publica.

ris

ris hebdomadae spiritualibus meditationibus, in Collegio nostro exercuerat cum rogatus à Principibus viris Ethnicis, in quadam Idolorum festiuitate vexillum gestare nullo modo vellet, minitati sunt, se eius domum vastaturos, illumque ni faceret perdituros, qui furori illorum sedens quindecim dies latere non sine periculo maluit, quam illis acquiescere: quod vbi Rex intellexit, compescuit omnia. Solebant Iapanenses dum adhuc ethnici essent, de rebus omnibus quae à Deo acceperant, item de lucro vendituum siue emparum rerum, partem aliquam vanis offerre dijs: quam consuetudinem obseruantes tunc Deo eadem nunc offerunt. Vbi tempestatem ingruere vident, quae domos demolitura, melisemque prostratura (vt interdum cuenire solet) videtur, aut in alio quouis periculo constituta, in Ecclesia conuenientes Dominum deprecantur.

In bello quod modo geritur, cum nulla iam amplius superesset spes P. Baizaro, ex inimicorum manibus euadendi (Phacata enim detinebatur) multi Christiani cum statuisent ad illum liberandum eò proficisci, & impetu facto in hostes irruere: diuinæ bonitati visum est, vt eo tempore clanculum effugeret.

*Vilella
Meacum
abijt.*

Pater Gaspar Vilella ad magnū Meacum missus, quod multo antè tempore desiderauerat, Fratrem nostrum Laurentium Iapanensem abduxit secum acuminem ingenij præstantem virum, & in rebus gerendis exercitatum, qui nulli Iapanensium in rebus tam diuinis, quam patrijs cedat: præterea alij duo sunt comitati. Librum à P. M. Melchiorre scriptum, & in Iapanensem linguam ab eodem Laurentio transfusum, secum tulit. Deus noster pro infinita sua misericordia eorum

oculos

oculos aperire dignetur, vt pulsus, in quibus versantur erroribus, in cognitionem sanctæ fidei nostræ veniant. Multis cum lachrymis, maximoque desiderio obeundæ sibi à S. obedientia iniunctæ legationis, Idib. Sept. discesserunt iamq; feliciter appulisse, accepimus. In singulos igitur dies audire gestimus, earum quæ ibidem gerunt rerum, & de dispositione regionis illius, ad fidem nostram suscipiendam, vt quod ad maiorem Dei gloriam spectare videbitur, constitutur. Quæ Facata per bella acciderunt breuiter perstringam. Facata ciuitas est ampla sanè & prædiues, mercatoribus abundans, in planicie ad mare constituta, quo ex omnibus huius prouinciæ partibus homines confluant: 5. dierum itinere à Bōgo distat, à Firan-do 60. miliaribus, si mari iter agatur.

Anno 1558. post sanctū Paschæ diē Rex nobis amplū optimūque terræ spaciū ad mare dono dederat, vbi dū iam domū, ac mediocrem templū ædificassemus, frater noster Ioannes Fernades singulis diebus cōcionatus est, populūque primis fidei rudimētis informauit. A cōcione ad horā de rebus auditis colloquiū institutū est, iū doctrina Christiana illorū patrio sermone decata, Oratione Dominica, salutatiōe, & Symbolo, quæ latinè docemur, exceptis, vesperi litanias recitauimus, multiq; Christi lauacro abluti sunt. His igitur hoc modo bene constitutis, vt in posterū obseruarentur, Gubernator quidā Bongēsis, de quo multi quererentur, ad eadē quæritur, ille missio nūcio iubet vt & nos in militiā proficiscamur, cui quātū potuimus, satisfecimus, per famulos Iapanenses. Eo die victores fuere nostri. Nocte verò sequenti, Bongonorum aliquot ad inimicos literas dederunt, atque oppidum in manus eorum tradiderunt.

Præ-

*Alterius
constantia.*

*Decime
Christiano
rum ultro
ita.*

*Facata
descriptio.*

*Donū Re-
gis.
Templum
erectum.
Exercitia
Christiana*

Præfectus in arcem confugiens, ibidem occisus est. Nos verò in medijs noctis tenebris, cruce aliisque sacris rebus in humeris sublatis clanculo ad mare confugimus, Ioannem Fernandum cum aliquibus Christianis, Ecclesiarum ornamenta potantibus schapham conscendere, vt quamprimum Firandum peterent, præcepi: ego vnâ cum fratre Guilielmo, & alio Christiano Syluestro nuncupto, & Lusitano, qui tum nobiscum erat, iudicatis tibus ira expedire Christianis, Iapanensem nauem ingressi sumus, sex à terra miliaribus semotâ. Nouis Præfectus qui ex inimicis erat, cum fecerat in suorum manus oppidum deuenisse, ad nos accedendos se parauit, sed mutata sententia, omnibus rebus nostris ablati pecuniam extorquebat volens, nos armis circumceperit iussit. Sæpe conuenientes aiebâr: si res istorum acceperimus, & viuos abire permiserimus, id non sine nostro magno periculo fiet: si eos interemerimus, nihil pecuniarum recipiemus à mortuis: dum sic inter duos consultatur in singula temporis momenta mortem expectantes, ad illam nos parabamus, Deum vt peccata nostra condonaret, deprecâtes. Nihil enim horum crudelitas spei nobis reliqui facere videbatur. Bonus Syluester hæc omnia pericula cum posset vitare, admonitus vt discederet persuaderi nunquam potuit, sed extremum nobiscum diem obire voluit. Sæpius noctu multis lachrymis, crebrisque suspirijs, quod de nobis illi decreuerant, deplorauit. Iapanenses nauæ ei, vt abiret, innuebant, nosque relinqueret, quod tantum facere ille renuit, quocirca facultates suas omnes quas secum habebat interula linea tantummodo relicta, amisit. Dû cum his angustijs luctamur, ecce 4. die hostes qui Facatæ erant recognita-

Gagi noua
molestie.

tibus nauigijs, armato milite plenis ad nos uenerunt. Quia verò id tantum quo operiebamur, supererat nobis, Præfectum adorti, bonam partem eorum quæ nobis abstulerant, eripuerunt: ad nos deinde venientes, etiam vestes detraxerunt, subuculæ solum nobis fragmentis relictis, licet si quis non deesset: per vnicuique cibum nobis suppeditabant, eoque more nobiscum agebant, quomodo in Turcarum triremibus cum remigibus solet. Tunc nos, quibus uehebatur nauigijs impouerunt: dumque uehimur, volente Deo: Don: ino nostro, à primario quodam viro agnitus sum, qui mihi femoralia, & pallium dedit, nonnulla etiam socijs. Appulimus tandem in Facatæ portum, quomodo in locis conuata crux est, milites namque rixari cum nauis cœperunt, præde partem postulantes, iuratus: ad latus multis confluentibus vestes detraherunt, rursus nudos relinquentes. Sæpius ensibus, & hastis iruebant, vt occiduri, alij vt col ligarent, & in carcerem retruderent: Ex horum manibus nos alij eripiebant, pecuniam sibi dari postulantes. Breuiter in nostam perniciem insinxi: conuenerunt, alij, occide, clamabant; alij, in frustra concide, hi regionum pestes sunt, hi regna perturbant, alij alia. Dum, itaque inter barbaras manus detinemur, et nobilem virum, qui stricto ense locum sibi pecuniarum demonstrari postulat. Cui ego: nonne vides, nos esse nudos, ac nihil habere reliquum? quare quod non habemus, petis: Interim nosster Syluester ciuitatem ingressus, ad quemdam Christianum Ioannem nomine abiit, inimicis notissimum, nostram afflictionem narrat. Ille magna festinatione ad nos venit, quatuor secum defert vestes, homines abire iubet, nos eduxit, atque à morte imminente eripuit.

Dum

Christianus
cuiusdam
insignis est
ritas.

Dum hæc fiunt, ne occideremur, edictum est. Bonus Ioannes vestitos nos ad se deduxit, & si quod erat præteica necessarium, suppeditauit; securiorisque sua industria effecit. Namque gubernatores adiens, promisit multa, aliqua etiam dedit. Quoniam vero frater noster Guilielmus in militis cuiusdam manus deuenerat, de à nobis diuulsus fuerat cū alio Christiano inuenis nostri contire, huius rei Ioannem comonefici, ipse statim huc illuc discurrens, quæsitū inuenit, redemit utrumque viginti aureis nummis, ac secum ad nos deduxit. Decem ibi diebus substitimus. Cum autem domus esset negotioris, & à multis frequētata, in alterius Christiani domum deducti fuimus, ubi securius aliquot dies quinquaginta latuimus, libello orato (quem breuiarium appellamus) carendum erat, carerem Ioannes & hunc quæsiuit, redemitque. Ad tres menses, his laboribus discrimine alii, que in commodis multis; quæ ipsi colligere poteros potestis, iactati sumus, quotidie mortem vitæ nondum planè securi, expectantes. Quare per Christianos de fuga inuenda cogitatum est. Dumque ad fugam necessaria comparantur, per literas intelleximus, Lusitanorum nauem vnius diei itinere à Facata tantum abesse, quod nobis maioris periculi causa fuit. Quare prima data oportunitate fugam hoc modo adornauius. Mulierum vestibus induimur, quæ ira totum regunt hominem, ut oculi tantummodo videri possint. Deus Dominus noster sic fugere dedit, nullus Christianorum, vel minimum detrimenti pateretur: quamuis illum inimici molestauerint, qui nos excepit hospitio, quod ex eius literis cognouimus. Dei quoque misericordia factum est, ut Facata

*Fuga.
Gagi.*

ata Regis Bongësis imperio trucidatis, inimicofu ducibus iterum subderetur. Fama est eos qui super sunt, exitum eundem sortituros. Speramus nosque citissimè templum instauraturos esse. Sed ut ad fugam redeam: non solum Christiani, verum ipsi quoque Ethnici, maxima ob nostram fugam voluptate affecti sunt: inter cæteros Bongësis Rex & alij nobiles modum quo euasimus intelligentes; plurimum lætari sunt. Ego ad P. Cosmam Torres literas dedi, qui equum ad nos misit. Multi præteica Christiani ad decimum octauum miliare obuam profecti sunt, à quibus ingenti lætitia, ac voluptate excepti sumus. Inde Bongum vsque ad singula penè miliaria Christianorum plurimi opperiebantur, nobis ut congratularetur, atque comitareretur. Diuersa virorum genera adferebant, & fluctuū, nos in opaca quædam loca deducetes tanto gaudio, ut se ipsos capere non possent, aliis præ gaudio collachrymātibus, alijs in cælum manibus erigentibus, ut laudaret Deum, illique gratias ageret, pro collato in se beneficio, quod orationes eorum exaudisset, de periculo, à quo nos Dominus Deus noster liberasset, in via identidè loquebatur. Cogitare facile potestis Charissimi, quantam animo ceperim voluptatem, non tantum quod tali periculo, ac vitæ discrimine crepti essemus, verum etiam quod tanta charitate inflammatos, benedictisque novos Christianos videremus. Sit ille benedictus Iesus, qui in remotissimis partibus novos suos filios promouet, acceditque diuina sua charitate. Tam multas operentium turmas cum videremus, præteritos labores non reuera subijisse, sed potius omnimodè nobis videbamus. Pueri cum matribus infantes gestantibus, ciuitatem egressi, nobis obuam procedebant, ut nostro aduentui gratularetur. Certè charissimi, hoc mihi persuadeco, Imperatorum triumphos cum omnibus suis

Regis nobiliū Gētillū & Christianorum ob Gagi euasionem lætitia.

Christianorum magna in sum pastorem pietas.

Christiana congratulatio triumphis potior

Christian suis pompis & apparatu, dum è prelio victores
Labor sus- reuertuntur, cum minima latitiae nostrae parte
uisinus. comparari non posse. Verè charissimi, pro Chris-
sto labores suscipere, magnam adferit consolatio-
nem, verè seruire Iesu, regnare est. Firadini Chris-
tiani, vt priuum saluos nos aduenisse intellexe-
runt, magnam ad nos supellectilem Bongum at-
tulerunt: Orizam, farinam, carnem suillam, pisces,
oua, sal, menfas, ex argilla Sinculi confectas lan-
ces, amplas & paruas patinas, vestes, pannum, li-
gna, nummos. in summa res familiaris tanta
fuit, vt nobis rursus ab inimicis tueri timedum.
Sed ad hostes redeo.

Cur Gēti-
les adeo se-
uierint in
res Christi
anorum.

Tanquā fuit inimicorum impetus, hostium fu-
ror tantus, vt exiuit domo nostra destructo tem-
plo, ipsam quoq; terram expertauerint, puteum
obstruxerint, affumantes nos destructionis ciui-
tatis causam esse, cum nunquam tale quippiam
post adificatam urbem Facatam contigisset.

Vir quidam nobilis Christi sacris non solum
initiarus, verum etiam rerum diuinarum satis pe-
ritus dum adhuc ante hos tumultus lacrare age-
remus, videns quam pericolosè inter Ethnicos
versaretur, saluti suae cupiens esse consultum: nò
paruis annis prouentibus relictis initio quadra-
gesimae anni 1559. Facatam venit, in templo as-
fiduus egit, & in meditationibus spiritualibus se
illo quadragenarij ieiunij tempore exerciuit, &
nunquam ciuitatem egressus est, aut domum suā
rediit, filiumque tuum Goam ad nostros mitte-
re decreuit. Die autem Iouis, D. Dionisij festo co-
ram sanctissimo Sacramento oratione de Chris-
ti passione, in memoriter non solum habuit, sed
quae tractabat mysteria probe intelligebat, de
quibus interdum tanta deuotione & ordine dixit, vt

vt non parua nos in admiratione raperet. Post-
modum magno ardore animi se publice afflixit,
cōfessus est, ac Resurrectionis die Sacramentum
corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi
percepit. Princeps ille, qui huic viro annuos red-
ditus dederat, vnus erat illorū qui Facatā expu-
narūt. Hic igitur cum dolore acerbissimo excru-
ciaretur, quod se relicto, Christo seruire vellet, cū
gubernatoribus, vt Christianū hūc interficerent,
egit. Ille rerū ignar⁹, dū forte iret in palatiū, eoq;
ubi occidi constitutū erat, venisset, ab aduersarijs
inuaditur, flexisq; genibus, oculis manibusque in
caelum sublatis, extremū reddidit spiritum, optimi
Christiani praebens argumenta quam plurima.

Vxor eius modò cū liberis admodū Christiana-
nè viuuit, tantaq; rerū inopia premitur, vt ex col-
legio nostro illi sint necessaria suppeditanda.

De Firadico portu, ad quē Lusitani Mercato-
res appellere cōsueuerūt, multa sunt, quae possem
scribere. Firandū comitar⁹ est, in quo B. Pater M.
Frāsciscus Xauierius nōnullos Christianos effece-
rat, quae messis aucta semper est, ita vt anno 1557.
dū ibi Gaspar Vilella duos mēses ageret, vir quidā
nobilis, & 4. oppidorū Domin⁹, quae 9. tantum
aut 12. miliaria Firado distant, Anthonius dict⁹,
anno 1558. postulāte Patre, cliētes, ac seruos non-
nullos Christianos effici curauerit, suosque oēs,
tā vxorē q̄ liberos, quorum numerus plus minus
1550. erat. Ipse cū Patre per oppida discurret, &
passim Idolorū fana disturbās, hortabatur suos,
vt in fidē Christi cōcederēt, Christo rēpla crexit,
in iisq; S. Crucis imagines constituit, & vt opus
omni ex parte Christianū esset, Idolorū statuas
ad vnā oēs cōflagrare iussit: siquidē & Bonzi vi-
tā Christianā susceperāt. Dum haec oīa ex animi
sentētia gerūt, demō per Ethnicos & Bōzos in

Vir nobi-
lis Christi
nomine, for-
titer occū-
bit.

Principis
conuerso
cum 1550.
suis.

*Tēpla Chri-
sto dicata.*
*Bonzi con-
ue: si.*

hoc regno Idolorū ministros, & præcipuos do-
minos, Firādi tumultū excitauit, qui Bōzi vnā et
crucibus, Firādi collocati, dissecuerunt: & ad reu-
sacrarū ignominia, imagines, altaria, tēplumque
demolieres, Patrē eiecerūt, nec cōdones habent,
nec Christianos, aut alios quos necdū baptizau-
ramus, in fide instrui passi sunt: coactūq; fuit P.
Facatā proficisci. Sic derelicti Christiani Firādi
per literas significarūt, vt quādoquidē eo in loco
nostri esse nō poterāt, saltē vir probus aliquis, in
reb⁹ fidei bene versat⁹, potestātē haberet pueros
baptizādi, quod eis facile cōcessum est. Cum et
litteris vestris intellexissem⁹, ad Deū Dominū in-
strū, B. P. N. Ignatiū cōcessisse, & Gōses etiā
fun⁹ curasse: voluimus & nos in nostra egestate
idē officium P. nostro exhibere. Collectis igitur
Christianis, iusta soluimus, missasq; celebrauim⁹,
preces ad 9. dies sudimus, tā pro illo, q̄ charilli-
mis nostris P. Frācisco Henriques, P. Nicolao, &
Malucensibus. Magnū nobis charissimi, hæc cogi-
tatio addit animū, quia in cælo Patrē nostrum
esse existimam⁹, vnde rualtō præsentius, q̄ è Ro-
ma nos miseros videre poterit, & in verbo diui-
no per orbē sparfos filios cōtēplari. Ora igitur P.
pro nobis. Sacra sacerdotes fecerūt, quisq; Fratru⁹
7. Psalmos recitauit, vt eiusmodi semper Domi-
nus Societati Pastores donare velit, qui illa gu-
bernēt ad maiorē ipsi⁹ gloriā, & animarū fructū
vtq; nouē hęc plantæ augefcāt, ac fructus procreent
spirituales, quo diuina maieſtas à suis creaturis
laudetur, ac thesaurus præciosissimus sanguinis
Iesu Christi in hac etiā Ægypto ad eius gloriā
expendatur. Bongī Kal. Nouemb. 1559.

Ex commissione P. Cosmæ Torres.

Seruus inutilis in Domino.

Baltazar Gage.
EPISTO.

EPISTOLÆ IAPANICÆ

REVERENDISSIMO D. DO-
mino Gerardo ab Harnericourt Episco-
po Audomarensi & Abbati
S. Bertini dicata.

EPISTOLA R. P. COSMÆ TOR-
res, ad Anthonium Quadrum Præpositum
Societ. Iesu prouincie Indic,
8. Octobris.

Anno 1561.

DIFFICILE dictu foret, ad-
modum R. in Christo P. quan-
tā in Domino animi volupta-
tem, quantumque lætitiæ, tum
ex tuis, tum aliorum fratrum
litteris, ceperimus: hæc de cau-
sa potissimum, quod Societatem nostram, longē
lateque auctam, sese per orbē, magno cum Ec-
clesiæ incremento & vtilitate diffundere: intel-
leximus. Dominus Deus, hoc quicquid est ope-
ris, quod eius infinita bonitate ceptū est, augeat
indies magis magisque, ac fœlicitet. Ego verò ne
nullam vobis, qui tantæ, & tā sanctæ voluptatis
mihī auctores fuistis, gratiā referā, constitui cum
omni gratiarū actiōe, quā Deo Opt. Ma. debem⁹,
ea vicissim transcribere, quæ diuinæ bonitati, in
hoc nostro Iapanū orbe, per nos, nostrosque (qui
sentim⁹ quā eo sim⁹ indigni) agere visum fuit:

n ij

Refc-

Referam itaque primum gentis mores, & ritum deinde fidei Christianæ felicia incrementa, haurimusque ad religionem nostram propensionem & facilitatem, quam hoc anno experti sumus, quæ quàm antea vnquam maiorem.

Japanicæ usque sitas.

Japanum ergo insula in eodem ferè climata quo Hispania posita est, 300. leucis in latitudine in longitudinem verò 600 patès, fertilis adeo, bis quotannis colonis messes adducat, in Martio frumenti, in Septembri verò orizæ. Aëris temperies talis hic est in astate, qualis in India: fructus non abfimiles fert Hispanicis: auri & argenti fodinis abundat. Populus bellicosus admodum est, prisco illos Romanos, quàm referens ambitione, & honorum cupiditate: adeo ut præcipuus ipsorum Deus, siue verus idolū, sit honor.

Fertilitas.

Auri argenteque fodinae.

Honoris aviditas.

Hinc sepe numero bellis intestinis, non sine multo sibi mortem consciscunt, si qui se inferiores, ac certè non pares arbitrantur. Pari superbia ab iniurijs aliorum, damnis, furtis, adulterijs, & id genus flagitijs & facinoribus abstinent, & quamvis Deum non timeant, ac ne norint quidem, nec

Sine Dei notitia uiuentes.

Zazzo sūmus Iapanum Pontifex.

Tondi sive Præsules.

aliam à præsentis vita sperent beatitudinem, honorum tamen amore impulsus, parentes venerantur, & amicis fidem præstant, ut alibi quilibet Habet tres Dominos, siue Dynastas, & regni capita. Primus Zazzo appellatur, qui religioni præest, quæ admodum Ecclesiæ Catholice summus Pontifex Romanus: ad quem de rebus religionis referendum est. Nec opiniones, aut nouationes admittunt, quin huius prius manu, & gnoque comprobentur. Ipsius quoque est Tōdō, qui veluti Episcopi sunt, instituire. Quamvis autem quibusdā in locis à præfectis ciuilibus designentur, raturum

raturum tamen id non est, nisi Zazzo author sit, literasque in testimoniū concedat: ipsi verò cum ordine sacro inligniti sunt, apud primates & omnem populū in magna sunt ueneratione. Hi deinde suos sacerdotes, veluti per parecias constituunt, priuatas, aut certè non ita publicas sectarū causas, decernunt. Zazzoni etiam ex officio incumbit, leges relaxare, aut soluere, potissimū in rebus grauioribus religionis, quale est à Tondorum potestate, & iurisdictione ciuiles præfectos eximere, At verò Tondorum est in rebus leuioribus gratiam legis facere, ut temporibus vetitis carniū esum cedere, item cum ad Idola sua religionis ergo peregrinantur, vel aliud simile. Cæterum, de religione, aut scētis, statuere decernereque, prout commodum videbitur, solus Zazzo potest; & quicquid ille statuerit, amplectūtur omnes: nec ad aliū deinceps appellare licet. Apud Sinas, ad huiusmodi dignitates eliguntur, qui doctrina, & rerum vsu, cæteris antecellunt. Hæc honores adeundi ratio non eadem est, sed plurimū sanguine iuncti, vel qui à morientibus ut plurimum nobiliores, & ditiores eliguntur.

Sacerdotes.

Zazzo autem, in monasterio Meaci (quæ vix apud Iapanes eam, quam apud nos Roma, famā auctoritatemque obtinuit) sedem habet. Potens est admodum, tam vibium frequentia quam prouentuum amplitudine, ita ut nō raro cum alijs, qui vnā rerum Iapanensium imperium habent, manus audeat conferre. Hæc de ijs, quæ ad religionis caput attinent.

Meacū Iapanibus quod nobis Roma.

Ciuilis principatus bipartitus est, alter honoribus distribuendis, alter administrandæ Reipublicæ, ac iuri dicendo præest. Qui hūc obit, uterque Meaci degit. Qui honoribus dandis præest, Voo

De statu ciuili.

Voo honorum dignitatumque titulos distribuit.

Terram contingere metas.

Voonis ornatus. Arma. Vestes.

Officium.

Ratio distinguendi dignitatum gradus.

appellatur: succedunt ipsi filii: vel si desint, propinquiore. Hic in tanta est apud homines veneratione, & existimatione, ut non minus quam deo colatur, tantaque sanctitatis opinione pollat, ut nefas arbitrentur, eum pedibus terram contingere: quod si forte accidat, honore, officio, dignitate priuatur. Ac proinde cum egrediendum est, rheda vehitur, aut calcicis incedit ligneis, quae palmo supra terram eminentes sacros pedes tollunt. Raro comparat, ac vix vnquam aditur suarum septa egreditur: Plerumque sedet altero ex latere machaera accinctus, altero vero manu & iaculis. Vestes gerit, non vnus, atque cuiusque generis, intima, & carni proxima, nigra est: quaelequitur, purpurea: toga vero transparentes ex lectico coepta instar veli manibus assiduo floccos ducit gestat, pileum instar tiorum, impositum capiti est, zonis quibusdam discriminatum, frons alba, nigroque colore distincta est, patinae ex quibus cibum sumit, fictiles sunt. Huic ex officio incumbit, sua auctoritate, quemque honore, pro cuiusque merito, virtute, rebusque bene gestis, afficere. Titulis igitur, nominibusque magnificis, principem quemque honorat. Quam obrem conditione, dignitateque cuiusque sciat oportet, ex qua, quantum obsequii, & honoris cuique praestandum sit, metiatur. Ipsus quoque est, quaeque ad maiores honores euehere, auctis titulis, pro cuiusque laboribus, & meritis. Cognoscuntur porro cuiusque gradus & honoris differentiae, certis quibusdam characteribus, qui principibus distribuuntur. Accidit Bongii Dominum Mecenatem nostrum eximium, breui temporis, quo hic egimus, spacio, suas literarum consignationes quater & trigies mutasse, occasione duntaxat titularum & dignitatis, quae ipsi quo-

quotidie huius Voonis munificentia accrescebant. Quoniam vero Iapanenses audiores multo sunt honorum, quam vllius rei, maximis muneribus, maximaque munificentia hunc suum Voonem colunt, & prosequuntur, idque tantum, ut titulo aliquo, signoue virtutis, accepto ab ipso epistolio potiantur: quod si impetrant, magno se honore affectos arbitrantur. Hinc fit ut taetsi Voo vrbibus, redditibusque careat, inter ditissimos tamen totius Iapaniae habeatur: plerique principum & primatum suos apud eum patronos, & legatos habent: ipsumque quotannis magna munera, ac largitionum contentione vitunt, dum quique certatim magna pecuniae vim, & donariorum apportat, ut huiusmodi titulos, & honorum gradus allequantur: quos eo nomine tam studiosae sectantur, quod honoribus affecti, etiam apud subditos eximie honorantur. Voo hic tametsi hac dignitate emineat, tres tamen ob causas ab ea amoueri potest. Primum si terram pedibus contingat: tum si quempiam occidat: Postremo si mores habeat non perinde faciles, aut gratos: occidi tamen ob haec nec debet, nec potest.

Tertium deinde regni huius caput, quod in ciuili administratione secundum est, sibi tranquillitatem Reipublicae, ac leges commissas habet, eique Gungi nomen est. Huic duo alij subsunt, veluti secundarij, dicti, Euge & Goxo. Gungus hic toti Iapaniae praest, ac veluti dictator est, Principibusque qui in ciuilibus rebus versantur, imperat. Siquidem horum est bella gerere, delectus habere, ius omnibus dicere, prouidere ne tumultus orientur, aut conspiratio aliqua fiat, virosque qui hac in re aduigilet, ac minimam quaque suspitionem ad se deferat, paratos habere: inter Principes

n iiii pacem

*Nihil e-
que atque
honorum
habet lap-
nes.*

*Voonis po-
tenia.*

*Cur taesi
di honoriu
Iapanes.
Ob quas
causas
Voo digni-
tate spolia-
tur.*

*Tertia di-
gnitas Gu-
gi.*

*Euge.
Goxo.*

pacem conciliare. punire regni, pacisq; turbato-
res. Itaq; bellum in pertinaces instituire: digni-
tate eos qui non obtemperant, exuere: diripen-
das occupandasq; prouincias, & vires alijs Prin-
cipibus concedere, quæ quidem omnia per alios
gerunt. Atque id quidẽ officium est istorum,
& quam optimẽ constitutum est: verum sit plenum-
que, vt pro officij potestate & merito fontes non
puniantur, sed si qui potentiores sint contra leges
armorum vi superiores euadunt. In cæteris rebus
ciuilibus quisque superiore alique agnoscit.
In iis verò quæ ad religionem attinent, suis Todis,
siue Episcopis, & horum summo antistiti parat.
Sectæ septẽ numero sunt, quæ licet maximè
inter se videantur pugnare, in hoc tamẽ coueniunt,
quòd animæ immortalitatem tollunt. Nec Ido-
latriæ quidem cultũ eundem habent: alij enim
Solem, alij Lunã, alij literatos quosdã, & doctos
adorant homines, authores scilicet sectarum, alij
belli duces in hoc genere illustriores: alij bruta
animãtia. Literati isti, cum hanc cultus diuersita-
tem, idolorumq; multitudinẽ admittant, & cui-
que exhibere peculiarẽ colendi ritũ doceant: ni-
hilominus factũ omnia ex nihilo facta, in idip-
sum resolui: quod dogma vt assequantur miseri,
viginti quinque millia adhibent meditationum,
quibus sit vt animorũ mortalitatẽ pertinari sta-
tuãt. Inter quas vna docet hominis amputatum
caput interrogare, quid ipsum modò sit, & quid
respondeat: alia verò vnũ & eundẽ ventũ pro lo-
corum in qua impellitur diuersitate variũ edere
sonum, & similia multa. In summa cõcludunt ad
nihil, quod ex nihilo factũ est deduci. Homini
quoque tres inesse animas fingunt, & quamque
contrario, ac ingressa est, egredi ordine.

Hoc

Hoc autem vltimum inter mysteria, & naturæ
secreta referunt, raròque atque iis tantum reue-
lant, quibus magnæ pecuniæ vis in numerato est.

Qui veteres sapientes suos colunt, quidã Xa-
quam, nescio quem, doctrinæ opinioẽ celebrem,
& Regis filium sibi delegerunt. Hic multos poste-
ritati errorum suorum, cœcitatũque suæ libros
reliquit, nec hunc solũ, verum & quendam ip-
sius librum Quæquium appellatum, adorant:
asseruntque saluari sine libri huius præsidio, nul-
lum posse, quo etiam omne animantium genus,
herbarum, ac lignorum salutem consequuturum
arbitrantur, reliquæ nugæ si diligentius conside-
rentur, docent ab ipso nõ esse, dependere omnia.
Qui solem aut lunam adorant, Idolum etiam,
quod ipsi Benix vocant, triceps venerantur, asse-
rentes virtutem esse solis, lunæ, & elementorum.
Ipsum quoque demogem, qui eis visibili specie
sæpius apparet, colunt propria effectum figura, sa-
crificiaque huic sumptuosissima offerunt: magni
quoque sunt Necromantici, iurati hostes Domini
nostri Iesu Christi, & legis eius sanctæ.

Aliud quoque Idolum Guãnon, filium Ame-
dæ, viri (vt aiunt) sapientis, quidam venerantur,
& religiosiores habentur, semper incedunt oran-
tes, sed hi pauci sunt. Lex quam plerique sectan-
tur, ea est, quæ iam dictas meditationes tradit:
quarum caput est, contemplari quid fueris ante-
quam esses, teque in id iterum resoluendum.
Hæc de ritibus regionis, modò de fructu Euange-
lij pauca quædam subiiciamus. Notius modò est,
quàm vnquam antea, ex quo Societas nostra in-
notuit huic populo Christi nomen. Anno an-
teacto ob belli tumultus, non est data occasio, le-
gem Christi alijs in locis, quàm vbi tunc admis-
sa erat,

Xaqua
Pseudoprophe-
ta.

Liter pseu-
doprophe-
tæ adora-
tur.

Idolũ tri-
ceps, demò
adoratur.

Idolum
Gannon.

De Euãge-
lij fructu.

Ius in ar-
mis.

Sectæ Iap-
panum.

Idola Iapa-
num.

Sol.

Lunã.

Sectarũ au-
thores, bel-
li duces.

Bruta que
dam.

Opiniones.

faerat, proponere, nec integrum fuit nobis iis oc-
currere, & adesse, qui Christum receperant. Sed
Dominus noster Iesus immensa sua bonitate hoc
anno 1561. Regem Bongi amicum nostrum infi-
gni adeo voluit maxima ex parte hostium Stra-
ge euehere, vt tum hanc ob causam, tum ob pa-
cem quæ consecuta est, magna ad fidem apertam
sit via, nec solum Christianis occurrere in huius
regni vrbibus, verum etiam in multis aliis Iapa-
niæ Prouinciis & regnis (sicuti iam non sine ma-
gno Dei fauore coeptum est) concionari liceat.
Sex enim modò e Societate in octo huius regni
locis Christum annunciamus. Quartus primus
Bongum est, qua in vrbe Rex residet. Sita autem
est hæc vrbs 33. gradu & medio versus polum ar-
cticum, in ea insulæ parte, quæ ad Orientem ver-
git. Hic sedes nostras habemus. Præter multos
quos habet Christianos, indies plures, Christum
amplectuntur: interque alios etiam nonnulli li-
terati meditationibus antea dediti.

Insule Firandæ situs. Firandæ præterea fidei sanctæ lumen illuxit,
quæ septem aut amplius iam Christianorum lo-
cis est illustris. Sita est hæc insula ad Iapaniæ la-
tus, quod ad Occidentem vergit, distat autem po-
aut 60. leucis, Bongo: suntque in ea tria Chri-
stianorum millia, ad quos ob bella superiori an-
no nullus patebat accessus: modò verò patet, &
in posterum spero patebit, quòd sub Regi Bongi
genfi. Iulio mense nuper elapso, Ludouicus Alancida
frater noster eos inuisit, & auxilio quotidianum
Lusitanorum, qui fortè eò appulerant, Christiano-
rum templa sunt instaurata. Quantum autem
nòtem profecerint ij qui ibi degunt, Christianis
quantum accedat, ipse perscribet.

Cutami situs. Tertius locus Cutami dicitur, estq; veluti Co-

mitatus Regis Bongani, 9. duntaxat leucis à Bon-
go distans: habet amplius ducentis Christianis,
quorum vnus suis insigne tēplum exstruxit, In-
statque vt aliquis nostrum eò se conferat, cuius
pro desiderio (tanta est operariorum penuria) per
nos satisfieri non potest. Opus sanè est vno sal-
tem fratre: tua reuerentia quæso prouideat, tum
huic, tum aliis locis.

Quartus locus Facata ciuitas est, opulenta ad-
modum, & nobile emporium, itinere pedestri à
Firanda huc itur, distatq; 60. aut 75. miliaribus.
Templum vnum ibidè exstructum est: & ad aliud
condendum quidam Christianorum suam offert
operam. Hæc iter faciens Almeida, homines sexa-
ginta baptizauit, in reditu longè plures ablutu-
tus, nisi in morbum incidisset.

Quintus locus, vbi Christiani degunt, est Can-
gaxima, hinc quoque primitiæ Iapanensium, qui
Christo nomen dedere, ortum habent. Ciuitas
hæc circa promontoriū insulæ sita, ad meridiem
vergit, gradu verò 31. miliaribus 150. à Bōgo, aut
eò amplius distans: regnū ipsū amplū est, indi-
genis fatis iam Societas innotuit, quos etiā inter-
uisit frater noster, & humaniter admodū ab vrbis
primario exceptus est: imò literis ad me missis cō-
questus est, quòd nullus Lusitanorū eò proficiscer-
atur, gratissimumq; non solū ipsi fore, si quis eò
veniret, verum etiam Christianis omnibus: nā &
hi sacerdotem quendam sibi mitti desiderant.
Rog. R. T. vt ipforum piis satisfaciatur votis.

Sextus locus est Amangucū, magis versus po-
lū vrgens, cētū nimirū quinquaginta milliaribus
à Bogo distitū: quo minus hoc anno visendorū
Christianorū causa eò itum sit, bella prohibere.
Iam pacatis rebus, datis ad nos literis, se in S. fide
perse-

*Facata si-
tus.*

2. Templ.

*Cangaxi-
mæ situs.*

*Amangucū
situs.*

*Amāguen-
sum con-
stantia.*

Meacisist'.

*Primas Bō-
zorū in
Christiana
fide mor-
tuus.*

*Saquaest'
Saquiani
sacerdotē
petunt.*

perseuerare, & vt gentiles fidei lumē suscipere, occasionem oblatam esse significarunt, nōq; vt accureremus, sollicitarunt.

Septimus locus est Meacum, situm, vt scripsimus præterito anno, ad ortum, in alio quodā huius insulæ promontorio miliaribus ad summum trecentis Bongo distitum: Vnde Bonzorū Primas ad me literas dedit, significans se fidei nostræ magno desiderio teneri, senioque prohiberi, quo minus ipse veniat: gratum fore, si aut ego aut alius veniret, à quo intilueretur. Iam agitur annus à quo Pater Gaspar Vilella cum literis quibus huic Bonzo respondebatur, eō profectus est, tēturus si quis ibi verbo Dei locus esset: vnde vniuersa Iapania (quantum ad religionem) sectæque omnes pendent. Cæterum cum post multos exhaustos labores eō peruenisset, obiisse Bonzum comperit, eumque ante mortem dixisse, se fidem nostram probè intellexisse, eaq; quæ tum ego, tum alij Iapanēs de illa scripsissemus, ac se in ea mori. Placuit diuinæ bonitati Vilellam multis confectum molestiis Euangelio apta adeo gentiliū corda inuenire, vt non parua iis in locis fidei facta fuerit accessio, vbi multum antea desiderabatur.

Octauus locus, quo Christi doctrina peruenit, est Saquai ciuitas, inter Meacum & Bungum sita, opulentum emporium. Scripsere & huius vrbis indigenæ ad me, munusculo misso, rogantes, vt propter Christū quempiā, à quo sibi fides euclaretur, mitterem. Quid facerem? Solus eram, nec sacerdos hoc in loco erat, qui vices meas obiret, nec aliquem alium quem mitterem habebam. Scripsi ad Gasparum Vilellam, vt eō cederet, tam pium opus susceperurus: dum à T. R.

qui

qui huic negotio idonei essent, mitterentur. Per Christi sanguinem rogo, vt sex huc transmittat, aut saltem quatuor: nam præter octo quæ iam commemorauī, loca, maxima in tota Iapania amplificandæ fidei data est occasio, imò longè maior, quàm ante vnquam, quod iam pacata sit, adeoq; ad fidē vulgò videtur inclinari, vt vix locus sit, in quo non liceat Euangelizare, deq; Christi lege magno cum audientiu fructu agere: & si quid possum prælagire, tã Christiani, quàm gentiles nec obscuris indicis prodūt his in locis Christianismum longè lateque diffundendum. Si enim finis initiis corresponderit, mirum quanta Christianorum futura sit accessio. Quare iterum T. R. rogo per charitatem Christi D. N. vt aliquot mittat operarios, quorū penuria tã cogor Iapanensiu quorundā opera vti: quibus tamē Deus suā indidit gratiam, ne tanta occasio nobis è manibus elabatur. Statui quoq; Ioannē Ferdinandū Meacū ad M. Gasparū Vilellā mittere: Facatam Ludouicū cū quodam Iapanē, Gulielmū verò nostrū cū alio Iapanē Firandū. Ego & Eduardus Syluius hic Bōgi in gratiam Christianorū, donec auxilia à T. R. mittantur, manebimus. Hæc sunt Reuerende in Christo Pater, quæ de fructu, & populi huius ad Christi fidem propensione scribenda duxi. De Christianorum virtutibus, animique constantia ac robore, ex literis fratrum nostrorum plenius intelligetis. Hoc vnum tantum attingam: Esti multas regiones infidelium accesserim, nusquam tamen me gentiles rationi tam obtemperantes, & pietati deditos, nec ad pœnitentiam agendam ob antea tã vitam tam promptos, quàm hic inuenisse memini. Peccata enim per corporis afflictiones ita expiant, & ad sacræ

*Tota pene
Iapania ad
Christum
inclinatur.*

*Iapanes a-
lios perfe-
ctione super-
rare.*

Syna-

Synaxeos sumptionem ita se religiose compo-
nunt, vt opinionem omnium longe superet, quæ
de nouis Christianis haberi poterat consistit. Se-
mel amplexam fidem seruauit: quod vt illustrius
euadat, non possum non referre, euad Christiani-
nis Firandinis, non solum persecutionibus agita-
tis, verum etiã exilio quod Christiani essent mal-
gratis euectio. Multi liquidè relictis bonis Bon-
gum se ad habitandum conuulerant, satis de-
centes ob Christi fidem cum Christo pauperem
trahere vitam, quam ipso relicto multa posside-
re. De ipsorum pietate id quoque referam. Cum
eris sonitu signum ad orationem datur, magna
alacritate ad orandum in genus se precipuunt,
etiam pauci, qui per artem rationis virum ca-
paces videri possunt, parentum studium imitantes.
Puella quædam Christi facti mæto timida, cum
ad adherendum vitam emissa esset, ac domi-
nam promissam, cum forte accideret, vt signum
campanæ ad liberationem Angelicam daretur,
stratum, humi deuoluitis genibus, preces fudit et
piræc se creuit, prius quam quinque orationes
Dominicas, totidemque salutaciones Angelis
recitaret, quæ res circumstantes geniales viuat
ad stuporem commouit, ad cogitacionem ad per-
tinet predicandæ Dei gloriæ, vt dixerim, non nisi
alium Deum Christianorum simile. quandoquidem
Christianorum quique, vti, ad totantes, tunc in om-
nibus exemplum prebuerunt, gratia dicitur quæuis o-
casionibus inuocandi, ad religionem & p̄c agendam
exiuerunt. Nichil gratius in has regiones inueni po-
tuit rebus factis. Det Deus T. R. cognoscere, quæ
topere pluribus fratribus hic sit opus, quæque
grati sumant. Plurima nō leuata studio curam,
omnium alioquin voluptatis fratribus, in India &

*Firandinis
con-
fessio.*

*Adorandi
alacritas.*

Europa degentibus allatura. Mittat ergo R. T.
prædiarios milites, vt liceat his rebus etiam in-
terdum scribendis vacare, & gloriam Dei longè
lateque diffundere, cui, quicquid boni accidit, ac-
ceptum est referendum. Is semper animos no-
stros inhabitet, Amen.

Bongi 8. Octobris. Anno 1561.

R. T. in Domino seruus

Cosmas Torres.

EX EPISTOLA IOANNIS

Fernandis Bongo, ad fratres Gocen-

ses scripta 8. Octob.

Anno 1561.

Gratia & amor æternus Iesu Redemptoris,
& Domini nostri sit semper in
animis vestris.

Via mihi munus ad vos scri-
bendi iniunctum est, Patres,
fratresque charissimi, eas res
quæ in hisce regionibus à me
se Nouëbri anni 1560. ad hoc
vsque tēpus euenerunt: nitar
equidē, quātum in me erit, id
præstare. Atque vtinam vt vobis gratū id erit, ita
etiam pro rerum dignitate id faciam: ad sit is qui
omnis boni author est spiritus sanctus, vt mirabi-
lia bonitate Dei infinita patrata ad eū, quæ exi-
gunt, modum enarrem: omnesque vnanimi con-
sensu his cognitis, animis inflammati, quantas tale
beneficium requirit, Deo gratias agamus.

Scipsit P. Cosmas Torres menſe Nouembri
anni clapsi, impedimenta propagandæ fidei

varios

*Aduersta-
tu militas.*

*Occupatio
nes Euan-
gelizantiū*

*Puerorum
Iapanen-
sū diligen-
tia, & exer-
citaciones.*

varios bellicos tumultus fuisse, quibus hic ferue-
bant omnia: quæ res etsi damnum intulerit ma-
ximum Iapanibus, fidei tamē Dei operatiū non
parua occasio ad maiora accumulanda merita
fuit, cum aduersa hæc in ipsam viam regiam con-
cis nos protrudant, in qua nostra gloria & beati-
tudo consistit. Modo his distinemur muniis: alii
Neochristianos verba sapē facimus, baptizandos
legem Dei exponimus, iis vero qui confessioni
sacramento conscientiam à vitiiis repurgant, qui-
que sacrosancto Christi corpore animum exple-
re satagunt, de iisdem sacramentorum mysteriis,
Christique erga nos munificentia concionamur:
vnde fit, vt nullum tempus non piis operibus im-
pendatur. Hæc Eduardo Syluio, & mihi vicissim
incumbunt. Guilielmus verò præter continuas Iapanicæ
linguæ lectiones: doctrinam quoq; Chri-
stianam pueris explicat: quorum ingenium, de-
teritatemque ad quiduis percipiendum vnicē ad-
miramur: octo enim mensium labores huic rei
impensi sunt, & iam ne vnus quidem puer (qui
fari vixdum possit) quin Christianas hæc instru-
tiones tam Latine, quàm Iapanicè memoriter re-
citet, maior quoque pars Psalmum 50 tenet.
Audita missa, triduum dant catechismi recitatio-
ni, ita vt semper aliqui donec ad finem deducā,
præcipua capita recitent, nimirum Orationem
Dominicam, Salutationem virginis Matris tam
Angelicam, quàm vespertinam, Decalogum, præ-
cepta Ecclesiæ, capitulum peccatorū, virtutumq;
oppositorum catalogum, misericordiæ operum
vtrunq; genus. Indies quoque aliquid Christi-
anæ institutionis ipsis prælegitur, eoq; diriguntur
omnia, vt prauis ipsorum moribus ex diamet-
tro repugnemus, & tandem boni Christiani cū-
dant

dant: Deinde domum remeantes, sumpto pran-
dio, ad templum reuertuntur, finitaque lectione,
bini & bini Patrem, cum vacat, deosculandæ ip-
sius manus gratia, accedunt, à quo quilibet pugil-
lum orizæ, qua semper abundamus, vt ad virtutes
& literas amandas incitatiores sint, aliq; hu-
jusmodi recipiunt. Hisce enim incitamenti est
vtendum, quod Iapanenses filiorum id libertati
planè reliquant, vt in quam lubet partē, vitæ que
rationem sese instectant. His igitur crepundiis e-
recti, bini quoque ad præclaram quandam cru-
cem se conferunt, redituri tamen quidam ipso-
rum circa vesperam, vt ante eā ad horā vnā do-
ctrinam Christianam cantent. Hinc efficitur, vt
ipsi etiam gentiles doctrinā Christianam ex tam
frequenti auditione per plateas cantillent. Faxit
Deus, vt corde, interiore sensu & opere hæc com-
pleant, sicuti frequentant ore. Ex tam felicibus
puerorum ingeniis insignes aliquando præcones
Euangelicos nobis promittim⁹, qui tenebras gē-
tilium discutiant, & errores eos refutent: magna
enim ex parte firma sunt memoria, facilius etiā
quiduis ingenij acumine, quàm Hispani capiunt
& peruadunt.

Continenter apud nos degunt viri quatuor,
& duo pueri, qui magnam Euangeliorum par-
tem, & aliquot conciones, explicationesque idio-
mate patrio memoriæ mandarunt, vt alios do-
ceant. Horum vnus, cui Paulo nomen, Medicus
est: omnibusq; tam Christianis quàm Gentilibus
medicamina efficit, idq; gratis, non tamen, licet
alioqui suæ artis callens, suo arbitrio sine senioris
medici autoritate permittitur. Tanta verò de
hoc est populi opinio, etiam gentium, vt nulla
abitentur ritè facta esse medicamenta, nisi hic
confe-

*Iapanes
suis filijs
permittunt
ut quam li-
bet vitæ ra-
tionē am-
plectantur.*

*Puerorum
acumen.*

conferat: Det Deus vt eandem de spiritualibus medicinis concipiant opinionem.

Alius Iapanensis Damianus nomine, viginti circiter annos natus, obiendi, seque ipsum mortificandi studio, maturitate loquendi, morum facilitate, ipsos etiam Lusitanos fratres post se relinquentes hic præter domestica exercitia in quibus versantur, legere more Iapanesi, Christianorum filios docere qui primò, prohi dolor, Bonzororum monasteria frequentabant: apud quos cum ipsis elementis literarum pessima quæque, & omnem morum corruptelam imbibebant. Hinc factum est, vt P. Colomas author esset, ne quis Christianorum filius alibi quàm apud nos scholas frequentaret, vt simul moribus, ac doctrina Christiana imbueretur, & sanè decem mensium spacio non solum plus quàm integro antea apud Bonzos biennio proficere, verum etiã moribus Angelos potius, quàm Gentilium filios referunt. Det eis Christus, cuius sanguine sunt redempti, tantam gratiam, vt ipsius nomen longè lateque diffundant, illustrentque. Nosocomium quoque hic constructum est, vndique suis septis munitum: duo ægrotantium genera admittit, nimirum fauciatos, & aliis quibuslibet morbis laborantes. Habitant vna in hoc loco duodecim vxorati, & aliquot viduæ, quarum vna eiusdem martyris fuisse creditur vxor. Altera vero senio ferè confecta, quæ maiorem ætatem religiose Pagodis seruando consumperat, modò tanta illustratur gratia, vt omnem bene agendi affectum & ardorem in Christi, ipsiusque pauperum ministerium gnauiter impendat: in confessione peccatorum, & Eucharistiæ communione ita est frequens, vt exemplar dicas raræ pietatis & perfectionis speculum. Est & alia, cuius laudes

Nosocomium exstructum.

Insignis vtriusque religio.

epistolam requirunt, si describenda sint. Viunt he ex proprio labore, se suaque omnia Christo impendentes. Sunt hic & alij Frãdo ob fidem Christi profugi. Ad hos ægrotos exhortationes quoque Christianæ habentur. Noster Aloysius aliquot, quorum iam deplorata erat salus, sanitari restituit, virtute potius diuina, vt credimus, quàm arte medica, aut potionum efficacia: verum hoc medendi munus iam deposuit, atque à corporibus ad animas, quarum curatio multo maioris facienda est, studium suum, ac diligentiam contulit. Alium tamen eiusdem nominis in suum locum substituit, nec minori pollentem in medendo dexteritate: in quem simul cum arte, in qua illum instituit, & medicandi donum videtur transfusum: luce enim clarius est, sanitatem quam recuperant ægrotantes, minimè medici sapientia præstari, sed à diuina virtute proficisci. Quod vt fiat manifestum, ommissis decem, 15. & 20. annorum inueteratis morbis, quos hic sanauit, vnum referam, quod multos in stupore rapuit. Vir quidam nobilis dum in tormentario puluere conficiendo occupatur, scintilla fortè de lapsa, puluerem totum incendit, atque ita ille correptus est, vt assus combusta pelle videretur. Mater mox expedito nuncio, vt sine mora hic noster adiret, rogat, seque Christi legem amplexuram, simulatque filius esset sanitati restitutus, promittit. Aberat tunc noster Ludouicus Almeida, mittitur medicus Iapanensis, qui simulac hominem vidit, desperans de eius salute, pedem illic retulit. Instat mater pro filio: alius qui Christo nomen dederat, mittitur medicus, sed Chyrurgus frustra quid ars posset, aliquoties expertus, viso matris planctu, obnixè P. rogat, vt rei tantam calamitosam occurrat, si quo modo fieri posset. Accedit igitur Ludo. & trium

Sanitatis dona.

dierum spacio eo rem deduxit, vt & cibum sumere, & quiescere (quod in tam difficili morbo, ac tomopere cruciante maximum est) somnumque capere cœperit: & paucis deinde diebus nullo debilitato membro totus incolumis euaserit. Det Deus ei quoque animæ salutem.

Duo Iapanes torius Nosocomij curâ gerunt, quorum alteri hæc cura incumbit, vt si quæ morbi vrget necessitas, Patrem admonear: Item vt ne vagus quis, aut scurra admittatur (horû est hic magna copia) sed ij qui noti sunt, aut à parentibus, aut dominis, aliisque non ignotis, quorum testimonio adhiberi fides potest, commendantur. Hic cum sua familia in Nosocomio habitat, ex sua tamen viuens arte & labore. Alter ex officio ea perlustrat loca, in quibus Christiani degunt, si quos forte infirmos, pauperes, ac ope destitutos inueniat, vt subueniatur tã animæ, quam corporis necessitati. Vtrumque munus prudentem sanè virum desiderat, & sollicitum, cui tanta quoque de rebus diuinis sit cognitio, vt & alios in re Christiana instituere queat. Confluunt huc ex tota Iapania desperatæ salutis homines quam plurimi: sanè tuba id quædam Dei est non muta, orate vt ad eius sonitum ita excitentur Iapanes, vt ad verbum Dei, & mentis sanitatem pari studio, atque ad corporis propulsandos morbos accurrant. Ipso Visitationis B. Virginis festo, præcipua illustriorque domus pars, cum oratorio variis fœnicis & picturis, frondibus floribusque ornata fuit: sacroque solenniter peracto, Eduardus Syluius concionem habuit de misericordiatum epulæ omnibus exhibitæ, qui interesse prædio cuperent, Nosocomij expensis. Beata illa, perpetuaque virgo nos filij sui æternis epulis satiam precibus, ac meritis suis efficiat. Hæc de pueris, ægrorumque curatione.

precibus, ac meritis suis efficiat. Hæc de pueris, ægrorumque curatione.

Totam verò Bøgensem plebem hoc, quo dicam instruimus modo. Sacram quotidie celebratur, cui intersunt Christiani, tanta pietate & religione, quantam me vidisse alibi non memini. Apparet sanè luce clarius nouas esse plantas Spiritus S. gratia affatim, continuoque irrigatas sæpè cōfiteatur: solebāt singulis Sabbatis onus cōfiteiæ deponere, quod in diem Dominicum, ne à suis distraherentur laboribus, reiectum est: sed quia omnibus satisfieri vno die non potest, ita diuisi sunt, vt quisque sciat, quo die Dominico sibi accedendum sit. Interea quotidie sub vesperum audiendæ sunt extraordinariæ cōfessiones. Ad Dominicum corpus sumendum vltro multi accedunt: In Virginis matris Assumptione plurimi sacro viatico pasci, magna cum religione & deuotione suere: inter quos quidam adolescens 13. annorum Augustinus nomine, fuit qui domi nostræ agit.

Hic, cum diu, multumque instrisset, vt sibi quoque liceat sacram Christi adire mensam: iussus primò attentè tantum mysterium considerare: præmissa totius vitæ discussione, & exomologesi, ad Christi tandem arcana admissus est. Rogare hic cœpit multa acutissimè de tremendo hoc, & humanam capacitatem excedente mysterio, tanta dexteritate, vt vel doctus aliquis non potuisset luculentius. Inter cætera quærebat de modo cōuersionis panis & vini in Christi corpus & sanguinè. Item qui fieret, vt idem corpus in diuersis consistere posset locis, & similia, quæ me ad stuporem adegerunt: nec (quod magis mirû est) dubijs, verû vt sciat, quo modo credendum sit, hæc proponit. Porro quæ in hanc rē à me dicta sunt,

Ratio condendi plebem. Christiano rû feruor.

Frequentes cōfessiones

Eucharistie sumptiones.

Adolescentis Iapanensis insignis pietas. & rarum ingenium.

Neochristianorum charitas.

Epulæ instituitur plebi.

ita sagaciter apprehendit, vt nihil supra: aliis eadem, quæ apud nos audierat, postmodum referens. Ex huius ingenio reliquorum coniecturam facere licebit. Sanè Iapanibus in rerû diuinarum apprehensione ingeniu & industria non deest, modo sit qui fidei tatis mysteria illis enucleet. Tanto quoq; ordine & methodo sua peccata in Eremologeli ille idem adolescens enumerauit, vt admirationem rapuerit sacerdotè, qui etsi plus excepisset variarum regionû hominû, etiam Iapanorum confessiones, nullius tamen vnquam tantè ordinatam. Ipso quoq; sacræ communionis de tantam lachrymarû vim cõmunicaturus effudit, suspirans identidem, vt cuiusuis obduratum et emollire, & ad colligendum moueri poterit: nec à lachrymis, donec sacrosanctum Christi corpus sumpsisset, temperauit, ante tamen loci cibi sumptione, manibus sursum ad coelû subleuatis, sermonem habuit de eximijs in se collatis beneficijs, & magna Dei misericordia: primû quod è nihilo creatus esset, tum redemptus Christi sanguine, & à sæua, in qua gentilis detinebatur, seruitute, in libertatem Christianam vendicatus: & que huiusmodi plura tum pro tempore elocutus est tam sincere, tantoque seruore & mentis affectu, vt non interfuert (quãuis multi essent) qui à lachrymis abstinere potuerit. Hic in transibendis modò quibusdam concionibus occupatur lingua Iapanica conscripitis, memorizæ etiam daturus, vt populo explicet, ac concionetur. Scranj curam gerit, atque in alijs munis versans si quæ iniunguntur, omnia tanto iudicio, prudentia, & sollicitudine agit, vt virum potius quam puerum referre videatur, & quidem talem, qui multos in Societate annos exegerit. Hunc quædam

*Dexteritas
in rebus agendis.*

preces vestræ Deo plurimum commendent: si enim perseuerauerit, plurimum ad fidem Christi longè lateque diffundendam conferet.

Cæterum vt Iapanes confessionibus peccatorû dediti sunt, ita quoque non minus acerbis afflictionibus, veræ poenitentiz indicijs, potissimum diebus Veneris veluti videntur delectari, dum Christi flagella publicè se cedentes, multi cõmemorant, nec pauci priuatim, idq; diebus tû Dominicis, tû festis, magno populi concursu, ita vt templum interdum vix tantum numerû capiat: vnde fit, vt summo mane sub auroram pro foribus multi loca præoccupaturi adsint. Sacrificio missæ primo omnes assistunt, deinde maxima attentione ac silentio concioni intersunt. Vesperi verò iisdem diebus Dominicis, vt dixi, & festis, priuatim conueniunt, triaq; in quibus potissimum sese exerceant, diligunt: primû vt summam Christianæ doctrinæ auditâ in memoriâ reuocet, quo sanè multû proficiunt: Alterum vt eleemosynas in vsus pauperû, emendosq; mortuorû loculos, iis maxime qui pauperes sunt, colligat: Postremum, vt is, apud què conuenerint, omnes conuiuio excipiat, longè tamen alio, quàm quo Rex Assuerus suos principes quondam excepit, nihil enim præter pauculas herbas, & modicû orizæ coctæ apponitur, nec mirû videri debet tâtillò cõtentos esse, nâ legè tulere, ne hæc mensura excedatur, alioquin cum natura sint magnanimi, & curtam supellestem habeant, si concederetur liberalius agere, nihil reliquum facerent. Verùm hac instituta lege, & officium tuentur, & re propè nihili charitas fouetur inter Amanguences, & aliorum locorum Christianos, vbi nemo nostrum agit.

Afflictiones uoluntarie Iapanum

Attentio.

Concionum repetitio.

Viginti, circiter ante Natalem Domini die-

*Spectacu-
la sacra.*

bus indicauimus nobis gratum fore, si aliquod spectaculū exhiberent ipsa sacra nocte, qua Christus natus est, quod sanctam aliquam recreationē pijs mentibus adferret: nihil tamen eis præscriptum est particulatius. Ipsi rem cordi habuerunt, & ex ijs quæ ex sacra scriptura audierant, ad occasionem Dei laudes celebrandi non contemnendam dedere. Principio lapsus Adæ & Euzæ, & spem redemptionis generis humani ob ocula posuerunt: arbore in medio templi, quæ manna aurata ferret, constituta, ex qua Lucifer structa insidijs Euam decepit, scripturis suis in locis inconuenientibus, Iapanica lingua adscriptis: quæ res adeo appositè accommodatæ fuerunt, vt nullus in templo fuerit, ne paruulis quidē exceptis, etsi lætitiæ dies esset, qui non lachrymas effuderit. Addita etiam fuit post hominis eiusdem lapsus, & Dei offensionem, eiecto per Angelum è paradiso, res quæ multo magis ad lachrymas prouocauit. Tertio prodibant infelices parentes generis humani, non sine doloris significatione, ueluti ijs quas Deus ministrauerat, uelutibus. Quibus subito apparuit Angelus consolans eos, & in spē erigens, fore aliquando tēpus, quo humanū genus aspiciēs De⁹, ipsum redimat, & ead cœlū aditū rursus aperiat. Posthęc auditis Angeli uerbis, cōsolatione plenis, orta est & in plebe non parua cū lachrymis lætitia: atque hoc modo huic sacre Comœdiæ Catastrophe imposita est, non sine Musico cōcentu. Secuta est historia Salomonis, & duarum matrum de filio contendētium, quod non ab re, nec temerè factū est, neque ualere poterat ad crudelitatem mulierum huius regionis retundendam, quæ (immane dicitur) recte

*Iudiciū Sa-
lomonis.*

ex se natostrucidant, lege neglecta naturali de prolibus diligendis, quæ cum hominibus etiam brutis cōmunis est. Alia præterea præclara edidit spectacula, ac potissimum nuncium illum Angelicum, lætitia plenum, de Christo nato ad Pastores, singulari artificio representarunt. Ad hæc extremum Christi cum summa gloria, & triumpho, & iustitia, aduentum ad iudicandum uniuersum orbem terrarum exhibuerunt. Nos etiam ipsa circuncisionis die Societatis festum renouatis sanctis desiderijs celebrantes, holocaustum Christo pro more obtulimus, ingentē multitudinem spiritali cibo, sacra, inquam, Eucharistia pauimus. Ipsam quoque Purificationis immaculatæ Virginis diem solita celebrauimus ceterimoniarum solennitate, & cæteros populo lustrauimus, quibus contra uinū tempestatis, & apud agonizantes uerentur: solennis quoque supplicatio cæreis plurimis accensis instituta est.

Quadragesimali uerò tempore Danianus Iapanensis singulis Mercurij diebus de pœnitentiā ad populum concionatus est: Veneris Eduardus de Passione Domini, ostensaq; imagine Crucifixi, ad lachrymas populum excitauit. Sub finē uerò tāto animi ardore Christi flagella celebrāuit, ut nulla contentione ferē uocis, aut ans sonitu potuerit illorum feruor sopiri. Dominicis diebus alius Iapanensis concionatur, alius Euangelium diei explicat, & alij quibusdā diebus de mysterio uenerabilis Sacramenti in gratiam eorū, qui Christi arcana frequentant, agit. Celebrauimus etiam sacre hebdomadæ officia non sine feruore & populi fructu: ipso die cœnæ Dominicæ circiter 80. sacram Eucharistiā sumpsere in sepulchro Domini, adco magnificè apparato, ut cum

*Christi na-
ti.*

*Extremi
iudicij.*

*Festum no-
minis Iesu.*

*Purifica-
tionis.*

*Quadrage-
simæ exer-
citiæ.*

*Iapanenses
conciona-
tores.*

*Sepulchrū
Domini.*

*Passionis
Domini ex
biblio.*

*Concio Ia-
ebrymosa.*

cum Goens certare possit. Apparatus quoque factus est mysteriorum passionis Dominicae, addito cuique versiculo arcana explicante, lingua Iapanensi. Templum quoque vario ornatu, & fornicibus triumphalibus more Romano instructum, appictis etiam aliquot passionis imaginibus. Instituta quoque ex atratis, & infulis ornatis pueris, supplicatio lugubris, qua immolati Christi mysteria circūferebantur, ac in medio crucis vexillum. Subsecuta est magno numero reliquæ plebs Christiana, flagellis terga cædens. Vbi ad Altare sacrosancti Sacramenti ventum est, is qui crucem Dominicam tulerat, idiomate Iapanensi, de crucis potentia verba ad populum fecit tacito animi ardore & efficacia, ut nemo fuerit, qui se à lachrymis temperauerit. Deinde quilibet ex ordine suum, quod depictum gerebat, mysterium explicauit, adiecta in fine ad S. Christi corpus colloquio, quo ipsum Saluatorem compellentes, supplices rogauerunt, ut quemadmodum amore in beatam manum genus immenso homo factus, nostras miserias tolerare voluisset, ita eadem charitate faceret meritorum suorum participes. Postremo sanguinis Christi effusiones, cuiusque flagella re ipsa celebrarunt: inde ad insignè Crucifixi effigiem itum eam ante Nosocomium sitam, tota Christianorum caterua sequente, non sine grandi planctu & lachrymis ubi eadem ferè quæ in templo acta fuerant, renouarunt, immutatis duntaxat verbis, quæ tum locum postulare non videbatur, nec paucioribus circumstantium lachrymis: omnia enim erant huiusmodi, ut ad planctum facile commouerent. Deinde circa meridiem duo armati milites sepulchrum adhibiti, qui custodes olim ad dominum sepulchrum excubantes referebant, adeoque multi passionem

De-

Dominicam celebrarunt, ut vix hora ad mediã usque noctem lapsa sit, in qua aliquot noui aduentarint atrati recta facie, spicis coronis redimiti, non sine flagellis pœnitentiã peccatorum agentes, tantumque in ipsa feruor potuit, ut inter sepulchrum & crucem terra sanguine respersa fuerit. Hinc Firadimus quidam Christianus hac re vtiliter permotus, ad suos in hæc verba scripsit: Gratissimum mihi fuisset fratres, si Bungii fuissetis sacro illo die, quo Christi Saluatoris nostri mors, quam amore nostrum incitatus pertulit, celebrata est: fieri enim non posse mihi persuadeo, ut malus quispiam Christianus sit, qui huiusmodi interfuisset spectaculo. Illa enim sacra nocte omnia ad planctum excitabatur, adeoque omnes in sese peccata expiantes animaduertebatur, ut viæ sanguine, respergeretur: Accurrite itaque huc, si quo modo fieri potest: hæc ille. Paulo ante mediã noctem concio ad duas horas habita est, de Christo cruci affixo, crucis erectione, & primis eius secundisque in cruce habitis verbis: deinde omnes, intra septa tamē Xenodochij, processimus custodibus ad portas admotis, ne gentilibus pateret aditus, & turbationis occasio oriretur: præibat cum tedis, & cæcis accessis crucis vexillum sublatum, expasumque, lögè pulcherrimum, & ad pietatē mirè mouēs intuetes, eo viso Iapanes statim ad flagella accurrit, nec sine videre erat verberum, donec supplicatio tota intro sese recipit. Ipsa verò Passioni sacra die recepto Ecclesie vsu, criminosis precibusque peractis, humi stratis tapetibus, ob populi multitudinē, duobus in locis Crucifixi imago osculo veneranda deposita est. Sacrosanctum Christi corpus ad altare non minori planctu Christianorum quam antè retulimus: inde domum moesti repetiuerunt, Resurrectionis solennitatē expectaturi. Die Sabbati cereum Christianorum

*Flagellatio
nes.*

*Frustrum Sa-
crarum cere
moniarum.*

*Christi in
Typocrucis
ueneratio.*

more,

*Cæti &
fontis con-
secratio.*

*Resurre-
ctionis Do-
mini cele-
britas.*

more, prophetijs recitatis, & fontem baptisma-
tis sacris verbis consecrauius. Ipse verò fons
tanto artificio extructus erat, vt quatuor è locis
aqua sancta, nò aliter atque si verus fons fuisset,
emanaret, quatuor fluiuiorum instar, qui ex para-
diso oriuntur. Summa, letanijs recitatis, campanarum
sonitu edito, & sacro facto, domum iue-
runt, ad sanctam Paschæ solennitatem sese para-
tes. Quæ vbi aduenit, duabus ante lucem ho-
ris statim à campanæ sonitu, cum portæ aper-
rentur, multi Christi fideles ad ianua præsto-
labantur. Tum pueri iidem qui antè atrati, cadi-
dis modò vestiti, & rosis floribusque redimiti-
tum, contra ac prius, exhibuerunt spectaculum.
Ad sepulchrum, quod in templo erectum erat,
duo assidebant Angeli, alis fulgentes, arboresque
in circuitu erant virentes: factoque sacro, iterum
supplicatio instituta est, in qua magnificentissi-
mè sub tentorio portatili, pretioso admodum, &
in altum eleuato, sacra Christi Eucharistia circula-
ta est: puelli verò illi candidati resurrectionis
mytheria auro depicta ferebat, triplici cantus me-
lodia conuenientes, & non sine iubilo identidem
alleluya canentes cum illo versu. Laudate Do-
minum omnes gentes. Et: Dic nobis Maria &c.
atque hoc modo ter circum Crucem Domini
itum est: dein solita religione ad templum redie-
re, communicantes Christi mytheriis, sacru cor-
pus in cibum animæ multi Christianorum hanc
nobiscum sumpsere. Dein prodit B. Maria Ma-
gdalena è loco sepulchri, obuam habens D. Pe-
trum & Ioannem, rogâtes. Dic nobis Maria, quid
vidisti in via: Quæ referens reliquos versus, sepul-
chrum & lintea, quibus Christi corpus erat inuo-
lutum, eis ostendit. Pueri quæ gerebant depicta mythe-

mytheria, suo idiomate populo explicuerunt, quic-
quid Christo in sua immolatiõis die fuerat igno-
miniosum, & afflictionibus grauissimis plenum,
iam versum esse in summam gloriam & conso-
lationem maximam, non solum ipsi, verum etiã
omnibus in ipso pie viuere, ipsiusque sequi vesti-
gia volentibus: Idque adeo dexterè & religiosè, vt
ij qui lachrymas mæsti ipsa Passionis die fude-
rant, modò ab iisdem præ nimia lætitia se non
cohibuerint: nec mirum, nã & ipsis qui agebant,
pueris, dum verba proferebant, lachrymæ ex ocu-
lis erumpebant. Concio, quod defatigati per hu-
iusmodi sacros labores essent omnes, nulla ha-
bita est, sed in sequentè diem, quo etiã baptizati
fuere nonnulli, eam distulimus. Habitis hinc cum
magna omnium pietate, de saluatione generis
humani spectaculis, duo Christiani triennio &
amplius mutuo odio flagrantes, facile reconci-
liari se passi sunt, & in mutuos amplexus cum la-
chrymis ruentes, veniam vtrinque postularunt.
Quod sanè factum alijs magno exemplo fuit, præ-
cipue quòd alter magni nominis & authorita-
tis esset, heres primogenitus cuiusdam Christiani,
qui suis impensis in tẽplum Bongano maius, &
excellentiùs, regiam quandam Cutami cõuertea-
rat. Qui ei loco præest, Societatis amicus est.

Ratio nostra sepeliendi Christianos tum Gen-
tilibus, tum baptizatis ipsis summo perè proba-
tur, multosque ad maiora impellit, quòd tam pau-
peribus, quàm diuitibus solenni pompa, quæ ta-
men nihil nisi pietatem referat, gratiamus: pau-
peribus enim domus, quæ in gratiam ipsorum
extructa, à misericordia ob id nomè optimo iure
adepta est, suppeditat sumptus. Atqui vt omnia
referam, hic fere mos & consuetudo in funerado
inoleuit.

*Diuitibus
cum paupe-
ribus equa
parentan-
di ratio.*

inoleuit. Simulatq; quis decessit, campanæ sonitu conuocantur Christiani, qui mirum dictu, quanta alacritate accurrant, quantaque religione quisque ministerium mortuis impèdat, etià quæ quinque miliaribus absunt: cum primu de obitu alicuius Christiani certiores sunt, alijs negotijs intermissis ad domũ funebri accedũt. Ac prima quidẽ feretro cadauer cãdido linteo inuolutũ imponitur, & velo nigro cãdida cruce insignito tegitur: deinde antequam efferatur, cõcio tam ad Christianos, quàm ad gentiles, si qui forte inter sint, de presenti morte caducaq; nostra naturalibetur: tũ de ea quæ in æternũ duratura est morte, aliquid adiungitur. Hac finita, solitis vsu cœmonijs. cũ funere prodimus, crucis vexilla præfertur, sequitur deinde funus, accensis cereis, litaniis inter eundũ linteâ exterula amicti quatenus canimus, respondẽtibus omnibus ferẽ Christianis (vnã enim oēs in funus prodeũt) donec ad locũ sepulturæ, quẽ extra urbẽ delegimus, ventũ sit (Bongi enim hactenus cœmiterio caremus, qui in re Firãdini & Amãguccini sunt nobis faciliiores) vbi consuetis Ecclesiæ cœrimonijs preces pro defuncto peragimus. Quæ res, mirũ dictu, quantum etiam ipsos gentiles excitet, quibus mos est vocatis suis Bonzis magno numero post orationes, & multas cœrimonias mane circa demortuos, oleũ, & operã perdere: eaq; res tanti habetur, vt qui sunt tenuiores, sua malint oppignorare, quàm sumptuosos carere parentationibus, moti potius consuetudine antiqua & fastu mundo, quàm quòd animã immortalẽ arbitretur: tantiq; has faciũt põpas. vt quidã Christi noluerint sacro baptismate abluui, q̃ vt existimabãt, nos mortuis iusta hæc, põpasq; nõ exhiberemus, adeoque

*Funeris
Bonzorũ
pompa.*

mordicus his additi sunt, vt non sine negotio, etiã Christiani facti, ab hac superstitione animũ auertãt. Verum cũ modò Christiani suo hac in re officio non desint, rationes quoque adferãt efficaciẽs, id muneris ad charitatem pertinere, corpusq; quod Christo Domino obsequia exhibuit, quodque in gloriã maximã resurteaturum est, huiusmodi honore dignum esse: fit vt & cõstantiores reddãtur, & in magnã fiduciã erigãtur Christiani: Gẽtiles verò qui malè de nostra religione sentire solẽt, nobis & sint equiores, & Christi dogma amplectantur, dum vident quanto cum honore etiam cadauera filiorũ suorum, & parẽtum humemus. Hinc nobilis quidã vir, nomine Michael, qui Christi sacris aquis ante annos 5. lotus, quinto Augu. quo tẽpore estas hic maximẽ viget, diẽ obiit, cũ in loco, qui Bongo vnus diei itinere, aut eo amplius distabat, iam iam sese moriturũ sentiret, vxori, filijs, atq; affinibus, mandauit, ne ad sua funeralia Bonzos vocarent, sed Bõgum ad domũ (vt vocabant) Dei nuncium mitterent, inde qui se inhumarent, vêturos: nũcius ad nos venit, accedimus, & quatruiduo obiisse offendimus: nihil tamẽ gentilium more circa ipsum actum fuit, quòd hoc enixè à suis rogasset. Huius obijci versus ille non potuit: Villa, boues, vxor, cœnam clausẽre vocatis. Quandoquidẽ nec mũdi gloria, nec affiniũ gẽtilium importunitas, nec etiã, quibus abundabat, diuitiũ & pomposissima funeralia celebranda, efficere potuerunt, vt se excusatum excludi à cœna illa æterni regni voluerit: satius enim duxit, Christiano & pauperũ more sepeliri, quàm gentilitio fastu. Importuna tamẽ vxor, importuni filij toto ferẽ morbũ decursu, ipsum, vt sanitatis recuperandæ gratia veneficos

*Egroti cõ
stantia.*

aduoca-

aduocaret, tantum non obtundebant: verum ad Idololatriam induci se rursus nō est passus: qui insignem viri constantiam, vxor ipsa, & filij gentiles fratres nostri Eduardo, qui eo cum 3. Iapanibus missus erat, non sine virtutis admiratione retulerunt. Postquam verō Christiano ritu sepultus esset, ad concionem cognatis & vicinis ventibus, ad meliora incitatis non parum de rebus nostris satisfactum est, motique sunt ad fidem nostram amplectendam imprimis vxor & primogenitus, qui se Bongum, baptismi gratia, postquam orationes Christianas edidicissent, venturos promiserunt. Det iis Christus Dominus, vt sanguinis sui fiant participes. Parentalia verō hæc & media camēta quæ miscemus, quæque in Nosocomio exercentur opera, maximè homines gentiles ad Christi fidem impellunt, Christianorum constantiam & in religione profectum augent.

Vigesimo secundo May ad nos venēre Facatenſes viri honorati, vt significarent à ciuibus Christi fidem desiderari, rogarentque si aliquos qui Deilegem explicarēt, mittere vellemus, quorū unum alter totam familiā ad baptismū adduxit. Attulere & literas ab opulento quodam Firandino, qui Facatæ habitabat, isque præterquā quod se templum suis sumptibus exstructurum reciperet, etiam atque etiam, vt Christi Euangeliū ibidem promulgaretur, rogauit. Quamobrē Pater videns sibi tantam præberi, quod iam dudum cōceperat, perficiēdi occasionem, eam vtraque arripuit manu, misitque Aloysium Almeida: qui vbi primum appulit, à Christianis exceptus, pueros aliquot baptizauit. Cœpit deinde Euangelizare magno hominum concursu, tametsi intra decem dies sexaginta dūtaxat Christo sacrificet.

Conſe.

Conferens inde se Firandum, in reditu eos baptizatum cum alijs quos ad id idoneos iudicaret, pollicitus est. Latius ipse oīa perscribet, quæ in cōuertendis Firandinis, finitimisque populis Dei clemētia tā singulariter videtur nobiscū operari.

Anteacto anno 1560. sub Octobris finē scripsit Vilella Meaco de Bonzorū & quorūdam nobilium contra se, vt virbe pelleretur, conspiratione. Quorū furori ad tempus cedens, apud Christianum quendā delituit: quæ res in magnū cessit bonum: Receptus enim denuō fuit, vel inuitis Bonzis, ad suam Ecclesiam, variisque à Rege priuilegijs fideque publica donatus, amplā Euangelij segetem vobis metendam comparauit. P. Cosmas Torres adeo graphice depinget omnia, vt & vos huc aduolare, sat scio, gestiat: ac periculum sit, ne Indiam deserere velitis. Modus Gentiles docēdi hic fere seruatūr: primum quid ipse Deus sit, docemus: deinde periculum interrogādo facimus, quomodo hoc perceperint: cui rei, donec eius, quam fieri poterit exacta cognitione imbuti sint, immoramur. Deinde rationibus varijs animæ immortalitate inculcāmus: his bene intellectis, mundi, Angelorum, primi hominis creationem, & horum lapsū proponimus. Tum necessarium fuisse, vt secunda in Deo persona ad hanc miseriarum vallem, quō nos liberaret, assumpta ex virgine humana carne sese demitteret, horrēda pateretur, vicimā sese in ciuce præberet, ac tū à mortuis excitaretur, tandem ad cœlum victrix mortis ac triumphatrix ascenderet. Decalogi explicationem adiungimus, quam cuiuslibet seruandam esse ex lege naturali, etiam non promulgato Euangelio, docemus. Dum hæc agūtur, Oratiōne Dominicā ediscunt,

Ratio docendi Gentiles.

P

Saluta.

Tria Iapanes ad christum impellunt.

Facatenſiū conuersio.

Salutationem Angelicam, Canticū vespertinū B. Virginis, atque hoc pacto instructos demum baptizamus. Quidam verò hæc quæ requirimus, octo, alij 10. alij 15. dierū spacio percipiunt, pollicentur enim ingenio. Sunt qui antequam abluantur, alvum, aut duos menses cōcionibus auditis, & orationibus ediscendis apud nos vacare cupiant, vnde fit continuū, vt sint qui ad baptismū Christi admittantur, ijque, sicuti Iapanes pleriq; magna constantia præditi, quiq; ne ad latum quiescunt vnguem, etiā si cœlū cum terra misceas, à semel concepta religione dimoueantur. Domestica verò exercitia sunt huiusmodi: vna ante lucem hora, dato pulsu, omnes ad orandum sese cōponunt, deinde ad sacrū missæ sacrificium eunt: ubi verò doctrinā Christianam recitauerunt pueri, iterū ad orationem conuertimur. Dū prandetur, legitur aliquid, vt neq; menti suum desit pabulum, aut concio habetur, quibus cū prandio absolutis, legūtur aliquot regulæ, leui addita narratione, ac virtutis tractatu: tū quisq; illi rei se applicat, quæ sibi ex officio incūbit, siue scribendū sit, siue legendū, siue doctrina Christiana pueris explicanda (quod fit ad duas horas) siue apud infirmos in Nosocomio concionandū, aut denique in linguam Iapanensem quicquā transferendū. In quo adeo iā laboratū est, vt Evangelia omnia, & conciones totius anni vulgari idiomati doctæ sint, (res apprimè vtilis cōcionatoribus ad Gentilibus aliquid nostræ legis enarrandū). Nunquā enim iam desunt auditores, etiam ex Amanguco, Facta, Firando, qui huc commēat, aut hospitatur, sed confitendi causā, vel vt Christi quam adepti sunt gratiam foueant. Sed, vt ad domesticas nostras functiones redeamus, ijs qui in Nosocomio occupati

*Domestica
exercitia
pietatis.*

occupati fuerunt, domum reuersis, fit oratio, deinde ad propria munia quisque, donec cœna tempus sit, reuertitur. Inter cœnandum puerorū, aut nostrū aliquis cōcionem habitam, quam memoria mandauit, recitat. A cœna verò communes aliquot referuntur regulæ, breui rursus adiecta explicatione, & in memoriā reuocantur nonnulla de meditationibus diurnis: & si quid boni est, in cōmune cōfertur. Inde litanie dicuntur. Postremo hora insumpta actionū discussioni, & meditationi somno nos damus, dominū orantes, vt in ipso vigilantes mortē animæ euitemus. Interdū tā nos q̄ pueri, qui scholas frequētant, Christi passionē meditamur: idē præstāt ciues Bōgani, qui statim ad æris sonitū, siue in tēplo tūc tēporis fortē sint, siue in suis ædib⁹, orationi se dāt: & qui meditationis ignari sunt, quinquies orationē dominicā, torisq; salutationem Angelicam repetunt.

Rerum temporalium cura penes Ludouicum Almeida est, qui circa Augusti finem Firando, quod febris & ventris fluxu laboraret, redijt: & nunc etiam meliuscule valet, cum morbo tamen consistatur. Deo propitio conualefcet, vt gratia talentaque, quibus præditus est, cedant in cōmune Christianitatis commodū: ad fidei enim negotium in his regionibus, quæ operarijs miserè destituitur, natus videtur. Officia domestica Iapanibus, qui apud nos degunt, Rector commisit: manē eis præscribit quid toto die agendū sit: eiq; vesperi rationē reddunt. eorū quæ egerunt: nostro more hi quoq; orant. Solebam: us nos molā vertere, frumentumque molere, aut orizam pistillis tundere: cuiusmodi exercitijs non leuiter vires corporis augeri percipimus. Verū in Iapanensem iuuentutē, ne otio torpesceret, periretque

quicquid vtile, & sanitati conducens habebat, hoc laboris reiicere fuimus compulsi. Tempia in Iapania iam nuper erecta hæc sunt: Meaci vnum, vbi P. Gaspar Vilella degit. Sacraia alterum, nomen tamè nostrum ibi agit. In alio loco, qui a Iaculis Sacraia distat, de alio erigendo iam dudum agitur, dque nobilissimi viri, qui ad Christum conuersus est, opera, qui ob eam rem aliquem nostris præstolatur.

*Templano
ua.*

Domus Societatis Amangucanorum constantia.

Amanguci domus nostra ab inimicis crucis Christi exusta est: solum quoque in alterius venit potestatem: verumtamen nouum erectum est templum, communi Christianorum sententia, locum ditior aliquis ex ijs concessit. Necdum tamen nostrum aliquis eo missus est: quòd is in eius potestatem venit, Regi Bongano aduersetur, ab eo breui spero capiendus: iam enim multi milites eò sunt profecti. Missis tamen eò aliquot imaginibus, spem simul Christianis exhibuimus, venturos quosdam ex nostris, ut primi rumores belli cessabunt. Tantum fuit horum erga Christum studium, cum pastore carerent, ut dominicis diebus antequam templum haberent, soliti sint apud eum qui inter ipsos doctior habebatur, quòd magnam scripturæ sacræ partem proprio idiomate haberet traductam, conuenire. Hic etiam & concionari ad populum, & infantes baptizare minimè veritus est, habita ad huiusmodi peragenda à Patre potestate. Maiores natu quoque in rebus fidei catechizabat, & ab idolatria omni studio auellere conabatur, adhortans quoque ut baptismi causa ad nos se conferrent. Hinc factum est, ut plurimi fuerint Amanguci Catechumeni, partimque ad nos venerint, ut baptismum susceperent: inter cæteros duo tantum denter,

tantaque animi constantia Christi fidem sectabantur, ut inuitis parentibus biennio perseuerantes, orationes, & res nostræ fidei ad vnguem edidicerint, tandemque magna animi sui consolatione religiose admodum abluti sint.

Facaræ quoque templum opera Baltazaris Gagi erectum est, sed magna ex parte ortis belli tumulti bus destructum: paulo tamè post Christianorum opera & restauratum, & egregie excultum. Agitur & de templo in quodam alio loco. Firandi verò quinque numerantur. Cutami satis magnificum iam erectum est: distata ut hinc 27. miliaribus. Cassimæ, in quæ portum primum B. P. Franciscus appulit, præter bene parua, & ex paucis viuis lapidibus constructam Ecclesiam, templum aliud non est, tametsi quidam ibidem magistratum gerens, ad nos conquerendo scripserit, mirari se quid in causa sit, quo minus Lusitani eò veniant. Cui responsum est: Ut cum eo qui ibi præest, de templo agat, facultateque tuto prædicandi in vniuerso regno, non defore Lusitanos, quæ eò veniat: sed fidem ibi publicam obtinere difficile est. Postremum verò Bogannum est, operariorum si quod aliud, mirè inops. Hæc & similia frat. charissimi, vos huc euocare merito debent, nec alio ferè opus est, quæ ut quæ ciuissimè veniat, vosque urgeat P. M. Cosmæ Torrésis canonicus, qui etsi in senili corpore robustum gerat animum, præter opinionem tamen, cum ipsam celestem provinciam petet, & hoc destitue mur. Quocirca quantum possum, vos per Christi immensam, qua nos prosequutus est, charitatem obtestor, ut nos precibus vestris, sacrosanctisque sacrificijs diuinæ suæ M. comendatis. Bongî 8. Oct. 1561.

Facaræ templum reparatum. Alterius templi constructio. Firandi s. templi. Cutaminis templum.

Iussu R. P. Cosmæ Torris.
Seruus inutilissimus in Christo. Ioan. Fernandes.
p. iij E X

EX EPISTOLA LAURENTII

ad Provincialem Indiæ, & alios Societatis Fratres.

Spiritus sancti gratia sit semper
in vobis.

MULTVM me literæ velle
crecârunt, vt hinc facillè con-
ciam. vos quoq; rerum hic ge-
starum in promouenda fide
memoratione delectari. Cum
peruenissemus ad montē Fi-
noiaman multis Bonzorom monasterijs, ipsi
antesignano, & doctoribus totius Iapaniæ cede-
brè: ad Bonzum Daiembû, ad quæ literas habe-
bâ, accessi. Quibus ille lectis, & causa nostri ad-
uentus cognita, respôdit suû, & aliorum ibidem
agentiû primarium, qui fide Christi imbui de-
derasset, e viuis excessisse: se verò nihil vel imperi-
ij, vel authoritatis in eam rem conferre posse:
vt ad fidem cæteri inducantur, priuatus in mona-
steriolo quodâ degeret. Postridie M. Gaspar Vi-
lella hominem quoque accessit, quo cum & alij
ipsius decem discipulis familiariter multa de re-
bus fidei tractauit, & quidem foelicissimè: an-
debant enim omnia. Verum se eam amplecti,
vel profiteri audere negabât, nisi apud magnum
Bonzum Finoiamatanû prius hac de re egissent,
& spem esse vt per virû quendâ nobilè eo de-
ceremur. Verum cum is negaret se hoc labori
subiturum, ad Daiembû redimus: ostendimus ipi
vnû esse Deum Creatorè cæli & terræ, animam
item esse immortalem, de Angelis quoque egi-
mus: quæ omnia attète quidè audiuit, sed ven-
ne ad dānationem maiorè: qui ne aut à suis occi-
deretur,

Metu mor-
tis Christi
legem non
amplecti-
tur Bōzus.

deretur, aut grauius in vulgus de se aliquid spar-
geretur, Baptismû non admisit. Monuit tamen
Gasparû, vt ad alium, qui inter primarios nobiles
habebatur, Fionoiamatanû iret, per què fortè ad
magnum Bonzû, qui ipsis veluti summus est Pô-
tifex, admitteretur. Cum & hunc conuenisset, cõ-
stanter ille asseuerauit, Patrè ad disputationè cû
magno Bonzo de legibus & ritibus suis non ad-
mittendum fore, imò ne ad videndum quidè ip-
sum monasterium, nisi munus aliquod adferret.
Cum itaque nulla restaret spes Euangelizandi
Fionoiamæ, Meacum profecti sumus, vbi quoque
14. dies nullo fructu, quòd omnibus essemus i-
gnoti, transmissimus: quare ædes esse mutandas
duximus, nec frustra. Maior enim fructus fuit cum
tandem etiam studio Bonzi cuiusdâ viri admo-
dum honorati, M. Gaspar ad Regè Gungam, cui
vniuersa paret Iapania, sit introductus (est ibi &
alius Rex Bon nomine, præcipuus quoq; sed præ-
ter nomen Regium nihil rei sortitus) Hic Pa-
trem accepit humanissimè, & in benevolentia
signum ex proprio scypho ei potum obtulit.
Visit præterea Mioxindonum, qui à Rege secun-
dus est in hoc regno, vt ipsius fauorè obtineret.
Cumq; rumores spargerentur, carceri Patrè man-
cipatum esse, Meaci Gubernator edixit, ne quis
ipsum offendere auderet: atq; hoc modo hi quo-
que rem Euangelij promouerunt. Deinde tertio
ædes mutauimus locû eligentes, ad què etiã ma-
ior videbatur futur⁹ populi cõkursus. Multis ita-
que tã vulgaribus, quàm Bonzis cõfluentibus, di-
sputatû est: nemo tamè verbo Dei fidè adhibuit,
sed alij blasphemijs, alij maledictis & fannis nos
impetebant. Aderant & duo Bonzi sectæ Fo-
quexorum, qui præ cæteris docti habebantur,
p iij quòd

Rex quidã
Iapaniæ
nomine diũ
taxat.

Bonzi ad
disputati-
onem conflu-
unt.

Bonzi Fo-
quexi do-
ctiores uide-
tur.

Primates
ad Christi
doctrinam
conueniūt.
Primarius
cū alijs 10.
baptizatus

Persecutio.

Bonzi uar-
iarum se-
ctarum dis-
putandi gra-
tia accedūt

Secta Mu-
raxaqui.

quod omnes libros Iapanenses, in quibus de celestibus, & terrenis tractatur, se legisse iactantur, sed luce clarius euasit nullo niri fundamento omnia que legissent. Bonza vna admodum honorata femina sola baptismū petijt, impetrare tamē non potuit, donec res fidei plenius edocta esset. Adhæc uenere ad nos, sed noctu, duo Cungi homines magni in hoc regno nominis, uerba, & dei que auiditate exciti, qui dignitate quidē Regem Bongauum superant, non tamen diuinitis potentia. His attentē nos audientibus plane satisfactum est. Baptizatus etiam fuit quidā Amigucensis Iquinaca nomine, & maxima nobilitate, vna cum decem alijs. Itaque rebus paulatim succedentibus, importunitate & minis Bonzorū compulsum est hospes noster nos domo dimittere: cessimus. Sed ecce, dum uix ab alijs recepti sumus, maleuolorum improbitate perit in nos concitantur, odioq; ita acceduntur, ut faxis & arena nos penē obruerent, risibus, somnatis, ludis, denique quibuscumque poterant modis nos infestārant: quæ ne sin prolixior, nulla facio. Horum insultibus, gratia D E I, patientia restitimus, pergentes nihilominus uerbum Dei palam usque ad mensem Aprilem exponere, nec id sine iuge: centum enim Christi fidem susceperunt. Accessit quoque nos disputationis causa Fionoiamaranus quidam primarius doctor, qui etsi semper victus abierit, nunquam tamen pertinaciam exuere uoluit. Venere insuper quinque Bonzi de secta illorū, qui Muraxa qui dicuntur, meditationibus, quas profitētur, dediti, astutē ad eō suas patri proponentes questiones, ut hinc patuerit, quāta sit dæmonū, corūque quos instruit in perniciem multorum, & uastitates

Sed

Sed præualuit Deus, ut non sine pudore ipsis abeundum fuerit. Venerunt & alij duo literati tentaturi quid possent, de hæresi Temdaixu: quibus cum de nostra & ipsorum lege instituta disputatione, tandem victi ueram esse Christianorum legem confessi sunt. Paulō post alter ipsorum rediit, amicitia signa multa præ se ferens: & post aliquot interrogationes, vnum esse Creatorem rerum omnium, animæque immortalitatem ei demonsttrauimus. Quare ipse constanti, & indubitato animo in hæc uerba prorupit: Doctrinam Xaccæ inniti super materiam primam, hoc est, uanam & nullam esse, clareque sese intelligere, quantum Iapanes, qui à scriptis Xaccæ pendent, procul absint à rei ueritate: baptizatus tamē non est. Alius præterea literatus, & in omnibus quos hic habent libris, apprimē uersatus, uolens de duobis aliquot extricari, post varias questiones, animæ immortalitatem, vnum Creatorem omnium intellexit: sed quod esset ceno uoluptatum, libidinumq; adeo inuolutus, ut nec cum vna coniugete consideret se castē uiuere posse, Christi sacris imbui noluit.

Narrabo modò risu dignam (ni fletu mauis) historiam, quæ Dei tamen bonitate sortita est felicem exitum. Quidam Bonzus Quenxu nomine, qui in meditationibus triginta iam insumpserat annos, duos Meaceses adiit primarios doctores, ut cum ipsis de ueritate & fructu meditationis conferret. Approbant illi eius sanctitatem, data quoque fide publica, cui propria subscribere manu: quod apud eos tantū habetur, quanti apud nos, ut dicimus, Canonizari. Itaque pro more & gentis consuetudine hac vna re. cathalogo assentunt diuorū, & in cathedra sublimi positum dicti

Secta Ten-
daixu.

Bōzus suæ
sectas dam-
nat.

Veritatis
cognitio
non beat.

Quantum
potest pec-
candi con-
suetudo.

Apotheosis
cuiusdam
Bonzi.

dicti literati, adorant primi. Hic deinceps alibi prescribat sententias meditandas. Curauit quoque in suis ædibus depingi agrum demersum, atque in medio arborem siccam, subscriptis hisce versibus.

*Sicca precor referas, quis te plantauerit arbor.
Cuius principium nihil est, nil deinde futurum est:
Ut quoque nil fuit ante meum cor, nilque futurum est:
Sed perit assiduo, paulatim & ad ultima tendit.*

**Bonzi fa-
stus.**

Et huic picturæ tanquam sacræ subscripterunt cæteri literati. Venit igitur is ad nos, doctrinæ & sanctitatis opinione inflatus, asserens se certo scire, quid antequam esset, fuerit, quid modo esset, & quid à funere futurus esset, & ob id plane se nihil curare omnia quæ de modo quo saluari posset, dicerentur, nisi forte talia, ut noua quædam animi recreandi causa, audire luberet.

**Eiusdem-
conuersio.**

Verum post multa verba, non tantum potuit hominis superbia, quantum Christi bonitas, qui & ipsum sacro baptisinate tingi voluit. Cuius conuersio multorum postea causa salutis fuit, omnes enim hunc Christianum effectum esse, ut inexpectatum fuit, ita nunc summo perere mirantur. Alius etiam Bonzus, qui annos 40. in meditationibus triuerat, fidem amplexus, adeo religiosè se rebus Christianis accommodat, ut tam etsi senex sit, non prætermittat tamen à duobus miliaribus indies venire, ut conciones nostras audiat, semperque aliquid quo melior reddatur, secum referat.

**15. Bonzi
Christiani
sunt.**

Quindecim præterea Bonzi Christiani effecti, libris omisiss & discipulis contemptisque patriis ritibus, partim vni adhaerere vxori, partim castitatem seruare in animum induxerunt, quod in Bonzis mirum est, effrenatè enim sunt libri

dimissi

dinosi, ideoque meritò Dei laudes magis effrendæ sunt, qui tantis è tenebris ipsos ad Euangelij lumen traduxerit. Accessit nos & alius Bonzus Farimanus, qui non solum à piscibus & carnibus abstinebat, sed nec tritico, nec oriza, nec hordeo, nec milio, nec villo genere leguminum, sed solis herbis & quibusdam fructibus vesceretur. Hic vouerat docturum se gratis centies millies librum quendam Xacca Foquequium nomine, tantum ut saluari posset. Somniauerat ante annos 10. se quibusdam Patribus adfuisse, qui ex Chenchiquo venerant, salutisque viam se ab his didicisse: cum igitur au diuisset à dicto loco Amangucum P. quosdam venisse, & alterius vitæ res publicare, eo se recepit: auditisque postea aliquot concionibus nostris, fidem Christi abiectis votis, amplecti in animum induxit.

Alius quoque non solum de Contemplatiuum genere, verum etiam Princeps, adducto vna secum ex suis perito concionatore, de nocte occultus ad nos audiendi Euangelij, & sermocinandi cum Patre, gratia venit: tandemque factus est Iapanum leges nullis rationibus stabiliri. Multi præterea famuli cuiusdam Cogni, cui nomen Ixendonò, baptizati sunt. Nuper quoque tres primarij contemplatores cœpere nostras frequentare conciones, & ad fidem nostram adeo inclinari, ut post 4. dies apud se statuerint sacris aquis ablui: quorum ad Christum conuersio plurimum attulit emolumentum, tum nouis Christianis, tum illis qui ad fidem nostram aliquo modo propensi sunt.

E territorio quoque Meacensi multi ad Baptistam confluerè, fama que aduentus nostri Bandoum vsq;

Bandou Ta vsque peruenit urbem, 600. miliaribus hinc distans, studiorum Bonziacæ religionis matrem & præcipuam Academiam.

Inuenimus hic Cosmam quendam ante annos sex S. Baptismate ablutum, adeo (mirum dictu) in fide integrum & religiosum, vtdici non possit, maxime cum semper inter infideles egerit. Is simulatque de nobis audivit, accurrit relicto patre, matre, & omnibus suis rebus. Christiam seruit in castitate, per omnia patri nostro obtemperans, det Deum tam bonis initiis parum exitum ad maiestatis suæ gloriam. Addeam & illud quod sectarij Fochexu, qui præ cæteris sectis religiosiores haberi volunt, auditis fidei nostræ rebus & viuendi modo, Christianisque rebus perspectis, omne fere erga suam religionem studium abiecerunt, non parum etiam offensa Bonzum primarium, quem pari modo cum suo, quem adorant, Xacca, prius venerabantur, exprobrantes ipsi, Christianorum Patrem castè viuere, vxorum multitudinem improbare, vt quilibet vna contentus sit docere, cum ille interim & plures habeat, & mercedem pro docendi labore exigat, quod à Christianorum more esset alienum. Adhæc cum alios ad abstinentiam hortetur, occultè & piscibus & carnisu vescatur, quare & eiicere ipsum monasterio statuerunt, & in ipsius locum probæ vitæ pauperem aliquem sufficere. Ex his satis manifestum esse potest, Christum copis nostris, imò suis fauere magis magisque. Principio enim nostri aduentus, Meacensiu quidam nos simias, alij vulpes, tandem etiam demoniacos, & Antropophagos non sunt veriti appellare. Accidit quoque nostra in vicinia ignem nescio quem videri, quem nostris incantationibus

Religiosiores Bonzi ad Christum inclinati. In suu pri mariu of-fensi.

ascribebāt, magos hac occasiōe nos appellātes nec Dei, sed dæmonis propagare leges nos asserēbāt. Imò verò longè aliter res nostras interpretantur: qui enim de secta sunt Semogogion, doctrinam nostram esse Nicchij cuiusdam, quem ipsi prædicant: qui Leuxu nescio quem, sequuntur, eam esse Fombeni, quem assiduò meditationibus venerantur, dicunt, Sectatores verò Fochexi nostram doctrinam à Mio quodam suo, quem colunt, ortam aiunt: qui à Sondoxu dicuntur Amidæ: Sectarij Xynti nostra Eocuyo suo attribuant. Summa, omnes sectæ nostram doctrinam fatentur fundamentum esse suæ religionis, vsque adeo vt parum abesse videantur à legis quam promulgamus, & Creatoris omnium agnitione: confidimus per DEI immensam misericordiam ipsis datum iri gratiā, qua sacrosanctam ipsius Maiestatem agnoscant, ament, & perpetuò laudent.

Finem faciam, vbi Bonzi cuiusdam qui in Iosu agit, insaniā, & quorundam aliorum retulero. Ille igitur eo venit demetiā, vt doceat primū dimittere, ac deinde occultè tradat meditationes, quibus persuadet, sine peccato licere etiā patrem & matrem occidere, & vt populus iste etiam ad malum est admodum procliuius, proh dolor, in tanta insania non desunt sectatores.

In alia verò vrbe Bonxu secta emerfit, quæ lupum adorat, rogantque vt in lupos conuertatur, vbi ad alteram venerint vitam: errores hi, & meræ insaniæ non aliunde nasci videntur, quam ex perfida, coecaque Iapanum religione. Multi enim ipsorum credunt se, antequam nascerentur, iam olim in mundo fuisse, & post mortem in plantas, vermes, homines, & alia animantium genera

Bonzi suas sectas a Christi lege ortas fabulantur. Secta Semogogion. Nicchipropheta. Fombepropheta.

Execranda religio.

Lupus adoratur.

con-

conuertendos. In lupos mutari potius desiderat, quod hoc animal aliis terrori sit, ac dominetur: discussis tamen errorum tenebris, sedulo ad Christum conuertetur. Vos oro fratres mei, in Christo charissimi, ut mei & Iapanum memores in vestris orationibus sitis, & id ipsum à Christianis aliis contédatis per Christi sanguinē precor: vestris enim precibus hęc in regionib⁹ planē est opus.

Meaci 2. Ianuarij 1561.

Indignus in Christo frater vester
Laurentius.

EX LITERIS ALOYSII

Almeida ex Bongo 1. Octob.

Anno 1561.

Gratia & amor æternus Iesu Christi D.
& redemptoris nostri sit semper
in animis nostris.

DLV RIMVM vestris literis debem⁹ charissimi fratres, tum ob amorem vestrum erga nos singularem, quem spirant, tum ob eximium nos adiuuadi desiderium, quo vos teneri ex his animaduertimus. Dominus Deus rependat, quod alioqui vobis reddere non possumus. Ne tamen ingrati videamur, ardentibus, planēque Christianis vestris desiderijs aliqua saltem ex parte conabor satisfacere: præsertim cum id muneris mihi ab obediētia iniunctum sit, atque ea quæ hoc anno in gentiliū conuersione con-

tige-

tigerunt, breuiter perscribam: & quia scribere, nec ægritudo, nec occupationes permittunt, charitas Christi, quæ nos vnū fecit, efficiat, vt hęc epistola, tametſi ad omnes scribatur, ad vnumquemque priuatim ac peculiariter scripta esse videatur.

Intelleximus odium Bonzorū in Gasparum Vilellam non nihil remissum, grauiā per Bonzorū nequitiam passus est, dum quotidianis progressibus (tametſi non quantum ipse cupit) augetur Christianorū numerus, inter quos viri aliquot honorati, rerumque naturalium non imperiti censentur. Varias epistolas à Christianis recepimus, & inter alias vnā quinque foliorum quæ plurimum solatijs Christianis omnibus huius loci, in quo versamur, attulit: sæpe enim dum per omnium prope Christianorū transit manus, transcribitur, hęc eam quoque gentilibus legunt, ob id potissimum quod in Iapania 20. religione discrepantes sectas esse doceat: nullam verò ratiōe aliqua stabiliri posse: verum solam Christi legem & veram esse & salutarem, nec fore stabilem concordiam in Iapania, priuquam Christianē viuendi normā admittant, idq; multis rationibus clarē in ea confirmatur.

Saquaia, quæ duorum dierum itinere Meiacō distat, modò properat Vilella, quod vir quidam nobilis domum suam obtulerit, ad verbum Dei populo proponendum: tantumque est viri huius fidei promouendæ desiderium, vt id non solum cum P. M. Cosma Torres Bongi agente communicauerit, verum etiam de hoc cum missis muneribus obnixè rogauerit.

Magnus ibi speratur fructus, quādo & libera ciuitas sit, & inter Iapaniæ maximas habita. Bōgana

verò

*Literæ
Christianorū
Meacensium
ad fratres
cōuersus.*

*Saquaia
urbis maximæ.*

*Bōgana Ec-
clesia reli-
quas Iapa-
niæ supe-
rat frequē-
tia.*

*Pœnitentiæ
Iapanum.*

*Frequētes
errorū con-
fessiones.*

verò Ecclesia, quæ totius Iapaniæ est maxima, Dei misericordia quotidie incrementum sumit: testatur id tam feruor eorum, qui Christum sum amplexi, quam qui quotidie ad Baptisum accedunt, ut ex iis quæ subiiciam, non obicure intelligetis. Vix vna nox elabitur, quin sint aliquot, qui non leues in templo pœnitentias agant, diu Christi flagella, passionemque recolunt. Diebus vero Veneris idem à pluuiis fit, usque adeo ut non pauci domi quoque suæ eadem in se animaduersione vtantur. Adhæc singulis diebus, mane, etiam si pluuiæ aut niues infestent, templum tamen hominibus plenum semper conspicitur, tum ut sacrificio missæ. tum vt doctrinæ Christianæ institutionibus intersint, tantaque est visitantium diligentia, ut non rarò antequam templum aperiatur, adiant pro foribus. Diebus verò festis celebrioribus necesse est vela & pannos circa tēplum tendere, sub quæ se populus recipiat, quòd in huiusmodi festis maior etiam sit ad confessionem concursus: mitto eos qui decimoquinto aut octauo quoque die continentur. Magnam sanè Deum laudandi id materiam præstat nobis, quòd tempus Quædragesimalæ tanta cum pietate, quæ quotannis crescit, transigi videamus. Interea diu Christi corpus in sepulchro recoderetur, magnus semper fuit, & continuus eorum numerus, qui Christi flagellationem, passionemque commemorabant, quos ob multitudinem sibi inuicem ordine succedere oportuit, adeoque dirè hi pœnitentes in sese animaduertunt, ut non meminere antea tale aliquid me vidisse. Mirum dictu quanta operè ad pœnitentias etiam graues totus hic populus incendatur, quantoque teneatur salutis desiderio, dum ita pœnas non sine lachrymis ob-

com-

commissa peccata subit lubens, & alacri animo, inigne suæ pietatis & religionis testimoniū exhibens. Adeoque in hoc exercitio feruēt omnes, ut plus satis occupationum quidam habeat in curandis, tamen si foeliciter, horum plagis. Interea etiam pueri qui elementa discunt, in supplicationem prodeunt, Christi passi mysteria gestantes, quæ populo adeo graphicè explicare norunt, ut non sit, qui se à lachrymis temperet. Post deinde iis quæ gerebant, positis, dum cantarent 50. Psalmum, re ipsa Christi flagella memorabant. Tum verò, nullum adeo durum fuit cor, quod non conspecta pietate, & animi affectu in tam tenera ætate sit emollitum. Hoc lugubri finito actu, ad locum cui à Misericordia nomè est, properantes, vbi ingès crux in loco patulo conspicitur, ad eamque gradibus lapideis ascenditur: fuis precibus circa vesperam finem actioni imposuerunt. Quantam verò hæc lugubris festiuitas attulerat mœstitiam, peccatorumque compunctionem, tantam lætitiā attulit matutina Paschæ lux. Instituta enim fuit, longè tamē diuerso modo, supplicatio, in qua pueruli candidati procedebant in pectore cruce insigniti, rosis floribusque redimiti, lætitiæ Christi mysteria depicta gerentes, sacrosanctū corporis Christi sacramentum ordine sequentes: rursus quisque eius quod gerebat in picturis rationem, ut edoctus erat, reddebat, quod populo fuit & loco concionis, & magna consolationis occasio.

Natalis quoque Dominici festum magna celebriitate peractum est: Iapanes enim ipsi varias scenas, sacrosque actus, scripturæque sacræ historias ad viuum exhibuere, adscriptis versibus, quæ summam rem cōplectebantur: nec nō Musica

q

pro

Supplicatio puerorū lugubris.

Flagella eorundem.

Supplicatio exultationis.

*Iapaniōbe
dientia.*

pro more gentis addita, vocibus modulatis rem-
totam illustrarunt. Mirum dictu quantum in-
paterent Patri nostro obedientiam omnes, usque
adeo ut cum quidam sexagenarius eorum qui
iam dicto loco præfuit, cui Misericordiæ nomen
esse diximus, præcipuis, elemosynam sine facili-
tate cuidam fuisset elargitus, iussus poenam qua-
dam subire, fecit statim perquam liberet, nec mi-
rum: adeo enim poenitentia actibus, pietatisque
sunt dediti, ut spherulas precatórias collo, si-
gella verò in pera plerumque circumferant, quæ
etiam in pueris fastiditum videre licet, qui à se-
cto aut septimo ætatis suæ anno sese loris cade-
re assuescunt, sanè res hæc magnam omni pro-
homini gratiarum agendarum Omnipotentem
Deo suppeditat materiam. Incredibile forte al-
cui videbitur cuiusdam adolescentis 20. anno-
rum, qui magno tenetur Deo seruiendi deside-
rio, factum. Hic cum iniussus in templo hortaretur
quandam fœminam, ad scelera sua confessor
expianda, iussus poenas subire, quod contra legem
fœminam alloqueretur, subito palam sese despi-
lians, in se dire animaduertit. Admirationi certè
nobis fuit hoc nouitij, & iam recens in domum
nostram admissi, tam promptu & præclare factu.
Multa à nobis dignissima admiratione quoties
in pueris, qui nostras frequentant scholas, obbe-
uantur, quorum multi nihil æquè norunt, atque
Christianas recitare & cantillare institutiones.

*Puerorum
& seruatorū
pium stu-
dium.*

Non procul ab Ecclesiæ nostræ platea est, ubi re-
decim aut circiter sunt Christianorū familie, quo-
rum filij & serui audito æris sonitu, qui ad lu-
lutandam beatam virginem editur, ad crucem
collecti, flexisque genibus doctrinam Christi-
anam clara voce ad horæ vnus spacium tantu

constantia quotidie cantant, ut nullum præter-
mittant diem: idque faciunt non à nobis, verum
à suis parentibus & heris moniti, qui, ut cum fa-
mulis etiam infantes cum lacte imbibant Chri-
stianos mores, efficiunt. Parentes quoque suos fi-
lios nobis offerunt, ut Deo deseruiant, quos do-
mi sacra doctrina imbuimus: & ut aliquando ad
populum docendum apti sint, instruimus: hi enim
quotidie serè domi nostræ inter edendum, de
piis rebus, aut iis quas in scholis audierunt, con-
cionantur. Horum maior (etsi omnes pietate
singulari sint præditi) qui annorum est 13. reli-
gione excellit, & cum Christi passionem legit,
incidit in loca, quæ affectus magis inflammant,
non potest etiam in aliorum præsentia, lachry-
mas cohibere.

*Pueri con-
cionari
discunt.*

Ipsimet quoque Iapanenses dialogos de
Christi passione conscribunt, tanta arte & reli-
gione, ut facile lachrymas audientibus excutiant:
hi sunt qui miro modo rem Christianam pro-
mouent, quod proprio idiomate sensa mentis
melius expriment, & maior gustus spiritualis o-
riatur. Quinque huiusmodi viros domi nostræ
habemus magnæ virtutis, quorum vnus Meaci
cum Vilella agit, tres Bongî, alius mecum pere-
grinatur: nec mirum nos horum libenter uti o-
pera: Iapanes enim præclaro concionandi dono
natura præditi sunt. Et is qui mecum agit Iapo,
tanta dicendi pollet gratia, ut audientium cor-
da & animos rapiat: annum agit vigesimum se-
cundum, memoriter tenet magnam sacræ scri-
pturæ partem, nouitque leges omnes Iapaniæ,
quas conuellit, & destruit efficacibus rationibus:
tantæque dexteritate & gratia, ut maiori vix pos-
sit. In rebus naturalibus etiam tantum profecit,

*Iapanes à
Christodix
logos do-
ctos con-
scribunt.*

vt omnes facile Iapaniæ literatos confundat. Det Deus ipsi gratiam, vt diuino amore vniuersam accendat Iapaniam. Ex nostris verò Iapanicæ linguæ cognitione nos omnes superat Ioannes Fernandes.

Decimo sexto Iunii missus sum Facatam, & ad duas insulas, aliq; loca, vbi multi degunt Christiani, hortaturus eos, vt in bene ceptis pergant Christo fideliter adhærere. Facatensium quidam vir primarius suam obrulit operam, & impensu in templi exstructionem, & aliquot fratres alios ex nostris: ceptum iam est opus Dei gratia. Ciues verò Christiani cum nos aduentare intelligerent, Facata egressi ad miliare vnum, quidam verò amplius, nobis venere obuiam, magnamque sanè lætitiã declararunt. Hæsi apud ipsos ad dies 20. quo tempore circiter 70. Christo nomen dedere, atque inter eos duo Bonzi, in Iapanensium sectis bene versati: quorum alter fuerat Regis Amangucersis olim concionator, cui grandæuus, robustus tamen: cuius conuersio plurimum rem Christianam iuuabit.

Septimanam integram hic disputationibus, disputationibusque insumpsi, singula propria manu scriptis mandans. Cognitionem Dei veri hinc rebus adeptus est. Docuimus esse vnu omnium rerum creatorem, qui & animam immortalem creauerit. Intellexit adhæc hominis lapsum, & suæ mortalitatis & damnationis causam: nec potuisse se à miseris, in quas lapsus erat, extricare, nec sine diuino auxilio erigere: quare necessum fuisse Deum hominem fieri, pati acerbam, moerendamque, vt nos à mortis seruitute sempiterna, cui eramus obstricti per peccatum, liberaret. Nam si fuisset tantum homo, qualem fuisse olim Ame-

dam & Xaccam ferunt, harum gentium Idola, genus humanum redimere non potuisset. Hæc & similia alia, homini persuasimus, & baptisate sacro cum 18. aliis abluimus.

Placuit etiam diuinæ bonitati duos inter cæteros grauissima detentus valetudine sanitati peculiari modo restituere: quorum alter sibi ob intolerabilis capitis dolores, manus non semel inferre voluit. Alterum verò fœda admodum lepra toto corpore infectum ob deuotionem & pium animi affectum, quem ipse, & Christiani erga nos habent, ad quendam ex nostris adduxerunt, existimantes nos posse hunc sanare. Cui responsum est, deesse medicamentum tali pellendæ ægritudini: ne tamen morore affectus domum reuertetur, iussimus medicamen non ita comparatum aut factu difficile, confici, quo vsus, post tres dies non sine Dei singulari auxilio, ita sanus, ac si nunquam lepra laborasset, ad nos rediit. Ego meæ infirmitatis memor, confundebar, videns tantam fidem: quare eum admonui, vt sibi persuaderet, non medicinæ vi se liberatum esse à lepra, sed hoc Deo, qui per fidem istud esset operatus, ascriberet. Petiit hic subito salutaribus ablu aquis, quod etiam obtinuit, cum altero illo qui doloribus capitis antè conflictatus erat: nam utriusque nostræ fidei res tenebatur. Dum hæc geruntur, recedendum alio erat: expediens itaque, fidem dedi de re ditu, abiiq; viri duo primarij me deduxerunt, qui donec redirem, mihi ad hære constituerant: quorum affectum considerans, & firmum animi propositum, nolui eos itineris merito priuare.

Vltimo itaque Iunii ad insulam Tacuxumam, vbi circiter 300. degunt Christiani, me contuli. Complectitur hæc insula Christiani duas leucas, pariterq; stiani.

28. cū Bonzo baptisati.

Admirabili lepræ curatio.

In insula Tacuxumæ 300. Christiani.

Templum Facatæ sit.

70. Facatæ baptisati.

retq; cuidā principi Firandino Christiano, nomine Antonio. Octo gentiles qui in insula de gentilismo reliqui erant, baptizauit. De his insulanis vobis persuadeatis velim fratres, si vnquam Angelorum imaginati estis sodalitiū, hoc ipsum habere hanc insulam. Vnicum enim his hominibus est solatiū, diuinis officiis interesse, & templum frequentare, quod pro conditione regionis bellè ornatum habent. Maior quoque pars horum doctrinam Christianam nouit. Ipsis quidam Bonzus iam Christianus præest, vir planè bonus, qui vicem nostram obit magna fide, adeq; probe illos instituit, vt miremur plurimū. Societati quoq; Misericordiae Insulani instituere, ad elargiendū eleemosinas egenis & peregrinis: ij quoque hunc suum Patrem spiritualem alunt ex redditibus Idoliij cui primò præerat idē Bonzus, quod superest, in pauperes erogatur, & in eos qui religionis ergo ad hanc insulam diuertūt, quos non esse paucos animaduerti. Hisce 15. diebus quibus hic hæsi, me, & alios quinque ita excepere, vt Regem non possent splendidius: idem faciunt & liberalius Insulani Yquicuquini, quorum templum opulentius est, & eleemosynæ largiores, Christianorum quoque numerus maior, verū hoc non ita peculiare hisce insulis esse putetur, vt etiam omnibus Ecclesiis commune non sit: ad hoc enim consortia instituta sunt, iisque à Misericordia eomen inditum, & viri constituti, qui ex officio, vt omnia q̄ optimè gerantur, curent. Ex quo intelligere potestis fratres, iter à gentibus per loca Christianorū opus nō esse, vt emedicent cibū, aut viticū vnā ferant, cum quocunq; tendas, quā vel ipsos Reges, lautius accuratiusq; te Christiani excipiant, nec deesse permittunt quicquā, siue mai-

*Societatis
misericordiae*

*Ecclesiarū
Iapanicæ, in
Insulanorūq;
egregia hospitalitas.
Insula Yqui
eui.*

siue terra sit proficiscendum. Quod si quis fortè eorum quæ offeruntur, quicquam recusset, aut taret accipere, valde moleste ferunt.

Ad hanc insulam, Firando appulere nonnulli Lusitani viri pij & religiosi, tum vt horum templum viderent, tum vt Christianorum viuendi rationem ac ordinem intelligerent: quæ ad stuporem admirati sunt, tum in iis quæ ad Deum spectant, & orandi ratione, tum in sacræ ædis summa veneratione: nec minus admirati sunt animi submissionem, & amorem quem iis præsertim, qui nostro huc nomine veniunt, exhibere solent: quare ingenuè fassi sunt, hos multo meliores, quā se Christianos esse. Quoniā verò institutum Societatis nouerant, id addidere: Si scirent Europei, qui in Societate degunt, minimam partem eorum quæ in Iapania fiunt, omnes magna alacritate huc aduolarent. Nec vanam orationem putetis: si enim videretis fratres, quanto studio pueri in hac insula doctrinam Christianam recitent, lachrymas (scio) non continerent, ordinemque ac religionem mirarentur in iis qui paulò antè dæmonis erant mancipia. Conueniunt centum aut circiter puelli & puellæ, ad Christi audiendam doctrinam: qui in ingressu templi asperione aquæ sacræ, geniculationibus, orationibus denique & pietate vidētur priscum illud Christianorum genus referre: quisque modestè sese in suum locū recipit, nec opus est, quæ semel monueris, iterare. Duo incipiūt doctrinam sedulo ad eò decantare, tantāq; animi attentione (quemadmodum non rarò animaduerti) vt tamenti ob æstum & laborē sudor distillet, nunquā tamen aut oculos, aut manū, aut pedes mouisse

*Puerorum
admiranda
nostris senibus
pietas.*

Dona quibus Deo la panum que ros beat.

Virorum mulierumq; pietas.

viderim, sed absorptos quasi, raptosque in cellasim, profunda contemplatione persistere. Adeo his pueris, non sine peculiari Dei gratia, res con- di est, vt non fat sit doctrinam memoriter tene- re, nisi etiam eam explicare nouerint: vnde fit vt recitando etiam eam exponant, idque tam pra- clarè, vt cum eam memoriter didicerint, concio- nandi donum vnà percepisse videantur. Que ser- bo, eorum quæ quotidie eueniunt, minima sunt: tatum iis religionis & pietatis studiu inest. Quid enim amplius facere solet homo reli- giosus, & in rebus piis exercitatus, quam flexige- nibus multas lachrymas spargere, Christianique pas- sionem, vtiliter memorare? Sanè vidi ego mul- tos, tam viros quam mulieres tato animi affectu ante crucifixi imaginem in genua prouolutos, se- leuatisq; manibus adeo attentos, vt absorptos et hac vita excessisse dixisses. Si hæc in insulis istis quæ concionibus, aliisq; ad religionem admini- culis sunt destituta, accidunt, quid fieri existima- bitis, vbi continuis Christianis exercitiis, exhorta- tionibusq; abudant, vbi sacramenta (vt Bongii filij frequentantur? Miseremini queso, miseremini ho- rum gentilium fratres, prouoluti ante diuinam maiestatem, lachrymas vberrimè spargite, vt mis- sis aliquot Societatis nostræ hominibus, hisce mi- seris succurrat: nisi enim properaueritis, paucos ex iis qui modò ex nostris hic degut, superstitios inuenietis: tres enim hac ætate vique ad mortem laborauerunt: sed visus est Deus ipsorum produxisse vi- tã, donec à vobis quis veniat, & in horum souen- da conseruandaque fide & constantia opituletur. Ego dum in hac insula egi, bis quotidie concio- nes ad populum habui, bis itidem Christianas institutiones explicau.

Post

Postquam dies aliquot hic hæsissemus, ad in- sulam Yquicuqui, vbi 800. sunt Christiani, vni- uersi verò Insulani 2500. me contuli, magno tum iam populi desiderio expectatus. Hic cum intel- lexissem nostrum aduentum, de omnibus ad na- uigationem necessarijs, nec non de remigibus Christianis abundè prospexerunt: occurrerunt quo- que nobis aliquot insulæ viri primarij: atque dū hoc apparatu pauperes vehimur, cum vno milia- ri tantum abessemus, crux quædam in editiore loco posita oculorum obtutu se inferebat, septis vndiq; instar arcis circumdata, quo in loco Chri- stiani sepeliuntur. Vbi verò appulisset nauis, quam maxima charitate nos exceperunt. Cumque pro consuetudine ibidem trita, sacræ crucis typum fuisset venerati, templum amplum, & pul- chrum, elegantissimeque adornatum ingredi- mur. Statui vt bis quotidie ad templum quisque verbi Dei audiendi gratia, nimirum mane & ve- speri conueniret: à prandio pueros ad templum quotidie mitteret: quæ tempora elegimus, tum ne ab operibus suis impedirentur, tum vt plures cõuenirent. Quoniam verò vix mulieres templū capiebat: circa ædē sacram, extensis velis ad pro- pullsandam aëris iniuriam, viris paratus est lo- cus. Templum hoc in satis amplo & plano loco, nec minus amœno situm est: siquidem riuius ipsum ambit, munitque, a boreisque amœnæ cir- cūstant: ad templi ingressum piscina est, in qua pedes lauent, nō ex superstitione, sed ne ipso in- gressu elegantes stercas, quibus templum stratum est, commaculent: nam mos hic inoleuit, vt lo- tis pedibus etiam priuatas domos ingrediantur, quod nitidissimis stercis stratae sint. Altero die accessi heremitoria quædam in locis totius insulæ amœ-

Bis in die ad concio- nem conue- niunt.

*Idolia in
tēpla Chri
stianorum
uersa.
Bōxi Chri
stianorum
templorum
præfecti.*

*Xixumani
Christiani*

*Xixumano
rum in pa
storem suū
humanitas.*

amoenissimis sita, olim Idolis dicata, quæ Christi
iani suis exstruendis templis eligunt. Bonzi ve
rò qui hæc loca cum prouentibus occupabant,
Christianis se adiunxerunt, templisque vt antea
præsunt. Ad alium item locum accessi, vbi ma
gnus erat Christianorum numerus, qui & proce
degebant à reliquis, & itinerum difficultate cō
muni Christianorum consortio prohibebantur.
Monui vt ibidem templum, in quo & eruditi
suos filios in doctrina Christiana, & Deum inuo
care possent, erigerent. Illi expediti, ac lati, illud
opus aggressi breui temporis spacio perfecerunt.
Firando verò tabellam sacris imaginibus depic
tam, aptamque altari, & si quæ sunt sacrorum
vui necessaria, receperunt: nā s. cōmodum tunc
fortè naues appulerant, quibus eorum, quæ ad
templorum ornatum pertinent, satis multa adha
rebantur. Aliquod igitur diebus in concionibus,
& doctrina Christiana legenda insumptis, bap
tizatisq; nonnullis itineri, Xixum versus, me de
Christianos visurus. Cogitabam tum de sacello
quod recens ibi nata fides, ac Xixensium res vix
bantur postulare: idque vt perficeretur. Yquor
quini fabros lignarios septem obtulerant, aliaque
ad hanc rē necessaria. Itaque nauē quandā Chri
stianorum conscendimus, & Xixum, quod s. 3. aut
4. miliaribus distabat, pergitur: aduentumque
nostrum iam eos præciuisse inde colligo, quod
plateas purgatas scopis, viasque ornatas, non le
cus atque si Regem ac Dominum exceptum fuis
sent, reperimus. Tantā verò humanitatē experi
ti, id cuius gratia veneramus, facile effectum de
dimus: interdiu fabri, mane & vesperi nos labo
rabamus: Fabricabnt illi templum, ego verbū
Dei populo proponebam, sic vtrūq; templum, &

maie

materiale, & spiritale simul ædificabatur. Finito
opere, Christiano ritu ad celebrandū omnia cō
pararunt. Bonzū in rebus nostris instructū Ecce
sæ præfecimus, modumque quo doctrina Christi
explicanda esset, ostendimus. His ad hunc modū
confectis, Yram cōcessimus, obiter eius loci Chri
stianos visuri, quod iā Augusti finis, quo Bōgum
properandum erat, instaret. Quare aliquam ora
tionū formulā dūtaxat præscribere potui, fuis ibi
dē ad S. Crucē precibus: & cū tēplo carerēt, ad
quendā Christianū diuerti, quo etiam alij statim
confluxere, habitaque cōcione omnibus nō me
diocrē in Domino consolationē attuli. Monui
vt templū exstruerent, multi enim erāt, & locus
amplus ac ne vnus quidē inter eos gētilis. Firando
quoq; & hi tabulā pietā cōstruendo altari, &
si quid præterea requiritur in tēpli exstructione
necessariū, recepere. Cū antea huc Gaspar Vi
llega S. Crucem erectū venisset, nec haberent quo
hominem exciperent, quod quidem officio, cha
ritatiq; videbatur satisfactorum, pisce quem
dam bicubitalem in riulo, qui illum locum am
bit, offenderunt: hunc Patri apposuere, persuasi à
Deo missum, quod nunquā ibi simile quid antea
reperitū esse t. Idem modō dū hic ago, euenit: se
dulo enim quærentes, quo me lautius exciperēt,
humaniusque, nec quicquā occurreret, quod satis
videretur: adolescens accurrit, atque in lacum nō
magnum, in quem is quem dixi, riuius illabitur,
videri pisce nunciat: quem quoque tan
quam diuinitus missum cepere: festiuēq; admo
dum narrabant. de hoc & alio pisce historiam,
agnoscentes planè Dei munere tale quid conti
gisse. Vterque sanè duodecim circiter pendebat
libras, genus marinum erat, & in precio.

Yra.

Cæte

Casunga.
Notet exo-
leti & iam
in scisma
tendentes
effectū ho-
rū erga pa-
rentes spi-
rituales.

Cuiusdam
qui fidem
Christi e-
iurauerat,
conuersio.
Partus ter-
ribiles.

Cæterum dum narrant, latiusque diuulgāt, quo-
 modo capti fuerint pisces, omniū animos sum-
 moperè ad pietatem, fideique studium & incre-
 mentum inflamment. Tradidi & hic orandi ma-
 dum: habitaque ad eos de frequentanda doctri-
 na Christiana adhortatione, & catechumenis tra-
 pitatis, Casungam quæ distat ab Yra tribus le-
 cis, nauigauimus. Incolæ de aduentu nostro pre-
 moniti, viam quæ ad Crucē ducit, ita fecerē adeo-
 nârunt, vt in supplicationibus solet: suisq; ibi-
 dem cum ipsis ad Deum precibus, ad ades-
 iusdam Christiani viri primarij diuertimus: be-
 bitisque nonnullis concionibus, monui & hinc
 orationibus, sacrifiis peragendis, si eò quis foret
 sacerdos veniret, templum extruerent. Et, vt oc-
 nis populus hic Christianus est, & suapte nam-
 non malus, placere sibi consilium re ipsa deca-
 rauit, templo quàm breuissimè exstructo: orna-
 menta postea Firando misimus. In amoenissimè
 situm est loco, & religioni accommodo, ac
 ipso vrbis marisq; prospectu. Quædam mihi nar-
 rarunt hi Christiani, quæ quia à fide dignis refer-
 runt, scribam. Cum quidam Christiano filij om-
 nes abortu perirent, iamque iterum partui esset
 proxima vxor, gentilis quidam homo nefarius
 viro persuasit, quandoquidem filij omnes inter-
 rent, vt fide Christi abiecta, ad gentilem, conuer-
 tumque ritum rediret. Paret ille salubri, vt putat,
 consilio, & eò vbi crux erat, se conferens, in ligno
 abiuratae fidei pugionem Cruci infixit: tum vir
 peperit filium, sine mento, pectoreque adeo de-
 scisso, vt viscera apparerent. Quod patrem adeo
 perterruit, vt recepta fide, facile omnes, omnium
 iudicio, pietate Christiana, & rectæ vitæ iustitie,
 to iam superet. Alia itē mulier pregnās Churpa
 agens,

agens, sumpto quò abortiret, pharmaco, lætalem
 morbum incurrit, ex quo nō multo post interiit.
 Hanc Christiani, quòd in peccato mortali puta-
 bant decessisse, indignam quæ inter fideles in cru-
 cis sacro campo siue cæmeterio sepeliretur, iudi-
 cârunt: quare alibi in agris inter infideles eam
 sepelierunt. Accidit non post multos dies vt hæc
 cuidam Christiano iam iam morituro appareret,
 eique diceret, Christiani me vt indignam S. Cru-
 cis cæmeterio ad infideles reiecerunt: sibi tamen
 persuadeant velim, me vbi opinantur non dege-
 re. Nam antequam discederem, Deus contritio-
 nem meam respexit, ac mei miseratus est. Si-
 mulatque æger hæc alijs narrasset, sanitatem re-
 cuperauit: quæ res constantiam Christianorum
 non parum auxit, & in fide stabiluit, vt non ita
 frequenter opus sit à nostris interuiri. Rogate Do-
 minum fratres, vt constans eorum fides sit, perpe-
 tuoque Deo ac Domino nostro adhærere perse-
 uerent.

Hinc rursus conscensa naue Yquicuquum a-
 bij, vt per Dominum Antonium certior ibi fieret
 de mea ad Firandinos profectio: vbi etiam me
 esse oportuit ob res nostras, quas iam naui ad-
 uectas intellexeram, nec esse quenquam qui eas
 curaret. Altero verò die valedicens Yquicuqui-
 nis Christianis, spe me breui rediturum relicta,
 Firandum veni, si fortè iuuare possem nutantes
 ibi Christianos: qui vt ad vomitum redirent, non
 procul abesse videbantur. Et quoniam Rex ne-
 gotium fidei nullo prosequeretur fauore, consul-
 tavi, num esset conueniendus, priusquam me ad
 opus pium accingerem. Cumque intelligerem
 tutius esse, si occultius rem agerem, ipsum non
 adiri, sed id cuius gratia properantius veneram,
 sum

Facile non
iudicandū.

Apparitio
defunctæ.

sum aggressus: relabi enim iam ceperant quida,
quos cum alijs aliquot Christianis cōcionibus in
fide confirmavi: deinde salutato navis præfecto,
ad D. Anthoniū virum apprime nobilem me cō-
tuli: qui cum vniuersa sua familia humanissime
nos excepit, adhesitque mihi ad mediā ferē noctē
cum suis, attentē admodum res diuinas audientē.
Multa quoque rogauit, quæ ad salutis negotium
pertinerent: vnde cognosci poterat, integrum
esse virum, & verum Christianum.

Tum ad nauem me recepi, egiq̄ue cum nau-
clero, vt in media naui tabellam figi pateretur,
eamque religiosē ornari: quæ res non minima
pictaris occasio fuit ijs, qui ibi erant Christianis.
Imò non pauci nobiles Firandini hac occasione
ante sacram imaginem preces fundere ceperunt,
inuitatiq̄ue insulani ad spectaculum & concio-
nem concurrerunt. Altero die in domum cuius-
dam Christiani concessi, quo confluxere plurimi
verbi Dei audiendi gratia, secretò tamen, quod
Rex non permetteret publicè conciones haberi:
quare per Christianorum ædes, vt verbum Dei
prædicaretur, noctes diēq̄; vagari oportuit: quo
quidem labore sum affectus, vt nutantes, Duo
Optimo Maximo non sine multis lachrymis re-
conciliauerim, & decem dierum spacio ad cō-
firmauerim, vt non dubitem, plures vitam quo-
que pro Christo profundere paratos esse. In tate-
tum feruorem tepor effebuit, vt concionabundū
ad parentes, filios, fratres, generos, & alios disci-
rērent, & omnes ad Christū pettrahere conare-
tur. Et quidem alios de nocte, alios de die nō so-
lūm ad conciones adduxerunt, verum etiam hor-
rum studio circiter 50. fidē Christi hoc 20. die-
rum spacio amplexi sunt: & inter alios vir qui
dam

*Nutantes
Firandi-
ni in fide cō-
firmantur.*

*Nutantes
constantif-
simi effecti*

dam apprime nobilis, qui magno Christianismi
desiderio impulsus, facile orationes addidit.
Quoniam verò templo destituebantur Christia-
ni, nec sperabam me Regem flectere posse, nauis
præfectum sollicitavi, vt suo & Lusitanorum no-
mine à Rege obtinerent, vt in planicie nostra li-
ceret tēplum erigere, in quo Deū Opt. Maxim.
ipsi saltem inuocare & adorare possent. Aderant
enim tunc circiter 90. Lusitani qui postea Chris-
tiani Firandinis id tēplum facile reliquissent.
Sed cum is responderet, se de hac re cogitaturū,
tacitē negasse cognouim⁹: quare statui apud me
in priuata doimo altare erigere. Quod vbi intel-
lexit vicinus noster, vltro magno charitatis affe-
ctu mihi duas domos quas coniunctas habebat,
obtulit, aptiores ad id, & meliores, vt in ædes sa-
cras verterentur: seseq̄; in mystagogum obtulit.
Atq̄; hoc modo tēplum non inidoneū secretò
adornauimus, & omnibus necessarijs, nihil hac
de re cōscijs Lusitanis, instruxim⁹: In quo litanij
indies recitātur, & cōciones habentur. Dominus
Anthonius & alij viri omnia necessaria liberali-
ter obtulere. Gaudete itaq̄; fratres, de Firandinorū
cōstantia, & lætitia ob tēpli cōstructionē, & Do-
minū, vt ipsos cōseruet, rogate. Sequenti die Do-
minica, ex quo tabella illa in medio nauis erecta
erat, semper multi Christiani tã ex vicinis insulis,
quàm Firando ad nauem, quæ loco erat templi,
scaphis, nauiculisq̄ue turmatim non secus, at-
que in stationibus, ad indulgentias fieri so-
let, continuò confluerunt. Curauerat autem
præfectus ad pietatis excitationem eam ramis
floribusq̄ue & vexillis probe ornari, tabulatum
floreis sterni. Quoniam verò dies S. Laurentio
sacer agebatur, cui religiosē erat addictus,
aliquos

*Vir prima-
rie nobilitatis
Christiā
induit.*

aliquot etiam tormenta bellica in honorem eius exoneravit, ego ad populum, qui eò confluerat, concionem habui. Præfectus auditores humaniter excepit, cibaria quæ in naui erant, liberaliter distribuit; deinde suis lembis redierunt ad sua.

Circa finem Augusti, obedientiæ sacræ memor, sublata tabella sacra, quæ Facatæ remanere debebat, Bongum cogitans, expediui me ab insulis Firando vicinis, ita tamen vt spem dederam me sabbato rediturum, nam Yquicuquum tuor solum leucis, Astacassuma verò 3, distabat, nec opus fuit ipsos admonere, vt naue præparent, sabbato enim summo manè aderat remigibus instructa. Instabant plurimi Lusitani, vti visendū Christianos istos, comites admitterent, sed pluuijs & alijs quæ interuenerunt, prohibiti pauci vnà profecti sunt. Circa vesperam Yquicuquū venimus, occurrerunt Christiani tedis acris, quæ ipsis lignæ sunt, sed plurimū luminis à se diffundunt. Ad templum nos deducunt, vbi in quens populus nos expectabat, atque ibi concionam habita, pueri doctrinam Christianam recitauerunt: Lusitanos hæc mirè recreauerunt, potissimum quod ordinaria esse intelligerent. Sequenti verò die rediēre longè maiore numero, finitaque concione, circiter tredecim baptismatis admodum audito abluui. Sumpto verò prædio, ad visendum templum quoddam nouū, quod miliari hinc aberat, profecti admodum vento properauimus nihilominus Christianorū diligētia itinere pedestri nos auerterat: & templum satis pro loci condicione ornatum, & quod ad pietatem non mediocriter excitaret, vidimus. Tum ob magnum populū concursum, ad sacellum quoddam me recipiens, concionari cepi: finita concione, nullum humani-

*Faces ex
mero ligno
sue tede.*

tatis genus in nos omittentes oriza apposita, & varijs piscibus nos refecerunt. Deinde ad littus me contuli aliò transfretaturus, quæ res mirum quantopere affligerit Christianos, omnibus me ad nauim vsque deducuntibus. Quo cū ventū esset, iterum eorum animos tanta tristitia incessit, vt non fuerit, quem non mouerint ad dolorem, certè Lusitani à lachrymis se continere non poterant. Profecto fratres, si in te præsentī fuisset, grauis afflictio in animos vestros inuasisset, ex tanto ouicularum gemitu ac mœstitia: occingenti enim erant in hac insula non solum sine pastore, verū etiam sine spe pastoris, præsertim qui breui mitti posset, relinquendi. Rogate igitur Dominum nostrum, vt suos interea cōseruet.

Circa meridiem, hinc soluentes, Pacaxum am duarum horarum spacio peruenimus: dū adhuc procul in mari essemus, nos fideles agnouere, congregatique pueri, optimis, quas habebant, induti vestibus, ad littus nos excepturi occurrunt, ad insignē Crucis muris & fossa circumdatæ, vexillum deducunt, alta voce doctrinam Christianam religiose adeo decantantes, vt omnes ad pietatē inflammarent. Inde verò eodem cantu ad templū deduxerunt, quò multi Christiani, ita vt vix locus esset, conuenerant, ad quos concionem habui, de hac Euangelij sententia: In hoc cognoscet homines, quòd estis mei discipuli, si amaueritis inuicem, &c. Postea non sine dolore me abire passi vt apud se pernoctarem postulabant, nec potui: sumpta itaque pro populi consuetudine merceda, (quam præparatam nisi acceptes, iniquo admodum animo ferunt) ad nauem omnibus rebus optimè ab ipsis instructam, potissimum remigibus, quòd vento destrueremur, nos deduxerunt,

r nec

Admirandus nouorum erga pastorem affectus et gratitudo.

nec vllum remanisse in insula arbitror, qui non comitem se adiunxerit, etsi via longa esset usque ad litus: dum imus, multis lachrymis, & animi teneritudine valedixerunt, vt cito redirent tunc animi desiderio & religione, vberim fecerunt rogâre vt Lusitanis collachrymandum fieri. Quidam verò inter eos, cum in nauim essent recepti, cuiusdam Christiani vestigia humani spiritus decolatus est, hunc consecuti sunt & ad quorum fidem & pium affectum dum animarum ueriteremus, nos & Lusitanos summo opere regere uis nostræ pigebat, quâ rē si quid aliud admirabile in orbe uiderent dicebant, hoc in primis esse, quod narretur maxime dignum assererent. Ne dubito fratres, quin si quis uestrum hæc uisus emori optaret cū hoc pio Christi grege.

Cum Firandū ventū esset, sacellum quoddam in ædibus domini Anthonij fieri curauit, quod tabella quadam religiosè depicta ornatū est, & domestici ipsius orationibus assuecerent. In expeditis rebus omnibus, si quæ mihi cū ipso essent aut alijs nobilibus, aut amicis, uicesima secunda Augusti Facatā abij, socio itineris, qui tantum religionis causa indiuiduus comes itineris esse uoluerat, relicto. Firandini non obscuris amoris indicijs nos profecuti sunt, usque adeo vt sine dolore auelli non posse uiderentur. Duo Facatam usque nos deduxere, terra marique grauia periculorum tempestatiuorum & procellis exagitantur, & piratarum manus vi effugimus: à quibus socii opti fuisset, uenditis nihil aliud quam famelicum fodiendi labor impediisset. Omitto lutum quod ad zonam usque pertransendum erat, quo in itinere oportune se nobis obrulit, uiuulus ad uellum corpusque abluendum: unde natus uentus. 101

toto hoc deinceps itinere nos afflixit, quem non parum auxere continuæ pluuiæ. Lassitudine collecti, & toto corpore madentes ad ciuitatē quam iam uenimus, ubi primo itineris labores sentire cepi, adeoque auctum est malum, vt morti proximum me esse existimaerim. Sequenti uero die, tanta fuit tempestatum vis, vt nemo nauē periculo auderet exponere, tum festum quoddam solenne celebrabant gentiles, uiresque admodum debilitatæ & ferè deiectæ fuere. Desiderans autē eas socillare, tamen appetitus deiectus cibū uix admitteret, oua adferri iussi. Verum illis religio erat die idolis sacro uendere aliquid ægroto: sed eum non tam cibi, quam medicinæ nomine expecti intelligerent, dono dedere, ritu humano placere & Christiano usi. Spero omnes breui Christi fidem amplexuros: inter omnes enim gentiles, his similes, & ad ueritatem & bonitatem ita propensos nullos hæctenus inueni. Refocillatis non nihil uiribus, iter rursus Facatam arripui. Quo simulatque magnis laboribus ueni, ecce adsunt statim Christiani, varia remediolorum genera adferentes, cibos quoque debili stomacho gratos, orizam, Xirum, galmas, optimumque: quod in urbe esset uinum: uerum his omnibus Bongū pretuli, tam ad sanitatem recuperandā, quam ad moriendū inter fratres. Quod cum me anhelare ditiores intelligerēt, duos parat equos, additis uiris qui itineris essent socij, nec non reb⁹ omnib⁹, quas iter & morbus requirerēt, comparatis: nec aliter mecum egere, atque si cum germano fratre: non minus quindecim ducatis in hac profectiōe impēdentes. Tale est hominum istorum ingeniu, vt etiāsi ob morā longiorē uel magno his sumptui fueris, nihil tamē etiam extrema nitaris, sint accepturi.

Firandi enim viginti diebus apud quendam hæsi cum quatuor meis comitibus, quibus præter victum cum alia etiam impendisset, atque pecunias misissem, remisit ille statim cum his verbis: Abiit à me ut pro tanta gratia & favore, quod ad ædes meas diuicere dignatus sis, tam sim inhumanus, ut à te pecuniam quoque recipiam.

Idem Facatæ vsu venit, ubi ad octodecim hæsi, hic enim hospes iniuriam non leuem se accepisse putabat, quod pro impensis aliquid recipere tentarem, ex animo quæ haberet, non habere esse dicitans, sed Patrum: sequi nullius rei maiori desiderio teneri, quam dum viueret, Deos & fratres nostros, qui Facatæ agunt, suis impensis aleret. Is modo Facatæ templum extruunt, quod Deo vestris (rogo) precibus commendatis.

Bongum tandem veni, post non minimos labores, ubi fatus fratrum beneuolis officijs, etiam grauius laborare cœpi, protractoque morbo mensē decubui. Modo etiam hæc scribens, res admodum debiles experior. Iesum Christi

stuni rogare diligenter quæso, ut mihi

largiatur eam gratiam, qua ipsius D.

maiestati, ut me decet, vota que

mea exigunt, verè ac

syncerè seruiam.

Bongi 10. Octobris. An 1561.

Iussu P. Cosmæ Torris,
Inutilis seruus, & frater
vester in Domino.

Aloysius Dakmeida.

EX EPISTOLA MELCHIORIS

Nunexij ad fratres suos in Europa

ult. Decembris.

An 1561.

AM herco Coccini, de professione Æthiopica nihil statuere possumus, & aliqui iter ab hostibus est occupatum. Iure autem ad vastum Sinarum regnum videor mihi ablegandus, quo vicarius Regis Lusitanie iamdudum legatum mittere cogitat, cum aliquor nostræ societatis, qui conabuntur efficere apud Regem, ut ibi tuto posthac liceat fidem prædicare. Id mihi negocij credo, imponetur, vel ob id quod aliquamdiu Sinarum regnum perlustrarim, & viam qua eo itur, primus descriperim: nec sit hic alius, qui gentis regionisque notitiam habeat. Accedit corporis robur ad labores perferendos. Quemadmodum igitur Iosue & Calephus terræ sanctæ primum exploratores erant, & de regionis fertilitate inquirebant, deinde populo Dei ad eam terram ingrediendam duces erant: ita longè felicissimum me iudicabo, si ad Dei maius obsequium huius itineris veluti dux quidam eligar, alijque in terram promissionis viam sternam, sicut antea eiusdem terræ explorator fui. Deum Opti. Max. precor, si eo me vocare visum erit, ut

id ad ipsius gloriam cedat, &

Sinarum, nostramque

omnium salu-

tem.

Coccini Prid. Cal. Ianuar.

Anno 1561.

EX EPISTOLA GASPARI

Vilellæ, Meaco missa.

1561.

*Meacum
omnium se
ctarū fons*

*Dæmon so
cietat fra-
tribus in
navigatio-
ne mole-
stus est.*

ANNO 1559. Bongo vobis à Christo charissimi, à me scilicet esse memini, quomodo pro ea quam religioni debeo obedientia, in proximo ad eundem Meaco constitutus essem: sicut illic Christi fidem possem exponere, ad eam nim vibem imprimis mitti oportere visum est, quòd ab ipsa Iapanum religio potissimum predeat, quòdque sectarum omnium quasi fons sit & receptaculum. Receperam tunc quoque scilicet sum me vobis, si quid scitu dignum contingeret. Superest modò, vt promissis respondeam, vbi laudetur Christus, omnium bonorum auctor & vos hæc legentes, ad communem Deorum precem pro me indigno fratre vestro, à tam barbaris & remotis à vobis procul regionibus agente fundatis. Bongo itaque societas gentilium Meacum tendentium nacti, cum Laurentio Iapane soluimus: quem ideo mecum domi, quòd præclaris virtutibus præditus, & quasi fidei noster facundus, & in hisce regionibus versatus esset. Multis inter nauigandum, nocenteraui & oppugnauit molestijs, impedimentis dæmon, quibus profectioñe hanc suo fructu defraudaret, veritus, sua curante & felicitante Deo, ne id quod metuebatur, eueniret. Primo igitur die, cum destituti essemus, gentiles emendicidam ab vnoquoque elemosynam idolo suo decernit, vt ventum concedat suis deuotis prosperum. Discernitur ad singulos, ad me venit: Ego vero me cultorem fateor Dei creatoris ceterum

tem, in ipso solo confidere, & spem omnem collocasse, & ob id non posse me elemosynam enlargiri illi, cuius nomine petebatur.

Hic omnes furere, magnoque in me impetu insurgunt, me causam totius mali dicere, mea factum culpa, quòd vento destituerentur, in mare precipitandum scelus vociferari: Hic ad vnicum quod mihi supererat confugio diuinum auxilium. Jam serus vesper aderat, id vehens boni, quòd tenebre sceret: sequenti que die vento exurgente, furores placarentur: Sed en noua pericula, dū in portum quendam, qui sese offerebat, nauigare tentant contrarius oritur ventus, quo retro agimur, & toti 4. perierat dies, cum rursus sibi persuasere, me huius rei causam esse, verbis gestibusque significantes malum, quo nos multare vellent. Sed Deo protectore tuti fuimus, qui nihil eorum que minabatur, inferre permisit. Tandem cum ventum esset ad portum quendam, vbi ventorum defectu ad dies 10. hærendum erat, habito consilio sententiam dicunt, nullo modo me ab ipsis socium itineris adsciscendum esse: rogantque nauis præfectum vt me naui exire iubeat. Obtemperandum erat Barbaris: verum cum nulla alia esset nauis, ad Præfectum redeo, rogans ne me ob Dei amorem desereret: Is (Deo hominem flecente) omnibus reclamantibus & inuitis, me in nauem recipit, & ad portum duodecim leucis distantem transiit, vbi omnibus mutanda nauis erat, cum nostra ibidem remaneret. Sed itineris comites omnes tam suavis consortij memores, non parum nomine meo laboris suscipere, per omnes discurrendo naues, vt nautis persuaderent, ne quis me in suam nauim admitteret: atque hanc egregiam mihi nauarunt operam: ratione etiam

*Idololatree
in Vilellam
uerum Deum
confite-
tem insur-
gunt.*

*Nauis pelle
dum sua-
dent.*

addita, se toto illo, quo cum ipsis fuisset tempore, prosperum ventum non habuisse. Atque hoc modo cæteris soluentibus, solus remansit. Sed Dei prouidentia factum esse confidimus, ut & illa nauis appelleretur: & dum ea vehimur, secunda admodum fuerit nauigatio. Aliæ verò quæ nos ut piacula reiecerant, vel procul à tergo ielictæ sunt, vel in piratas inciderunt. Quodam in portu tamen aliquot ex ijs, qui tam vehementer primò nobis erant aduersati, offendimus nihilominus erga nos affectos: qui tum etiam eadem contentione apud nauitatem egere, ne nauis nos reciperet: erat enim Saquaia soluturus. Et quæ efficissent aliquid, nisi Deo placuisset omnia impedimenta rescindere. Itaque ipso die qui dicitur Lucæ facer est, quo optaueramus dudum, uenimus: quare ipsum Euangelistam in diuina tutelare prouinciæ, & omnium actionum nostrarum delegimus.

Saquaia descriptio

Fionoiama ts.

Lacus 90. leucarum.

Saquaia magna est ciuitas, multos & potentes habet mercatores. Respublica ut Venetorum libera est, & à Senatoribus gubernatur. Aliquantisper hic hæsimus, virium reparandarum gratiæ, quas per labores antea factos non nihil attrituimus. Dein motem illum magnum Fionoiama tanum petimus, quò nostra legatio potissimum instituta erat. Ad illum itaque montem confecto paucorù dierum itinere, uenimus, citra Meacum miliaribus octodecim situm. Adiacet ei regnum quoddam, cui imperat. Ingens quoque lacus ad pedem montis 90. miliaria longus, latitudo uerò 18, in quem plurima flumina sese exonerant, ipsumque conficiunt, quantum quantum est. Pissibus abundat. Castellum quoque quod pertinet ad montem, ad ripam habet. Ipse uerò mons quæ

ornatur monasterijs: olim ferunt mille trecenta fuisse, quæ ob bella continua deleta sunt. Religiosi sunt Bonzi diuersi generis, inter quos superbia regnat magis quam in cæteris hominibus. Alij indigenæ qui in monte habitant, ad literas non sunt inepti: qui si reiectis bellis, pacem colerent, & Christiani efficerentur, multum illis literæ flourerent. Cum ad montem uenisset, tætauius si quis uerbù Dei audire uellet: & inter tam numerosam religiosorù cateruâ, unum duntaxat senem uidimus, uirum sanè grauem (nomè ei erat Deyboo) cui cum discipulis aliquot quos habebat, quæ à nobis de vno Deo, rerù omnium Creatore, animæque immortalitate dicebantur, probata, aut certè nò ingrata fuerunt. Propius itaque accedens senex, in aurè mihi dixit: Etsi Iapanicæ leges contrariù astruant, nihilominus optima sibi omnia uideri, potissimum quæ de animorù immortalitate differuissem: palàm tamè se nò audeat hæc profiteri, ne ab alijs Bonzis trucidaretur. Quare illo se à nobis proripiente. Meacum nos contulimus, peruenimusque sub hycimè, nec quenquam per urbem circūuagantes inuenimus, qui hos sub tectum reciperet, itaque casam humilem conduximus. Meacum magna est ciuitas, nò tamen tam ampla, quam olim fuisse fama est: dicit enim ad 7. miliaria in lōgum fuisse protensam, tria in latù: mōtibz præaltis circūdatur, ad quorù radices multa & magna monasteria ex omni parte uisuntur, multis ædificijs antiquitas exornata, redditibusque amplis dotata: quæ tamè cum ipsa ciuitate bellis & exustionibus exagitata, sæpè diruta sunt: tantumquæ iam ab antiquis distant, quantum à ueris somnia. Regio in qua sita est urbs, frigida est admodum, proximè ad polum

Ingens monasterio: in numerus. Bonzi cæteris superbiore.

Senex bic animorum immortalitatem credit.

Vitella à nullo hostium susceptus.

Meaci urbis delinitio.

Varia monasteria redditibus amplis dotata.

polum vergens, niuib' assidua, lignorum in op-
 syluis, antea actis bellis, vt sit absumptis, victus ab-
 menti q; non ita ferax, vnde vulgo rapis veltur-
 tur, radicibus, lactucis, pomis, leguminibus, ma-
 le. Vrbem ipsam politicam admodum fuisse ab-
 ferunt, & res ipsa loquitur siue artes ipsas, siue
 etiam religionem consideres. Hinc enim, & ex
 monte leges omnes Iapaniæ ortum habent, & al-
 ios alios etiam transferuntur. Hic etiam primates
 Principes degunt.

**Victus ra-
 tio.**

**Meaci po-
 litia.**

**Religionis
 Iapaniæ
 fons.**

**Favor pri-
 cipis.**

**Concio ad
 Meacenses
 Bonzi ui-
 citi.**

**Bonzi ne-
 quitia.**

Vbi aliquantulum in nostra casula nos ce-
 legissemus, Deo q; cõmendassemus actiones no-
 stras, & suscipiendos labores, vile visum est pra-
 dicationis nostræ munus aggredi. Accessit
 itaque primò visib dominum, fauorem eius in-
 plorantes, quod & assecuti sumus. Cruce itaque
 manu assumpta, cœpi omnibus, qui in domo
 erant, legem Christi proponere, tantuq; subitò
 populi factus est concursus, vt mirum videri po-
 tuerit. Alij confluxere rerum nouarum
 alij vt nos ludificarent, alij vt doctrinã nostrã
 irriderent. Multi quoque Bonzi adfuerẽ, quorum
 interrogatis satisfactum est. Cumq; non pos-
 sent rationes nostras dissoluere, tantus rumor
 vniuersam urbem sparuit, vt vix domus esset,
 in qua non fieret nostri mentio. Quidam de-
 monis doctrinam in me profiteri aiebant, & Bo-
 zos rectè de ea iudicare. Bonzi verò à malis
 occupati spiritibus, per plateas & vicos passim
 populum publicè & priuatim incitabant, leges
 Dei impio ore damnabant. Multa etiam ab-
 gebant mendacia, nos carnibus vesci huma-
 nã dicitabant, reperta ossa esse humana apud nos,
 alij dæmonẽ me vocabant humana carne in-
 tum: deniq; vicinos, & totã plateam horrebant

vt cõmuni opera me pellerent: hospiti etiã obij-
 ciebat, ipsum masculi animi nihil habere, qui me
 subitò domo nõ exigeret: quæ cū non ferret, me
 illic excedere domo iubet. Verũ cum nõ obtepe-
 rare statim, stricto accurrit gladio, vt occisurus,
 periculo sese exponens, ne publicè, quæ istorum lex
 erat, vel ipse de se supplicij sumeret, vel à ludice
 cuius est animaduertere in fontes, plecteretur.

Verũ quia maximã ignominia notam incurrit,
 qui ob homicidiũ hic occiditur: honori suo con-
 sulens, sibi metipsi necem cõsciuit. Existimate fra-
 tres, quo fuerim animo, cū strictus gladius iugulo
 immineret: sanè aliud sensi esse mortem medita-
 ri; aliud ipsam ob oculos positã, iam quasi persen-
 tiscere: ortum enim sensu ex periculo nõ nihil ti-
 moris. Rẽ apud me dũ cõsidero attentius, visum
 est, nõ inutile fore, si vitũ mea adhuc prorogare-
 tur, ad legẽ Dei Meaci propagandã: Vnde vniuer-
 sa Iapania, quoad religionẽ, pendet. Ergo ad Deũ
 conuersus, cum alium consiliarium haberem ne-
 minem, diuinæ eius prouidentia omnia cõmit-
 tens, baptizatis in ea domo primitiis Iapanensium:
 ad tempus furori cedens Bonzorũ, abij ad op-
 pidulum quoddam nullis muris cinctum, frigori-
 bus tum ob id admodum expositum, tum etiam
 quod iam Ianuarius agebatur, quo tempore fri-
 gus solet esse acrius & molestius, iamq; altissima
 nix ceciderat. Itaq; ad patientia arma confugien-
 dũ fuit, transgimusq; tempus, etsi cum magna
 molestia, non tamen sine fructu, Deo subitò sola-
 tium adferente, cum ad verbum Dei non solum
 conuenirent, verum etiam fidem Christi ample-
 ctentur, nũc 15. nũc viginti, nũc plures occul-
 tẽ tamen, eò quòd ab amicis & cognatis parũ ha-
 bentur constãtes, qui peregrinam Christianorum
 legem

*Vix uiri
 modo habẽ
 tur etiam,
 apud nos,
 qui perse-
 citius Chri-
 stum secte-
 tur.*

legem, omiſſa patria, ſectantur, ſed vt viles & abiecti reijciuntur. A vicinis quoque villis, montibusque multi ad verbum Dei audiendum accurrerunt, nec pauci fidem amplexi ſunt, coepitque numerus electorum, & Dei Eccleſia non parum augeri: & quamuis ad omnes labores, imò & ad profundandam vitam pro CHRISTI gloria, ſemper me haectenus ſentiam paratum, totumque me pro ipſius diuina maiestate omniniam iam propemodum timore expulſo, libenter impendam, irides tamen DEI gratia credit corporis robur, ac ſpes de Bonzorū conuentione, quorum furor quotidie magis magisque reſmittitur, tacti à minis, maledictis, murmurationibus, me abſente, non ſe abſtineant: imò vobis id effecerunt, vt cōuocato concilio oppidi, ſtatureretur, ne cui porum ab hoſpiti meo emere, ſum apud ipſum agerem, liceret. Quare mihi ſapienter abire, imperauit, alijs etiam ad id dicendum miſiſ. Verum is precibus meis delinitus, moram ad tres meſes me eſt paſſus, interea labores, ſiſgōra, morbos patimur, ſed non minores, imò multo maiores conſolationes frequentia eorum, qui ad fidem amplectendam conuenerunt, nobis Dei fauore attulit. Sub æſtatem Meacum repeti, iruiſurus ciuitatis dominum, rogaturusque facultatem, vt in ea habitare mihi liceret, quod etiam poſt impedimenta varia, & multorum obloquia tandem conſeſſit, & verbo & ſcripto, edicens, ne quis ſub poena capitis nos læderet, aut attentate impedire. His literis habitis, remittere ſeſe coepere perſecutiones, & Chriſtianorum numerus creſcere adeo coepit, vt templum exſtruere neceſſum fuerit. Itaque emptæ magnæ ædes vertuntur in primum templum: accurrunt fidelium plura

Princeps Meaci edicit, ne quis euangelio ſit impedimento. Meaci primum templum.

ad verbum Dei audiendum: fidem amplectūtur multi. Quidam rem ſanctam, & planè diuinam eſſe legem Euangelicam fatentur, verum donec magis Meaci diffunderetur, non putarunt amplectendam. Rebus hoc modo ad annum proſperè ſuccedentibus, inſurgit iterum dæmon inuidus, nouam nobis, & magnam excitans perſecutionē. Congregatis enim ſuis Bonzis, plebeque ijs magis addicta, Gubernatorem quendam vr̄bis cū tribus Senatoribus in nos concitauit: qui vt vr̄be maximo opprobrio exturbaremur ſtatuērunt, idque clam domino vr̄bis, qui nobis de facultate turō ac liberè prædicandi edicto cauerat. Suboleſcit tamen hæc vir quidam nobilis, vr̄bis Principi re omnē aperuit, viſum eſt vtrique, vt vr̄be exiremus in quoddam munitum caſtrum, donec ſeſe concitata rabies remitteret: Congregatis ergo Chriſtianis cōſultauiſmus & nos quid facto opus eſſet, & in hanc ſententiam itum eſt, vt obtemperatēs Principis conſilio, exiremus, antequam vi pellemur: expulſione enim ſamam non parum minui, & auctoritatē legis Chriſtianæ vileſcere, & diuini verbi concionatoribus non minimum decedere: ceſſimus itaque eadem nocte cum non paucis, qui ad arcem dicti Principis nos comitati ſunt: vbi ad dies 3. aut 4. delituiſſemus, Meacum occultè redimus, abdimurque in domum cuiuſdam Chriſtiani, vt intelligeremus, qui de nobis in vr̄be rumores ſpargeretur. Varij erant: quibuſdam aſſerentibus, nos iniuria, alij verò iure eſſectos eſſe. Chriſtiani interea ad me conſtantes me ſolabantur, & cōſilio iuuabant. Viſum eſt omnibus, vt peteremus quatuor meſium ſpacium, ad conſultandum, relinquenda eſſet vr̄bis, nec ne. Conceditur. Prodimus itaque iterum in publicū, cum

Alia perſectio.

cum magna fidelium lætitia: templum quoque non sine gentilium consensu restitutum est, ut quæ iam immeritò nos fuisse vexatos agnoscerent. Securitatis itaque fide ab ipsis persecutoribus habitata, etsi iam triumphum canerent, existimantes se affsecutos, quod moliri essent: placuit Deo, cum nos in re tanta essemus ociofi, ut itidem id quod intenderamus, nimirum perpetuas sedes assequeremur. Nã cum princeps intellexisset, quantum passi essemus, Senatorum & Bonzorum technis, quæque illi cõtra fidem publicam tentassent: tutos nos reddidit altero decreto, scriptisque firmissimis, quibus ne quis nos iterum turbaret, severissimè interdictum. Nonnulli præterea primarij viri nos suo favore tutati sunt, unde & persecutores nostri remissiores facti, partibus etiam nostris fauere ceperunt: dæmon verò qui eos excitauerat, perpetuam nominiam contraxit. Multa, fratres charissimi, hic in dæmonum cultu animaduerti, quæ ad imitationem diuini cultus cõmunis ille generis humani hostis effinxit. Spero vobis non ingratus fore, si ex multis pauca retulero, ut animaduertent tantam cecitatem, quanta hic passim animæ miseræ deluduntur, eas suo redemptori commendatis.

Igitur ipsam sanctiss. Sacramenti sacræ solennitatem dæmon adumbrare voluisse videtur, festo quodã in Augusto celebri, Guinõ, ab idolo quod tunc venerantur, nominato. Vnaqueque enim opificum tribus suæ classis supplicationis pompam seorsum ornat. Arcus quidam triumphales à 400 hominibus feruntur, sericis, & alijs præciosis panibus, arboribusque præaltis adornati, atque in iis pueruli canentes tympanis, fistulisque perstreperunt. Populus de vnusquisque opificum ordo suum curru belle distinctum vestium varietate & læcis, hastis, quarum cuspidibus

ut securibus, aliisque id genus instructis, sequuntur picture non adeo ab antiquitate abhorrentes, quæque non ingratis intuentibus spectaculum exhibent, sericis velatæ. Hoc modo ad templum idoli, cui hæc instituitur, ocs tendunt: torumque tempus maturitum his terunt pompis & ceremoniis. A prandio verò iterum egrediuntur, qui lecticam quãdam gestant sui Idoli: quã simulat se non facile portare posse, quod Deus quidã ut fingunt, in ea degat: Hanc magna plebs veneratione adorat Fertur & alia, quã concubine Idoli esse fabulatur, eamque miserè miserum Deum deperiisse olim comitemque itineris, quod iuuentula esset, delegisse. His alia lectica occurrit, quã vxoris Idoli esse cõmentantur, cuius Baiuli vbi percipiunt Idolum cum sua concubina adesse: in diuersa huc atque illuc palantes feruntur, singuntque vxorem stolidam esse, ac morore dementatã, quod intelligat maritum & pellicem aduentare. Hic gemitus audias & suspiria populi deæ suæ condoletis, quidã in genua procubentes, miserè adorant. Tãde coniunctis lecticis, templum ingrediuntur, sinisque imponitur supplicationi. Aliud quodã festum celebrant, Bem nomine, quo vult simia, dæmõ imitari voluisse videtur celebratè illã omnium fidelium defunctorum, quã Christiana pietas iusta suis facit. Eodem Augusto mense hæc sua parentalia barbari faciunt: nam 15. die lunæ, circa 14. horam ab orto sole in omnibus viculorum partibus candelas accendunt, additis quàm possunt elegantissimis picturis, aliisque ornamentis, totaque nocte huc illuc per plateas obambulant, quidam affectu pietatis, quo erga defunctos mouentur, alij spectarum accurrunt. Circa vesperã freques populus exit, ut excipitur quodã in loco suorum defunctorum animas: quod vbi ventum est, obuias sibi animas fieri perfunctum habent

Idoli concubine.

Aliud festum animarum simile Bennella dictum

Dæmonis cultus uariius ad similitudinem veri.

*Animabus
cibi offe-
runtur.
Colloquū
eum anima-
bus.*

*Mensa ani-
mabus in-
struitur.
Facibus re-
ducunt ani-
mas.*

habēt. Itaq; alij orizā, alij vermiculos paltaceos alij fructus, alij aliud: & qui nihil habent, aquā et lidam animabus offerunt, ac venientes blandis- simis verbis excipiunt: Venite fausta, gratulamini scilicet a Iuentui vestro, multum elapsum est tem- poris, à quo inuicem non vidimus, defatigati- stis ex itinere, sedere, quiescite, comedite buccel- lam aliquam: talique affabilitate erga animas vtuntur, cibos humi apponunt, hærentes ibi et horam vnā non secus atque solent ij, qui festi & cibi aliquid sumentibus, veluti opperientes as- stant. Deinde vt domum secum veniāt inuicē præcedere, & ne quid desit curaturos: domum ue- rsi, mensam instruunt instar altaris, orizā, ali- que ad victū necessarijs, idque ad biduum docet, videlicet finiatur festū: vltimo verò die ortus in- tenebris ingens hominum turba facibus accendi- ad montes & campos egrediuntur, vt lumē pro- beant, sicuti asserunt, animabus ad sua reme- tibus, ne fortè lumine destituta aberrent, vel de- fendant, vel aliqua inter redeundum mora deti- neantur: dein domum regressi, multa saxa in- tectum torquent. Timent enim ne qua anima vagabunda fortè in tectis sederit, à qua sibi me- tuunt, ne quid inferat mali: non desunt tamen, qui tanquam misericordia moti ipsiis condole- Paruulas tamē esse aiunt, alij & innoxias, nihilq; periculi esse, si in vrbe diutius maneant: quidam per pluuias in plateis suffocandas arbitrantur. Similia multa sibi de animarum immortalitate conditione persuadent, ad hocq; mentibus per huius- modi celebritatem fixa hærent, vt sit difficillimū ipsis aliud persuadere: tamen eorum sectæ in- teritum animarum potissimum astruant. Et si quis quærat, cur cibum apponant animis, respon- dent

dent eas ad paradisum tendere, quā decies mil- lies mille leucas distare fabulatur: quare tres an- nos in via harere, fatigatasque ex itinere refici- ribo debere, vt pergant cœpta via. Hoc tempore quoque sepulchra mundantur. Bonzi verò genio largè indulgent, ac quicquid pro defunctis, pro quibus se orare dicunt, offertur, deorant: nec est quispiam tā pauper, quin aliquid offerat anima- rum subleuandarū gratia, ne inhumanus habeat- tur: charissimi fratres, his lumē vt videant, vestris precibus impetrate.

Aliud in Martio festi genus instituunt, planè bellicum. A prandio enim in campum inges ar- matorum turma prodit, Idolorumq; effigies in dorso cuiusque depicta cernitur: Deinde in duas acies diuisa, altera alterā saxis primo petiit, dein sagittis, & sclopis siue bombardis, tandem ad læ- ceas venit, postremò gladijs pugnatur: multi vulnerantur, trucidantur semper aliqui, nemo ta- men pœnas luit, quasi tale quid exigat festi, ac ludorum lex. Nec mirum videri debet, bellicam hanc exercitationem institutam fuisse. Genus e- nim hoc hominum bellicosum admodum, bel- lis delectatur, nec minus honore, qui armis ma- ximè paratur, pascitur. Vnde miles qui pluribus capita præsciderit, redditus ampliores acquirit, qui etiam crescēt, si quos trucidauit, nobiles fue- rint ac diuites. His spectaculis suos diabolus de- tinet, & falsa religione excæcat.

Vt simia humanas actiones, ita catholicam religionem dæmon videtur suo more, & in alijs imitari voluisse. Multa enim monasteria tam vi- rorum, quam mulierū hic visitantur: verum quæ- admodum fide Christi destituuntur, ita quoque omni virtute & castitate. Quidam enim, quibus à Gippo

*Festum bel-
licum.*

Gippini Bō xi cū monialib⁹ preces nocte recitant.

Choreas ducunt.

Bonorum supplicatio ad pluiuas obtinēdas.

Veneratio dentis Xaquae.

à Gippo nomen est, simul cum monialibus habitant, & de nocte preces simul cantant, tametsi diuersas monasterij mansiones sese recipiant. Etiam festum quoddam celebrant, in quo hinc diabolicis cantibus distinctis in locis, eodem tempore cantando prodeunt, & choreas simul ducunt. Peccata in hisce monasteriis nefanda, nec nō & homicidia cōmittuntur, vt omnino dicitur in hunc finem ista hic monasteria constituta videatur. Pluiuas quoq; hi religiosi à suis idōis supplicatione instituta, extorquent, reliquias circumferunt, ne nō & veram religionem inuoluam quoque imitentur. Referunt enim ante octoginta annos memorabilem siccitatem fuisse, nec ad multos dies non pluerit. Institutum promittē vt Bonzi in supplicationem prodirent, circumferrentque Xaquae legislatoris Iapaniae dentem: quod dabat itaque in agros turba, codices manibus nens, socculisque, & ob astitū, galeric induata. Traiebant tum forte & aliud monasterium, vnde etiam monachos ad supplicationem euocabant, vt manibus votis pluiuas obtinerent. Respondēda illi, non esse iam tempus pluiuarum: Instare hinc properarent, se enim Xaquae dentem adfute, & usque freti virtute de pluiua non diffidere: neque erat turbare fides, vt etiam ad certam temperauerant, vocaret, hac lege, vt si non obtinerent pluiuas, adstringeretur quotidie ad monasterium illorum veniendum: sin verò pluerent, hinc contra, sibi obstringerentur in perpetuum idem ministerium. Quid sit? Pactum acceptum, pergit supplicatio ad agros, & (siue ita permissum) Deus, siue iam alioqui pluiuarum tempus instabat, decidit magna vis imbrium: oblati: in hoc vsque tempus illud monasterij nec

gidi, horum monasterium verrunt.

Falsis quoque miraculis dæmon hunc populum Iudit, curatq; sibi extrui pro sua superbia magnifica templa, electo ad id non humili situ, sed colle prærupto, vbi eis apparens, certa non solum figura se adorandum præbet, sed & proprio vultu compellari nomine potissimum verò & frequentius apparet in monte quodam admodum alto, qui ciuitati imminet, vbi olim 7000. dicitur fuisse monasteria, modo verò 5. duntaxat videntur (quorum vnum sumptuosum est admodum) vbi maxime ipsum populum veneratur, atque eò turmatim cū elemosynis accurrit. Principes bellum susceptui, huic suam commendat salutem, promittētes magnam pecuniarum vim, facella, & eiusmodi alia se exstructuros, si res succedet. Finito bello magni honoris loco ducunt, si votis satisfaciant. Vulgò cum periclitatur, aut grauius laborant, hunc in primis inelamant, huc peregrinationes suscipiunt: ipsus verò ne ingratus videatur, sibi deuotis sepe in somnis apparet, persuadetque se ipsos liberaturum, si seruidi fuerint: sin verò tepide sibi deseruiant, nullum successum habituros: vnde fit vt dæmoni si quid succedat, planè attribuant, hinc sedulo ei seruiunt, persuasi, remuneratorem esse eorum qui studiosius ipsum colunt, vindicem verò negligentium, ac ipsum offendentium.

Miseri isti quoque misere olim fuere, decepti à Bonzo quodam Combondaxo, qui, vt ex ijs quae narrant, conijcere licet, fuit demon humana specie cum ipsis versatus, peccata enim enormia, quae adiuuēnt, & docuit, nefanda adeo sunt, vt humana mens, ijs inueniendis, & excogitandis non sufficiat. Alium quoque scribendi modum

Falsa miracula.

Dæmonis apparitio.

Dæmonis deceptio.

Deceptio dæmonis Combondax.

276

E P I S T O L A

xxxj.

dedit, quo simul cum Sinensibus utuntur. Curavit præterea sibi extrui multa immensis sumptibus templa, & senio confectus, monumenti habitancum, instar cryptæ, in quod se abdens hominibus persuasit, nolle se amplius inter eos versari, nec mori tamen, sed quiescere se posthac velle, addens post decem millia annorum oriturum quendam admodum literatum, seseque cum eodem rediturum in orbem. His diebus curavit includi cryptæ: iamque 800. anni sunt, à quo hæc accidere. Hunc populus summè veneratur, persuasus ipsum adhuc viuere: multisque apparatus dicitur autem in vita magnarum rerum patratis fuisse, futura prædixisse, vt res quædam cœli demitterentur instar stellarum effecisse, & alii eiusmodi falsa miracula. Ille verò dies quo se recondidit, tanta solennitate, tantoque populis celebratur concursu, vt nihil supra.

Alij quoque tres viri Bonzi, doctrinæ opinione magni, diuersis temporibus extiterunt, quos cui diuinis dignatur honoribus demeratus populus, quorum vnus ante annos 370. magnæ cuiusdam sectæ author extitit, Ycoxom vocat, quam maior populi pars sectatur: quæ secta aliquem velut religionis principem semper habet, quo mortuo vnus succedit, sitque primi commentatoris sectæ vicarius: multas hic habet vxores, & peccatis abominabilissimis scætar, quæ tamen peccata non habentur. Adeo hunc venerantur, vt eo viso lachrymas emittant, rogantque vt se à periculis liberet: ritisque abundat: pecuniarum thesauris, quæque offeruntur, vt maior totius Iapaniæ gazæ pars huius sit potestate. Singulis annis quoque huius festus celebratur dies, tantaque vis consuevit populi, vt plurimi dum valuar apertuntur, certatum

acerua timque intrare contententes, conculcentur: verum beatus habetur, qui sic perit, vsque adeo vt quidam sponte sua ante portam cadant, pedibusque conterantur. Hic de nocte ad populum concionem habet, tanta solennitate ac religione, vt lachrymas profundant: vt dies ille, si cū nostris conferatur, in quo Christus sua morte genus redemit, humanum, videri possit. Ante lucē pulsu quodam significatur, quando populus in templum admittendus sit.

Fuit & alius Bonzus Hiquirenus, ante annos trecentos, author sectæ Ioquexanæ, multos & ille habens sectatores: hunc vt sanctum venerantur, fabulanturque, cum suam populo proponeret doctrinam, & aduersarij caput ipsius vellent amputare, cœcitate percussos fuisse, lumine quodam quod ex ipsius corpore resplendescbat: aliaque huiusmodi indigna, quæ hic referuntur, falsa commemorant miracula. Hinc fit, vt ij, quos ad CHRISTI fidem perducere nitimur, miracula quoque à nobis exigant: quæ sanè (si Deo ita visum esset) necessaria viderentur. Rogate, Patres, Dominum, dum sacrosanctum illud sacrificium offertis, vt seruis id concedat, quod his tot animabus, quæ erroribus iam dudum miserè inuolutæ pereunt, optimum sit & præsentissimum.

Hæc sunt charissimi, quæ in hisce regionibus vidimus, quæque Deus in plebis conuersione per nos egit Meaci. Modò Saquaiæ dego, Meaco literis magistri Cosmæ Torres euocatus, quod hic magna oportunitas est ad fidem Christi propagandam.

Ciuitas hæc magna est, populus diues, & boni ingenii: statim ad legem audiendam multi confluerent, eamque nonnulli quoque sunt am-

f iij plexi-

Enoch & Hælie, aut S. Ioannis imitatur in cœlum ab i tum demò.

Saquaiæ de scriptio.

plexi, nec deest spes magni fructus, si successum dederit Deus, ingentia hinc in vniuersam Iapaniam diffundentur commoda, quod ciuitas pacata sit, & ob loci situm, populique multitudinem, & amplas opes inexpugnabilis. Quare belli tempore omnibus rebus perturbatis, huc quoque nos recipere licebit, & rebus nos seruare secundis in communem utilitatem. Inter multa quæ in hac vrbe vidi, vnum tantum, prolixitatis vitandæ gratia, narrabo.

Vigesima nona Luna Iulij festum quoddam celebrant in honorem Daijmiorgini, cuiusdam Imperatoris olim serui, quem ante annos sexcentos floruisse asserunt, sanctitatis nomine celebrem: vnde fit, vt pro sancto quoque colatur, & non pauca templa eidem erecta sint. Festum celebrant hoc modo. Plateæ cuiusdam oblongæ vtrumque caput trabibus transuersis sepiunt, ne quis transeat, sed videat tantum.

Deinde huc à militari, hominum multitudo ad hanc pompam instructa procedit, à fronte cuius Idolum quoddam equo vehitur, strictum habens gladium: sequitur pedisequus, arcum cum pharetra gerens, deinde equus accipitrem vehens, postremò equites multi, & ipsi cum pedisequis, insignibus picturati, & armis, instrumentisque instructi bellicis: pedites verò choreas ducendo procedunt, cantantes hunc versiculum, Xenzaytaquin Mansaytaquin, hoc est: Mille anni delectationum, & mille millia annorum lætitiæ, cum tanto gestu & iubilo, vt mirum sit. Is verò ordo obseruatur, vt inter equites & equites interstitium viginti aut triginta peditum capax relinquantur: verum ob magnum populi concursum, centum plerumque deprehenduntur: multi enim

ti enim vouent se ad futuros supplicationi. Post equites Bonzi cantantes sequuntur, albis induti vestibus: hos nobiles equis vesti, & mitris capite reddimti. Plateam hi ingrediuntur cum quatuor aut quinque veneficis, equis quoque insidentibus, quæ ornate admodum sunt, canentes etiam: inter quos multæ aliæ mulieres: sequuntur deinde decem viri armati, vt lecticam inauratam accipiant ad agros portandam. Idolum cui festum instituitur, in ea recepturi, quam trecenti alij viri sequuntur: Cantant omnes, finisque cantionum est is, quem iam diximus versus. Vniuersus populus lecticam adoratur, nummulos, aliæque spargentes. Postremo ad templum idolo relato, suam quisque reperit domum.

Similes insanix plurimæ hic passim visuntur: Placeat semel diuinæ bonitatis tantæ animarum intermeciioni obuiam ire. Hærebo hic ad menses quatuor: post Meacum me conferam, Christi Natiuitatem celebraturus cum Neochristianis: dein circa Martium Saquaia reuertar, hoc enim modo vicissim visendæ sunt nouellæ vineæ Christi, donec alij veniant, qui has colendi labores suscipiant. Hortor vos fratres charissimi, vt præparetis vos tantæ messi, si vnquam enim regio ad Christum suscipiendum apta visa est, hæc vel maxime videtur: lingua non adeo est difficilis, quin etiam rudior quis, vt ego, eam facile addiscat, imò magna ex parte iam didici, vtcunque certe eam intelligo: si verò difficilis esset, satis iam librorum habemus, qui hoc idioma cõscripti sunt, ij quæ de diuinis rebus: quos dum legimus, auditoribus satisfit. Tantum quæ necessariæ sunt virtutes, humilitas est & patientia, ad
f in) toicran-

tolerandum quicquid Dominus noster IESVS permiserit. Has dabit Dominus ijs qui ex animo ad ipsius seruitium se accingunt. Venite itaque fratres, Deus per vos magna operabitur. Hæc scribenda occurrere, & superest vestris præcibus & sacrificijs Deo Optimo Maximo tot peccantes animas, meque inter eas versantem, & à vestro sancto confortio procul dissitum, commendetis. Deus animas nostras inhabitet, ac largiatur. quò sanctæ ipsius voluntati quàm promptissimè obsequamur.

Saguaizæ 17. Augusti 1561.

Seruus inutilis Societatis Iesu

Gasp. Vilella.

EX LITERIS R. P. LVDO-

vici Froisij.

Anni 1564.

Vperiori anno initium ad vos scribendi feceram, verum cum incommoda valetudo non nisi partem epistolæ, quam longiorrem scribere decreueram, exarare permitteret: Pater Cosmas Torres, Michaeli Vazio, quem in Sinam miserat absoluendam commisit. Erat enim ipsi ocularo, vt aiunt, testi haud difficile, omnia quæ attigeram enarrare. Bellorum molestias non paucas sumus experti, & conflagrationes, illustriora vasa, pretiosioraque templi ornamenta, elegantiorè supellectilem, altaris frontispicium, vt vocât, auro contextum, & alia quæ ex India attuleramus, item reliquiæ D. Thomæ, quas tanta diligentia asser-

asseruaueramus, cum D. Antonij domo, & templo, & maxima parte oppidi, in cineres penitus redacta. Non mediocri nobis hac ex re oblata est occasio patientiam exercèdi, cum frigoribus, & rerum omnium inopia conflantibus: delictis meis imputandum opinor, quod ex his singularibus Dei Optimi Maxi. tribulationum beneficij non maiorem fructum deciperim. Cœpimus inde excubare, ne quid nobis aut domestici latrones, aut hostes quibuscum Regulus iste bellum gerebat, incursionibus detrimenti adferrent: obseruareque si qua cymba res quæ supererant, transmittere possemus: & si quod obsidionis aut belli periculum immineret, in montes cū Christianis nonnullis cōfugere. Absumpto flammis oppido Icoxiura, ac templo nostro cū ædibus incenso, P. Cosmas nauè Chinensem Taquaxem, quod oppidum est sub ditione Regis Bongani, profecturus cōscendit. Ego verò in insulam Tanguc cimam tertiana febrì quarto iam mense laboras profectus sum: oppidanis aduentus meus & iucundissimus & expectatissimus fuit, alij enim lintribus mihi obuiam venerunt, alij ad littus expectare. Ausim affirmare fratres mei, nullam me hac maiorem vnquam sensisse consolationem. Quis enim cū in his tyronibus tantum Christi amorem videat, studium & benevolentiam, qua nos prosequuntur, non exultet ac gestiat? Certè ea erat omnium alacritas & gaudium, atque si voluit delapsi essemus. Erat eo tempore D. Antonius in castris, & Elizabeth eius vxor Firandi: quæ vbi primum certior facta est de meo aduentu, expeditos, qui me inuiserent, nuncios misit. Conuenerunt etiam nonnulli è suburbij Christiani, qui dari sibi sacras corollas & imagines, si

Totum populum oppidi conflagratum.

Taquaxes insula.

Cōgratulatione Taguxi manorū ob aduentum Froisij.

quas

quas ex Indiis conferremus, multis precibus postulabant. Quanti faciant pietatis incitamenta, non facile dixerō. Dicam tamen votis eorum neutiquam satisfieri, nisi mentem vnum, duos aut tres lachrymis & meditationibus continuo efflagitent apud Deum pietatis augmentum & conseruationē. Templum quod erat angustius, quàm vt festis diebus caperet omnes, qui Firando, & ex alijs insulis, ad audiendum sacra, concionesq̄ conueniebant, capacious illud effecimus, & constituimus omnia quæ ad hyemandum necessaria videbantur: verū Deo (cuius cōsilia neq; scimus inuestigare, nec certè sufficimus) sic dispoñete, ne quam fortè laxationē nobis polliceremur, cum maxima niuis copia de celo caderet, & laborarē morbo infestissimo, dum incuria Christiani cereos facientis, adhærescere sili pulis, è quibus domus structa erat, ignis cepit atque vniuersa cū tēplo & sacrario, & 15. pauperiorum Christianorū casis, quæ tēplo proximiores erant, penitus cōflagrauit. Quod eo nobis miserius visum est, quia libri Ioannis Fez, in quibus ille Iapanicè dominicarum totius anni sermones & orationis dominicæ, articuloꝝq; fidei, & Angelicæ salutationis singulares interpretationes, luculenter & copiosè, multoq; labore, descripserrat, eodē incendio cōsumpti sint: vt omittā alia id genus nobis admodū necessaria: è medio tamen igni Dei Opt. Max. beneficio ereptæ sunt sacra vestes, & altaris frontispicia. Verum hoc loco mirū videre erat, quāta cū animi tràquillitate & magnitudine calamitatē eā, pauperissimi Christiani omni re familiari, testisque destituti culerint, nostraq; potius q̄ suam vicē deplorarint. Nos in domū amici cōfugimus, vbi ego substrata sto

*Domus ex
sēpli Socie
tat. confia
gratio.*

*Patientia
insulano
rum.*

rea,

rea, & ligno capiti supposito pro cervicali, quousq; febris recessisset, decubui. Conuenerunt eō multi & viri, & feminæ, qui fortunā meā acerbè ferre videbantur, & commiseratione affecti exuitis vestibus suis, ne frigore læderent, me fouerunt: & pro victus tenuitate, rei q; familiaris, quā maxime laborant penuria, quidam mihi duas, aut tres cochleas ad comedendū porrexerunt, quidā cepas viuides, quidā allia: quæ ob id refero, vt intelligatis, quā exquisitis dapibus agrotorū solentur hic molestias: nec enim Europeæ hic sunt delicia & cōmoda, nonnulli tamē Christiani qui eo tēpore Firando, Facata & Iocoxima cōuenerant, vberioribus nos cibarijs 7. aut 8. diebus aluere. Quæ venō ex ipsīs incendijs faucibus abstulim⁹, pauca admodū fuere, orizæ aliquid, culcitre, pallia, indusia, quæ omnia ad vestitū, & victū Christianorū, liberorumq; ipsorū suppeditauimus, vt his rebus præteritā iacturam, molestiasq; quocūque modo leniremus. Firandini & proximorū Insularū incolę de nostro certiores facti infortunio, alij stramen, alij arundines, alij funes, ad nouū domiciliū extruendū obtulerūt: res extēplo agi cœpta est, templum erectū, & domus, cōparatum ad id opus parauerūt quod aliquātum distabat: pauperibus insuper in suis ædificandis casulis adminiculū præstitimus. Denique ex hac tāta calamitate omnium nil nisi lætitiā & inauditā omnium erga nos beneuolentiæ testimonium cōperimus. Postquā 20. dies hic essem cōmoratus, Dei Opti. Maxi. ope in pristinā valetudinē restitutus sum, cœpiq; sacra facere, fratre nostro Ioanne Fezo, vt antea solebat, concionante: ex qua re maximos in Christiana disciplina progressus Taguximani fecerunt, quadragesimali præsertim tempore cum de sacramento pœnitentiæ, deq; cruciatibus, Chri-

*Taguxima
norum vir
tutes.*

Christi sermonem instituisse. Cuius quidē progressus eam causam esse existimamus, quod hi integritatem peculiariter ament, quod pietati dediti sint, ad sinceritatem propensi, ad sacramēta confessionis, & Eucharistiæ prompti, ad corporis macerationes sustinendas infracti, semper immensum aliquid desiderant, quod naturæ vitia extirpantes in supremum virtutis gradum ferantur, nec satis esse putent, vt virtutem assequantur, verum etiam quod rarius est, & prope inauditum, res cognitione dignissimas eo studio & constantia contemplātur, vt præter communem exercitationem, quo ad diuinæ crucis mysteria meditanda singulis noctibus consurgunt quamplurimi, à prima nocte ad intempestam vsque ferè eadem exercitatione perseuerent. Quamdiu hic morati sumus, eos dies, qui Christo domino & præcipuis sanctis solennes sunt, summa cum reuerētia celebrauimus. Cōueniebant eò tū eius loci, tū ex Firando, & alijs insulis Christiani, vt aliquod oblectamentum in domino reportarent. Vnum est autem, quod acerbè molesteque, nec sine lachrymis ferunt, esse nos Iapanici, & se Lusitani idiomatis ignaros, quò fit vt confiteri peccata multi nequeant, & sacrosancto Eucharistiæ Sacramento, cui summopere sunt addicti, non vtantur, & si quando vsu venit, vt quempiam ad hæc salutaria sacramenta accedentem conspiciant, inuidere sese frequenter affirmant. Natali die Christi Iesu seruatoris nostri elaboratum est, vt templum quàm splendidissimè ornaretur. Misit D. Elizabeth filios, vt diem festum celebrarent, amplificatumque bona ex parte templum esse, quod tam ingentem eorum, qui vndique conuenerant multitudinem, nequaquam ca-

Festorū celebritas.

peret, tanta est omnium erga hunc diem animi propensio, nec minor, qua diem dominicæ passionis prosequuntur: nam eo die vesperi impartito tenui victu, quantum ieiunia pariantur, sese diuiserunt, hinc viri, inde foeminae, ac veteris testamenti gesta, vniuersitatis creationem, lapsum Adæ, aquarum inundationem, diuinorum vatū oracula huic mysterio accommodatissima recitauerūt, donec primum sacrum fecimus, & exinde duo alia, quibus totidem conciones adiunctæ sunt. Illi autem vt sunt omnes melioris viuendi rationis auidi, ita omnia quæ pietatem excitant, importunè à nobis sæpè dari sibi postulant, rosaria, scilicet, imagines, sanctorum ossa ac reliquias petunt. Nonnullas tradidi, vt & partes typi ex eorum sacra Agni Dei: quod cum innotuisset (quia is mos inoleuit, vt quod vni tributus, reliquis non negetur) vndique nauiculis conuenerunt, reliquias quas suo idiomate, Amoris, appellant, efflagitantes. Oratio de earum vsu habita est, quòd plus eas facerent, & eo loco quo oportet, sine errore haberent. Atque eo modo distributæ sunt, vt vel paruas partes in 500. vel mille interdum iuxta Christianorum numerum, diuidere cogemur. Quibus thecas quisque construebat, quidā ex cupro, alius ex aurichalco, alius ex argento, altera ex parte nomen Iesu cum spinea corona circumposita, ex altera crucem tribus clauis suppositis insculpi curarunt. Ineunte iam quadragesimæ tempore, tātum in eis poenitiæ studium, tantum, vt in se animaduertant, curæ est, vt in summam me admirationem traxerint: nam cū ferè omnes victum multo labore comparant, præterspontanea ieiunia, & sacrorum, concionumque frequentiam, bis in septimana à die

Summū ieiulianorum in se peccatum vindi-candi studium.

ēnerum, ad festum vsque Pasche, finitis litanis, quas singulis noctibus recitare consueverunt, verberibus se excipiebant: idque, ea animi contentione facitare solent, vt fletum cum singultibus, & lachrymas cum sanguine videre potuisses, presertim diebus veneris, quibus, vt mos erat, frater noster concionabatur: contingebatque plerunque vt dato ter quaterque signo, non modo non cessarent, sed & acrius & acerbius se caderent. Sed quoniam quamplurimi huius insulæ sacris septimanae sancte nunquam interfuerant, dedimus operam vt quemadmodum o. casio, resque postularet, solenniter peragerentur. Dominica passionis supplicatio circa templum habita est, & quo tempore Christi Domini verbera, mortemque recitabamus, ingens cum lachrymis clamor audiebatur. Nec minore fructu tenebrarum, quæ vocant, sacra, celebrauimus, sacrosanctumque Christi Domini nostri corpus constructo sepulchro, intulimus, viris 4. armatis, qui sepulchrum obseruarent, additis. Quibus omnibus peractis, habitoque sermone de sacra Domini cœna, duodecim pauperrimorum hominum pedes abluimus, quod quantos eis ad virtutem stimulos addiderit, non ignoramus. Eodem die Iouis à prandio (quoniam omnes insulæ huius ciues se Christo totos tradiderunt) quamplurimi Christiani è priuatis domibus vestes & flagella secum afferentes, conuenere ad supplicationem, & licet ea die vehemens ventus, imberque maximus immoderatâ tempestatē concitauerint, ab instituto tamen nō desistere. Quæ res foeminis studiū ingressi, vt rē eadem nō minus sanctē quam honeste postea instituerent: Eodē die tres ferē horas in concione consumpsit noster Iohannes, quam illi propter ardentem

Sacra hebdomadæ of ficia celebrata.

Omnes Insulani Christiani sunt simplex.

dentē eius animi affectum & lachrymas in quas facile prorumpit adierunt.

Die sabbati constitutus omnibus, quæ tempus & ratio postulare videbatur, parato Paschali cœneo, aquam sacrauimus, quam omnes, admirabili affectu, ceratim vasis abstulerunt: asportata deinde est Firandum, Facatam, & viciniores insulas, diligenter obseruata.

Die Paschatis preciosioribus vestibus adornati, & sertis rosaceis redimiti viri, & foeminae, ad solennem supplicationem, & rem sacram, conueniunt. Demum omnia, Dei Opt. Max. (in cuius gloriam totum id quantumcumque fuit redundet) auxilio, ea lætitia, & consolatione peregrimus, vt maiori fortē vbi res eadem solemnius fieri solet, peracta non fuerit: externo enim caruimus apparatu, solo peripetasmate vsq; , sub quo sacrosanctū Domini nostri corpus in calice circumtulimus. Frater noster alba veste indutus, sertisq; redimitus, macie licet confectus, & adeo debilis, vt vix se pedibus contineret, præibat, iucundē decantans: Dic nobis Maria, quid vidisti in via: cui alternis vicissitudinibus senex ligno peluim pulsans (neque enim alia sunt hic musice instrumenta) respondebat. Ea die Christiani omnes domi nostræ prandium sumpserunt, quod identidem ex more celebrioribus quibusque festis, presertim die Visitationis B. Marię, in singulis templis à viris religiosi, qui quod opera pietatis exercent, elemosynisque distribuendis præsunt, de sodalitate Misericordię dicuntur, fieri consuevit. Silentio prætereundum non censeo, quod sancta septimana Firandi contigit, quo Dei iudicium, ac singularis planè prouidentia patefacta est.

Erat inter præcipuos Firandinos vnus omnium ferē nobi-

Christiani in domo Societatis ex-pulo excipiti.

Bonzi potentissimi summa impietas in Christianos.

nobilissimus, Bonzus qui apud suos eum obtinebat locum, quem apud nos Præful quiuis, aut Archipræful confuevit: hostis veræ religionis infestissimus: ad cuius imperiū cruces auulsa, & impudentissimè contractæ, P. Gaspar Vilella aliique Patres nostri explosi sunt, & effecti.

Quam rem Dominus Antonius moleste ferens, ob magnam nefarii hominis familiam, perditū eius conatum, & seditionem cohibere non poterat. Cū itaque D. Antonius vnā cum Firandi Rege in castris esset, obnixè petiuit Bonzus iste per literas aliquantam agri partem, vt templum suum quod vicinum erat, maius redderet. Negat D. Antonius. Ille, vt erat animo elato & superbo, iniquè ferens responsum, prædia illius, ruræque omnia iubet concremari: & quoniam non impunè hec liceant, D. Antonius certior de re factus, tantundem prædiorum insani hominis comburi iubet. Ille, vt in re pessima nemine inferior, quinque aut sex domos Christianorum, qui domino Antonio famulabantur, incendit.

Cū significaretur & id domino Antonio, extemplò Regem adiit. Non sunt, inquit, o Rex, huius fraudulenti, & perditissimi hominis facinora toleranda, & nisi tu, quæ tua est integritas, in eum animaduertas, occidam ego eum. Rex (cui D. Antonii opera & consilium pernecessariū erat, præsertim in rebus bellicis, in quibus secundus à Rege vniuerso exercitui dux præerat) vehementi animi dolore perculsus, quo supplicio illata iniuria possit vindicari, rogat. Ille verò, quia omnes, inquit, Patres è Firando istius hominis potestas expulit, & alia indigna perpetrarit: Ipse quoque domo vrbeque pellatur, prædia verò & redditus alijs distribuantur, ne vllam aliquando spem

spem redeundi habeat, quæ omnia breui effecta sunt. Quanto dolore primates exilium Bonzi, tantò Christianos è crudelissimi tyranni manibus ereptos gaudio affecit. Verūtamen ne Firandi Regē huiuscæ rei fautorem fuisse arbitremini, necessitas eò compulsi etiā inuitum, vt permiserit. Nā licet propriū tantū cōmodi ratione motus, cui se ille perpetuū seruum mæcipauit, Lusitanis placere diligenter studeat: est tamen Christiani nominis hostis teterrimus, qui nostris hic nec degere, nec tēplum ædificare concederet, nisi inde & sibi gloriā, & vtilitatē, regnoq; suo consecuturum se speraret. Per duos mēses, quibus Taguximæ commoratus sum, ad propinquiores insulas 6. solum militibus distātes, ob bellorū frequentes tumultus, accedere nō licuit, quod non sine D. Antonij iudicio obseruauit. Verū Christianorū summū desiderij ad cōciones & res sacras audiēdas effecit, vt fratrem ad eos semel atque iterū miserim, qui & ob singularē omnium erga ipsum beneuolentiam humanissimè exceptus est, & in recitandis Christianæ disciplinæ rudimentis incredibiles penè progressus fecit, spiritualibus colloquijs gentiles quamplurimos ad religionē adduxit, multos instituit, quibus quia famuli erāt gentilium dominorū, ad tēpus baptismū differendum existimauit. Inter eos qui Christianā disciplinā amplexi sunt, vetula extitit nobilis & amplissimæ familiz, quæ delubra omnia, Idolis consecrata, ex voto inuisere solebat. Huic Bonzi detraherant papyraceam vestem, in qua gesta & facta Amedæ Dei Iapanū visebantur, qua è vniuersis excedens recta in beatissimas superū sedes euolare illas & id genus alias cōmentitias cacodemone priuogatiuas effingunt, vt huic genti veras reli-

Lucro Idolo seruiunt multi.

Bonzorum priuilegia quæ suis deuotis donant.

religionis experti illudant. His in rebus, quas magno sibi precio compararat, omnem spem suam collocarat stulta vetula. Cum vero hic nosler Christianum & grotum, vetulae consanguineum & cotubernalē inuideret, eam accersit iubet: rogat nū de sempiternis beatorum bonis, & vita felicissima, deq; mundi cōditore, & generis humani seruatore, pauca veller audire? Volo, inquit illa, sed oleū & operam perdes: negās se vllis rationibus, vt Christiana fiat, adducendā. Tunc frater caco-dæmonis fraudes, Amedæ dolos, & præstigias aperit & confutat: deinde nostræ religionis leges, & instituta quàm vera sint, & conlona rationi ostēdit. Illa vt erat laudabili quodā affectu animi, qui in his Iapanibus maximè elucet, Christiana nam se protinus fieri velle dicit: fidei rudimētis statim imbuatur, atque vbi diuino lumine cepit illustrari, vestem illam ex papyro factā, & diplomata à dæmone ficta vulcano tradidit, nihil se aliud velle affirmans, præter Christū Iesum. Eo postea studio ad religionis amorē inflammabatur, vt consolationem omnibus Christianis afferret non mediocrem. Illud mirandum sanè, quòd cum antea senio confecta vix se mouere posset, nunc singulis diebus in templum conueniat, ter centies salutationem Angelicā recitet quotidie, bis etiam terne singulis noctibus, ad meditandū surgat frequēter sacrū audit. Multa alia relatu digna huic fratri nostro euenerūt. Cum Firandēs Christiani desiderio res diuinas audiendi flagrarent, eò licet infimū cōcessit: cui quòd domus cũ tēplo exusta esset, statim Christiani domiciliū, quòd cōmòdè reciperetur, edificarūt: gratissimus enim oibus fuit: 15. igitur diebus quib⁹ apud eos, hēgit primo mane, de articulis fidei sermonē plurimis cōueniētibus habuit, cohortationibus firmatores

effecit:

*Vetula cū
baptismate
vires recipit.*

effecit: ignaros verò disciplinæ Christianæ, ad studium cognoscendæ, & amplectendæ veritatis cōcitant. Eò tēpore duo Lusitanorū nauigia, quæ propè littus erant, etsi ab ipso Firandi Rege, inuitarentur, vt appellerent non nisi me consulto voluerūt. Quapropter Firandi primatius, statim ad me misit virū non infimæ conditionis, qui me suo nomine salutaret, seræque salutationis causam, bellicosum tumultu fuisse nunciaret, meque vt curarem naues Lusitanorum Firandum applicare deprecaretur: affimās se quamprimū effecturum, vt res meæ Firandi stabilirentur, & se de eare cum nauigiōrū ducibus aucturū. Quod quia viliissimum videbatur, votis eius non potui non satisfacere. Octo post dieb⁹ à Lusitanorū ingressu cum maxima vitis pars, templumq; ac fratris domiciliū cōcremata essent: Lusitani à Rege summis precib⁹ postularūt, vt nouū proprijs sumptibus templū extrui permittat. Cū ille rē fectis occasionibus prorogaret, interea nauis alia cū patribus, quos iā diu ab Indis expectabam⁹, aduētare visa est: ego lembū expeditissimū cōcēdo, naue peto, vt ducē & mercatores, ne ad hūc portū applicaret, cōmonescerē: idq; pericūdū nō modo P. Cosmē, sed Regi etiā Bongentū nobis amicissimo fore: nauis præfectus D. P. Dalmeida me audiēs, licet nauis plenis velis ferretur, statim eam retroagere cū mercib⁹ & onere voluit. Verū mercatores, ne acerba navigatione molestiā quā antea respectatū procellis fuerant experti, renouaret, maluerūt in portū pergere, nec meis nec ducis cōsilijs acquieuerūt: cōcēij interim se Regis Firandensis vires, quibus Bartholomæū Christianū Regē bello vinceret aucturos, Cū igitur nobis inuis portū ingressi essent, Deus Op. Ma. cui aper-

Excusatio.

ta sunt oia, parè delicto animaduersionē retulit.

t ij Nam

*Non obtē-
perātes be-
ne moniti
iacturam
faciunt.*

Nam paucis post diebus latrones ignem domibus, ubi Lusitani mercatores merces congesserāt, iniecerunt. Atque ira ventorum impetu conpro stramine partem ignis absumpsit, partem latrones surripuerunt, miserrimique Lusitani iacturam mille centum aureorum fecerunt.

Vix dici potest, quā nos refecerit patrū aduētus, quod per tot maris procellas insperati, & salui accessissent: profecti sunt quamprimum in Insulam, sacra facturi Christianis, quibus æquē grati fuerūt. Vnā rem valdē molestē tuli, quod eos non commodius excipere, nostris domicilijs iam secundō concrematis, potuerim. Illi verō nō minus inopia nostra contenti fuerunt, quā si abundasset delitijs. His ita cōstitutis, præfectū nauis cōueniens, impensē ab eo petiui, vt Firandēsem Regem meo nomine iuberet salutari, monerētque, nequaquā se merces suas Firandi expositurū, nisi prius patres in urbem restitueret. Rex tamē nullam in ea re diligentia adhibuit, imō negotium distulit. Verūm tandē certior factus de periculo, quod regno (si nostrū ingressum impediret) iam imminebat, copiā misit quasi coactus fecit, vt urbē ingredi, templumq; extuere possem.

*Tandē rex
Firādinus
ut templū
Christo de
nuo cōstru-
atur inui-
tus admit-
tit.*

Lusitani, quibus quanto cum dedecore ē Firādo fueramus eiekti, cōpertum erat, Christianiq; omnes consentaneum rationi iudicauerunt, si tanto cum honore, iterū restitueremur. Præparatur igitur ad negotium Lusitana nauis, cū alio nauigior: eriguntur vexilla, nauis duces mirificē adornati choreas ducentes nos adēūt, reliqui in littore, elegantissimis vestibus culti nos opperiantur. Firādum igitur cū fratre Ioāne Fezano, ipso Bartholomæi ingredior. Tū temporis multa tormēta emissa sunt: Christiani vii atq; fœminæ eleuatis in co-

*Pompa qua
Societ. Ie-
su Fratres
reducūtur*

In cœlū manibus tantū Dei Opti. Max. beneficiū & tam insperatū agnoscentis, præ gaudio exultabāt & siebant: nos verō cū ducibus & Lusitanis omnibus, ad Regem gratias acturi perreximus. Ille nos grato animo excepit, vicitq; nostrā quam de eo cōceperamus opinionē. Reuerſi deinde D. Antoniū eiusq; matrē salutauius, oportunū tēplo locū inquisiuius, suā quisq; pecuniæ partē nobis obtulit: collectisq; 300. aureis plus minus operæ mercenariæ multitudinē conduximus, brēuiq; adeo accreuit ædificium, vt in festo Natiuit. Virginis Marię summo cū omnium applausu & cōcursu P. Baltazar Aosta ibi & sacrum fecerit, & concionē habuerit. Per id tempus, ante nostrū aduentū Ioānes Firādi, nonnullos ad verā Dei fidē induxit, & salutari aqua lustrauit: in quibus fœmina nobilis, cū liberis famulisq; omnibus: sunt & alij, quibus in animo est baptizari, ubi primū per hos bellicos tumultus licebit: diebus octo post Patrū aduentū, P. Melchior Figuredus, profectus est Cochincū in Rimēsī regno: ubi P. Cosmas Torres, Bungensis Regis consilio eo tēpore cōmorabatur. P. Ioānes Cabral in Tagoximā insulā sacra Christianis facturū, & aliqua Iapaniæ Idiomatis transcripturus discessit. Ego verō & P. Baltazar Costa, & Ioānes Fernandes, Firādi manemus. Pater naui vna qua deuctus est, pro domicilio vritur, ego verō alia, vt facilius & confessiones audire, & sacra facere, & conciones ad Lusitanos habere festis, dominicisque diebus possimus. Fernandes apud virum singularis in nos beneuolentiæ, commoratur. Nā cum extingendi templi curam habeat, multusque ad eum Christianorum cōcursus fiat: non potuit non in oppidō herere, quoad aliquod nobis t. iij. recepra-

*Cochinocē
oppidum.
Rimēsī In-
sula.*

*Firandini
Regis im-
pictas.*

*Firandini
acerrimi
ingentij
sunt.*

receptaculum, iuxta templum ædificetur, idem Iapanici idiomatis Grammaticam qua hæcenus caruimus, sine vlla concionum intermissione, cōscripsit, adiecit & indicem duplicem, alterū Lustranas voces Iapanicè, alterū Iapanicas Lustranicè declarantem: quæ res multum laboris nobis ademit. Iam verò cur tantū, vt restitueremur Firando, elaborauimus, multæ causæ extiterunt. Primum, quoniã à P. Prouinciali Antonio Quadro summè nobis fuerat cōmendatum: tum quia licet Rex iste Firandensis homo sit perditissimus, fictus & simulatus, & occultus latro: non tamen rena Christianam quæ multis iam annis hic fuerat inchoatã, fas erat negligere, præsertim cum in eã quàm plurimi sint, quos tanquam veræ religionis, sanctitatisque exemplaria proponere liceat. Accedit eo, quod per sæpe maximam tum in pueris, Christianæ disciplinæ pietatisque accessionem recordabamur, quam præceptore Iohanne Fezofecerant: Nam præstant indole, ingenij acumine, animi motu incredibili: ad rerū maximarum notitiam soleres, facundi præsertim qui ex ea insula, vbi nos toto hoc anno commemorati sumus, sunt oriundi. Recitant diebus singulis Christianam doctrinam summa cum modestia & mansuetudine, quorum plerique sacris ministrant, litanias, psalmum 50. Canticum Zachariæ & virginis Mariæ, hymnos quoque spiritus sancti, & sacrosanctæ Eucharistiæ, passionisque mysteriã memoriter pronunciant, & per multum temporis flexo genu, orant: Qui prouectiores sunt (quod dominicis diebus à præsidio fieri cōsuevit) matutinã concionem auditã ita habent in promptu, propter felicem memoriã, vt studuisse dicas nõ audiuisse tantum. Est & alia in hac insula redi-

tus

tus nostri causa, quòd in hoc Firandino portu Sinarū mercatores quàm optime venduntur, cōmodiusque Lustrani huc applicat: adeoque grati modò sunt, vt iã loco aut portu nullo prohibeantur, imò benignè excipiuntur. Aliquot diebus postquã P. Melchior Figuredus Cochinoç peruenit, Regis Bõgësis opera, & industria, Rimësis Rex, atque adeo ois res Christiana restituta est, & indies magis ac magis religio Christiana florescere cepit. Meacū nisi aliud impedimētū oriatur, profecturus sum, vt meū laborē, cū maximo licet vitæ discrimine P. Gasparo Vilellæ subleuãdo impetiar. Est enim ille iã corporis doloribus penè cōfectus, nec tamē cessat vnquam. Experiencia quoque iam cōperimus, quãtos ex diuturna perseuerantia fructus perceperit. Nã cum eū ante oēs odissent, & iniurijs affecissent, sæpius etiam lapidassent, adeoque vrbe ignominiosè eiecissent: nūc nõ modò apud primates ciuitatis, verū etiã apud ipsum Regē in honore est, eumque & in priuatis colloquijs extollunt, & summis laudibus publicè prosequuntur, vehementerque lætatur, si quãdo eū eo sermonē cōferre contingat. Quamplurimi etiam non vulgares viri ac feminae Christianam fidē amplexi sunt. Quapropter Pater ipse 7. templa in suburbij exteri curauit. Quare Christiani omnes aliū Pãtri comitem, qui eū tot, tantisque laboribus subleuet, optant. Nam cum vrbs magnã sit, fieri non potest, vt Christiani eò se cōferant, vbi & sacrum fieri, & conciones haberi cōsuerum est. Hi non modò temporis iacturam non facere se putant, dum sacris cohortationibus concionibusque instruantur: verum etiam id seruis suis suadere conantur: nulloque in negotio magis necessario tempus quanc vtilius collocari arbitrantur.

Cochinoç

Rimensis
Rex resti-
tutus.Septem tē-
pla in Mea-
ci subur-
bys extru-
cta.

s iij

Iterum

Iterum atque iterum vos deprecor fratres charissimi, vt nos, & me imprimis omnium miserimum, vestrīs & orationibus, & sacrificijs commendatos habeatis. Faxit Deus Optimus Maximus, vt omnes, & quid ipse velit intelligamus, & exequamur. Valete Firandi, 3. Nonas Octob.

Anno 1564.

Luis Frois.

Epistola Asiatica.

PLVRIMVM REVERENDO IN

Christo Domino, D. Ioanni Entailerio Aquincinctino, uigilantissimo, Religio-

ssimoque Abbati.

Pax Christi, &c.

Remedia
uaria herese-
stus ob-
iecta.

Synodus.

EM Christianam, admodum R. in Christo D. Abbas, in hoc nostro orbe extremè penè laborare, non solum res ipsa multis à vera religione ad errores, superstitionisque deficientibus, verum etiam remedia quæ adhibentur, docent. Nam ad eam tuendam, & validissimis opus esse exercitibus videmus, & propter infinitos errores, quibus se certant homines inuoluunt, rerumque diuinarum ignoracionem, à fundamentis (vt ita dicā) religionis sumpto initio instituedi sunt. Ob hæc etiā causam patrū totius orbis integenimorū doctissimorumq; Patrū Pa. summa Pont. ad profligandos errores Concilii Tridenti cōegit, in quo res nostro tempore controuersæ, cum prudētissimè, doctissimèq; tum non minus sanctè definitæ sunt: quanquam ea est intractabilis huiusmodi nostri immanitas, vt longè sit disci-

cilli-

cillimum saluberrima malagmata applicare.

Præterea passim videmus, in hanc rem insigni pietate præditos Episcopos & Principes, inuò Reges & Imperatores, tum nouas instituire Academi-
Academie Collegia Scholæ. Prælectiones.
as, tum veteres restaurare, tum insignia Collegia, Scholæ & Prælectiones in plurimis Europæ locis instituire, aliaque remedia malis ingruentibus obicere, quæ non vulgarem Reip. Christianæ utilitatē, cum ad plurimos se diffundunt, adferunt.

In quorum numerum tu vnus es, R. D. Abbas, minimè postremus asseribendus, cum ex thesauris diuitisq; quæ multos perdere solent, æterna palatia tibi, tuoque sacro cœtui in cœlo comparas, nec solum magnificum & egregium, verum Regium opus, tria inquam, continetia Collegia, in summam Reipub. & nouæ Duacensis Academiæ utilitatē exstruis. Faxit Deus, vt reliqui Abbatessuum imitentur exemplum: atque vt inam iam olim maturè ingruentibus malis, tot tamque valida remedia quaesita fuissent, credo enim non tantas lugeremus ruinas, quas nō parum semper deprauati mores iuuat, & rerum diuinarum neglectus. Deprauati siquidem mores, dum quisq; suis affectibus agitur, & cupiditati seruit, scripturas secundum animi libidinem, non ex communi omnium temporum, locorum, sanctorum Patrum, totiusque catholicæ Ecclesiæ sensu interpretatur, hereses pariunt. Hereses verò omnem inobedientiam, impietatem, ferociā, seditiones contra Principes, bella, famem, omnium rerum caritatem, pestē, breuiter Reipublicæ dissolutionem, vt modò videmus, inducunt. In orbem quid non malorū itruexit Arrius? Dum enim in mille factiones eius sectatores abeunt, peperit Sarraceno-
Collegia Aquæ cinctina Duaci.
rum impèrium, quod totam penè Asiam afflixit, Chri-

Collegia
Aquæ cin-
ctina
Duaci.

Heresium
causæ.

Frustrus
heresium.

Pœnæ hereseos.

Christi fidem deleuit, ipsius aliorumque hæreses Africâ infecerunt, & Hispaniâ: hanc ob id Gothi cū reliqua Europa, illâ perturbandam Vandalis, Deus dedisse olim videtur. Hos secuti sunt Saraceni, & hæcenus obtinēt. Sequitur est ferus Turca, qui Græcorum euerit imperium. Sequitur est Tartarus, qui vniuersam Asiâ perturbauit, ac tandem etiam subegit penè vniuersam, cum non parua Europæ parte, dum ad Austriam & Sarmatinam penetrauit. Imperium Præcianni siue Vm Chami Orientis monarchiæ, homines Nestorianæ factionis deleuit. Quoniam verò hæresim semper portentosa flagella subsecuta esse videmus, & à iusto Deo Domino nostro in penas imitti, de ista tantorum malorū parente, antequâ de Tartaris & Asiaticæ Ecclesiæ ruinis agamus, pauca explicemus. Illæ certè de quibus agemus, & alię plures quâstumuis inter se dissentientes, ab impio Ario, velut primo fonte ortum habuisse videntur. Rarò enim hæresis oritur, ex qua vna non multa statim pullulent. Docent id nostratèpora: nec mirum, quilibet enim etiâ sectarū auctor quotânis nò semel à seipso dissentit, vt & ipsorum libri & symbola toties recocta testatur, & in oppositas sententiâs mutata: docet id primipulus Lutheranorū Melanchtho, qui Caluianus interit, vt ab iis mihi relatum est, qui morienti adfuerunt.

Gregorius
Cedrinus
in sua hi-
stor.
Socrates
li. 7. ca. 32.
Nestorij
hæresis &
interitus.

Anno circiter 450. Imperij Theodosij 23. Nestorius Germanicensis Patriarcha Constantinopoli electus, statim venenū quod mente diu pro perpetuo hæreticorū more cōdiderat, simulator prodit. Cælestinus summus Pont. & Cyrillus Alexandriæ episcopus effecere, vt Synodus conuocaretur Ephesi: cui Cyrill^{us} loco Cælestini præ-

sedit

sedit. Dånatur impius Nestorius, & Oasin relegatur, vbi eū diuina vindicta arripuit: nam putrefactio in omnia eius membra inuasit, maxime in linguâ illam scelestam, qua Atij exëplo punitus, quantum potuit, clamauit: Hæcenus nobis persuasum non est, Mariâ esse Dei genitricem. Hæc pestis etiam nunc Patribus Societatis nostræ in India nò parua adfert in propagâda Catholica fide molestiâ, siquidem vsq; ad Indos ipsorum Patriarcha, & vbicunq; in Asia sunt Christiani, Episcopi & sacerdotes etiam hac nostra tempestate mittit. Nec solum hæc secta, sed etiam præter Græcorum schisma, Iacobitarū & Agophororum hæresis Asiæ Ecclesiâs vsq; ad hæc nostra tempora miserè diuulsit. Eutychetis enim & Dioscori nò lentium stare decreto Synodi Chalcedonenfis sectatores, in 12. sectas diuisi, multa alia hæresium môstra peperere: inter quos nò infima fuit Iacobitarū, qui à Iacobo Syro homine obscurissimo pauperimoq; vnde Zantulus dictus est, nomē habent. Hic dū apud Syros hæresim suam, vt apparet, tēpore Zenonis & Anastasij Imperatorū, diffeminaret, magna dissidia, variâsq; hæreses, ex quibus rursus sectarū agmina exorta, vt fieri solet, excitauit. Hi per Orientē suas habēt Ecclesiâs. Modò tamē magna ex parte, qui supersunt Iacobitę, errores magistri abdicasse putantur: tametsi mordicus vnâ in Christo naturam retineant. Certè hi quo tempore de vnione Græcorū cum Latinis ageretur, Eugenij 4. sedulitate an. 1440. de Romano Pontifice planè catholicę senserunt. Cū enim Eugenius ad Orientē & Aethiopum Patriarchas scripsisset, illi in suis Epistolis de Latina Ecclesiâ, & Pontificis autoritate honorificè, catholicè ac discretè scripserunt.

Iacobite.

Iacobus
Zantulus.

Nicepho
lib. 8. c. 45.

Iaco-

Jacobita enim Ioannes (qui se B. Marci sedis Alexandriæ, & totius Ægypti, Lybiæ, Pentapoleos, & occidentalis Africæ patriarcham nominat) Pontificem Romanum sacerdotij perfectionē, & omnium ecclesiarum apostolicum pastorem vocat, sacerdotum principem, peregrinantium, qui cæteris viam salutis ostendat, ducem, & languētium medicum: ipsius verò vicarius Hierosolymitanus Andreas Abbas Syrus, caput & vniuersalis ecclesie doctorē eū appellat. Latinā verò Ecclesiā retinere doctrinam quam ab initio Petrus & Paulus tradiderunt: quam aliæ Ecclesiæ deserētes, & se (vt ait) à Romana ecclesia matre & magistra omnium separantes, gentibus in opprobrium & ruina traditæ sunt, vt euidenter, ait, in Armeniis & Græcis, & nobis Iacobitis cernitur. Postremo, Deum trinum & vnum cōfiteretur, & ipsius nomē (vt habet translatio epistolæ) ex immaculata matre carne suscepta mediatorum factum esse. Eandem ferè sententiam Nicodemus Abbas Æthiops & Hierosolymis vicarius Patriarchæ de sede Romana tenet. Palam, inquit, est eos, qui à Romana ecclesia defecere, corruisse, & dum quisque suam fidē veriorē predicat, (quod à dæmone est) relicta Apostolorum sententia, in vias sui sensus abiisse omnes: Æthiopicam tamen integram & liberā perdurasse, quia nequaquā perfidia & voluntaria defectione, vt aliæ ecclesiæ peccasset: ac propterea in seruitutem & exterminium non incidisset, sed locorum distantia & itinerum periculis seiunctam fuisse, nec non pontificū negligentia accidisse, vt nulla visitationis memoria aut litterarum ratio à quingentis annis apud eos existeret. Nihilominus Æthyopes tantā veneratione sedem Romanam colere, vt pedes eorum osculentur,

lentur, qui Roma veniūt in Æthiopiam, vestiūq; eorum partes rapere, & reliquiarū loco seruare: nec mirum, si enim regina Saba abiit Hierusalē vt audiret sapientiam Salomonis: plus quā Salomon (inquit) summus Pontifex est. Regem item Æthiopum tantū facere Romanum nomē, & Latinorum fidem, vt nihil equè in votis habeat, atq; vt cum Romanis iungantur Aethiopes, & se Pontificis subdat pedibus, audivissimeq; amplexurum esse quæ de concordia incunda statuentur in Synodo. Pontificem autem omnium ecclesiarū caput fatetur, suoque splendore orbem illustrare, cui oēs patriarchæ, Episcopi, Imperatores, & Reges inclinantur. Nec se legatos disputandi gratia mittere, sed vt Summi Pontificis sententiam de fidei rebus sequantur: quis enim, ait, soli lumē inferat: ingens est, inquit, & vetusta latinorū scientia, & orbi notā, nec oportet discipulum esse supra magistrum: hæc ille in suis literis anni 1441. 18. Octob. ad Eugenium missis: addit his omnibus se adfuturum pontifici inscius Iacobitarum patriarcha & Saracenis, ne vi impediatur vel ambicione aliqua.

Philetus verò Alexandriae & Ægypti patriarcha Petram fidei summum Pōtif. vocat, & luporum repulsores, omnium ecclesiarum caput, cæterorumq; patriarcharum protectorem: addit se executurum pontificis sanctiones, scripsisseq; Imperatori Ioanni Palæologo, tanquā tyrannos exterminandos esse, qui ea quæ in S. synodo statuta essent, non recipere. 1. Septem. 1440.

Anno verò 1523. Rex Æthiopum David legatum ad Clementem septimum, à piis Lulitanorum regibus edoctus, cum aurea vnius pontificis cruce misit, seque more aliorum regum sedi apostolice

apostolicæ subiecit, remisitq; libellū Eugenij o-
lim ad suū proauū missum, cuius benedictionē
per manus ad se venisse gaudet, optatq; familia-
ritatem sedis Romanæ, vt cæteris regibus (quibus
ait se non esse potentia inferiore, nec eorum
egere auxilio) sibi communem esse, & missa
litteris, augeri summopere desiderat. Multa se
audiuisse addēs ab Aethiopibus qui Roma reuer-
tuntur, de summo Pontifice, quem vocat gen-
tium benedictorem, regni cœlestis clauigerum,
caput omnium Pontificum, cui post Deum
omnes obedientiam debeant: quare, ait, fle-
xis genibus, sincere te Patrem agnosco, & me-
tuum filium, rogoque vt mihi benedicas, & mei
perpetuū memineris.

Anno igitur 1554. postquam iam multi Lusitani Aethiopiam non solum frequentarent, sed etiam Regis concessione ibi vxores ducerent, & more Romanæ Ecclesiæ viuerent, & vxores suas catholicos ritus docerent: Cœpit Lusitanorum Rex de Patriarcha eō mittendū cogitare: visus est ipsi Idoneus Pater Ioannes Nunezius Societatis Iesu vir, qui in Africa inter Saracenos & Christianos summo cum fructu & pietate versabatur. Ad summum igitur Pontificem eum misit, Pontifex Patriarchatus onere ei imposito, in Indiam cum Episcopo Andrea Oniedo alio de eadem Societate Iesu viro integerrimo amandauit, vbi anno 1555. appulere.

Andream verò, ex India Patriarcha, & Indiæ primores in Aethiopiam, anno 1557. pramittendum esse concludit iuit, humanissimèque exceptus est: verum cum defuncto pio Rege qui hos auidè expectarat, Claudium quendam regnantem inuenisset, à Catholica religione adeo

ali

alienum, vt diceret se nec Romano Pontifici pariturum, nec Consilio Ephesino quicquam tributurum, ab eo, anno 1559. sine fructu decesserunt: ille verò in Turcas cum mouisset, qui regionem ipsius vastabant, à suis desertus occubuit. Victoria hæc adeo insperata fuit Turcis, vt eorum Dux soli Deo eam acceptam referret, & a seello insidens victoriam celebrare voluerit: hic fuit finis illius, qui Romanæ Ecclesiæ subesse noluit. Cepta est deinceps Aethiopia post repulsam veritatem, miro modo ab infidelibus bello vexari, nam Claudij fratrem homo apostata opera Maurorum successit, qui in Arabia hætenus exularat. Sed ad alias sectas reuertamur.

Maronitæ Romani Pontificis doctrinam plane seruant, nec latius ferè quàm se mons Libani porrigit, habitant, extra quos fines vix pauci reperiuntur.

Hæ omnes Ecclesiæ Syriaca lingua, vt nostræ Latina vtuntur, Arabica verò vniuersa penè Asia & Africa:

Nestoriani & latè & magno numero præmemoratos superat, ac per vniuersum Orientem suos coetus habent vsque eo, vt in Mozal, vbi ipsorum Patriarcha sedere solet, quæ Parthorum Seleucia putatur, quindecim templa celebrent, tribus tantum Iacobitarum religioni dicatis. Est autem ea vrbis amplissima, & mercaturis frequentissima, nec procul intra Mesopotamiam à Ninive olim celeberrima sita. Cæterum an à famosissimo Nestorij veneno modò proflus sint alieni, non satis constat, certè in multarum orationum solennium volumine nusquam Diuam Virginem ΠΑΡΤΟΚΟΥ, sed parentē vitæ lucisq; appellant.

In Si-

*Ecclesie
Assæ om-
nes Syria-
ca, ut no-
stræ latina
utuntur.
Sedes Pa-
triarchæ
Nestoria-
notum.*

In Syriaci tamen noui testamenti ex antiquissimis, adeo vt Apostolorum tempora referre videantur, exemplaribus, Viennæ Austria anno 1556. impressi, capitulum titulis festorum Dei genitricis subinde mentio fit.

Patriarcham, non nisi quatuor adhibitis Metropolitanis, suæ sectæ initiari posse credunt, vsq; adeo vsi numerus hic delit, a solo Pontifice Romano, quem Apostolorum Principis successorem appellant, illum consecrari debere statuunt. Hinc factum est, vt anno circiter 1568. Romam ueniret Nestorianus quidam, Maras nomine, quæ initium sumimus Pontifex ad suos remisit. Hoc in tabulariis populi scriptum extare inter recentissima erga Pontificem Romanum obligationis & obsequij exempla, retulit alius Nestorianus Siud, qui anno 1552. Romam similiter à suis missus est, vt in Patriarcham vngeretur. Vti autem sunt in eo designando hac ratione: Defuncto patriarcha, cum decissent Metropolitanis, frequentes ex Syria, Assyria & Persia, Nestoriani Mozal conuenire, veriti ne quis malis artibus eam dignitatem adipisceretur: inter ipsos aderant tres qui adhuc supererant Episcopi ciuitatum Persidis, Aibeleg, Salmasti, Adnobergam, quæ octo dierum sorte itinere à Ninieue celebri olim: vrbe versus Orientem distat: & ex Assyriæ ciuitatib; Babilonia, & Carcha, haud procul à Ninieue, ex insula Tygris 12. millibus passuum supra Mozal posita, & decem ferè passuum millia suo ambitu continet, muris vndique cincta, & à paucis alijs, quàm Christianis hominib; habitata. Ecbatanis siue Taurisio, Nisibi, Moide, Ammea, Hasacepha supra eam, quam diximus, insulam sita, alijsq; locis in quibus Nestoriani degunt, confluxere sacerdotes & Cenobitæ,

Nestoriani summo se subdūt Pontifici 1568

Ratio Nestorianorū in designando Patriarcha:
Varie Nestorianorū Ecclesiæ.

Insula Tygris a Christianis tota pene habitata.

bitæ, item tres quatuorue viri Primarij, qui publicis literis voluntatem ciuium, quorum nomine venerant, restarentur.

Ibi porrò cum illorum Episcoporum vnus factus esset operatus, atque Euangeliorum librum, sanctæ crucis imaginē (quo solo per Turcas Christianis vti licet in tēplis simulaculo) ob omnium oculos proposuisset, ac deinde paucis ad populum concionatus esset, & post eum ceteri Antistites, ordineque omnes alij voce, alij literis, suas, ciuiumque suorum sententias edisseruissent: comperitum est maxima suffragiorum Siud, huius historię authorem fuisse Patriarcham designatum, virum annorum circiter 40. in ciuitate Mozal optimaribus natum, qui iam tum annos duodecim 12. Cenobitis plus minus quadraginta præfuerat. Absit monasterium hoc à Ninieue millibus passuum ferè octo, ab Alcus patria Nahum prophete (etiamnum huius monumento tam laudis quàm Christianis celeberrima) non amplius duobus passuum millibus. Aduocant itaque populi totius nomine Siud, licet reluctanter, atq; in medium statuunt: facta solenni more re diuina, sententias denuo ex ordine rogati, cum maiore etiam quàm antè consensione, de illo suffragia tulerunt. E vestigio pro veteri consuetudine & decreto, cui repugnare nulli fas est, ad Romanum Pontificem cum literis mittitur: & à septuaginta viris Hierusalem vsq; deductus est, inde Romam tribus tantum comitatus venit, & à summo Pontifice Patriarcha creatus, ad suos rediit. In epistola populi Nestoriani, quàm Siud anno 1552. ad Pontificem tulit, ipsa summum pontificem patrem Patrum, & pastorem maximum nominat. Petrum tēporis nostri, & Paulum dierum

Turcæ unā crucifixi imaginem mittūt.

Monasterium Nestorianorum.

Sententia Nestorianorum de papa.

De urbe
Roma.

dierum nostrorum, cinguloque comprehendentium vniuersum Christianorum cœtū, loco Christi esse, habereque clauēs regni cœlestis. Vocant & murum fortis ciuitatis, & matris ciuitatū Romanæ magnæ, quam piscatus est princeps Apostolorum Petrus, & prudens architectus Paulus.

Postremò caput omnium patrum Pontificè Romanum vocat. Addebant se mittere magistrum nostrum Siud, virum doctum, temperantem, cœlibem, charitate præditum, excellentem insigni vitæ probitate: causam addunt, quis sacerdotium nostrum (inquunt) à præcis temporibus ex Roma est, quæ est sedes Petri: dolentque iam 300. annis viam interseptam esse: quo minus Romanam venire tuto liceat.

Ipsè verò Siud in sua fidei professione, quam Romanæ professus est ore & scripto anno 1553. de Trinitate rectè sentit: doletque cuiusdam tyrannide confessionem criminum apud suos sublatam esse, rogatque Pontificem, vt illos excommunicet, qui eam obseruare nolunt.

In sacrificio Missæ credit Christi corpus & sanguinem esse, Romanam Ecclesiam sedem Petri, qui est caput Apostolorum, quod donum, inquit, dedit ipsi Christus per illa verba quæ dixit ad Petrum plantatorè illius: Tu es petra, & super istam petram ædificabo ipsam Ecclesiam meam, ita enim illi legunt. Admittit etiam Consiliū Ephesinum, quod ait propter Nestorium fuisse conuocatum, dicentem duas personas esse in Christo. Summa, recipit omnia consilia quæ Romana Ecclesia: excommunicat quos illa excommunicat: vocat beatam Virginem Dei matrem: aitque in suorum libris reperiri sacerdotium ipsorum esse à Romana Ecclesia: quare petit sibi impartiri à Romanæ Ecclesiæ Patribus spiritū sanctum, &c.

Ex

Ex his videtur Nestorianos & Iacobitas Iōga vexatione fortè dante intellectum, in multis ad Romanā Ecclesiā rediisse: habere tamē quasdam superstitiones illos qui in India degunt, P. Melchior Nuncius in sua epistola ad fratres nostros Europeos anno 1561. scripta, his verbis docet.

Visitauit nuper vnā cum Episcopo aliquot castræ, quorum incolæ ab illis Christianis originem ducunt, quos D. Thomas ad fidem conuertit. Miratus sanè sum & hic inmensam Dei bonitatem, qui hos hactenus sine concionibus, & sacramentorum frequentatione, aliisque rationibus, quibus nostra continetur religio, in ea fide conseruauit. Magis tamen mirandum, quòd assiduè à vicinis Idololatris Mauris, Iudæis impetiti, acerbè vexati, omnium iniuriis expositi, & irriti, traditam hanc à D. Thoma doctrinam non deseruerit. Vt enim nō per omnia vera hic sit religio aut sana doctrina, quam necessum erat eū tēpore collabi: retinēt tamē qualiacunq; præcæ religionis vestigia. Mirū sanè inter tot Christi hostes venerandæ crucis mystéria conseruari potuisse. In dies singulos sub occasum solis ad tēpla sua conueniunt, psalmos & lectiones quasdam Chaldæo sermone decantant. Idem ipsorum patres seu seniores quos Laccenaes vocant, ante solis exitum faciunt, ad suas aras matutinas preces recitantes. Quod dum fit, omnis astās populus acclamat: Alleluya, & alias similes voces tanto impetu spiritus intonās, vt tametsi nō intelligeremus, excitabat tamē nescio quo pacto mentes nostras ad pietatem. Cū inquirerem quid fidei nostræ tēnerent, aut quid repudiarent, deprehendi eos quicquid nobis de Trinitate, de incarnatione verbi, de Eucharistiæ sacramento traditum & descriptum esset, solidè credere.

A D. Thoma facti Christiani. Eorum cōstantia.

Iudæi Indiarum Religionis, vestigia.

Indies in tēplo canunt Psalmos Chaldaice.

Altaria Trinitatē credūt, in carnationē In Eucharistiā Christi presentia.

v ij

Id

Tu es petra, & super istā petra ædificabo ipsam Ecclesiam meam.

Id eo magis mirandum, quòd nullam aliunde habeat fidei instructionem, quàm ab Episcopis qui ad hos nonnunquam ex Syria veniunt: quorum tamen plerique aut Theologiæ ignari sunt, aut Nestoriani. Dum itaque ad hunc modum cum illis sermones conferrem: primum experientia didici, quàm nobis sit necessaria linguæ Chaldaicæ cognitio, iis præsertim qui hos à D. Thomæ tempore Christianos & Zocotoranos, ac qui Æthiopum Regi subiecti sunt, velint conuertere, restetq; in fide catholica instituire. Quicquid enim habent sacrarum literarum, quicquid precum horariorum, quicquid traditionum, sola Chaldaica lingua scriptum habent: nec fidem ullam adhibent scripturis, nisi eo idiomate citentur. Quæ certè opinio non parum hæcenus veteræ religionis fructum impediuit. Nam periculosis erroribus irretiti, nihil admittunt præter Chaldaicum, Latine scripta, nihili faciunt. Quosdam errores modo subiiciam, Sacerdotes ipsorum panem fermentatum in sacrificio missæ consecrant, offeruntque nescio quo oleo mixtum, quo etiam Christum usum adferunt: sacris initiati, vxores ducunt, vsuras quatum licitas arbitrantur, Iudaicis carimoniis vtuntur. Quæ quidem corrigi possent, adeoque sperarem me correcturum, si diuturnior mihi cum illis esset vsus, & linguæ Chaldaicæ ignorantia fructum non impediret. Quare grammatica Chaldaica lingua conscripta iuniores instituendi erunt. Hæc ille.

Nunc de Armenis pauca subiiciamus: habere & hi ab initio Iacobum Zatumum Ducem, sed post perpetua hæreticorum consuetudine, vt iam multa experientia discimus, in mille abiectis opinionum monstra: Arium, Apollinarem, & alios viros

viros famulos secuti, absurdissimas tandem (nam proficiunt & hæc scholæ) carimonias commentati sunt. Cœnam Domini Iudaico more agno immolatio, & sanguine postibus ædium illito, celebrant: oblationem oleo subigunt & vngunt, cum vino aquâ non miscent, naturæ Christi vnitatem figurantes, & secundum errorum principia eodem die annunciationis natiuitatis Christi & Baptismatis festiuitatè celebrant. Euangelij dicta tollunt non pauca. Denique absurdissimis fabulis fidem adhibent. Niceph. lib. 18. cap. 52. & 53. Damnat sexta Synodus nonnullas Armeniorum consuetudines. Horum tamen patriarcha Georgius in sua ad Eugenium 4. Epistola, anno 1440. misit, S. Trinitatem confitetur, summum Pontificem vocat principalem veritatis pastorem, literas eius auro & radiantibus stellis comparat, seque amplexurum ait, quicquid summus Pontifex statuerit: videntur igitur & Armenij in multis ad cor rediisse, quamuis Asiæ plebes in sua obstinatione permanserint. Hæreses igitur istæ tot flagellorum in Asia fuisse origines putandæ sunt. Hæc enim ex septentrione (vnde tot mala) Barbaros euocarunt. Vt enim terribilissima de cœlo, fulmina, incendia, typhones, telluris item quassationes & hiatus, sæpè à Deo hominibus incutiuntur, ita hi à Deo seruanti septentrionales, & hyperborij terrores, pro poena, quando & quibus visum fuerit, immittuntur, & patriis sedibus relictis, non secus atque magni maris sinus per decliua effusus omnia, ad quæ pertingit, inundat, atq; prosternit: plurimas enim gentes vastauerunt, plurimas iugo seruitutis subiecerunt: Et quod omnibus malis perius est, plurimas in Asia Ecclesias euerterunt.

Quare alibi Deus tam in Oriente, quàm Oc-

Zocotora-
ni.

Errores
istorum Christi-
anorum.
Oleum Eu-
charistiæ
miscent.
Sacris ini-
tiati, vxores
ducunt
Iudaizant.
Chaldaicæ
linguæ ne-
cessitas.
Armeni
Hæret.

cidente modò sibi ferocissimis populis & humana carne vescentibus nouas parat Ecclesias, & vocat non populum suum, populum suum, vastasq; Ecclesiar nostræ solitudines ex iis restauat. Negant nonnulli id nobis quid boni presagire, qui verentur ne item vt alij olim Christiani, à Deo deseramur, ac tandem alicuius ferocis tyranni feruituti subiiciamur. Siquidè eadè apud nos que olim apud eos pullulant vitia: illi enim ex variis heresibus ad summam barbariè, vel ad Mahumetismum defecerunt, vel ad Idololatriam relapsi sunt. Certè si nostras vires cum aduersariorum potentia, tum Perfarum, Turcarum, Saracenorum, tum hæreticorum conferre volumus, inferiores nos esse negare non possumus, atque imbecilliores, paucioresq; quam vt tot hostes ferocissimos possimus sustinere: nisi Deus (cui nulla par est humana potentia) vt olim exiguam Palestinam conseruauit, ita pro hac etiam assiduo propugnaret, ac veluti, quod superest, ex totius Ecclesiæ Castis prædæ crudelissimorum inimicorum faucibus eriperet.

Vt autem plenius & maiori cum fructu acimore Domini clades nostras agnoscamus, & quàm latè in omnem terram exiuerit sonus Apostolorum, & in fines orbis terra verba eorum, videamus: statui paucis præter res Tartarorum ostendere, quàm latè olim patuerit Ecclesia: eaq; videre impleta, quæ David cecinit, A mari Orientis vsque ad mare Occidentis Deum Ecclesiã suã iam olim propagasse, & extremos terminos terre possedisse, intelligiturq; Christi fidem iam olim ibi fuisse, vbi modò renouatur: quãuis multis in locis nulla, in aliis verò per exigua relicta sunt Christiani nominis vestigia. Apud Indos dico Tartaros, Cathaianos, Mangianos siue Cinas nec nõ la

panes

panes, eosq; qui Americã incolunt: vt hinc pateat quàm latè olim sese, vt dixi, Ecclesia diffuderit: & modò è latissimis regnorũ capis in quãtas angustias & terrarũ angulos heresibus præcurrentibus adducta sit. Rursumq; ex literis Indicis, aliorũq; scriptis, quàm latè, tam in America, quàm Asia & Africa, & variis Insulis denuo diffundatur.

Quoniã verò satis omnibus cõstat, qui in veterũ libris sunt versati, quàm grauitè Arriani, Gothi, Vandalis, Saraceni, & Turcæ Dei affligerint Ecclesiam: his omiſſis, Tartarorum ortum, potentiam, bella, mores, religionem, nõ solũ ipsorũ, non ita nota omnib; sed totius Asiæ, reliquiasq; Christianorum per Asiam paucis explicabo, norando loca, in quibus olim Euãgelij semẽ sparsum fuit: idq; ex cõmentariis eorum potissimũ, qui Asiam peragrãrũt, & Tartarorũ bellis & interficere, & ex ipsorũ annalibus excerpere: familiarẽsq; Magnis Chamis (sic Imperatorẽ suũ vocãt) & legati principum in has regiones fuerunt. Quoniã verò locorũ situs si ignoretur, & varia præterea accesserit regionũ appellatio, inextricabilè ingerit obscuritatẽ: rudi admodum Minerua, & planè regiones quorum mentio sepe fit apud authores, nitar explicare.

Tartariã vocãt nonnulli, quicquid ab Orientali Oceano, siue Mãgico, & vt modo nostri & etiam Iapanes olim vocãt Cinico siue Chinico terrarũ positũ est inter Septétriones & Meridionales regiones Indiæ, intra & extra Gangẽ, Sacos, Oxum amnem, mare Caspium, & Meotidis paludẽ, & ad Moscos siue Rossos Occidentem versus porrectum est, quia hæc omnia occupauerunt Tartari, & in iisdem locis locustarum instar resederunt.

Vastum hunc terræ tractum alij nõ minus indistinctè Scythiam appellãrunt, cum tamen his

v iij

termi-

Tartaria
late acceptio.

Scythia late
appellatio.

terminis tres vastissimæ regiones contineantur: Sarmatia tam Europea quam Asiatica: Scythia intra & extra Imaum montem posita: tertia in extremo Orientis Serica Ptolomeo dicta, quæ ad Septentrionem Cataiam, ad ortum Managiam siue Cinam habere videtur.

*Sarmatia
Europea.*

Sarmatia Europea inter amnem Vistulam & Tanaim, qui Europam ab Asia determinat, sita, à Septentrionali Gotico mari meridiem versus, vsque ad Dacos, siue Dauos (quos modo Valachos vocamus, & ad Istrum vergunt) se extendit, & eodem penè tractu Getæ, sed versus mare Euxinum magis degunt. Hos omnes & Samaras vel Sauromatas vocatos legimus, & Getas Daci nomine compellatos fuisse Plinius testatur.

Daci.

Valachi.

Getæ.

Strab. li. 7

Sarmatia

Asiana.

Plin. li. 4.

Asiana verò Sarmatia (semper ad ortum pergimus) inter Tanaim amnem & Rha fluuium, qua in Meotim influit, ad Septentrionem vsque se latè extendit. In hac Sarmatia est vasta Comania, quæ à Rossia Ortum versus procul extenditur, inter magnam Bulgariam ex parte Septentrionis, & Circassos, Tauricam, Hiberos, Armenos & Turcos, ex meridie ad Volgam amnem vsque. Huic primum occurrit Scythia, si diligenter habet, diuisa quæ monte Imao ad Septentrionem decurrent, nomen intra extraque Imaum obtinet.

Scythia.

*Scythia in-
tra Imaum*

Scythia intra Imaum ab Occidente Sarmatia, ab Oriente Imao, à Septentrione (vbi veteres Alanos habet) Oceano, à meridie Maris Caspii parte, qua Oxum admittit, Oxo amno (nisi manus Iaxarte) Sacis, iuxta quos Massagetæ, clauditur. Extra Iaxartem Turcas confedisse putandum est, id nomina testatur locorum Turchestæ, & Turchi: huc

huc accedit, quòd tempore Marci Pauli, Magna Turcia hæc regio dicta sit.

Scythia extra Imaum à meridie Indie partem extra Gangem, à Septentrione vbi Hippophagos, Scythas, Tartaros, & Oceanum habet, abortu Sericam. Extrema hæc Septentrionis plaga propriè Tartaria dicitur, vbi Tartari sine civitatibus & vicis armenta agebant.

*Scythia
extra Ima-
um.*

Serica (à copioso serico, quod eo maximè abundet, dicta) à Meridie aliquam partem Indiæ extra Gangem, & Sinas habere ait Ptolomeus. Sinas Siâ regnum esse merito quis ex Ptolomeo suspicetur, qui Sinam vltra equinoctialem extendit, quo Sian regnum, non Cinam siue Chinam pertinere constat. A Septentrione Cathaiam, ad Ortum terram incognitam, vt ait Ptolomeus, Cinam modò habere constat.

Serica.

Tartaria itaque in ea Septentrionis parte sita est, quæ Indiæ extra Gangem opponitur. Habitat autem Tartari primo circa Coracoram, vbi multa pascua, & loca irrigua, sine villis & oppidulis, inter pecudes & armenta, pecudum more, sine literarum vsu, ac notitia, sine Principe, procul à bellorum strepitu remoti: aurum, diuitiasque, vt res inutilis spernebant, victum, amicumque ex armentis parabant: ob quam vitæ simplicitatem, tanquam vilissimi hominum, contemptui fuerunt.

*Tartaria
situs.
Sedes Tar-
tarorum.
Mores ex
vita ratio.*

Imperabat in hisce regionibus Asia, non procul à Tartaria Coir Cham, quo mortuo sacerdos quidam, & pastor Nestorianus Ioannes excitata (pro perpetuo hæreticorum more) seditione, Naimanorum inuasit regionem, deinde totius Orientis Imperium. Imperij sedem elegit Tenduci: quoniam verò præbyter erat, Præbyter Ioannes dictus

*Præbyter
Ioannes.*

dictus est, quod nomen successoribus remansit. Eo defuncto, arripuit imperiū huius frater Vuth siue Vm, qui se Chamum, hoc est, Dominiū vocauit. Hunc principē sedulō missis nuncijs optimus Lusitanorum Rex Ioannes 2. querere curauit: qui cū in Ægyptum, & mare rubrū uenissent, intellexissentque in Æthiopia quendam potentissimum Christianum regnare Principē, Præteianum esse ratū, eo nomine non sine errore compellārunt, & etiam modō nomen apud nostros retinet.

Vm Chamus igitur cū Tartaris etiam imperaret, uideretq; succrescentem fortium virorū multitudinem periculo non carere, in varias regiones habito delectū fortissimos quosq; ablegauit, eorum opera ad sua negotia etiā abutens, & suæ militiæ inuitos adscribens. Tartari intellectu dolo Vm Chami, non esse diutius tolerandam hanc seruitutem, nec ut mutæ societatis & cognationis iura uerius uolarentur, ferendum: cōspiratione facta, relicti antiquis sedibus, ad septentrionalem, & natura munitam regionē uersus Ciorzan & Bargu, & Mecritas se contulerunt: negatoque tributo, se in libertatem vindicārunt: Qui uerō in Mōgalia (quæ duplex est, Simulgal, hoc est Magna, & Necmongal, hoc est aquatica Mongalia, in qua labitur amnis tartar, quæ accollunt populi qui propriē Tartari dicuntur) remanserunt, cum eo nomine male audirent, & nihilominus tributa uigerentur, excreuissetq; adeo barbarorum turba, ut iam in plures tribus, & regiones, Angur scilicet, Cunar, Calair, Sonith, Thebet, Mecrit, Mongal, Tartar, Cangij patriam distributi essent, de seditione mouenda in Vm Chamū, Duce Cangio, qui iam latrocinijs assuecerat, cogitatum

gitatum est. Iam enim tempus aderat, quo Deus Asiam uniuersam graui flagello exercere uolebat, & degeneres hæreticos una cū Imperio delere. Barbarorum furorē, anno 1162. excitat.

Cingi cuidam siue Cangio uiro audaci fortuna fabro, nocte quadam uir albo insidēs equo, apparuisse dicitur: eumq; admonuisse Dei immortalis nomine, ut arreptis armis dux esset gētis: fore enim ut nō solum ipsos à seruitutis iugo liberaret, uerū etiam alios populos Tartarorū subiugaret imperio. Rē narrat ille iis qui primarij uidebātur: licet igitur ad seditionē iam sat exasperati propederēt animi, tamē res hæc excipitur ut fabula, donec idē eques ipsis in quietē uisus, monet, ut Cangio obtēperent, & ducē eum creent. Statim igitur seltro impositū (neq; enim alio uti cōsueuerant aulæo, quāam quo imbrium iniurias arcere didicerant) Imperatorem in altū sublatū læti salutant. Cū esset uir acri ingenio præditus, nec pessimus, leges statim tulit, inter cæteras, ut Deū immortale, cuius beneficio eā erat adeptus dignitatē, gens uerō libertatē, ut gratos decet, ac memores tāi beneficij, in principio actionū suarū inuocaret & honoraret. Cœpit igitur suis Sumungalis, qui ad amnē Tartar degūt, cū laude & sapiētē præesse, & qua præditus erat eloquentia, ad quod uolebat eos flectere: adeoq; in honore habitus est, ut Deus uix potuerit magis: quæ fama diffusa est per oēs quaquā uersus regiones, cōcursumq; magnus ad ipsum fuit Tartarorū, qui in aliis regionib; dispersi uagabātur. Inter quos fuisse eos admodū est uerisimile, q b^o i suis ministerijs utebatur rex Vm Chamus: q iā uariā rerū, belliq; experiētia adepti alios instruere poterāt. Videns Cangius se multis fortibus uiris stipatum, locis illis

Tartarorum imperiū a Deo uidetur fuisse.

Cingis sua Cangius Tartarorū Imperator primus

Immortale Deum colendum Cingis decernit.

Tartarorū ad Cangium confluxus.

illis incultis exeundum esse, ac meliores sedes quærendas iudicauit, cumque suos arcu sciret esse certissimos, vt qui in feris sagittandis à pueritia erant exercitati, monuit vt & alia arma bello oportuna tractare discerent. Decuriones, Centuriones & Chiliarchas constituit: instructosq; exercitu, subito in vicinos imparatos, & nihil sibi à Tartaris metuentes mouit. Primò igitur volens suorum periclitari fidem, certoque cognoscere, an ei quem sibi ducem delegerant, difficillimis in rebus obtemperarent, iubet quemque ducum proprium filium coram trucidare. Obtemperant illi, licet inuiti. Prospecta itaque ex tam immani facinore suorum fide, ad bellum se accingit. Et ne qua domestica seditio oriretur, ad Septentrionem primò contra Sumongalos, quorù Dux, nescio quid moliri, visis rebus istis nouis, videbatur, mouit, & ipsum interemit. Inde ad Septentrionem pergès Mecritas domuit. Quæ res Naimannos, qui Mongales ad Occidentem degunt, malè habuit: ijs enim Tartari tributa soluere solebant. Congregato igitur exercitu, & in auxiliù vocatis Carakitaiianis, cum Tartaris cõgressi vincuntur, sed magna vtriusq; clade. Inde in Kithaos (Cataianos esse puto) bellum infeliciter transiit: victus enim, occisq; omnibus primarijs, septem exceptis, fuga elapsus diu quieuit. Tandem reparatis viribus, eodẽm occiso Rege, subiugauit, & maximis opibus, quibus regio abundabat, ditatus est. Norat is vti victoria, & victos sibi deuincire, ita vt non grauatim ei subsessent. Primates secum in belli societatem ascitos, honoribus auxit, magnificeque habuit.

Rebus ita prosperè succedentibus, maiora au-
sus, in Vm Chamum, cui prius cum reliquis Tar-
tariis

taris seruietat, & tributa dederat, belli occasiones quærit, filiam Regiam sibi vxorem dari perit. Ille iniuriam id interpretatus, legatos reiecit, mortem, si reuerterentur, minatus, quippe indignum iudicabat, vt regia proles à seruo Tartaro peteretur. Turbatus vehementer Regis cõtumelia Càngius, magno exercitu ipsum aggreditur. Occurrit ille suis copijs, vincitur, occiditur: omnia sibi subicit Càngius, Regiam filiam sibi vxorem capit, atq; hoc modo Nestorianum euersum est imperium. Vxor Nestoriana secum abduxit patris Secretarium, monachum eiusdem factionis, quem Taurily in Media, siue maiori Armenia conuenit Ioannes Planocarpinus franciscanus, Summi Pontificis ad Tartaros legatus, & nõ solum hæreticum, sed mercatorem vsurarium, & veneficum esse deprehendit (ita enim proficitur hæresi) Tartarisque gratum fuisse, ob suas præstigias, & quòd futura prædicere crederetur.

Victo Vm Chamo, & regno Téduch subacto, ipsum tunc demum in Cathaiam bellum transiisse volunt: ob id & Regem diu obsessum, vrbe dolo capta, trucidasse. Gentem hanc sine baptismate, ea tempestate multa Christianæ religionis capita seruasse & credidisse legimus, quod & in India deprehensum est.

Dum hoc modo Càngius longè lateque bella feliciter gerit, tãdem ad castrum Targin progressus, sagitta lætaliter vulneratus, Principes, & 12. filios conuocauit, hortarique cœpit, si res suas auctas vellent, concordiam animorù, & coniunctionem colerent, allatumque in medium sagittarum fascem probè ligatum, singulos filios monuit, vt ipsum frangerent, cumq; frustra niterentur, minori iubet, vt dissoluto fascè vnã sagittarum

Regè Vn-
canum uin-
cit.

Cingis mo-
rientis uti-
lis admoni-
tio.

tentet: cùm eam expeditè fregisset, rogat cur id primo non potuerit? Quia (inquit) colligatæ iūctæque erant. Tum ille: Ita nec vestrū imperiū, quādiu cōcordiæ vinculo fueritis vniti, vllus dissipare poterit: cùm verò diuidi cōperitis diffidijs, collabētur. His dictis tradito sapientissimo prudentissimoque filiorum Hocatæ imperio, & institutis quæ ad bonam gubernationem pertinerent legibus, in viuus esse desijt, & in montem Altay regum in posterum sepulturam illatus est.

De Hocotij Imperio.

HOcotius statim animū adiecit ad vniuersam Asiam subiiciendam, imperiumque Oceano claudēdum. Iubet igitur de potentissimo Asiæ Principe Duce Gebelabada cum valido exercitu ad id misso quærere, monetque si fortè se imparem agnosceret, ne exercitum temere periculo exponeret. Pergit ille ad extremum maris Caspij, & mōtem Caucasum, vbi Derbēth vrbs, ab angustijs loci sic dictū, vbi ferreæ Alexandri Magni portæ esse finguntur. Alexandriam Armeni appellant, Alexandri opus existimantes, vrbs ne reuertentibus obstaculo esset, eueritū. Yuanus Geogorū Rex valido exercitu occurrit, edita vtrinque magna hominum clade, vincitur. Dein in Turciam delatus Tartarus, dum ad ciuitatem Arisfor cum maximo, optimeque instructo exercitu, Sultānum esse intelligeret, videretque suos laboribus, longissimo difficillimoque itinere defatigatos, pedem retulit, & ad Regem Hocotium Cambaluuium rediit. Is iam varios exercitus instruebat filiis, Iochum natu maximum cum valido exercitu in Turquestāniam, inde per

Par-

Parthiam, Mediam, & Persidem, vsque ad Euphratem, quem iussus erat non traicere, Imperij terminos protulit.

Chogodaïam alterum filium, ad Meridiē & Indos. Verūm is, cū non succederet bellum, ad fratrem Iochum in Persiam venit. Ipse verò Hocotius regna Sagathaïæ & Cassiæ bipartito exercitu inuasit. Baidonem verò alterū strenuū Ducē in Turciam misit, qui Guiatadim Sultanū vicit, & Turciam occupauit anno circiter 1244.

Battum porrò alium filium in Comaniā cum validissimo exercitu, sexcentorum nimirum equitum millium misit. Is Comaniam, Colchos, Iberos, traicectoque Tanai, Tauricam, Rossiā occupauit. Inde in Poloniam & Hungariam delatus, vtramque, infinitis hominibus captis & cæcis, sedē vastauit, & vsque ad Austriam & Samogitiam infestis armis peruenit: sed Silesiorum virtute fractus, licet victor retro abiit, & ad Volgam sedem fixit.

Tantum autem terrorem Tartarus Europæ incussit, vt tota trepidaret. Summus igitur Pontifex Innocentius quartus de grege sollicitus, anno 1212. aliquot Monachos præstantes viros, inter quos Ioannes Planocarpinus Franciscanus, ad Tartarum misit: quibus iniunxit, vt inter cætera res Tartaricas perlustrarent. Cū in Rossiā venissent, iussi sunt equos mutare, & Tartaricos, qui sub niuibus quibus hæ regiones plerumque abundant, pabulum quærere didicere. Tandem ad Battum peruenerūt, qui ad Volgam castra habebat. Monentur per duos ignes, si fortè toxicum ferrent, transire, & limē nō contingere, & ante Regē genua flectere. Rogant igitur eum Summi Pontificis nomine, vt à Christianorum cædibus

*Tartari
Turciā occupant,
1244.*

Georgi populi.

cædibus abstineret. & regni æterni memor esset. Ille Põtificis læctis literis, recepit se ad 5. annos quieturum. Videntes hominis humanitatẽ, tametsi bello ferus esset, ausi sunt ei Christi legem annuciare: Nec ille inuitus audivit, cum eam ad salutem profusum necessariam esse docerent. Verum is eorum aliquos cum suis literis ad Põtificem remisit: Planocapinum verò ad summũ Chamum direxit. Ille in Mongaliam peruenit, & quæ vidit, literis commendauit.

Interea Saraceni verentes, ne Battus Christo nomen daret, ei persuaserunt, Christianos homines esse Paganos, imaginũ hoc est, vt ipsi interpretabantur. Idolorũ cultores, difficillimamq; legem sequi: se verò & facilem, & voluptatibus plenam, & vnum Deum Creatorem omnium adorare: præterea se belli gloria claros esse, superbos cogere, humilibus tributa imperare, & ad maxima rerum imperia aspirare: Christianos verò imbelles esse, & abiectioris animi, nec simili liter armis gloriam querere. Placuit itaq; ab eo tempore Tartaris Mahumetismus, quo tam hætenus sunt infecti.

Dum Tartari tot exercitibus Asiam vastant, Corasmios populos sedibus suis ob interemptos legatos, magnis cladibus affectos, eiecerunt: cumque essent bellis assueri, & Saraceni à Meledino Egypti Sultano in Syriam vocati. Gazam, Ascalon, Hierosolymã à Frederico Imperatore anno Domini 1229. receptam, occuparunt: & sepulchrũ Domini hætenus intactum, sedẽ violarunt, postquam in omnem ætatem & sexum cædibus sequeuntur: quæ res S. Ludouicum Gallorum Regem cum exercitu in Syriam anno (ni fallar) 1250. euocauit.

Dum

Dum hæc quæ commemorauimus, ab Hoco-tij filijs geruntur, ipse vitam cum morte cõmutauit. Successit Gino, qui cum non diu in viuis esset, successorem habuit Mangu.

Imperium Mangũ.

FVIT & Mangius insignis Imperator, multas regiones adiecit imperio, inter cæteras amplissimam Thebetiam, quã adeo vastauit, vt ob feris hominibus diu fuerit infesta. Sed ad nostra reuertamur. Cum Rex Armeniæ omnia Tartaricis armis cedere animaduerneret, volens regno suo consultum optimè, Imperatorem Mångium, qui Cambalu agebat, adiit: cumq; esset primus magnorum Principum, qui ad Chamos supplex venisset: mirum dictũ, quã fuerit gratus, quantopereq; sibi placuerit hoc nomine Mangius, recepit se facturum quicquid peteret. Rex proponit Chamo Christianam religionem, docerque merito obuijs vlnis ob summam utilitatem amplectendam esse, ac persuasit. Secundo, vt perpetua pax firmaretur inter Christianos & Tartaros rogar, & Christianis restituaatur, quicquid urbium ereptum esset, Palestina cum S. ciuitate ipsis recuperetur: templa & clerus immunitate gaudeant. Tertio, vt regnum Califæ, Ægypti, & Mahumetismũ, res summè impias euerterat. Deinde quicquid Saraceni eriperunt Armenis, id quoque eis restituaatur. Omnibus annuit Chamus, & cum sua familia, multisq; Principibus baptismatis fonti admotus est. Fama de hac Chami conuersione, & pacto cum Christianis de Saracenorũ gẽte, Deo, hominibusq; inuisa funditus delenda, inuito: itè de missa ad Regẽ Ludouicum legatione, & ei promissis auxilijs, &

Rex Armeniæ adit
Tartarum

quod Tartarus Babylonium, Ludouicus Ægyptum infestis armis peteret, vt distractis vniuersam Syriam. Quare Meledinus suo, & Legati Babylonici studio pacem cum Alexi Sultano fecit. Ludouicus Rex inito, cōgratulaturus Tartaro, inter cætera regia munera misisse dicitur tentorium coecineum, in quo Christi Dominus ludibria & afflictiones, tam ad vitium expresserant, vt spectatores ad lachrymas & pietatē excitarent. Ludouicus igitur Ægyptum inuasit, expugnataque Damiatā, Cairum propiciens, in viā magnam stragem edidit barbarorum. Quæ res Meledinē dolore cōfecit: succellitq; Melixala filius, qui cōparato ingenti tam Turcorū, quàm Saracenorum exercitu, Ludouicum, toto exercitū eius cum peste & morbis luctante, cepit, receptaque Damiatā, humaniter habitū demisit: verum à suis, recedū Damiatā ingressus, trucidatus, Melixala Turquemenius à milite Rex appellatus est. Futurorū malorum portenta tunc visa, nubes sanguinea, & panis incisus non aliter atque humanum vulneratum corpus, sanguinem fudit.

Califa Babylonij sub actus.

Mangius interea, vt conuenerat, Halonem fratrem in Palestinam misit, qui Persiam transiens, quicquid reliqui erat, subiugauit. Baldach deinde, siue Babylonem nouam, quæ ad Euphratem iuxta veteris Babyloniam ruinas ædificata, Califarū sedem cum Califa in suam potestatē an 1238. redegit. Cumq; immēsos thesauros apud hominē inuenisset (quantos vix vilijs terrarū in vnū congestos reperiri credas) Cur (inquit) auare, vt te tuosq; trueris ab hostium iniuria, conscripto copiosiore milite, his opibus uti noluisti? Equū sanē est, vt ad extremū vitæ fruaris ijs, quæ tā opera

Fame necatus.

adama-

adamastiq; appetuisti Iubet igitur Califam sine cibo inter thesauros reclusum interire, & hoc modo qui tam crudeliter tot Christianos prius affligerat, sinem viuendi fecit. Hic enim cum totus in hoc esset, vt Christianam fidem extingueret, magnis molestijs Christianos anno 1225. afficiēs, plurimos conuocarat, inter quos Armenij, Nestoriani, Iacobitæ, & similes sectæ homines. Quibus ille, cum conuenissent, dixit: Quoniam Euangelium vestrum docet fide montes transferri posse: si religionis vestrę probi cultores estis, aut montem transferre, aut Mahumētisium amplectimini, aut certa mors omnes nianet. Cum hæc tyrānis grauius omnium affligeret animos, ad Deū (quod vnum supererat) confugiunt, multisq; lachrymis ipsius auxilium implorant. Ille volēs suā immensa bonitate, & Mahumetanis, & hæreticis consultum, monet per quietē, Episcopū quēdam ceteris probiorē superesse, bonis operibus, & electio mosynis totū intentū, qui id diuina ope adiutus, posset. Accersitus ille, in similitatis suæ cōscius rē tantā primo detrectat, tandē persuasus venit. Procedunt supplices magna fiducia, a crucis vexillo prelato ad montē. Ille demisso animo ante crucē prostratus Deū orat: montiq; in nomine Sanctissimæ Trinitatis præcipit, vt abeat: Otto tenę motu, & tanta terræ concussione, vt omnes terrentur, quod petebatur effectū est: abiitque Califa cū multis, quos ad Christianos perdēdos, si nihil successisset, adduxerat, melius in Christum affectus. Multi hoc miraculo in fide non solum confirmati, sed etiam eam amplexi sunt: & ipse Califa crucem collo appendit, quæ inuenta ad cadaver, in causa fuit, vt in eo loco, vbi Califæ sepulcrum erant, non humaretur.

Mons loco miraculo se motus.

Halo Christianus
1256

Imperatoris Mangii
mors.

Sed ad Halonem reuertamur: vxorē duxit Christianam, cuius consilio Saracenorū Moscheas euerit, Christianos Babilonicis vibibus præfecit, Alexum regni Syriæ caput opulētam & munitissimam vibem, anno 1260. Armeniacis armis adiutus expugnauit: quod audiēs Melecnasar Alexi Sultanus, qui Damasci tunc agebat, confusus de Tartari humanitate, se ei cōmisit: verū missus est Persiam captiuus, vt omnis rebellādi occasio tolleretur. Genero Regis Armeniæ, Principi Antiochiæ multa oppida, quæ ipsius fuerāt, restituta sunt. Hinc moturus in Hierusalē Halo, intelligit fratrē suū Mangium obissē: quare successorē se fore sperās, Taurisium cōtendit, inde Cambalunium iturus, Duce Guirboca, nepote in Syria relicto: erat & hic Christianorū amicus. Verū cū quendā huius nepotē Germani milites in tumultu quodā contra Saracenos occidissent, & Guirboca ob id occupata Casarea, etiā nōnullos Christianos trucidasset, Germani facto cuncto per medios hostes partim Tyrū, partim Ptolomaidem Regem Angliæ, qui exercitū instruebat, expectaturi abierūt: nec sibi mutuo amplius cōfisi sunt Tartari & Christiani: quod dissidium in causa fuit, vt Sarraceni recuperatis viribus, Tartaros, Duce occiso, in Armeniam fugere compulerint, Christiani quæ vix paucas vrbes retinuerint. Halo verò dum ad expeditionem redit, in via anno 1264. moritur.

Imperium
Cobeli &
Halonis.
Abaga Idololatra.

Imperatorī Māgu, Cublay siue Cobolus Haloni successit Abaga, sed non in hereditatē Christi, pater enim Christianus erat, ipse Idololatra, sed tamē Christianorū amicus. Cūq; in ipsum bel la insurgerēt, & Mediam suā tueri, cōtra vicinos Rossos, & Comanos, quos Bonhocdares Egypti in eum

in eum excitauerat, cōpelleretur, Antiochiam Saraceni recuperāt, Armeniā foedē vastāt, et anno circiter 1268. ex Syria Tartaros pellūt. Rursus tamē anno 1282. Syriā cū Turcia Abaga recuperauit, misitque legatos ad Papā, & Christianos Europæ principes, vt in recuperanda Palestina opē ferret: ipse interea in Ægyptios, frater verò in Syriā mouit, sed sine successu, Bonhocdare veneno à suis sublato. Bondogabar post grauē cladē illatam Armeniis, ex vulnere perijt. Hælpis mortē patris viturus, Hamā Armenis eripuit, munitā ciuitatē, Tartaris auro à Saracenis corruptis: quare Ducem eorum Abaga fecerit percussit: militem verò vesti muliebri per totam vitam vestiri voluit: Abaga tandem veneno, quod ei misauerat quidam Saracenus, perijt.

Successit Tongodor in baptismate Nicolaus dictus: qui cū adoleuisset, ex cōmercio Saracenorū, quos multū amabat, pessim⁹ euasit, Saracenorūq; perfidiā secutus, Mahumetes appellari voluit. Rē Christianā grauius afflixit, templa demoliri iussit, Ecbananis maximē prohibuit ne quis Christiana dogmata populo publicè explicaret, proponeretue, Mahumetū oēs coleret. Tartaros quoq; ad Mahumetismū incitauit sedulo. Pacē cū Ægypti Sultano inijt, promittēs se, quotquot essent in suo regno Christiani, vel occisurū, vel ad Mahumetismū coacturū. In summa grauissimā persecutionē instituit: Armenos & Georgos ad perfidiā amplectēdam sollicitauit. Verū hī mortē impietati præferendam duxere. Hælpis igitur, qui Melechlaitem expulit, integrū fuit, Marteam munitissimam Syriæ in Phinicia vibem anno 1282. post longam obsidionem, deditio- ne obtinere: idem Carmelitas tota expulit Syria.

Tangodor
Saracenus.
Persecutio
in Christianis
nos.

Verum Argon non ferens fratris sui Tongodoris tanta impietate, Cobelo significat, quo modo relicta Christiana religione, non solum Saracenus euaserit, verum etiam omnes tam Tartaros quam Christianos ad eandem superstitionem amplectendam cogere. Quod cum summe displicere Cobelo intelligeret, Tongodorē fratrem interemit, & regnum anno 1285. occupat. Hoc sublato nostro rursus legati ex Proceribus Tartarorum delecti, & in religione Christiana catechesei instituti, Lugdunū, ubi Gregorius 10. concilio conuocarat, missi sunt, ut de recuperanda S. ciuitate agerent. Vbi non solum sacro baptismo abluti sunt, verum etiam Rodolphus Imperator confirmatus est, ea lege, ut Syris quam maxima auxilia adferat: quæ res Pontifice morte preueniente, non successit. Argon interea cum esset Christianorum amicus, non desuit officio. Christianorum enim templum restaurari curauit, & ad expugnandam S. ciuitatem se parauit: verum & eius consilium prematura mors preuenit anno 1289.

Interea eodem anno Alphis Melefactis successore, Tripolim munitionibus, licet Genuensium presidium admisisse, eadem Christianis extorsit. Remansitque in Syria vna. Ptolomais in Christianorum potestate. Nec diu, cum enim Ragaitus, qui Argoni successerat, homo vanus, & voluptatibus deditissimus otium ageret, odioque ob id esset genti bellicose, & à suis necatus, Tyranni filius Emilech animosus iuuenis, Ptolemaidem diu obsessam, multis interemptis Christianis, vi cepit, & ita solo æquauit, ut sementi aptiorem, quam habitationi eam redderet, anno 1291. Et hoc modo Christianorum nomen ex Syria sublatum est.

Ragaito iam successerat Baydo consanguineus, homo adeo probus, ut eo regnante, nemo ausus sit, Mahometanorum legem proponere. Cum ob

id Sara-

id Saraceni ei essent offensus, Casani Argonis filio regnum promittunt, si Christum neget. Insurgit igitur in Baydonem Casanes, & dum prelium committitur, Saracenis qui eum Baydone erant, ad Casanem deficientibus, Baydo occiditur.

Verum cum Casanes regnum suum constabulauisset, confirmassetque, filiam Regis Armeniae duxit, & Christianos in honore habuit, Tartarosque qui eum hortabantur, ut Mahometum sequeretur, persecutus est. Congregato igitur exercitu ducentorum millium armorum, & in auxilium vocatis Regibus Armeniae, & Georganum, Calisæ Egypti, Melec nasar exercitum magna clade affecit: fugientemque quadraginta millibus equitum insecutus, ni Baldachium euasisset, trucidasset. Alii Saraceni, qui Tripolim petebant, à Christianis montis Libani miserè trucidati sunt, anno 1298. Sunt qui tradunt ipsum totam Syriam tunc recuperasse, & S. ciuitatem Christianis habitandam à se restauratam tradidisse. Interea Persæ deficiunt, eò igitur contendens, Baydonem Ducem in Syria reliquit. Damascum cuiusdam Saraceno Calphaco commisit: & mitti legatos in Europam iubet, qui moneant de retinendo facio regno. Pontifex ad Gallorum Regem Philippum, aliosque principes quidem misit, sed sine fructu. Interea Calphacus vocato Egyptio, ad defectionem Syros incitauit, Hierosolyma occupat, & templariorum presidia euerit. Quare Casanes compositis rebus Persicis anno circiter 1300. maximo comparato exercitu statuit Saracenorum euertere regnum, & Christianis Palestinae cum Sybe restituere. Sed cum iussus Persarum seditione moueretur, Catalusa, duce 40. millibus equitum cum Armenorum Rege in Syria relicto, Persiam petiit.

Casani regnum.

Verùm cùm Catalufa iuxta amnem hæret, Syri tantam inundationem procurarunt aquarum, vt magna exercitus pars perierit, compulfusque fuit re infecta recedere. Quare Armenorum Rex Liuonius Niniuem rursus tractaturus de recuperanda sancta ciuitate, ad Cafanem abijt: omnem operam suam est pollicitus: verùm morte præuictus, successorem reliquit fratrem Coibadã, qui & in baptifmate Nicolai nemẽ fortitus, viuente matre Christiana fœmina probẽ se gessit, sed ea mortua, Saracenus efficitur, grauiffimẽque rursum afflicta est Armenia.

*Cur sum
me Tartarorum
potentia tã
Hierosolima
nõ ceserit.*

Hic considerare lubet R. P. cur toties Tartaricis armis petita Hierosolyma, nunquã in ipsorũ potestatem venerit, cùm in ceteris bellis superiores vsque ad prodigium semper euaserint, & totã penẽ Asiam, & magnã Europę partẽ inuicti domuerint. Hic verò solum magnis etiã Christianorũ tã Asiã, quàm Europę adiuti copijs, vincere nõ potuerint. Sanẽ iram Dei in Asianos mores, hæreticosq; causam fuisse, quo minus & hic uinceret, rectè licet existimare, qui tam Turcicũ flagellũ, quàm Sarracenicũ sublatum noluit. Sed in perpetuam, vel certè longissimã durissimãque post tot uicia & errores, post tot celebratas Synodos, aliaque consuetã Ecclesiã remedia, hæreticã gentem præcipitare uoluit, seruitutẽ quam iam tot annis non minus quàm Iudæi perpetuatur: utinam nos illoũ exemplo sapiamus.

Cœperat iam rursus (vt dixi) Syria sub Cassane caput attollere, Benedicto non parum collaborante: copiosa enim hominum multitudo in Europa conuenerat anno 1320. Verùm tantum abfuit vt profuerint, vt Galliam turbãrint.

Alambecus verò homo Turca, Armeniã ingres-

sus

sus magna Turcarum manu, oĩa vsq; ad Euphratem occupat, & in suam ditionem redegit: propter hoc vnum Christianis æquior, quod Ottomanidum potentiam suspectam haberet: exutos enim imperio Christianos, suis vti tantum legibus permittebant. Intellecto tanto Armenorum malo Ioannes 23. frustra rursus Christianos principes ad sacrum bellum hortatur. Iam Turcæ qui Armeniam occupauerant, ad Mediã quoque & Persarum regnum aspirabant, Leone Armeniorum Rege pulso, & apud Anglorum Regem agente: vbi vsque ad annum 1391. hæsit, & principes Europæ iuuante Põtifice frustra ad sacrum bellum inuitauit.

Circa hæc tempora Temyrlanes quoque à latrocinii orfũs ad Imperium peruenit, anno enim 1397. Bayazetem Turcarum Principem cepit: verùm his relictis, & deplorata iam Syria, ad Tarcatos reuertamur.

De Cublai, siue Cobila, aut Cobeli Imperio.

Cobelus annos natus 27. ob morum probitatem, & insignẽ virtutem bellicam, qua facillè omnibus suis antecessoribus excelluit, legitimè anno 1256. ad Imperium est euectus. Potentia, & opulentia, & felicitate omnes, qui ipsum præcesserunt, etiam superauit. Christianis impensè fauit: & si Aitonio Armeno credimus, tandem etiam Christianus est effectus. Hic Regem Ziambe Acambalem post difficile bellum, sibi tributariũ fecit, anno 1268. Hic Farsurem potentissimum Mangiã Regem, (quo non fuisse ante aliquot centenos annos in

ea

ea regione potentiorē traditur) regno exiit, munitissimū, amplissimūq; regnū obtinuit anno 1269. & in nouem prefecturas diuisit. Habet autem vniuersum hoc regnū ciuitates colono frequentes & opulentas 1200. Inuiti porō Tartaris feruiunt. Quoniā verō Iapaniam huic regno oppositā insulā millesimo quingētesimo miliari in mai ad Ortum, & auro opulentā sitam esse intellexisset, eam subigere frustra eodē anno rētauit.

Anno verō 1272. Cataiē potentissimā urbem Tudinsu, quā hactenus libera cum suo potentissimo Rege remanserat, domuit: Imperabat ea 12. planē regiis & nobilissimis vibibus. Hoc superato regno, in Vonam, & Carazam, quæ ad Indiam & meridiē vergūt, militem misit, vt ea consensarent regna. Quod nō ferētes Reges Indi, Mien & Bengalix, qui potentissimi erant, eō cum exercitu maximo properantes, edita vtrinque maxima hominum cæde, vincuntur à Tartaris, & tam regnum Mien, quā Bengalix Cobelo subiicitur. Multum tamen laboris infumptum, antequam magnum Bengalix regnum subiugaretur.

Deuictō quoq; Naia auunculo Tartaro, qui imperiū affectabat, homine, qui præter baptismum nihil Christiano dignum habebat: quatuor insignes prouincias, quas ille obtinebat, Ciorzā, Carli, & Barfchol est adeptus. Præterea Insulas maris Oriētales, quas infinitas vltra, citraq; equinoctialē esse didicerat, subiicere stauit Cobel^o, & inter eos Iaua vtranque, nec non vāstam Lochac, regna vltra equinoctialem sita, nisi nauigationis difficultas & pericula, necnō distantia locorū ipsum terruissent. Tantis tamen Reges Insularum nominis huius terror inuasit, vt ei munera veluti tributum mitterent, & suum Regē & Dominum

verbi

verbis saltem faterentur. Remotissima quoque loca peruestigari, & quid rari in eis esset, inquiri, & ad se morē Romanorum de ferri curauit, delectatus rebus remotissimè positis. Hinc in Zeilam (quod ibi Adami sepulchrum esse Saraceni persuaserant, vnde reliquias adferri curauit) & in Insulam Sancti Laurentij legatos misit, imō & Romā vnde paulō pōst patebit, quā fuerit Christianæ religioni, & quā fuerit ad ea, quæ religiosa putabat, propensus.

Cum Naias homo malus & improbus, licet Christi sacris imbutus Cobeli regnum inuadere vellet, vexillis cruce signatis vsus est, vt hac religionis specie Christianorum ad suum exercitum accessio fieret: nec spe sua frustratus est, infinitos enim allexit, quorū plurimi in prelio, quod cum Cobilo iniit, cecidere. Videntes autē Iudei & Saraceni vexilla crucis proculcata, Christianosq; qui in iis fiduciam aliquā collocasse videbantur, oēs cæcos esse, multis risibus, falsisq; scōmatibus, & crucis sacræ typum, & Christianos exceperunt, petulenter adeo, vt ad Cobelum ire quærelas deposituri compulsi fuerint: qui grauiter sapienterque irrisores reprehendēs, dixit mirum non esse, si in crucis signo nihil præsidij inuenisset Naias, cum proditor esset & impius, iustū verō Christianorū Deum, impiis, cum sit summa bonitas & sapientia, non fauere. Cauent igitur ne in posterum ipsum iniustū iudicaret, ex eo quòd tales Christianos, qui impiū secuti essent, non iuuisset, ne deinceps hoc noīe Christianis ludificaretur, imperat.

Cum igitur ipso Paschatis huius orbis Christianis celeberrimo die, parto triumpho Cambalium reuertisset, quatuor Euangelij libris diuinitate sapius, nec sine multis sermonibus, summa-

Christiano rū cades.

Infaeles christianis insultant.

Cobila christianos ex Christiū defendit.

Cobila Euangelia ueneratur.

*Cobilestul
ta religio.*

*Christi do-
ctrinā et le-
gē ceteris
præfertCo-
bilas.*

*Christiano
rū in Tar-
taria igno-
rantia.*

*Cur Cobi-
la non am-
plectatur
Christum.
Præstigia
Idololatra-
rum.*

summaque reuerentia adoleuit, postremò etiam osculatus est: idem fieri à singulis principibus voluit, quem modū in omnibus celebratoribus Christianorum festa, verum etiam Iudæorum, Saracenorum, & Idolorum coluit. Rogatus aliquando à D. Nicolao, & Maffeo Veneris Paulinis, quos in honore habebat, cur tot diuersis & inter se pugnantibus ritibus numen coleret: respondit: Quatuor in orbe Magnos prophetas adorari: à Christianis Christum: à Iudæis, Mosen: à Saracenis, Mahumetum: ab Idololatriis Sagonombarem Chamum deorum primum. Quos omnes cum etiam veneror, inquit, illum qui in cælo Maximus & verior Deus est, hoc modo me honorare existimo: Fateor tamen Christianorum religionem, legemque, quantum assequor, optimā esse: nihil enim præcipit, quod non sit optimum sanctissimūque: nec patior crucem in honore haberi, eò quòd vir tantus in ea ignominiosè fuit occisus. Rogatus rursus cur non amplecteretur, quod cæteris optimo iure præferendum iudicaret: Respondit se hoc prohiberi, quòd videret eos qui sub suo agerēt imperio, Christianos esse ignoratissimos, nec posse quicquam: Idololatrias verò quiduis & stupenda: efficiūt enim (inquit) vt nullius admotis manibus, vltro ad me scyphi vino pleni, & lances dapibus ex medio aulæ per aërem veniant: maximas tempestates sistunt, & à nobis in alias regiones auertunt, efficiuntque cum imbres decidunt, ne locum vbi dego attingant. Idola, vt cætera taceam, futura prædicunt: eadem hæc Principes, qui ad Christum accedere nollent, mihi obiicerent. Idololatricæ præterea hæc prodigia non malorum dæmonum ope, vt vos asseri-

asseritis, sed virtute & sanctitate Idolorum fieri nobis persuadent. Et cum his argumentis diluendis non sufficiam, grauiter me errare clamarent omnes, leuitarisq; notam mihi inurerent, si tam facile Christum sequerer: adhæc non deessent Magi, qui me suis artibus prodigiolis pederent. Vnum igitur nobis superest consilium: ibitis (inquit) vos ad summum Pontificem vestrum, rogabitique meo nomine, vt mihi 100. viros sapientes mittat, peritos philosophos, in doctrina & religione Christiana probè instructos, qui doceant Christi doctrinam ab omnibus amplecti debere, nec sine ea salutem quempiam consequi posse, atq; cæteris præstare: Qui præterea Idololatriarum errores conuincant, reprobētque præstigia, seque eadem præstare posse doceant: verum religione prohiberi, quod dæmonum auxilio & impia impurorum spirituum commercio fiant: postremò ita malignos spiritus constringant, vt hæc prodigia efficere non possint. Vbi hæc, inquit, videro, Magos, Idololatriasq; reprobabo, & in Christi baptismata cum meis proceribus concedam, eruntque in nostro orbe, quàm vestro longè plures Christi cultores.

Cum se paratissimos ad hoc iter arripendum offerrent Paulini: addidit ipsis virum nobilem legatum Chogotalum nomine. monuitque vt de oleo quod Hierosolyomis ad Christi sepulchrum accenditur, adferrent. Pergunt illi, & Venerias anno 1269. peruenerunt: verum cum mortuus esset summus Pontifex, amplius biennio in Europa hæserè. Tandem electo nouo Pontifice, qui Gregorius decimus est appellatus, literas ab eo, & maximi precij munera ad Chamum accepit. Sed is viros duntaxat duos misit prædicatores,

*Cobilas lo-
gatos Ro-
mam desti-
nat, ut mit-
tantur qui
Christi le-
gem expli-
cent.*

1269.

1271.

*Gregorius
10. ad Cha-
mū duos
Monachos
mittit.*

tores, Nicolaum Vincentinum, & Guilielmum Tripolitanum, quibus potestatem dedit ordinandi sacerdotes & episcopos. Verum cum hi venissent in Armeniam, eamque à Babylonio Califa Benhochdare siue Bendogobare vastari, belloque feruere in his regionibus omnia intelligerent, ex Syria quoque Tartaros cici: non fuere ausi boni isti viri se periculis committere: Domumque reuersi rem tantam, in qua millies infumenda fuisset vita, intercidere passi sunt, traditis Pontificiis literis muneribusque Paulinis, qui iam tres erant (secum enim Nicolaus filium suum Marcum Paulum adolescentem amplius quam 20. annos natum duxerat) quiq; contemptis periculis & difficillimo itinere, per loca tutiora, prolixiora tamen, tertio anno demum, ob niues & aquarum inundationes & frigora ad Cobelum, qui tunc agebat Clemenfu peruenerunt: de horu aduentu certior factus Cobelus, statim obuios eis misit, tamen si 40. dieru itinere adhuc abessent, viros aliquot Primarios. Cum itaq; aduenissent Paulini, vehementer Imperator ipsis est congratulatus, dumq; in genua se venerationis gratia prosterneret, ille prohibuit, & assurgere iussit. attetq; audiuit oia, que verbis retulerat: lectisq; literis oleu quod Hierosolymis allatu voluit, religiosa veneratione accepit: ipsos vero in tanto honore habuit, vt & in bellis ipsorum consilio usus fuerit, & vbi langui que modo Cinarum est, D. Marcum praefecit.

Gentilium, Saracenorum, imo & Tartarorum ritus, quos cum ratione pugnare iudicabat, sustulit. Cum enim Tartari pauperes spernere, & execrari, & vt Deo exolos, cum ignominia reiciere solerent, vt omni auxilio indignos (quod sibi personam habebat, donec aliter edocti, subuentione paupe-

pauperum Deo esse gratissimam didicissent) in egenos aequiores suo exemplo Cobelus reddidit: instituit enim certos viros, qui ex officio pauperum aedes frequentarent, & largas elemosynas suo nomine erogarent: tantaque fuit hominis liberalitas, vt tantum non pro Deo ab omnibus haberetur. Sanè homo fuit minimè barbarus, multiq; claris enituit virtutibus, nec aliud ipsi quam probus in Christiana doctrina instructor defuit: quanquam nec hoc Dei benignitate videretur defuisse: scribit enim Haytonius tandem sacro baptismate fuisse initiatum.

Sunt autem eius subditi, & imprimis qui in aula Imperatoris versantur, praclaris exornati virtutibus: gratiosi admodum & ciuiles, lato iucundoque vultu honestissimè se mutuo saluantes, politico vtentes sermone: & vt paucis dicam, ingenio optimo nati, & magna morum probitate praediti: parentes egregiè venerantur, qua in re si quis erret, ac necessitatibus ipsorum non occurrat, poenas luit iis quibus eiusmodi obseruare ex officio incumbit. Finitimi Cinis sunt, similes iis & moribus & facie, vt pote oculis paruis, & imberbes: multaq; alia de ipsis referuntur, quae Cinis adeo conueniunt, vt de iis agi videatur, certe ipsis imperarunt Tartari. Sina enim est quam Marcus Venetus Mangiam vocat: spero vtramque gentem breui Christi suauis iugum, pulsus procul erroribus, Patrum Societatis Iesu, aliorumque religiosorum virorum opera Deo adiuuante admissurum. Vxoress 4. quae Imperatrices vocabantur, habebat Cobelus, concubinas plurimas: vnaqueq; etià Imperatrici trecentas puellas nobiles, plurimasq; alias foeminas alebat, nec non adolescentes nobiles, & Eunuchos non paucos, adeo vt vnaqueq; carum

Imperatrici cum potestatis.

Cobile in Paulinos ciuilitas.

Vngut.

carum in suo palatio non minus decem millibus hominum habuerit. Mittebat enim Cobelo singulis bienniis certos viros in provinciam Vngut, ubi homines sunt & candidissimi, & forma præstantes, qui inde precio iusto adduceret 400. vel 500. virgines: in quarum delectu formam, membrorumque proportionem decentem exquirerent. Nec id satis, Principum etiam vxoribus tradebantur ad dies aliquot, donec per omnia essent perspectissimæ, attendereturque num aliquo defectu laborarent. Sumpto itaque quatum satis erat, in omnibus experimento, decem vicissim, donec res in orbem reuertetur, Cobelo seruebant. Si quæ ex adductis nõ per omnia placerent, eas optime instituit, & vt acu pingere disceret, curabat: deinde nobilibus maritis nõ sine ampla dote locabat. Vngutani hanc filiarum suarum auentionem non malè ferebant, nec seruitutem, sed fœlicitatem iudicabant, & suas filias fausto sydere natas, nec sibi optatius quid obtingere posse putabant: nec enim infœlices isti fornicationem inter peccata numerant, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

Job. 22.
Filiorũ Ca
mi potẽtia.

Imperatricum filij 22. erant, quorum nati maximus in imperium succedit, reliqui in ampla regna & principatus. Et iam tũc 7. Reges erant, cum illic ageret M. Paulus, & regna sua optime prudentissimeque administrabant. Concubinarum verò filij 25. ad arma paratissimi instructissimique principes omnes.

Admirabile Cami palatium.

De admirabili ipsius magni Cami palatio pauca dicamus, rerum enim summa tantum tangimus capita. Vastum campum complexus est muro quadrato, qui suo ambitu continet triginta duo miliaria, fossa præterea circumacta est, vnumquodque

quodque latus (quatuor enim sunt) vnam habet ianuam, qua quilibet admittitur: frequẽtes enim singulis momentis vndeunque confluunt homines. Ab hoc muro vno miliari abest alius similiter quadratus, inter hunc & priorem magni Chamii milites degunt. Interior murus tres habet portas ad ortum, toridẽmque ad Septentrionem, media inter vtrasque maiores sunt, nec patet, nisi Chamo. In quatuor huius muri angulis insignia spaciofaque visuntur palatia, similiter 4. alia ad cuiusque muri medium inter ista angularia: in his 8. palatiis reponebantur armamenta bellica, & quicquid ad instruendum exercitum cæcitate requirebatur. Intra hunc secũdum murum est & alius quadratus altitudine 10. passuum, qui ambitu suo 4. complectitur miliaria.

Sex similiter portas habet, nec non 8. palatia, rebus bellicis & armis probè instructa. Inter hunc & priorem murum sunt amenissimè virentia prata, insignes arbores, omne genus ferarum & animantium. Plateæ arcuatæ adeo altè attolluntur, vt nec lutum, nec aquam retineant, sed mundæ semper conspiciantur. Intra hunc intimũ murũ est Magni Chamii altissimũ palatium, quo nullum aliud extare maius in orbe existimatur Marcus oculatus testis. Pavimentum 10. palmis assurgit, foris ad parietes equè altè murus attollitur marmoreus, latus quantum ad comodam deambulationem satis est, in cuius extremo assurgunt colũne & inter eas plutei ea altitudine, vt comode iis inniri quis possit. Parietes palatij sculpturis pulcherrimis; picturis & omni animantium pictorum genere sunt ornate: in iis item res fortiter gestas à belli ducib⁹ licet contẽplari, ecelum quoque depictum totum atque inauratum.

y

Vastiss.

Vastissimam habet aulam, in quam per quatuor marmoreas scalas ad quatuor palatii latea constituta ascenditur. Cubicula innumera adeo bene constituta, tantaque arte, sicut etiam torum adificum, vt nihil possit melius. Ipsum tectum quibque est variegatum iubris, ceruleis, viridibus, alijsq; coloribus: fenestra ex limpido vino.

Huic palatio ex aduerso aliud omnino simile est, in quo agit filius imperij Princeps, qui in magnificentia itatus, & alijs per omnia, vt pater regie se gerit. Sunt hic & Imperatricum vasta palatia. Est & mons arte factus, qui suo ambitu miliare continet, elegantissimum: plenus ex omni genere arborum semper virentium, quas varijs ex locis aduehi curavit Chamus. In medio montis torum viridibus ornatum coloribus, insigni exurgit palatium. Chamo duo sunt germani

Viginti venatorum millia.

Canes venatici qui quies mille

Accipitrarum decem millia.

fratres, quos venatoribus, qui sunt viginti millia, praefecit: quorum decem millia rubris, reliqui ce ruleis vestibus induuntur. Alunt hi venaticorum canum quinque millia. Cum Cobilus ibat venatum, medius inter vtrumq; agmen incedebat: & quauis occuparet vastam regionis plagam, non tamen erat fera quae effugere posset. Venatores isti tenentur indies aulae subministrare 10. millia animalium, exceptis cornicibus: cum quid numero deest, piscibus aliquot pro quoq; animato supplent. Accipitrarios quoq; decies mille habet, qui falconibus, alijsq; rapacibus auibus sectantur volucres. Aues ad praedam edoctas habent infinitas, quae argenteis tabellis insigniuntur cum nomine heri inculpto: qui si ignotus sit inuentori, ad vicum nobilem, qui rerum amissarum curam habet, vt & aliae res amissae deferuntur: hunc qui amiserit quippiam, accedunt, qui ob id cum est in

exercit

exercitu, altiore loco, non sine expanso vexillo agit. Si apud aliquam rem amissa inuenitur, fur habetur. Furum autem poena est, vt si non possit nonies quantum abstulit, restituere, 7. vel 17. vel 27. vel 37. vel vsq; ad centum verbera pro delicti magnitudine ipsi infligantur, nec raro mors consequitur. Dum Chamus versus mare it venatum, duobus (nec impedit viarum angustia) vel quatuor Elephantibus venit, in quorum dorsis, domus tapetis aureis, sericisq; auleis egregie adornata est. Adsunt ipsi 12. Principes, quibuscum tempus fallit, quicq; ipsum admonent, cum auem aliquam volentem vident, in quam statim falconem mittit: mirum enim quantum his recreetur.

A venationibus se recipit Cazarnodin, vbi filiorum vnus agit cum non paucis nobilibus, apud quem in promptu decem tentoriorum millia, ipsius vero Chamus tam est protensum, vt decies mille homines capiat. Cubicula ligneis colonis assabre factis fulciuntur, pellibus tecta sunt omnia, pluuijs arcendis accommodis, intus vero preciosissimis quoque munita pellibus. In summa ita omnia instructa sunt, vt non in exercitu, sed in vrbis versari videantur. Adsunt ipsi & Medici & Astrologi plurimi.

Vides in qua versae sunt Tartarorum casulae, & feltris olim tectae bigae, & quomodo de stercore ad summam gloriae erecti sunt pauperes: beatum dixerunt populum cui haec sunt: at vero beatum appellat Dauid, cuius Dominus Deus eius. Hi gentiles paradysum in hoc orbe recepisse videntur, sed pij saturabuntur, cum apparuerit gloria Domini: quae non voluptatibus, & auro, & mundano splendore, sed vite puritate acquiritur. Christi sanguine nos repurgante.

y ij

Addam

Cazarnodin.

Ingens tentorium.

P. 145.

Addam aliud, quo facile omnes Reges & Principes superat Chamus. In viis Regiis vigesimo quinto, aut trigesimo quoque miliarum, prout se offerunt oppida, palatia construxit planè Regia, & viris principibus excipiendis accommodatissima: in quibus perpetuò 400. aluntur equi, ad usum legatorum nunciorum, nobiliumque Chamii, vt defatigatis equis illic relictis, alios assumant, negotiaque expedite conficiant: in locis quoque incultis similia exstruxit, missis hominibus qui agros colant. Sunt in iis vt minimùm equorum veredariorum ducenta millia: palatiorum verò decem millia, in nullis quid deest, quod ad usum requiras. Si querat aliquis, vnde tantus populus qui tot rebus præficiatur, & vnde alii possint Idololatriæ & Saracenis licet tot ducere feminas quod lubet. Vnde fit vt vnus plerunque 30. filiorum efficiatur pater, qui omnes parentem in bello non raro sequuntur. Quod ad victum attinet, tenui & facile paratu vtuntur, oriza, panico, milio, quæ terræ mandata plerumque reddunt centuplum. Horum farinam cum lacte & carne coquant. Frumentum hic rarum est, quod facie minibus miscent. Nulla est tellus quæ non colatur sedulo armentis & iumentis, quorum lacte, etsi necessitas vrget, etiam sanguine & carne vescuntur.

Chamus intra palatium tum pro corporis sui custodia, tum pro magnificentia maxime, perpetuò habet 12. equitum millia, quibus præstant 4. Duces, qui vicissim cum 3. millibus excubias agunt, reliquis interim minimè palatium relinquuntibus, nisi fortè aliquem cum Ducis sui licentia res magni momenti euocent.

Sunt præterea 24. viri Principes, qui vniuersum Imperij

*Equorum
veredariorum
2000.
Palatia
3000.*

Imperij negotiis præstant. Ex his 12. toti exercitui de necessariis prouident, & inter alia castra, cum videretur, moueri curant, nec vlli nisi Chamio subsunt. Hi abiecti animi milites pellunt, fortes animososque substituunt. Duces qui strenuè se gesserint, euehunt ex decurionibus centuriones, ex his chiliarchas &c. & ita deinceps magis magnisque honorat, quibus dant & aureas argenteasue varias tubulas, pro rei in bello fortiter gestæ testimonio, & pro ea quæ hinc assequitur, dignitate, tabularum hæc inscriptio: Per magni Dei potentiam, fortitudinè & prosperitatem nostro datam imperio, nomè Chamii celebretur, ac felicitatem consequatur: omnes verò qui ipsi non obtemperent, pereant malè. Qui totius exercitus Duces sunt, in sedibus argenteis sedere iubentur. & pro maiore dignitate apud plebem cõsequenda, conopæum expansum supra caput ipsorum, dum in publicum prodeunt, geritur. Quidam verò eo euehuntur honoris, vt ipsis liceat pro sui custodia toto vti exercitu, & magni Chamii, aliorumque magnorum Principum equis. Alij verò 12. omnibus quæ 34. sunt, prouinciis præstant, & Cambalu in aula Regia degunt, vbi vnaqueque prouincia suum cum non paucis Scribis, habet ludicem, qui omnia quæ ad bonam gubernationem prouinciarum pertinet, constituunt, & Chamio offerunt consignanda. Curant etiã hi 12. tributa Chamii, & negotia.

Festa quædam hi populi celebrare solent, maxime natalem Imperatoris: quo die omnes tam Christiani, quam Saraceni & Idololatræ pro salute ipsius preces fundere iubentur. Primo Ianuarij nobiscum annum auspiciantur, & primum diem albis vestibus induti, quod id felix autumant, vt toto anno bene succedant omnia, celebrant.

*Cinarum hi
quoque mo
res sunt.*

*Duodecim
uiri omnium
prouinciarum
Præfecti.*

Gætis festa

*Inuentis
anni celebra
bras.*

Sibi mutuò munera candida mittunt, tam Principes quàm plebes, inuicem amplectuntur, bene precantur, optantque vt annus felix faustusque sit omnibus. Hoc quoque die omnes Provincias, & populi, principesque Camo maxima mittunt munera, aurea, argentea, pannos quoque albos, vt lætus degat & felix: id autem obſeruant ſedulò, vt nouenario numero omnia complectantur, nouies exempli causa nouem equos, aut aurea laminas, gemmasque toties nouem. Id autem iis quibus iam dicam, peragitur cærimonis. Ad aulam Regiam Imperatoris filij & amici, Reges & Principes, Duces & Comites, Equeſtris ordinis viri, & nobiles, Aſtologi & Medici, Venatores & Accipitrarij, & quicumque aliquo funguntur munere, ingrediuntur, pro dignitate locum accipientes, adest & Chamus ipſe. Tum inter eos quidam velut Antifteſes furgens, monet omnes his verbis: Incline & adorate. Quo dicto, ſtatim omnes capita in terram admittunt. Rurſus ait: Saluet Deus Dominum noſtrū multo tempore in lætitia & iucunditate. Reſpondet omnes. Faxit Deus. Et rurſus: Deus augeat ipſius imperium, omnemque populum in pace & tranquillitate conſeruet, voluntatem ad bonum impellat. Regionibus quoque omnibus, quæ ipſius imperio parent, optimè ſit. Reſpondent rurſum omnes: Faxit Deus. Deinde ad altare ſumptuoſè admodum inſtructum accedit. in quo tabella quædam rubra collocata eſt, cum nominis Magni Chami inſcriptione, in eoque thymiama ſumma cum veneratione incendit. His peractis, omnes tabellam ſummè venerantur: Deinde maximi precij munera Chamo (qui etiam præſens eſt) quiſque offert. Hoc quoque hanc celebritatem

*Altare cũ
inſcriptione
nominis
Chami.*

non

non parum auget, quòd Chami Elephantes, qui ſunt quinquies mille, reſti omnes aulais ex ſerico auroque contextis, rebus ad aulam neceſſarijs onuſti, longo ordine cum multis Camelis ſimiliter inſtruetis adueniunt: res ſanè quæ iuventium oculos mirè recreat, inquit harum rerum ſpectator Marcus Venetus. Poſtremò mensis accumbentes opiparè læteque epulantur omnes, atque ita actui ſinem imponunt. Habent præterea ſingulis lunis alia feſta: Id autè memorabile eſt in certis feſtis non ſolum Chamum, verum & Aulicos omnes veſtes non ſemel mutare, quas ſingulis ipſe ſuppeditat, precioſas admodum auro, gemmiſque ornatas, non ſingulis vicibus nouas, (id enim immenſi eſſet ſumptus ob precium & multitudinem) ſed eaſdem: nam reponi eas iubet, vt rurſum feſtis recurrentibus iis vtantur. Ex dictis apparet tantas nullis vnquam Regum aut Imperatorum impenſas ferre potuiſſe. Nec mirum, ſunt enim vrbes Cataiæ & Mangi ſiue Cing longè noſtris & plures, & maiores, & potentiores: adhæc de omnibus rebus decimæ dantur.

Cum in viuus eſſe deſiit Imperator, in monte Altay ſepelin debet, & etiam ſi itinere 100. dierum abſit, eo inferitur. Dum verò eſſetur, omnes homines quos obuios habent, & equos, etiam ſi maximi ſunt precij, trucidant: iubentque vt ad miniſterium Magni Chami in alterum mundum abeant, ibi enim ipſi vſui fore arbitrantur. Homicidium inter peccata non numerat: grauitè tamen in deos commiſſum putant, ſi forte, equum oreâ habenæ ore non exempta, verbas depaſcere ſuerint.

y iiii.

De

De religione Tartarorum.

Tartarorum religio tam est varia, vt difficile sit cuncta perstringere: dicam tamen ea quæ sunt magis præcipua & natua.

Vnum norunt Deum, summum, celestem, immortalem & perpetuum, idque ex Cangi primi Imperatoris instructione habere videntur. Quisque domi suæ tabellam ad parietem defixam habet, in qua nomen descriptum est, quod ipsi hunc vnum & æternum Deum significat, representatque. Indies huic thymyama adolent, ac thuris suffitu venerantur, eleuatique manibus in altum, dentes ter ferunt, duo petentes duntaxat, sanitatem, & bonam atque integrâ mentem, aliud nihil boni operis exercent. Præterea quisque domi suæ habet Idolum quoddam Natigai dictum, rerum quæ in hoc inferiore orbe proueniunt, vt volunt, Deum: quâ ob causam statuas ipsius humi ponunt, fetro vel oue alio ornatam: adsinguntque ipsi vxorem & filios, quibus similiter adolent: hunc liberos, armenta, fruges, segetesque conseruare putât, atque ob id summè venerantur, non solum suffitu, sed quotiescunq; cibum sumunt, pinguiorem carnis portionem istorum labris affricant. In plateas verò carni ius effundentes, id se spiritibus largiri dicunt: quo factò Deum cum tota familia partem suam habuisse dicunt, ac læti cibum sumunt. Verùm auitas hi mutant consuetudines, nam & Idola aliarum gentium venerantur, mores legesque sequuntur: Saracenorum quoque ritus imitantur, vnde non potest non nasci summa varietas, Cobeło potissimum summo Chamo in vario cultu, vt diximus, præeunte.

Cùm

Cùm quis moritur, existimant animum in aliud corpus concedere: ita tamen vt si in hac vita probè se gesserit, felicior renascatur, primò fortè nobilis, secundò etiam Dominus, aut Princeps: donec tandem varijs in melius semper succedentibus oribus, quasi Deus quispiam euadat. Si verò mortem impia & turpis vita præcesserit, è diuite renascatur rusticus, pauperculus, dein etiam canis & vermis, semper hoc modo in peius vergendo.

Sed apud istos & religiosorum quædam genera & monasteria adeo ampla & magnifica, vt duobus millibus religiosorum sufficiant. Idola isti sedulò solenni cantu, accensisque multis candelis venerantur: cæteris hominibus honestius vestiuntur, quidam etiâ vxores ducunt. Est & aliud religiosorum genus rigidissimū, quod solis furibus, iisque probè lotis sine villo condimento victitat, stercora lectus est, nec putatur in orbe aliud esse genus hominum, quod asperiores trahat vitam, vxores hi nullo modo ducunt. Quoniam verò Idola spernunt, atque ignem venerantur, tanquam heretici ab alijs habentur. Vestibus canabæis nigris cæruleisque vruntur, nec à sericis eiusdem coloris abhorrent. Hi, vt & priores, caput barbamque radunt. Sunt & Magi plurimi, & Astrologi, qui velut magistri religionis habentur: quorum dictis etiam Imperatores, prudentissimique inter Tartaros Principes fidem adhibent, & obtemperant. Magi admirabilia operantur ac veluti prodigia: persuadentque hominibus huiusmodi opera sanctitatis meritò fieri: vt quæ apud populum in maiore sanctitatis sint opinione, læteri sordidique incedunt.

Dum pestem, aut malum aliquod ingruere suspi-

*Animas in varia corpora reuer-
ti putant
Tartari.*

Monasteria idolorum.

Ignis colitur.

Magi Astrologi.

*Immortalis
colit Deū*

*Duo petunt
a Deo.*

*Idolū præ-
terea uene-
rantur.*

*Cerimonia
Deorum*

*Religionis
Tartaricæ
varietas.*

suspiciantur, suadent Imperatori, vt sacrificia (quæ etiam præscribunt numerum exprimentes verucum, quibus nigra capra, ligni item aloes ac thuris certum pondus, prout auaritia aut superstitio dicitur) instituat. Quæ statim omnia expedit iubet, vt sacrificium Dijs offeratur. Præfinito itaq; die thura adolent, ius carniùm in aërem spargunt. Suadent etiam Chamò, vt vicesima octaua lunæ Augusti lac equarum albarum in aëre dispergendo Dijs, spiritibusq; propinet, ad iumentorum, armentorum, auium, nec non tegetum, & quicquid terra producit, conseruationem. Alit enim Chamus equarum candidissimarum to. millia, de quarum lacte nemo bibere potest, nisi qui de Cingis primi Imperatoris stirpe fuerit: quamuis Cingis ipse alteri præterea familiæ id ob rem in bello optimè fortissimèq; gestâ, indulerit. Populus equas istas in summo precio habet, adeoque veneratur, vt si in pascuis aut syluis occurrât, cedât ipsi homines, ne gradibus recta impedimèto sint. Pluias tempestatesq; iidem Magi nouunt demonum arte auertere: cum enim imbres densi decidunt, tecta palatii Chamî ascendentes, vt in ambitu decident, ipsum verò Palatium intractum relinquatur, efficiunt. Horum quidam eò feritatis peruenerunt, vt capite plexorum elixis carnibus velcantur. Sût enim Magorum & præstigiatorum variaz sectæ. Astrologorum verò non paruus est numerus. Cobles enim quinquè millia eius generis homines alit: inter quos etiam Christiani sunt & Sarceni: futura, tempestatesq; prædicunt, libellos prognosticos conscribunt, menses animalium nominibus draconis, leonis, canis, &c. distinguunt: hos mercatores, & qui longa instituunt itinera, resq; alicuius momenti, consulunt.

Mores

Mores & vite ratio Tartarorum.

Tartari ob magnam armentorum iumentorumque copiam, pabulique defectu fedes frequenter mutant, quod non est huic genti difficile, cum ædibus careant. Casulas enim ex viminibus robustioribus conficiunt, ac feltris (pannus est arte sine textura mirè densatus, iam passim in vsu) tegunt. Cum verò loca mutant, bacillos & vimina in fascem colligunt, ac cum reliqua, quæ curta est supellectile, bigis aut quadrigis feltris optimè tectis, ita vt nihil damni sentiant, etiam si roto pluat die, imponunt: easque boues & cameli trahunt. Carne & lacte viuunt, feras enim sectantur, quanquam camelorum & equorum, asinorum & canum, si qui sunt pinguiores, carnes comedunt. Ex lacte potum, parate norunt, qui vt vinum limpides est. Viri rem familiariam non curant, sed arma solum tractant, & assiduo venantur. Vxores, quas habent plurimas, domum curant, emunt, venduntque: & inter se ad eò concordēs viuunt, vt mirum sit: & in exercitiis mercimonijs mutuo sese iuuant. Hinc fit vt mariti vxorum grege non grauentur, cum viles sint admodum: quare & a viris suis dotem recipiunt. Maritum summè amant, & reuerentur, fidem matrimonij tam ipsæ quam viri religiosè seruant, grauissimumque scelus adulterium putant. Prima & charior, & magis legitima cum filijs habetur. Mortuo patre, filius omnes patris vxores, dempta matre, ducere potest. Item filias omnes demptis sororibus ex matre communi natis: frater quoque demortui vxorem ducit: Si eui apud Tartaros mortua sit ante nuptias filia, & alteri filius, mortuos etiam matrimonio

Tartari
uagi.Ipsorum vi
te ratio.Canibus et
asinis ue
scitur.
Virorum
officiū Mu
lierum offi
cium.Filij priui
gnas, ipso
rumque fi
lias ducit.
Mortuorū
coniugia.

iua.

Equarum
albarum
ueneratio.Præstigia
Magorum.

Astrologi.

jungunt, quod hoc modo fit. In charta depingūt mortuis iumenta, armenta, supellectilem, & quibuscunque opus putant in alenda familia: dos quoque constituitur, literis confirmatur, ne quis prout rem non ferid fieri. Dein charta illa picta flammis mandatur: & hoc modo coniunctos simul viuere in alio orbe putant, nescientes miseri illud Euangelij, quod in futuro seculo neque nubent, neque nubentur. His consecris, nuptij celebrantur, & affinitas vtrinq; contrahitur.

De bello Tartarorum.

Exercitus Regis constat plerumque nō minus cētum millibus equitum, quem Rex ducibus per denarios distribuit. Sūt enim vel decuriones, vel centuriones, vel chiliarche, vel myriarche. Cum igitur Rex in expeditionem educere exercitum vult, tantum myriarchas accerit, quidque facto opus sit, præscribit: Illi porō chiliarchis: hi deinde centurionibus: centuriones postremo suis, nec alio opus est consilio. Omnes verō milites, quā sunt dicto obediētes, non facile credideris. Sunt præterea 12. alij viri nobiles, qui totius exercitus curam gerunt: ducēs militesque, num strenuē agant, obseruant: & cū Rege, cui solum subsunt, potissimum sua consilia communicant. Cū mouet, ad miliaria decem sunt qui exercitum, velut pericula explorantes, præcedunt. Alij qui à tergo sequūtur: alij qui exercitus latera protegunt, ne quis ex inopinato copias turbare possit. Hinc collige quantum indigenis incommodi inferant, dum ita late sparguntur. Plerique militum 16. aut 18. equas secū abducunt, defatigatas cum alijs quæ occurrunt, commutant. Harum lacte cūm vrget necessitas,

ad dies

ad dies decem sine alio cibo vescuntur, imò & sanguine, quem sexta vena hauriunt. Lactis exempto butyro sole densata libras decem secū ferunt: mane mediam libram lagenæ imponūt, cū quanta volunt aqua, vt conuassatione itineris dissoluatur, ac prandium ipsis præbeat. Si procul abeūdum sit, nihil quod ad stratam pertinet, secum ferunt: ferunt tātum casulas suas & feltra ad arcendam pluuiam, & vasa quibus cibos parent coquantque. Pugnandi ratio hæc est: semper circa hostilem versantur exercitum, vix vnquam toti hostibus miscentur, vt fugam simulare, quod frequenter fit, liceat, non ociose tamen, sed sagittis semper hostem petendo: dein mira agilitate equos reflectentes, hostes acrius vrget ac sternunt. Arma sunt, gladij, hastæ leuiiores, clauæ ferro munitæ: arcu tamē in primis vtūtur, quo sunt exercitatissimi. Statim enim primo congressu aërem sagittis replent, & veluti telorum umbre hostem percellūt, vt plurimum tum viri, tum equi statim cadant. Thoracibus ex bubali, aut alterius animantis denso corio, coctione quadam egregiè durato se muniunt: fortissimi me ferocissime que in hostes irruunt, crudelissimi enim sunt, vitamque non aliter profundunt, atque si reparari facile posset. Laborum, inedia, & maximorum incommodorum patientissimi, & minimi cibi, ita vt vno mense solo lacte contenti hilariter viuunt: equi solo gramine sustentantur, nec hordeo aut aena indigent: biduoque interdum integro armati equis insident, dormiuntque, equi interim gramina carpunt. Summa, in tolerandis maximis incommodis sunt inuicti, & ob id mirū non est si vniuersam penē Asiam subiugauerint. Verum cū postea apud Indos & alias gentes versarentur,

larentur, effeminari cœperunt, & de pristino robore vitæ delicijs irremitti remittere, diuites auris & Sericis vestibus, preciosissimiq; pellibus, & aliarum rerum luxu excedere.

De Imperio Thamaris.

CObelo patri Thamar anno 1305, successit potentissimus Imperator, trium mirum magnorum & potentissimorum (nisi quatuor maius) Regum Dominus: qui etiam ob id tum, quod alijs magnis principibus, vastissimiq; regionibus imperarent, Chami dicti sunt: & post illam Asiæ diuisionem ab Hocotio factâ, cum eam filijs distribueret, initia dominatus acceperunt. Hi negocia sua, lites, & difficultates ad summum Imperatorem, veluti supremum omnium dominum & Iudicem decidenda deferrebant.

Imperante igitur Thamar à Thanai in Comania ultra, citraq; Rha amnem, Hochtaias tertius forte Rex à Batto, quem Barcha, siue Barchines hostis Halonis proxime securus est, regnabat, totaque Rossia (modo Moscouiam vocant) ei fuit tributaria: sexcentorumque milium equitum exercitum Hochtaias ductabat.

Secundus Rex Chamus erat Chaxar Turchania dominus, cuius exercitus quadringentorum fortium & insignium equitum constabat milium. Hochtaia: diuisiones, siue Comaniam ad Occidentem, Iaxartem ad meridiem, & magni Chami regiones ad ortum, vt videtur, habebat: quam regionem magnam Turciam, quia ex ea Turcæ orti putantur, vocant, vel certè eam quæ huic ad Orientem vicina est.

Zagathaia verò ad meridiem magis posita, Parthos & Perfas ad Occidentem relinquit.

Sogdia-

Sogdianam, Bactrianam, & Margianam cōtinet, necnon, vt putatur, Ariam, Drangianam, Arachosiam & Geldrosiam, Corosan modo nomine cōpellatas regiones ad Indum vsque amnem protensas. Zagathaia porrò dicta est, à Rege Zagathaia, summi cuiusdam Chami siatris, cuius regia Samarchanda fuit: quæ post Zagathaia frater Nugodares in Malauariam inuasisse legimus, cui Assidinus quidam imperabat, eripuitq; ei Delij, & nonnulla oppida.

Quartus Rex Chamus Carbanda Persis imperabat & Medis, vbi Regiam Taurium amplam urbem, quam Ecbatana Medorum esse voluit, cōstituit. Hic trecentis milibus equitum in suis bellis vti consueuerat. Hi Reges non rarò inter se bellis contententes, Tartarorum imperiũ in Persia, & minore Asia, & Syria labefactarunt: potissimum verò Comania: Reges Perfas, meliorem cœlo fortè allecti, sæpè infestauerunt, effecereq; vt nec Syria, nec Egypto Persæ potirentur.

Ex his, & quam post subiijciemus peregrinatione (in qua dum Christianorum reliquias quærimus, nõ alias ferè enumerabimus ciuitates, quàm quæ Tartaris subsunt) constabit quanta fuerit Tartarorum potentia.

Modò verò paucis dicamus quo modo contracta sit tanta imperij moles. Declinare certè cœpit, ex quo & Christiani & focij bellorum nobis esse desinere. Videtur enim Deus voluisse ostendere Christianis Asiæ affulsisse spem magnam euerlendi & Saracenorum & Turcarum imperium, si modò relictis hæresibus & improba vita, se Ecclesiæ Catholicæ rursus, à qua relecti erant, cõiungere voluissent. Quare primos Tartarorũ duces ad Christianismũ vocasse putari possit, in quã rē pontifi-

Pontifices etiam sæpè incubuerunt, sed frustra: erroribus enim excæcati homines bonum oblatum nec intelligere, nec eo uti voluere. Cum enim hæresis malum sit penè immedicabile, & vt cancer qui præter ferrum nullam admittit curationem, seipsum cum membro cui inhæret, perdit: ita & ipsa dum matris suæ sacrosanctæ Ecclesiæ aliquam partem veluti brachium quoddam depascit, integrasque regiones inficit, tãdem etiam perit, dum plures errores (vt fieri solet vno inducto) parit pestilētiore (depascit enim modò Lutherum Calvinus, in hunc inuadet alius) donec tandem in Mahumetismum, aut etiam paganismum Christo pulso planè desciscat. Hunc enim hæreseon finem sibi dēmon statuit, etiam si id nõ omnibus suis ministris reuelat ab initio, quia id tunc non caperent, & qui capiunt non omnibus reuelant ob eandem causam. Ita semper factum esse multa docent exempla. Sic vniuersa perijt Arabia, quæ Paulum & Simonem: sic Persia, quæ Thomam, & Iudam: Sic Media, Parthia, Hircania, India, quæ etiam Thomam: sic Sogdiana, Saccaca, quæ Andream: sic Schythia, quæ etiã Philippum, habuere Doctores, vt ex grauius haberi potest scriptoribus: harum enim Indigenæ penè omnes præter paucos qui adhuc superiunt Nestorianos, & Iacobitas, vel ad Idolatriam rediēte, vel Mahumetum colunt. Sic etiam eorum qui in Asia reliqui, & in Africa: omitto quod Indies in ple-risque Europæ locis intuemur, post semel admis-sam hæresim religionem Christianam in barbariam versam esse. Sacerdotes enim si tamen eo nomine digni sunt, probe passi, gladijs accincti, & pugionibus, imò non sine bombardarum organis iurgijs feruētes, mane templa aduēnt,

suo

suo, munere sacro, si Dijs placet, cum prolium grege functuri: adeoque barbaris moribus præditi sunt, vt nihil accedere posse videatur amplius: immanes, truces, ebriosi, auari, dissoluti, superbi, quid mirum si his Ducibus Christiana, mansueta & humilis pereat doctrina: tantum abest vt aut perdurent, aut etiam gentiles, aut Mahumetanos conuertant, & non potius tandem illorum ritus amplectantur, quàm suos defendant. Nec mirum, soli enim Ecclesiæ Catholicæ, & potissimum omnium Ecclesiarum capiti Romanæ Deus reser-uauit, vt oues dispersas quærat, & ad Christum adducat: & hanc rei veritatem esse omnis historia tam prophana quàm Ecclesiastica clamat, & modo in America & India fieri videmus. Proprium autem hæretico est, quæ hæc acquisiuit, perdere: quæ congregauit, dissipare. Cum igitur Tartarorum duces Christo repudiato totos se ad Mahumetismum conuertissent, & complures suis exemplis ad perfidiam impulissent: cœpit imperij moles & potentia labascere: Turcarum verò tunc penè attrita paulatim in veterem fortunam redire, quanquam illi nec, Aegyptios nec fortes Mamelucos, etiam Armenorum aliorumque Christianorum copijs adiuti vnquam domare potuerint. Anno igitur cixxviii 1280. duæ præcipuæ cœpēte se confirmare familiæ, Ottomannorum & Assambeorum. Ottomannus initium tyrannidis fecit, vicinos Turcarum Principes inuadens anno circiter 1300. licet eius filius Orchanes, dum cum Tartaris confligit, anno millesimo trecentesimo quadagesimo nono interierit, & nepos Batazeses an. millesimo trecentesimo septuagesimo secundo, Temirlane Tartaro captus fuerit, tamē Tartaros hæc Turcia ceciderunt, vt & Saraceni ex tota Syria

Renouatio
Turcicisim
perij.

2

In

Euseb. lib.
3. cap. 1.
Greg. To.
3. in Gen.
Abdias
cert. Apof.
Soer. lib. 1
cap. 15.

Corbana
Rex Persa.
ruu.

Temyres.

*Scharoch*⁹
Paiangures.

Tzochies.

Vsumcafa-
nes.

In Persia vero post annum 1209. Carbadae (qui
Christum reiecerat) postea non dia regnavit.
Partus enim quidam homo Turca regnū inua-
sit. Hunc vel aliquē alium Carbadae successorem
Temyres sine Temyriacos Tartarus, quē Massa-
getarū sine Zagathae Rex suis exercitibus pre-
fecerat, in Babalone obediū. Tannem in Media
deinde occupans defunctoq. domino suo viduam
regiam duxit uxorem, & de Zagathae regnum
quoque obtinuit, potētiamq. ad maximā poten-
tiam, qui à latrocinio iurium fecerat, homo pau-
per, & iumentorum praesertim & ovilio. Turciam
capto Balazete, anno 1390. & Syria subegit, nec
non Comana, & ad Moscos usque ad Arabiam
terror nominis huius peruenit, fulguris instar
omnia celeritate perueniens.

Succesit filius Scharochus, qui cum non dia
praefuisset, Paianguem fratrem successorem ha-
buit. Hic Tzochien filium, cui nepos erat Tzani-
ses, de quo post, Tzochij huic primo successit
Tzochies 2. quem Tzanises regno deturbavit.

Ad Temyrem potentissimum Persarū, & Za-
catae Regem pulsus à Paiazete Armenia con-
fugit Casanes longus, siue Vsumcasanes, magni
spiritus vir, nepos Scandens siue Alexandri A-
sambei, & cum patre Casane Temyris castra secu-
tus est: & post patre in dominatum suum restitū-
to, apud haeredes Temyris, & nepotes vtrumque
Tzochien, magnis fidei, gratitudinis, & virtutis
argumentis editis, eorundem auxilio, defuncto pa-
tre, Armeniae partē obtinuit, modicisq. copiis, ut
erat magni animi, saepe fudit hostes innumeros,
& ad regnū Persarū aspiravit. Tzanises autē, qui
Persas pulso Temyris nepote Tzochio filio Tzo-
chies, regēbat, hominis incremētā suspecta ha-
bens

bens, per legatos ipsum monet, ambitioni tan-
dem ut finem ponat, contēnsque tranquille vi-
uere, quam aliorum tentare vires malit, ni hostis
Persarum declarari velit. Hac legatione irritatus
Vsumcasanes, legatos prouincia excedere iubet.
Tzanises in Casanem ingentem exercitum du-
cit, Casanes opibus longe inferior, sed animo ma-
ior Tzanisem occidit, & hoc modo ad Turcas
Persarum, pulsus Tartaris, venit imperium: nec
paruas post victorias de Sagartianis, quibus pig-
erat Busechus, anno 1470. retulit Casanes.

Iosephus Barbarus Venerorum ad Casanem le-
gatus scribit Geunsam quendam anno 1470. quo
teretempore ad Casanem venit, à Casane praelio
victum, occisum fuisse: forte is alius fuit Princeps
in Persia, aut Parthia, qui cum Tzanise, aut ipsius
filiis eodem tempore contendeat. Vsumcasanes
igitur, nec regia stirpe, nec valde clara familia
citus, nobilis tamen, ad summam potētiam non
vera virtute peruenit, sed ut praecedentes Reges,
latrocinio, & regnandi libidine, nisi belli iure ma-
gis dicere: & ut illi non diu praefuere Persis, ita
nec Assambei familia, vsa ad res alienas occu-
pandas, iisdem artibus.

Dissipatum est autem Tartarorū in Persia
imperium, filiorū, tam Temyris quam Paianguris,
Tzochies & Tzanises, item & Assambei cōtinuis
dissidiis, ita enim solent malē parva malē perire.

Coepit etiam non multum ante haec tempora
Regulus quidam Sofi nomine, diuersae à Turcis
factionis, suam de religione liberius, cum Turca-
rum vires adhuc à Tartaris premerentur, senten-
tiam huic populo proponere. Cumque suum ge-
nus & doctrinam ad Mahumetis generum Ha-
sim referret, mirum dictū quantum ipsi populus

Geunsa.

Ortus Sofi
anorum.

tribuerit: qui ab eo tempore, quo Halo Babilonium Califam Mustaccenum, inter thesauros fame necauerat, summo legis doctore caruerat.

Guines.

Soso successit Guines filius, qui tantam tamq̃ præclaram sibi in toto Oriente doctrinæ sanctitatisque opinionem conciliauit, vt Tamerlanes Schyta Persarum & Zacathajæ Illustrissimus Dux ipsum inuideret. Is Baiazetem per legatos rogauit, ne Turcas, suæ religionis homines molestaret, belloque lacesseret, & dominijs exueret ipsum commendans plurimum, quod tanto studio, tantoque affectu Christianum nomen deprimeret, more Tartarico vestè muneris loco precibus addidit, quod cum Turcæ iam victorij & rerum successu turgido displicuisset, nõ sine conuictis in Tamerlanem legatos dimisit. Tamerlanes imitatus fulminis instar, magna celeritate in Baiazetis prouincias irruit, ipsum verò in suam potestatem redactum, in fenestram auream cathedra ligatum inclusit, ac per Asiam passim in triumphum duxit, in qua seruitute etiam petijt anno 1397.

Cum igitur Guinen Tamerlanes inuiseret, petenti triginta captiuorum millia dono dedit, quos ille in sua sceta probè institutos, filio Sicaidaro tradidit, qui ipsorum opera in bello feliciter usus est, & grauitè vnicumque potuit, Christianos afflixit. Huic Vsucatanes nos affixit. Huic cum esset obscuro genere ortus, filiam ex Trapezuntis Imperatoris filia natam vxorem dedit: veritus autem qui patri filius successerat, Sicaidaris fororij potentiam, qui iam non obscure regnum affectabat, ipsum necari curauit: quare etiam inuadens Ismahel filius Sicaidaris, fuga sibi consulendum putauit. Tandem vbi adoleuisset, cum esset magni animi vir, & dissidijs fratris flagrarat

*Sicaidar.
Ismahel Sosus.*

flagraret Persia, arrepta hac occasione, Regnum inuadit, & sectariorum auxilio, qui magno numero ad ipsum cõfluebant, Persarum Regè, & Tartaros qui eius partes sequebantur, aliquot cõmissis prelijs fudit, Tartarosq; multis deinde cladibus affectit, & ipsorum vrbes subiecit, & hoc modo rursus Perside potiti sunt Saraceni, qui secta tantum religione à Turcis, vt à nobis heretici differunt.

Mamaluchi quoque cum essent in disciplina militari optimè instructi, Tartaros sepe vt latè ostendimus, repulere. Originem ij habuere talem. Solebant Califæ Egyptij luxui voluptatibusque dediti regni negotia nihil curare, sed per Admirantes omnia agere, penes quos erat belli administratio. Saladinus quidam homo obscuro eam adeptus dignitatem, Califam Cayri obtruncat, & sic vtraque dignitate potitus, detestatus Egyptiorum militum mollitiem, ad Circassios siue Zigas (populi sunt Christiani circa Meotim Græco ritu videntes) manu promptos & robustos, & bello quod continuo cum Tartaris gererent, assuetos, misit. Ex his à Tartaris captiuos quotannis emit selectiores adolescentes non paucos, quos ad arma probè instruxit, et in Mahumetana perfidia, Christiana eiurata religione, sedulo instituit. Istorum opera in bello vsus Hierosolyma an. 1187. subiugauit, ac Tartaris fortissimè tota ipsius posteritas restitit Hi. anno 1300. extincto iam Saladini genere; cum nec superesset legitimus hæres, Reges ex suo grege elegere, hunc deinceps more seruantes, vt filius patri non succederet, aliquandè Regiæ stirpis ratio haberetur, sed Regis filij nõ aliter atq; serui, qui quotannis aduehebantur, in armis instruerentur, nec aliquis plus quàm ipse meruisset, commodi honorisue haberet,

Origo Mamaluchorum

Mamaluchorum rebus

verum singulis omnia ex propria virtute essent petenda. Serui isti venalitiij, quasi soli nobiles essent, nulla Ægyptios arma habere passi sunt. Hi quauis Tartaris semper inuicti obstitierint, ac militari disciplina longè fuerint superiores, an. 1517, à Solymano subacti sunt. Et hoc modo in Asia, ea tempestate, Sultanus Ægypti, Ottomanus Turca & Persarum Rex, s. potentes Principes euasere, qui Tartarorum potentiam ex hisce regionibus exegerunt. In Occidète verò, prope Moscouiã cepere quoq; Tartari, quibus diu Rossia siue Moscouiã, vt modo vocantur, Duces seruiert, eisdè cõtra postquã in varias Satrapias & Hordas diuisi, intestinis bellis se mutuo diu confecissent: vel certis legibus subiecti esse, vel federe deuinci, & nonnunquã ex ipsorum iudicio Principè sibi prefeceerunt. Tandè verò Regna Astracan, & Cassanum quã vltra Volgã sita sunt, & ad mare Caspium pertingunt, anno 1551. sibi etiam subiecti Moscus, & sic nõ solũ in vtraque Sarmatia dominari desière, verũ etiã pars Scythiã intra Imaum ipsis adempta est, & Rossorum Regi subdita.

Indi quoque plura sibi adempta recepere, Bengalani enim & alij suos iã diu habuere, similiter Cing. Atque hoc modo limites tanti imperij non parum contracti sunt.

Modò quibus in locis Marcus Paulus Christianorum Ecclesiã sub Tartaris inuenierit, paucis dicam, vt hinc etiã moles imperij, & nostræ ruinę appareant. Ad Meotidè igitur Paludè delatus, tam ibi quã apud Iberos & Georgos hoies Christianos Tartaris subiectos, Iudæis, & Mauris mixtos an. circiter 1250. Græco viuètes ritu inuenit. In Armenia verò Nestorianos & Iacobitas, & ipsorum Patriarchã, qui Abbates & sacerdotes ordinabat, quos ad vniuersa loca, vbi Christiani Ecclesias

Mosci Tartaros domant.

Indi & Sinae sua recuperant. Peregrinatio.

Varie in Asia maiore Christiani norũ Ecclesiã Christiani Georgi. Christiani Armeni.

celesias habebãt, in Babilonia, Ægyptũ & Indiam mitteret. Inde in Mediã profectus, Ecbatana (quæ Taures modò dicitur, & olim Regia Medorum fuisse putatur) celeberrimã urbẽ venit, vbi quoque Christianos, Armenos, Iacobitas, Nestorianos, Georgos, Persas offendit: Saracenos itè pessimos, rapinas lege perfida edoctos exercètes, qua liceat astu fraudeq; aliena inuadere, modò suę sectę hominibus parcatur. Si cõtingat istos à Christianis trucidari, martyres (si diis placet) habentur, vocatõq; sacerdote, sola fides requiritur ad salutẽ, qua illi fatentur Mahumetẽ verũ Dei nunciũ fuisse, & hoc modo sceleribus latè aperitur ianua, quod & nostri nouatores optimè norunt. Hac tẽpestate magnus Tartarorũ numerũ Mahumetẽ professus erat, qui relicto naturali iudicij lumine, nihil nõ quoque more Maurico sibi licere putabant, tanta inest vis malis opinionibus.

Peruenit & ad S. Barsami monasteriũ vbi & Abbas & multi monachi, qui religionis, nec non vitãdi ocij causa zonas laneas terebant, quas altari in Sancti huius memoriam erecto, dũ missæ sacrificium offertur, & sacra officia peraguntur, positas precibus sacrant, amicis ad Colicos dolores arcendos donant, ac in precio & veneratione etiam apud viros nobiles habentur.

Hinc ad fretum Persicum, vbi est insula Ormutium, longo pergens itinere, solos Mahumetanos se vidisse meminit Marcus, Persas crudeles, inter quos multi sicarii degerent, appellans, nec eos vno vt scribit, nisi adeo cocto, vt dulcescens vini nomen amittat, tunc enim lege Mahumeti sibi non prohiberi dicunt.

Verũ in hac regione alibi etiam Christianos esse literæ Indicæ testantur. Scribit enim P. Antonius Quãdrus in Epistola anni 1555. Persas

Patriarcha.

Christiani Medii.

Sola fides in morietibus Mauris ad salutem exigitur.

Monasterium S. Barsami in Media. Zona sacra Colicã sanant.

Vinum coctum.

Christiani Persici.

Christianos ad se nunciū destinasse, quo sibi mit-
ti cupiunt aliquos viros religiosos, à quibus in
Christiana fide melius instituatur, addentes se
Ioanni Euangelistæ institutionem Christianam
acceptam ferre.

*S. Ioannes
euāgelista
in Perside
videtur fu-
isse.*

*Persæ Ro-
manæ Ec-
clesiæ sub-
iecti.*

*Insula Or-
mutij estus*

*Vetus ad-
urens &
suffocans.*

*Cadavera
assa adu-
staque sole.*

Addit in sua epistola Indica Michael Barulus,
dicere eisdem se Romanæ Ecclesiæ subesse, atq;
Romano more sacra carimoniaeque seruare, sed
Episcopum se ab Armeniæ Patriarcha accipere.
Saraceno cuidam parent, qui templa ipsius per-
mittit, in quibus tremendum altaris sacrificium
offerant: Turcas tamen interdum irruere, & tem-
pla solo adæquare: propterea vt sine molestia sa-
cris opereretur, ad montes & inaccessa Turcis loca
confugiendum esse: addit in Bassora quæ ad Eu-
fratem nō procul à sinu Persico sita est, ad quadra-
ginta Christianorum millia habitare.

A Persia per Carmaniam Ormutium venit.
Memorable est,estate adeo hic seuire calores, vt
ciuitate relicta certo tempore in continentem
ad hortos suos iuxta flumen se recipere refrigerij
causa cogantur. Supra aquam crates sternunt lig-
neas, ac veluti solarium componunt, in quod tur-
guriū ex virentibus folijs, sub cuius vmbra de-
litescant, erigunt: nec id satis, sed etiam quotidie
dum ante meridiem à locis arenosis ventus qui-
dam adurens spirat, adeo vt impedita respiratio-
ne suffocet, se vsque ad mentum aquis mergunt.
Carmaniæ Rex volens quodam tempore Ormu-
tinos tributa detrectantes, dum his vacant refrig-
erij, opprimere, exercitum misit. Qui delituit
in vicina sylua nocte, mane verò cum ad areno-
sa loca venisset, torus interiijt, adeoque assa adu-
staq; corpora sunt, vt dum cessante vento, eò ve-
nissent Ormutini ad humanda cadavera, ne atrè
infe-

inficerent, brachia à corpore auellerentur. Daetilis
vescitur, nō pane, q̄ is morbū ipsi adferret. Mahu-
metani sunt vt & Carmani: & Tartaro parebant.

Qua hinc in Indiam pergunt mercatores, ple-
rumque latrones Tartari grassantur, qui magicis
artibus, tantas excitant tenebras, vt cum se mu-
tuo non videant viatores, facile opprimantur: his
artibus student multi toto hoc vsque ad Indiam
tractu, nec mirum, cum nulla apud eos Christia-
næ fidei vestigia supersint.

Qua à Carmania ad Septentrionem pergitur,
tertio itineris die desertum occurrit, in quo nullū
reperitur animantis genus, quod nihil tellus quo
alatur, producat: imo nec aquam quidem habet,
nisi quodam loco viridem, de qua vel gutta sum-
pta decies aluum purgat, etiam iumentorum.
Flumen tamen subterraneum quarto die occur-
rit, quod quibusdam in locis suo fluxu disrup-
ta terra viatoribus aquam præbet. Confecto septē
dierum per hoc desertum itinere, est Cobina
Mahumetanorum ciuitas.

Octo alijs confectis, ad septentrionem est pro-
uincia Timochaia ad Persidis fines, in ea est
vasta planities, atque in illa arbor solis, quam mul-
ti Christiani etiam hac tempestate siccam arbo-
rem vocant, de qua multa fabulantur. Fructum
fert similem Castaneæ spinosum, sed nucleo cas-
sum, folia habet ex altera parte virida, ex altera
candida, lignum solidū colore buxæ: prodigio-
sum id sane, quod sola in hac vasta planitie sit,
adeo vt ex vno latere decimo, ex altero centesi-
mo militari nulla conspiciatur arbor. Incolæ qui
Mahumetani sunt, narrant hic Darium cum Ale-
xandro signa conferentem occubuisse: Regio
temperata est.

*Latrones
preiugia-
tores.*

*Carmania.
3.*

*Stagna ad
miranda.
Flumē sub-
terraneum
Cobina.*

7.

*Timocha-
ia.*

Hic

Hic quoque alicubi arx sita fuit Afassinorum, siue Arfacidarum, qui latronum more quoscunq; vellent, interficiebant, & magnis Christianos claudibus occultè afficiebant, cuius sectæ origo sic traditur. Aloadinus quidam secta Saracenus in Persidis finibus, vt suis persuaderet, se illos vitæ beatæ participes facere posse, qui madata sua seruassent, in amenissima quadam valle, inter duos altissimos montes, hortos pulcherrimos, omni arborum suaues fructus ferentium, & florum genere adornârat, quos vndique splendidissimis ædificijs incluserat: quæ auro alijsq; coloribus depicta, & speciosissima supellectile instructa erant, & varijs in paribus lactis, mellis, vini, & odoratarum aquarum fontes nulosq; habebant: inus erant formosissimæ puellæ, cantu musicisque instrumentis, choreis, omnibusq; blâditijs eos qui ibi erant oblectantes: paucis, nihil quod ad summam voluptatem desiderari posset, deerat. Locus erat natura & arte munitissimus. Aloadinus persuasit montanis istis hominibus, se Mahumeti socium potestatemq; penes se paradisi, ac beatæ vitæ impertiendæ esse. Deligebat igitur adulescentem ad arma aptissimos, educabatq; & vt mandata sua exequerentur lubentius, potionem quadam propinata altissimo somno consopitos, in eum locum transferebat, vbi excitati, per duos tresue dies omnibus voluptatibus fruebantur: & post iterum, eadem potionem somno obruti efferebantur: & sic fiebat, vt illi post nulla pericula, nullos labores, quod eius madata perficere possent, subterfugerent: atque quoscunq; ille siue principes, siue plebeos vellet, etiam in remotissimis partibus degentes, insidijs trucidarent. Horum autem ad 60. millia habebat. Instituit & in Syria simile

quid

quid. Hi milites cædibus & latrocinijs totam Asiã Christianis infestã reddebãt: sed eos Tartari, intellecta nefaria arte, arce capta an. 1262. deleuerunt. Suberat enim Castrum Haloni vel Vlau Camo.

Octauo itineris die Balachia occurrit magna, & olim nobilis, vt ex multis marmoreis ædificijs constat, ciuitas, & Alexandri aut Darij opus putatur. Sita est in Persiæ finibus ad Aquilonem Orientalem, Grecoleuantem vocant: Gens Makhometana est.

Nono hinc itineris die ad magnam Balaxiam venit, auro gemmisq; Balaxianis abundantem, natura adeo munitam regionem, vt nullius potentiam timeat: montes altos habet adeo, vt vno die vix superentur, in vertice planos, & fontibus abundantes campos, vbi aer adeo sanus est, vt quarto die à morbis liberet ægrotos, qui frequentes ob id eoducuntur.

Hinc ad Meridiem decimo die se offert provincia Bascia, quæ regio calida est: gens Idola colit, magicis artibus maximè dedita, perfida, crudelis, colore fusca, gemmas, aurumq; ex auriculis affabrè elaboratum pendunt, Idiomate proprio, vt & Balaxiani vtuntur.

Vltèrius equitando diebus 7. Chesmur prouincia, caput & fons omnis Idololatriæ huius orbis occurrit. Hinc enim ad alios manat, & summi nefandæ artis magicæ magistri prodeunt, qui Idola ad colloquia cogunt. Regio natura adeo munita est, vt nullius potentiam metuat.

Videntur hic multa Eremitarum monasteria, qui summè, ne sua Idola offendant, peccata vitant, parcissimè visitant, & maximis ieiunijs se affigunt, diutissimè tamen viuunt.

Ob religiosam quam ducere videntur vitam, populus

8.
Balachis.9.
Balaxia.10.
Bascia.7.
Chesmur
caput Idololatriæ et
magicæ.Longa ieiunantium
uita.

populus maximè ipsos veneratur. Gens ista animal non solum non occidit, sed nec vulerat, leditue: si opus sit carne vesci, Saraceni opera in animantibus maectandis vtuntur. Colore sunt fulco magis quàm nigro. Corallū in summo habent precio.

*Pergit in-
ster Oriētē
& Boreā.
Vochia.*
8.

Verum ne in Indiam tendamus, à Balaxia in Cataiam inter Orientem & Boream pergemus, notabimusq; gentium ad dexteram & sinistram occurrentium religionem & mores.

A Balaxia in Vochiam tridui itinere venit. Incolæ prohi sunt, sed Mahumetani. Tres hic integros dies per altissima loca semper ascendendum est, adeo vt nihil in orbe putetur sublimius, deinde ad plana quædam venit, vbi veruere esse incredibilis magnitudinis dicuntur, cornua sex palmarū habētes, ex quibus pastores scutellæ & vasa ad cibos excipiendos, imò & sepes conficiunt. Occurrunt deinde plani vastiq; campi, Pamer nuncupati, omni habitatore vacui; adeo vt ne auis quidem ob loci altitudinem vsquam compareat. Ferunt hic frigus adeo asperum esse & vehemens, vt ignis vigorem penè opprimat, & splendorem immuet. Tum aliud 40. dierum desertum per montes & colles, vbi nihil, ac ne herba quidem nascitur, succedit: plaga hæc Beloro dicitur, & habitatore caret: nisi quod in summitate altissimorum montium syluestres quidam & feri Idololatæ degunt, qui ex venatione viuunt, & ferarum pellibus vestiuntur. Pergendo versus eandem cæli plagam, est ciuitas Cascar, Tartaro subdita: ciues sunt Mahumerani & Nestoriani, qui hic aliquot templâ habent: prouincia hæc Cascar ad 10. dierum iter in longum extenditur, & in magna Turcia sita est.

Sequi-

Sequitur Sammarchanda nobilis ciuitas: Christianos & Saracenos habet. Narrant hic ante aliquot annos tale accidisse miraculum. Cum Zagathaias germanus frater Imperatoris Tartarorū, Christi sacris esset initiatus, Christianos præ læritia ad S. Ioannis Baptistæ memoriâ templum extruxisse tali artificio, vt cum esset rotundum, vniuersum tectum vna columna in medio fulciretur, quæ magni præcij petreæ quadratæ, è Saraceni edificio sublatæ, veluti basi niteretur. Cum mortuo Zagathaiâ successisset filius impius, qui Christum non coleret, ab eo Saraceni cupientes templum Christianorum destrui, basim illam columnæ repetunt & obtinent. Christiani templum Deo & S. Ioanni per dies 20. summis precibus & lachrymis magna humilitate, nec frustra commendant: eo enim die quo petra restitui debuit, colūna supra eam ita eleuata conspiciatur, vt sine ædificij ruina tolli potuerit. Et etiam iam tunc, cum Marcus Venetus hic esset, sic eleuata, & super nulla re innitens visebatur.

Hinc quinto die Carcham venit: Mahumetanos & Christianos habet.

De magna Turcia.

Cotta octidui abest à Carcha, producit vineas, vt & Pein prouincia, quæ 5. dierum spacio transitur. Incolæ Mahumetani sunt, hanc impuram consuetudinem seruantes: si 20. diebus abest alter coniugum (vt fit dum peregre iit) licet vxori alteri nubere, & viro aliam ducere. Prouinciæ istæ, Cascar, Cotta, Pein vsque Lop sub magna Turcia cōtinentur, vt & Ciarcian eodē tractu nobilis prouincia & ciuitas. Mahumetani hi sunt, sicuri & Lopenfes, qui ab eas 5. dierum itinere absunt.

A ciui-

Sammarchanda.

Miraculū.

8.

Carcha
Christiani
Cotta.

A ciuitate Lop venit ad arenosum & sterile desertum, in quo tamen aqua singulis diebus, certis in locis inuenitur, quantum centum hominibus, & ipsorum iumentis sufficiat: cibi verò penitus nihil, quãobrem non solum mercibus, sed etiam cõmeatu, plurimos asinos, potissimum tamen camelos, quòd paucissimi sint cibi, onerãt, vt eum non sufficit commeatus, ipsa iumenta absumant. Desertum hoc nec aues, nec alia animantia alit, quia nihil hic quod edant, prouenit. Mira hoc loci viatoribus asseuerant euenire dæmonum illusionibus. Cum enim quis à Societate aut abrenauerit, aut remotius abfuerit, amici aut noti alicuius de societate vocem illi effingunt, proprioque compellant nomine, & hoc modo ignaros in deuia & præcipitia ducunt: quin & totum sodalium interdum fallunt, dum strepitum de nocte multorum simul ambulantium exprimunt, & ea ratione, procul extra viam abducunt De die quoque hæc spectra apparent, speciem figuramque sociorum mentientia, vt fallant. Interdum armorum strepitum excitant, tympana & musica instrumenta percipiunt, exercitusque speciem atque apparatus ostendunt, quibus viatorum agmẽ terrore percussum diffugere ad deuia cõpellunt. His dæmonum ludificationibus subduntur isti, qui Christo relicto Mahumetum hæsesque sequuntur. Similia fieri in quibusdã nobili orbis heresi planè infectis locis accepi, vt qui fidei lumen refugiunt, tenebras & terribilissima incurrant, omnemque barbariem & morum improbitatem. Hi enim sunt digni perfidia fructus.

De Prouincia magnæ Tangutia.

39.
Tanguthia
prouincia.

AB hoc deserto cui peragrando 30. dies insumuntur, se offert vrbs Sanchiõ in prouincia Tanguth in qua inter Idololatras

Turcas,

Turcas, & Saracenos nonnulli adhuc supersunt Christiani Nestoriani. Idololatraz proprio vritur idiomate: Multa habent monasteria in quibus sua Idola summè venerantur.

Inter cætera nato filio veruecem saginant, quæ euoluto anno ipso natalis die recurrente immolant, coquunt, coctum diis apponunt: multis interea pro filij salute, quem Idolo committunt, orãtes, donec Idolum, vt opinantur, omnem succum carniũ hauserit: dein domum asportant, & religiosè reuenterque & lacte cum amicis epulati, ossa pulchris, vasis recõdunt. Sacerdotibus Idolorum cedit caput, pellis, pedes, viscera, & nonnihil carniũ.

Cum vir honoratior moritur, Astrologos vocant, vt cognito die Natiuitatis, iudicent quando, & quia ædium parte cadauer debear sub propitio planetæ aspectu efferri, & cremari. Ad mensam interdum cum faustum diem prætolantur, cadauer aromatibus cõditum, impositumque arte ex densis tabulis cõfectæ, & sericis pannis repletæ, rimisque probe obturatis, ne fetor quenquam offendat, asseruant. Indies tamen domi mensam sternunt, vinum cibumque apponunt tanto tempore, quantum cibus qui apponuntur, absumẽdis sat esse solet, vt spiritus defuncti, quem adesse putant, ciborum nidore satietur. Interdum iubet Astrologi cadauer efferri per posticum, aut etiam effractum murum; pro stellarum felici aut infelici oppositione; ad ianuas, aut eum quæ effingunt murum, persuadentes nisi id fiat, animam defuncti ædibus damnum aliquod illaturam: & si quid forte mali accidat alicui domestico; dicunt cadauer nõ fuisse elatum oportuno tempore, aut per eam domus partem qua debuit: Dum efferretur, domunculæ quædam in via extruuntur, non

Varia
lepidæ ido-
lolarum
superstitia-
nes.

Astrologi.

Animis ci-
bus apponit-
tur.

sine

sine cibus & potu: vbi cadauer quiescit, donec anima cibus illis vt somniant, reficiatur, & tantū virium sumat, quantum satis sit ad ferendū cadaueris sui exultionem. In charta, quæ ex arborum corticibus fit, depingunt viros, feminas, equos, camelos, nummos, vestes, & similia, quibus opus esse in alia vita putant, quam simul cum cadauere exurunt, existimantes omnia illic præsto fore, quæ depinxere. Dum hæc fiunt, adsunt qui varia pulsant Musica instrumenta: modo agamus de prouincijs, quæ ad extremum solitudinis sitæ sunt, verguntque Occidentem versus & Septentrionem, Magistrum vocant Itali.

*Ad Circiū
pergit &
Occidentē
Chamul
Prouincia.*

Primo sequitur Chamul prouincia, & ciuitas multorum caput, incolæ Idololatræ, & natura faciles, & humani adeo, hospitalesque, vt non solum peregrinis ædes concedant, sed & vxores & filias, ipsi rus interea se recipientes: vnde omnia necessaria hospitii mittant, monentque dum abeunt, vt humanissime hospitem tractent: nec domum reuertuntur, donec ille abierit. Cùm ignominiosum hoc probrosumque malum Chamus edicto publico iustulisset, forte eo anno terra non tam copiose fructus produxit. Illi inhospitalitatis penam ab iratis Dijs immisissam id interpretabatur, quorum gratia in peregrinos fuissent adeo liberales. Itaque multis precibus apud Chamum contenderunt, vt ea consuetudo reuocaretur, ne irati Dijs ob inhumanitatem in se grauius animaduertent in posterum. Quibus Chamus: Si tanta (inquit) infamia gaudetis, fruimini. Illi læti ad summam illam humanitatem rediere.

*Succuir
Prouincia.*

Confecto 10. dierum itinere offert se Prouincia Succuir: Idololatræ sunt, inter quos nonnulli Christiani, estque magnæ Prouinciæ Tanguthiæ vt &

vt & Chamul. Metropolis Tanguth est Campion, in qua Christiani tria pulcherrima habent templa. Idololatræ verò magnum monasteriorū Idolis dedicatarum numerum, in quibus multa Idola lignea & lapidea affabrè facta, & auro obducta visuntur, quædam etiam 10. passuum altitudinis, circū quæ stant multi parui Dijs, & veluti discipuli Religiosi Idololatræ, quia castitatē seruant, & ab inhonestis quibusdam abstinent, in precio sunt. Putant indigenæ nō esse peccatum, si quis cū muliere id ex amore petēti cōsuecat: peccatum tamen esse, si vir id primò proponat. Vxores ducunt 30. Prima cæteris maior habetur: repudiant eas quæ non bene se gerunt: à nullis dotem recipiunt, sed dant ipsi aimenta quædam, & seruos, eo quòd quaestiuosæ, nō ociosæ sint vxores. Singulis mensibus ter aut quater à carne & sanguine ex religione abstinent. Degunt hic quoque Saraceni.

Campion

Si dierum 12. itinere pergas, occurrit in extremi deserti ad Septentrionem Ezina: Idololatræ sunt & hic.

*Ezina.
12*

Modò relicta via qua Septentrionem inter & Ortum itum est, recta Septentrionem petamus. Confecto quadraginta dierum deserto, se offert Carachoran ciuitas, quæ suo ambitu tria miliaria complectitur, vallo, quia lapidibus carent, circumdata: habet & magnā arcē, in qua Præfectus habitat. Ad hunc locū, primò se contulere Tartari, vnde egressi Vm Chamum sub iugurunt.

*Septentrio-
nem petit.
40*

Relicto Carchorā & monte Alray Septentrionem versus occurrit vasta plantities Bargu, per quam 30. vel 40. dierū spacio itur ad Oceanum, multa habet loca paludosa, & lacus. Populi Medicinidicuntur, veteres mores Tartarorum, quibus

*Bargu.
45
Mecriti.*

subfunt, obseruant, Syluestres sunt, carne viciantur cuiusdam animantis similibus ceruo, quo etiã vehuntur. Vescuntur & auium quodã genere, quod euulis plumis, vt noua renascantur, æstate circa aquas iitas & paludes versatur. Hinc fit vt pluri-
mã capiantur. Frumento, & vino carent, hyeme verò ob frigoris asperitatem nec aues, nec alia animantia hic reperiuntur. Ad mare mons est, in quo Falcones & aliæ similes aues: nemo tamen hominum degit. Est & insula in mari, in qua Falcones & Accipitres, aliæque rapaces aues versantur, tantumque hæc insula ad Septentrionem accedit, vt stella polaris aliquando ad meridiem illis vergere videatur.

Ponunt autem recentiores, in hisce locis polo subiectis quatuor insulas, inter quas oceanus, quatuor oppositis Euripis ad Septentrionem in rotundum sinum, qui aquas absorbet, erumpit. In sinus autem medio, altissima sub polo rupes attollitur, cuius ambitus est 33. leucarum. In ea insulari, quæ Lappiæ opponitur, pigmei quatuor pedes longi degunt. Saluberrima porro, septentrionalium quæ ad occidentem sequitur, interiectusque inter vtramque Euripus, quia cæteris latior, quotannis, quod arctiori rapidiorique nõ accidit, congelatur. Circa hanc septentrionalem plagam, & mare Scythicum, est regio à tenebris verè Cimmerica nuncupata, quod ibi tota hyeme sol non compareat, sed vel densæ tenebræ sunt perpetuo, vel quasi diluculũ, sole ad tropicum cancri redeunte. Populus est formosus, pallido tamen colore præditus & stupidus. Hos Tartari vicini incurfionib⁹ hyeme tenebrarum tempore infestant, pelles quas preciosiss. habeant, Tartaricisque præstantiores, & armenta rapiunt

Cimmeri.

pietes, quã ad rem hæc arte per obscuram regionem vtuntur, vehuntur equabus, quarum pullos circa confinia istorum Cimmericorum relinquunt: cum predam obtinuerit, equas, laxato freno, quod lubet tendere sinunt, quæ cum recta ad pullos feruntur, illi per tenebras celerrimè euadunt. Parant autem Cimmerici preciosas illas pelles æstate, quæ ipsis tota transit sine nocte & tenebris, sole circũ ipsos semper conspicuo, nisi nubes impediant: his Tartaris propinquus quidam Cobeli. Caidu de Cangij stirpe, liber Rex imperabat, id in primis curans, vt summa pace fruerentur.

Sunt autem isti verè Tartari, morum veterum obseruatissimi: degunt enim in latis campis, valibus & syluis, quibus regio abundat maximè, sine oppidis & ciuitatibus, sine vsu frumenti, carne & lacte contenti. Hic iumentorum & armentorum copta, potissimum bouum, item: vrsorum alborum & maximorum, nec non nigrorum magnorumque vulpium, & Rondelinorum, quorum pelles zibellinas vocant, & cũ magni sint præcij, in Rossiam (quæ regionem tenebrosam contingere, & versus insulas falconum se porrigere putatur) & alias regiones auhuntur. Ad Tartaros istos 14. dierum itinere peruenitur per solitudinem quandam plenã lacunis & fõtibus, quorum aquis sæpius inundat, & ob id habitatore caret. Iustissimaque est eo tempore anni, cum glacies, qua plerunque constricta est, dissoluitur. Quare vt mercatoribus pelliũ accessus pateat, multæ ædes lignæ constructæ sunt, vno diei itinere ab inuicem distantes, in quibus alũtur animalia magna, canibus similia aut robustis asinis, quæ traham in curram, vtroque extremo eleuatam cum auriga & mercatore toto die per mõtes & lubricas val-

*Caidu no-
potè quæ-
dam Cobe-
li versus
magnã Tur-
ciã egisse
legimus.*

*Ronde-
Rossiã.*

14

les reptant, donec ad proximum hospitium vesperi ventum, vnde mutatis istis iumentis, simili industria pergunt.

Iter ad Ortū instituit
5.

Nestoriani Tāgutiani

25.
Singui.

Muscu odoriferus.

Egrigaia
provincia
Calatia
Metropolis
Tenduc
provincia
tota pene
Christiana
Præciannis
regia.

Modo reuertamur Campionem, & Chami Regiam visitemus. Rursum 5. dierum itinere ad ortum locus incidit variis daemonum spectis infestus, quorum voces audiuntur terribiles: quinto die in vibem & regnum Eginul, quod sub Tangutia est, venit, ubi Idololatæ sunt, Turcæ & Nestoriani nonnulli.

Si Austrum inter & Ortum pergas, offert se Singui vrbis & Prouincia, quæ 25. dierum itinere peragrari potest: multa habet oppida: si ad eandem plagam tēdas ulterius, tandem in Cataiam venies: Idololatæ hæc loca habitant, Mahumerani & Christiani. Hic animal quoddam pulchrum inuenitur, quo & veltuntur, vnde muscus ille suauissimus habetur, magnitudinis capræ, pilis ceruinis, crassioribus tamen præditum, cornibus caret, pedes caudamque felis habet, dentes infra supraque duos longos admodum. Huic circa vmbelicum, dum luna est plena, tumor oritur, abscessusque sanguineus, qui cum pelle abscessit, & in sole liccat, muscus est. Habent & boues syluestres, quorum pili sunt subtiliores bysso: vni sunt imberbes adeo vt in mento vix 4. pilos contspicias: Idololatæ sunt, & multas ducunt vxores.

Octauo ab Eginul ortum, versus itineris die, est Egrigaia prouincia, cuius metropolis Calatia. Incolæ idololatæ sunt, aliquot etiam videntur Christianorum Nestorianorum templa.

Agamus modo de alia ad Ortū sita regione, Tenduc multa habet oppida, Metropolis eiusdem nominis Tenduc Regia est Præciannis: Indæ genarum maior pars cum suo Rege Christum Nesto-

Nestor ano ritu colit. Hic imperabat Vmchamus, quem Gingis primus Tartarum Imperator in suam potestatem redegit: qui vero anno circiter 1290. partem dominiij Vmchami sub Cobila de Vmchami stirpe quartus regebat. Rex & sacerdos, Georgius vocabatur. Quamuis autem minor multo sit Præciannis potestas, & sit ipse Camo subditus, tamen hanc familiã Tartarorum Imperatores in tanto semper habuere honore, vt iis qui de Vmchami stirpe sunt, filias suas tradant vxores. Quamuis autem huius Prouinciæ Rex Præciannes sit Christianus, totique populo dominetur, multi tamen in ea degunt & Mahumerani & Idololatæ: vnde patet rursum tam horum Christianorum, quam Regum & negligentia, & in conuertendis gentilibus impotentia, qui ipsos quibus tot imperarunt annis, ad Christum adducere non poterunt, id est quod dico, erroribus involutis Deum non impartiri eam gratiam quam veris Ecclesiæ Catholicæ membris. Hic igitur Præciannes Tartaris circumfusus regionibus & regnis imperabat, & iam vsque successere legitimi hæredes, estque hic Georgius inter ipsos Principum maximus. Sunt porro duæ regiones, in quibus regnarunt, *Vnz & Mongul, nos Gog & Mo gog* appellamus. In *Vnz* degunt populi *Gog*, in *Mongul* Tartari.

Ortum versus qua itur in Cataiam, toto osti duo, multæ sunt vbes & oppida in quibus degunt Idololatæ. Mahumerani & Christiani Nestoriani. Est inter cæteras ciuitates *Sindicia*, in qua multum mechanicæ artes vident, omne genus animorum conficitur, & quicquid in exercitu requiri possit.

Aa iij

Cian-

Quibus imperat Præciannes.
Vnz.
Mongul.
8.
Gog et Mo gog.
Sindicia.

*Cianganor.
Xandu.*

Cianganor tridui itinere sequitur. Inde alio tridui, quòd semper equis confici intelligo, Xandu ortum versus & Boream: hanc Cobila extruxit, ædificauitque in ea sumptuosissimum palatium ex marmore aliisque lapidibus summo artificio elaboratum; huc murum adiecit, qui ambitu suo sexdecim miliaria complectitur, in quo sunt amenissimi campi, fontes & flumina, & omne genus animalium & ferarum, falcones, accipitresque hic plerimos alit, & leopardos ad feras capiendas expeditissimos. Est hic & amenissima sylua, in eaque domus, quæ elegantibus columnis inauratis innititur, cuique columnæ draco assculptus adfixusque est, qui caudæ voluminibus & spiris columnas amplectitur, capite verò laquearia, quibus tabulatum innititur, fulcit, alas utrinque ad extremum contrignationis extendens, quæ domus tota dissolui, non aliter atque tentorium & alio transferri potest. Huius loci aer est saluberimus, quare statis temporibus huc se recipiunt Chami, distat autem à Cambalu decem dierum itinere.

*Taidu.
Pulisanga
flumen.*

Ædificauit & aliam urbem Cobilus è regione Cambalu ultra amnem, quadratam totam, quæ Taidu dicitur, & suo ambitu 24. miliaria amplectitur, maior tamen ea est vrbs Cambalu.

Decimo à Cambalu miliari est flumen nobile Pulisanga, quod longo tramite in Oceanum se exonerat. Pontem habet pulcherrimum, 25. fornicibus constructum, longum 300. passibus, latum 8. adeo ut deni equites comòdè ipsam transeant. Utrinque insignes assurgunt columnæ, inter se passu cum medio distantes, in summo cuiusque columnæ leo, res sanè visu pulcherrima: In extremo verò pontis assurgunt duæ maximè columnæ, simul pluteis inter mediis connexæ, atque in

carum

earum summo & ad bases marmorei leones: qui ad bases, ingentis sunt molis.

Hinc abest versus Occidentem trigesimo miliari Gonza, vrbs multis idolorum monasteriis clara. Si ulterius pergas Cataiam, si verò eam cœli partem, quæ inter Ortum & Meridiem ducit, Mangi Prouinciã ingrediëris. Sed modò ad Occidentem non nihil iter corripiamus, si quod fortè religionis Christianæ vestigium occurrat.

Gonza igitur relicta 10. die offert se Regnum & vrbs maxima Tainfu, mercibus artificibusque variis & armis bellicis clara: quæ & vites habet, vnde vinum conficitur.

Hinc alia & maxima ciuitas Pianfu septè dierum equitatione abest: in via multæ sunt ciuitates & oppida quæ mercimonis maximè florent: ferici hic ingens copia. Nec procul abest Thargin castrum munitissimum, insigni veterum Regum palatio exornatum: in quo Regum famosorum, qui in his locis olim regnarunt, eleganter depictæ cernuntur imagines: inter quas erat Regis Dori, qui loco munito cõsitus ab Vm Chamio Præteianne olim defecerat: què in potestatè suam redactum Vm Chamus suis armentis vili indutum habitu, non sine custodibus, ne aufugeret, biennio præfecit, volèns hoc modo superbū animi morbum curare. Dein ad se adductum, post grauem reprehensionem, Regalibus indurum vestibus ad sua remisit, qui deinceps submisit se gessit. Vigesimo, ab hoc castro miliari est insignis annis Caramorã, latus adeo & profundus, ut nullum admittat pontem, ad cuius ripas zinziber passim nascitur, item arundines sesquipedalis crassitudinis.

*Gõza vrbs
Cataia.*

*Mangi.
Ad Occidentem modò pergit.*

¹⁰
*Tainfu
Regnum.*

⁷
*Pianfu.
Thargin
castrum.*

*Caramorã
annis vastissimus.
Zinziber.*

Caciāmfu. 2. Ultra hoc flumen bidui abest Caciāmfu, Idololatræ habet, hic copiosè galanga, spica, & alia nascuntur aromata. Prædicta loca omnia mercibus & diuitiis abundant.

7. Dum septem aliis diebus pergitur per multas ciuitates & oppida in quibus Turcæ, Saraceni, & Christiani & Nestoriani degunt, est prouincia & ciuitas Quenzāmfu, olim multis claris Regibus nobilis: sunt & hic Christiani.

Cunchin. 3. Vltius ad Occidentem pergendo per Prouinciam Cunchin ad tres dies, montosa sunt omnia, protenditurque hæc regio adeo, vt viginti dierū itinere sit opus ad eam pertrāsendam: in fine dicti itineris ad Occidentē venit in aliam Idololatræ regionem Achalach Mangi, hoc est, alba ciuitas confinium Mangi, campos habet admodum cultos, qui biduo iter agentes detinent. Post iter viginti dierum venit ad magnam planitiem amplamque & nobilem urbem Sindinfu, ambitus enim eius est 20. miliarium, in finibus Mangi positam, multis abundat amnibus, quorū vnus eam circumfluit, aliqui medio miliarj patēt. Insigni hic artificio & magnitudine pontes visuntur, in quibus vtrinque egregiè ex marmore assurgunt colinæ, quæ testæ pōtissimè fulciunt, in pōtibus aduersè ex vtrōque latere mercatorū officinæ constructæ sunt. Flumina hæc extra urbem coniuncta amnem vastissimum Quian appellatum conficiunt. Indigenæ Idololatræ sunt.

20. **Achaluch.**
Sindinfu.

Quian
amnis.

Thebeth. 5.

Quinto hinc die magnæ Prouinciæ Thebeth limites se offerunt: gens hæc adeo demens est, vt turpe putet ducere virginem, Diisque ingratum.

Mercæ

Mercatoribus igitur, qui hac iter faciūt, violandas offerunt. Crudelissimi sunt, Idololatræ & perfidi: hos cum sibi subiiceret Magnus Chamus, grauiter afflixit. Corallo monetæ loco vtuntur.

Sequitur Prouincia & vrbs Caidu, sunt & hic Idololatræ, nihil præcedentibus castiores, vt qui domo relicta, vxores tradant hospitibus, signo etiam ianuz id indicante appenso: quo non ablato, mariti domum non remeant. His impudicitiis Deos se placare putant, foreque propitios, & frugum copiam largituros. Gariophili hic nascuntur, arboris id genus est paruum, lauro non dissimile, floribus albis & paruis, quales gariophilus exprimit. Proueniunt & alia aromata.

Si iter 15. dierum adicias, ad finem Prouinciæ venient, amnis Brius aurifer occurrit, qui hanc à prouincia Caraian septem habere regna diuidit: cuius incolæ Idololatræ sunt, vt & Iaci, ad quos quinto die peruenitur: habet tamen & Christianos Nestorianos & Turcas, & Saracenos. Nec hic reputatur iniuria alterius abuti cōiuge. His demeriores sunt Carazani Idololatræ, ad quos, 10. alijs diebus pertinetur: hi enim viros præstantes forma, elegantioribusque moribus & alijs naturæ donis pluribus præditos, hospitio exceptos, etiam si nobiles essent, occidere solebant, existimantes hoc modo omnia felicius domi successura, si præstantium virorum animæ in edibus suis remanerent. Ferum hoc facinus, vt & Saracenorū quædam graui indicta pœna Cobelus prohibuit.

Pergendo porro ad occidentem quinriduo, sequitur Prouincia Cordandan, Metropolis Voela. Indigenæ auri lamina dentes tegūt. Monetæ est ipsis aurum certo pondere, quo adeo abundant, vt vnam auri vnciam cum quinque argētī, quo

Caidu.

Gariophili
Arbutum

15
Amnis Brius
aurifer.
Caraian,
Iaci regnū
& vrbs.

5
10
Carazani.

Cordandan.

5.
Non ita ad
ortum quā
Africū tē-
dere uide-
tur.

quo carent, libenter commutent. Potum ex oriza & aromatibus optimum conficiunt. Idolis & tem-
plis carēt. Seniore[m] domus, quia ab eo orti sunt,
& quicquid habent boni, eidem acceptum ferūt,
adorant. Gēs est sine literis & libris, syluestris pla-
nē, quòd cum exteris nulla commercia exerceat.

*Magica cu-
randi ra-
tio.*

Cūm ægrotant, Magis medicorum loco tam hi
quā[m] iacenes & Caiduenses, vti consueverunt.
Magi cūm vocantur, Muscos adducunt, qui va-
rijs instrumentis ludant, tripudiant, & canāt que-
dam ad honorem Idolorum, donec dæmon ali-
quem istorum corripiat. Tunc cessantibus omni-
bus quærit Magus ab arreptio causam morbi, &
quid sit adhibendum remedij. Respondet dē[m]o,
offendisse talem Deum, nomine ipsius expresso.
Orat igitur Deum illum Magus, vt placari velit:
ægrum enim de proprio sanguine oblatorum sa-
crificium. Si dæmon putet non superesse spem sa-
lutis, ait Deum ad eò[m] offensum, vt nullis possit in-

Sacrificia.

gratiam redire sacrificijs: cum verò spes est vitæ,
exigit certa veruecum sacrificia, nigris capitibus
præditorum, præterea conuenire debere Magos
cum suis vxoribus, vt proprijs manibus sacrificia
hæc immolent. Affines ægroti in omnibus quæ
imperantur, religiosè obtemperantes, verueces
mactant, sanguinem in cælum iaciunt. Magi ve-
rò cum suis vxoribus faces accedunt, totā domū
suffiunt, aloēs ligno, iure carniū victimæ, domū
aspergunt, vt & potu ex aromatibus confecto, ri-
dendo, cantando, tripudiando ad illius Idoli, cui
celebritas hæc instituta est, honorem. Dein arre-
ptitium interrogant, an Deo satisfactum sit. Si
aiat, mensæ accumbentes de victimis læti epulan-
tur, & libaminibus potant. Si sanatur æger, Idolo
asseribunt: si moritur, dicunt in sacrificio cōmil-
sum

sum esse errorem aliquem, quòd primò aliquis
de sacrificio, antequam ablatum esset, gustarit.
Sacrificia hæc cum suis cõmmonijs in morbis di-
tiorum repetuntur sæpius, & in Cataia & Mangi
Prouincijs, vbi medicis destituuntur, sunt ad mo-
dum v̄sitata.

Modò meridiem versus instituemus iter, &
Indos inuisamus.

*Pergit ad
Meridiem.*

Relicto Cardandam, toto biduo descenditur,
donec in vastam quandam planitiem venitur, ad
quam rustici, & qui in vicinis montibus de-
gunt fere syluestres homines, statis diebus aurum
venale adferunt.

Hinc decimoquinto die ad nobilem vrbem &
regnum Mien venitur, cuius indigenæ, vt & vici-
ni Bengalæ, Idololatæ sunt: vtrūque regnum Cha-
mus ad suum imperium anno circiter 1273. ad-
iecit. Rex Mieng potens adeo fuit, vt moriēs mo-
numentum eiusmodi sibi parari iusserit. Sepul-
chrum partim argenteis, partim aureis laminis
obduci voluit, & ad caput Pyramidem assurgere
marmoream, 70. pedes altā, crassam verò æqua-
liter, in cuius summo sphaera Pyramis laminis au-
reis, crassitudinis vnius digiti, tota tegebatur, ita
vt præter aurum nihil conspiceretur. Sphaera abū
dabat nolulis aureis, quæ flante vento tinniebāt.
Similis altera ad pedes argenteis laminis simili-
ter velata erat posita, res sanè spectatu dignissi-
ma. Cūm Tartarorū (qui graue sacrilegiū putāt,
si sepulchra violentur, aut mortuis aliquid indi-
gnè irrogetur) exexcitus huc venisset, & ciuitatē
occupasset, res hæc ad Chamū defertur: qui quòd
Rex monumentum hoc ad æternam sui memo-
riam fieri voluisset, violari non permisit.

*15.
Mien.*

*Sepulchrū
auro gem-
misque cõ-
spicuum.*

Bengala sequitur Indiæ intra Gangem regnū
potens

Bengala.

potens, quod Cobelus etiam subegit, insignes habens Magos, & Idololatricæ siue incantationum scholas, quibus operam dant omnes nobiles veteri consuetudine: 30. dierum spacio tota pertrahitur, in potest, ad ortum habet Prouinciam Cagiga.

Brachmanes.

Similiter in India magi non desunt Brachmanes Idolorum sacerdotes, qui omne genus animalium incantationibus cogunt ad labitum: ingentes pisces ne piscatores perdant, stupidos reddunt, nocte tamen liberant, ne suribus suriipiendi quid occasio detur, qui sibi à piscibus metuant.

Ganji.

Est in Malauar genus quoddam hominum, Ganos vocant, qui boues occidere non audent: si tamen mortuos inueniant, libenter eorum vescuntur carne: stercoribusque eorundem ædes suas tunc obliuunt. Terræ rapetis strætæ insident, honorandi eam ex qua orti sunt, & in quam resoluuntur, ut aiunt gratia, nec satis eam honorari posse asserunt, quæ nos producit, tantaque ad vitum nostrum necessaria. Hi originem ab ijs qui S. Thomam occiderunt, ducere dicuntur: nec fieri posse, ait Marcus, ut eorum quispiam, etiam si à 10. vitiis trahatur, in templum huius ciuitatis Malepur, quæ parua est, & in Harisinga sita, vbi S. corpus iacet, inferatur. Confluunt eo multi Christiani & Saraceni deuotionis causa, sancti opem implorantes: auferuntque secum puluerem loci qui rubricat, vbi fuit martyrio affectus: quem ægrotis cum a qua propinant, ad varios morbos pellendos.

S. Thomæ sepulchrū.

Anno 1288. Princeps quidam, cum non sufficerent horrea, orizæ quam messis copiosa attulerat, recipiendæ iussit eam in Xenodochium templi, in qua peregrini, qui sanctum locum visitabant, recipi solebant, inferri. Rogatus à Christianis ne id faceret, audire noluit. Apparuit homi-

homini in somnis Diuus Thomas, iaculum hominis gutturi adegit, dicens: Nisi Xenodochium veteri vsui restituas, peribis. Princeps totus perterritus non solum imperata facit, verum etiam publicè omnibus quæ acciderant, narrat. Hæc & multa alia tunc facta esse miracula huius sancti intercessione, Marcus Venetus asseuerat, & qui locum hunc post frequentauerunt, recentiora memorant miracula. Non hæc solum, verum & in Cono, & extrema Meridionali parte India: intra Gangem, per totum scilicet Caullaniæ regnum multi supersunt veteres Christiani, qui Societatis Iesu, Dei fauore, opera, relicta hæresi nestoriano, alijsque erroribus, veram fidem amplectuntur. Inter hos quidam inueniuntur sine baptismo Christiani. Sexto enim quoque anno Nestoriani sacerdotes huc venire ex Armenia aut Mesopotamia etiam olim solebāt, non tam ut horum saluti consulerent, quam ut diuites ad suos redirēt, qui non parum etiam nunc negotij Societatis nostræ hominibus adferunt.

Quoniam verò Thomæ sancti memini, gratū fore puto, R. P. T. paucis considerandum proponere, quænam Apostolorum aut discipulorum Domini his tam multis populis Euangelij doctrinam proposuerit. Videor mihi non falli, si D. Thomæ id magna ex parte ascribam. Is enim in Æthiopiā delatus, Abesinos docuisse legitur. Inde in Zocororan insulam ad Æthiopiæ Promontorium, quod modò Guardafumi nominant, non adeo procul à freto maris rubri positum traiecit, vbi & templum in ipsius memoriam exstructum etiam hodie visitur: & insulanū narrant suos maiores doctrinā fidei ab hoc sancto Apostolo accepisse: ut latè in epistola sua anni 1555. Pater Gonfalus

S. Thomæ peregrinatio.

Rodo-

Rodoricus, qui in Zocotora fuit, scribit. Hinc res-
ta in Persidem nauigasse videtur: inde in vicinâ
Mediam & Parthiam: quibus in locis omnibus
ipsum verbum Dei proposuisse, graues auctores,
Origenes Tom. 3. explicat in Genes. & Eusebius
Ecclesiast. histor. lib. 3. cap. primo Nicep. lib. 2.
cap. 40. testantur.

Viterb.
Chron.
part. 14.

Deinde per Hyrcaniam, Bactrianos, & Sacos in
Indiam penetrasse affirmant Hieron. in episto. ad
Marcell. Metraphrast. in vita Thom. Isido. de Pa-
tribus noui testamenti, Itē Abdias: peruenisseq;
vsque in Schyriam extra Imaum positam, & Ca-
taiam, & regnum Mangie vsque ad Oceanū pe-
uagatum esse, & ad vrbium maximā extremāque
Quinsaiam pertigisse crediderim: nā & ibi Ne-
storianos inuenit Marcus Paulus, ad cuius tempo-
ra hæc ferè omnia referuntur. Nec his contentus
fuisse videtur S. Apostolus, verum in Iapaniā in-
sulam, quæ ferè ex aduerso est, vbi multa Christia-
norum vestigia, & si nihil religionis vsque ad no-
stra tempora perdurasse, ex Pauli Sāfidij Iapaniæ
descriptione, & literis Iapanicis colligere licet.
Certè Marcus Paulus (qui Insulā vocat Ziapangu,
modò Ziapā aut Giapan, & quod latino more di-
cimus Iapaniā) ait Christianos à Ziapanibus, quā-
do cū ipsis disputabāt, rogasse cur tā diuersas for-
marēt Deorum imagines & monstruosas formas.
Audiuere ergo hoc teste olim aliquid de Chri-
sto, nec potuere non aliquando ad ipsos traiecisse
sacerdotes Christiani, qui Quinsai, & in provin-
cia Tenduc, & hisce vicinis regionibus ante Pre-
tecianni & Nestorianorum tempora agebant, si
fortè S. Thomam nolis.

S. Thomas
in Ameri-
ca fuisse vi-
detur.

Procedam vterius, & dicam Sanctum hunc
qui Æthiopes primo adeo refugisse legitur, etiā
in Ameri-

in Americam traiecisse, vt ex epistola P. Ema-
nuelis Nobregg ex Brasilia anno 1552. missa col-
ligere licet. Norunt enim quoddam Zomæ (ita
S. Thomam appellasse videntur indignæ) refer-
re miraculum. Et ne cui adeo noua referre vi-
dear, quasi America nostro oibi nunquam co-
gnita fuisset, Plato certè vt & Ægyptij sacerdotes
qui antiquitatum erant diligentes inuestigatores
hic fuisse terram in principio sui Timæi docer,
& Atlantidem eam vocat. Adhæc, tempore Sen-
nece, annis fortè abhinc 1500. mare Athlaticum
frequentatum fuisse nauibus videtur: ac tunc stu-
dium quoque fuisse hominibus nouas regiones
quæreret: scribit enim hoc modo Seneca.

Venient annis
Secula seris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, Typhisque nouos
Detegat orbis,

Nec sit terris ultima Thyle.

Nisi fortè præfagium fuisse Poëtæ velis, quale Promontō-
& illud Sybillæ carmē, quod de Indis anno 1505. rium lune.
in calce Lunæ promontorij (Rochan de Sinna
vulgò appellant) ad littus Oceani pilæ siue qua-
dratæ columnæ, regnante magno Lusitanorum
Rege Emanuele, qui in Indiam naues Lusitanas
misit, sub terra inuentæ erutæque Romanis lite-
ris inculptum est.

Voluentur saxa literis & ordine rectis
Cum uideas Occidens, Orientis opes,
Ganges, Indus, Tagus, erit mirabile uisu,
Merces commutabit suas uterque sibi.

Huc accedit quod scribit Martinus Siculus libr.
19. historiæ Hispanorum, olim Romanos Ath-
lantidem hanc siue Americam nouisse hoc argu-
mento,

Sibil. uati-
cin. Occi-
dij decre-
tum.

mento, quod in aurifodinis nummus æneus inuentus sit, agente ibi Episcopo Reuerendissimo D. Ioanne Queuedo de S. Francisci familia: in qua effigies Augusti Cæsaris conspiciebatur: quæ ob rei admirabilitatem missum fuisse scribit ad summum Pontificem per D. Ioannem Rufum Archiepiscopum Consentinum.

Quare & D. Thomas si non diuinitus, notitiâ certè habere potuit Atlantidis ex hominum lanpanum aut mercatorum Prouinciæ Mangi relatu. Cum Mahumetani non ita ab America remotas Moluccarum aliasque insulas iam multo tempore (vt ex literis Indicis liquet) occuparint, ac mare hoc in extremo Occidente ultra Americâ positum maximè frequentarint, quos secuti sunt nostri Lusitani, & Hispani. Nec obstat huic sententiæ quod in Malauare D. Thomas occubuit: Id enim studio fuit Apostolis, loca in quibus aliquando fuerant, visitare, ad recenter conuersos cõfirmandos: siquidem non minor est virtus, quam quærere parua tueri. Cur autem extinctum sit lumen fidei, in promptu est. In Asia enim præcessere plurimæ & diuersæ hæreses, quæ semper omnem barbariem inuadere solent: securus est Mahumetismus, præterea Idololatria vix fortè delata refluuit: in America, quia vix vlla supersunt vestigia, paucis videtur Christus innotuisse.

Sed ad Ortũ vnde digressi sumus, reuertamur, si fortè hic aliquot Christianorum coetus deuenire. A Bengala igitur Ortum versus occurrat Cangigu prouincia, cuius Rex Cham: o tributa pendet. Indigenæ Idola colunt. Hi colligatis acubus totum corpus eleganter & artificiose pingunt, pinguntque, in eo omne animantium genus exprimentes: puncturis adhuc recentibus arom

liquorem

liquorem infundunt, vt sic perpetuum maneant: sunt artifices qui aliud nihil exercent operis.

Hinc 25. dierum itinere abest Amu ciuitas. Ab ea octidui spacio Tholomam: vtrobique sunt Idololatræ: & Christiani nonnulli.

Duodecimo dein die secundum amnem occurrunt multæ ciuitates, postremò Cintigui.

Ferocissimos hæc regio leones, & canes atrocissimos producit, adeo vt vix vnus solo arcu armatus cum duobus canibus sufficiat ad leonẽ superandũ. Leo si aibor propè adsit, illi se admouet, vt aduersus pugnet: sin minus, cũ sciat se canibus non posse aliter resistere, tanti est animi, vt non fugientis more recedat, sed pedetentim & grauitè, licet canes moribus euntẽ insequantur, & viri sagittis eũ petendo, donec effuso sanguine: concidat, aut locum pugnæ oportu- num inueniat: ita enim fortiter perire mauult, quam fuga sibi consulere.

Sed ad iter nostrum reuertamur. Duodecimo itineris die, rursus Marco occurrit Sindifu, de quo ante, postquam alba confinia Mangi reliquisset. Sed quomodo Sindifu rediit, semper ad Ortum à Bẽgala pergendo, cũ 17. dierum iter, quibus à Caadandan Bengalan descendebatur ad meridiem, à Bengala rursus Sindifu vsque ascendendo fuisset infundendum. Quare de Orientali itinere, quod hic dierũ 58. facit, deducendum est, & hoc modo ad septentrionem pergendo 17. dieb⁹, vel certè obliquè ad boream vel septentrionẽ inter & ortũ à Bengala eundũ fuisset totis illis 58. diebus. Sed ad institutũ iter reuertamur. Gingui: à Sindifu vigesimo die venit urbem: versus fortè. Sed modo meridiem petamus, Pazinsu quarto ad meridiem die se ingerit,

Bb

quæ

25.

Amu
Tholomam

12.

8.

Ad meri-
diẽ pergit.

12.

Sindifu.

20

Ad meri-
diẽ pergit.

4

Pazinsu.
Cataia.

Ad Ortum
rediit in Ca-
taia.
Cangigu.

quæ in Cataia sita est. Idololatræ & Christiano alii, multis alijs imperat ciuitatibus: Hinc nauigio per amnem Cambalunium itur. Cartaces vtuntur nummis, vt & vniuersa penè Cataia, cuius ciuitates modò aliquas enumerauimus.

3. 6. 7. *Cianglu.* Quinto post die Cigli, in Cataia. Sexto *Cingli.* Tundinsu, vrbs & prouincia, quæ imperat 17. ciuitatibus magnas. Septimo verò (semper iter agendo per multa oppida, quod & in itinere inter præcedentes vrbes accidit, maiores enim tunc nominauimus) se offert Singuimatu: fluuiū habet, qui partitus fertur versus Ortum, & Cataiam altera sui parte: reliqua verò versus Occidentem & Mangiam, infinita fert nauigia cum maximis precij mercibus. Hic enim passim sunt potentissimi mercatores. Idololatræ sunt omnes incolæ.

16. *Caramora annis.* Sedecim præterea itineri insumptis diebus rusus occurrit amnis Caramoran, qui in Ymecami siue Prætoiannis prouincijs & Septentrione oritur, nauibus celebris: ad quem vbi vnus diei itinere ab Oceano abest, nauale visitur, in quo continuo 1500. naues perpetuò ad manum sunt, & in vnaquaque 15. equi & 20. viri, si fortè eorū opera ex insperato foret vtendum, prouincia aliqua aut insula deficiente. Hæc de Caraiā, cuius miniam partem attigimus.

De Mangia siue Cina opulentissimo regno.

Mangia. **V**ltra hunc amnem est Mangia & Coingazu vrbs pulcherrima in ipso Mangiaz ingressu, & amnis ripa ad plagam vnde Vulturū spirat, constituta. Est autem Mangia potentissima nobilissimaq; totius Orientis prouincia:

prouincia: quæ venit in Cobilæ potestatem anno circiter 1269. A Coiganzu pergendo Ortum versus & meridiem, offert se post vnus diei iter Pāgin quæ tridui Tingui, & æquali ab Oceano spacio distat. Idololatræ sunt omnes.

Si ad eandem coeli plagam pergas, Iangui nobilis ciuitas occurrit: cui 27. aliæ subsunt. Huic præfuit Marcus Paulus, qui totum hoc iter confecit, & diligenter descripsit. Si ad Occidentem declines, occurrit nobis prouincia Nanghin, in qua magna & admodum nobilis vrbs Saiāsu, quæ alijs duodecim imperat ciuitatibus. Si qua Vulturū spirat pergas 15. miliari obijcit se Singui, ad amnem Quian, qui alibi miliaribus decem patet, alibi octo ac longo admodum tramite, qui vix centum dierum itinere conficitur, se in Oceanum exonerat, 16. præterfluens prouincias, ciuitates verò 200. alluit. Totus hic tractus mercibus nauibusque mirabiliter floret, adeo vt Cingui quinq; millia nauium se vidisse affirmet Marcus: in alijs verò locis plures. Nihil nisi Idololatrias in his plagis requiras: in Caingui, quæ ad diem amnis ripam sita est, monasterium visitur, in quo 200. Monachi Idololatræ degunt. In populosa Cinguiansu opibus mercibusque abundante, duo sunt Nestorianorum tēpla, quæ anno 1247. fuere à Præfecto quodam Nestoriano, qui triennio vrberem gubernauit, fabricata.

Abest ab ea Tinguigui, quam Dux Chinsabaia Alanorum Christianorum opera Camo subiugauit: Tridui equitatione, ad eā vnde Vulturū spirat plagam, est Singui (quod terrenum sonat) ciuitas, suo ambitu 20. miliaria continens, sexdecim alijs magnis imperat ciuitatibus, dosque habet medicos.

Pāgin.
Tingui.
Iangui.

Nanghin.
Saiāsu.

Quian amnis.

Cingui.

Tinguigui.
Singui.

*Quinsai
urbium ma-
xima Gra-
du 46.*

*Quinsai
ædes
10006000.*

*Puluisan.
gu annis.*

Gavipu.

6.

7.

*Gieza.
Concha.*

Hinc quatruiduo venit ad urbium maximam Quinsai, quam cœlestem vocat, qua nullam maiorem in vniuerso orbe inueniri Marcus autumat, vt quæ 100. miliaria suo ambitu continet. Plateas habet latissimas ob magnam hominum frequentiam: numerantur in ea millies millia & sexcenta millia ædium. Sunt præterea in ea præfidiarij multes ter decies 1000. Et in tanta hominum multitudine, vnicum est Nestorianorū templū: plurima tamē Idolia & Nosocomia, & xeno dochia in pauperū gratiā constructa. Amnem habet Puluisangu, in multos riuulos diductum, qui in lacū inter urbē & Oceanum influit. Pontium verò 12. millia, inter quos nonnulli tantę sunt vastitatis, vt naues panfis velis transmittant, Ciuitatibus hæc urbs mille ducentis imperat. Populus Idolis seruit, hospitalis est admodum. Pauperes filios suos diuitibus vèdunt. Tanta verò est in hac urbe omnium rerū abūdantia, tanta deliciarū & voluptatum omnium affluentia, vt nihil posse accedere putetur: paradisum dixeris terrenum 25. à Quetsai miliari vbi fluius iste in Oceanū fertur, est ciuitas Gapu: portu nobilissima, ad quę Indicæ naues appellūt, & omne gen^o præciosarū mercū adfertur. Qua hinc versus Vulturū flatū 6. dieū itinere Gingui vsque, quæ est amplaciuitas teditur, adeo habitatur omnia, vt per cōtinentē urbē transire videaris. Sexto & reliquo 7. dieū itinere in cuius sine Gieza sita est vltima regni Quinsai. Totus iste tractus ab Idololatriæ habitatur, vt & cōtigua prouincia Cōcha, quæ ad eandē cœli plagā sequitur. Crudelissimi sunt Cunchani, adeo vt languinē hostium potēt, & carne humana, quæ omnium suauissimā dicūt, lubentissimē vescantur. Metropolis Fugiu, modò nota Lusitanis in gradu 30.

du 30. gra. Si pergas versus eandem cœli partem 9. die occurrit Vnguem saccharo abundatissima. Hinc abest versus mare 15. miliari nobilis urbs Zaiton, portu quoq; & Indorū nauigijs mercibusq; celebris: neque hic aliud quā Idololatrias inuenias, nec mirum: vbi enim magna mercato rū est frequentia, abūdare tolet malitia, & refrigerere pietas: difficile enim est Deo sedulò seruire, & diuitijs affluere, multis negotijs humanis se intricare, & diuinis vacare: Illa enim ad se totum hominē trahunt, tempus & affectum rerum piarum adiununt.

Zipangu distat à littoribus Mangi mille quingentis miliaribus, valde magna est insula, auri se racissima, quam idcirco an. 1264. magnus Chamus, sed frustra nisus est sibi subijcere. Indigenæ albi sunt, egregia forma, & singulari morū facilitate præditi: proprium Regē habent, idola monstrofa pingunt, lanos, & multarū facierū Deos, vt & vicini insulani. Rogati olim Cobeli tempore à Christianis de tanta Deorū varietate, responderēt se eam à suis maioribus accepisse, eandemq; tradere posteris. Ex his Marci verbis cōstat Iapaniā ante hæc nostra tēpora Christianis non ignotam fuisse. Mare quod est inter Mangiā & Iapaniā, vt & ipsam Mangiā, quia ei adiacet, Iapanes Cin vocāt. Est autē adeò vastū, vt Cobeli peritiores Naucleri insularū habitatarū 7. milia, quingentas & 40. quæ etiā auriferæ sunt, continere asseruerint: omnesq; arbores, quæ in ijs proueniunt, aroma spirare. Nauigando à promontorio Himpo, quod in 30. grad. lat. situm est Zaitam Occidentē versus, ad Africum: declinando, mille quingentis miliaribus per vastum sinum alium: & insulis plenum Cheinam, à Cachuchina forte hic nuncupatum,

9.
*Vnguē sa-
caro abun-
dantissima
Zaiton.*

*De insula
Zipangu st-
ue Iapania*

Zaiton.

*Zamba.**Iaua maior.
Lohach.**Iaua minor.*

patum, extensumque latè ad Septentrionem & Euroaustum in Zambam, vbi minores Indiae initium esse volunt, venitur. Hinc vterius 500. miliaria ad Euronothum est Iaua maior posita, & bis totidem vterius ad Vulturnum, Lohach, potentissimum regnum, maximumque ultra equinoctialem, quod continens esse putatur. Si pergas alia 150. miliaria offert se Iaua minor.

Procul Occidentem versus, in locis australibus magis, quam sancti Laurentij insula, sunt insulae Gryphium: quos Ruch vocant, aues sunt, per omnia Aquilis similes, sed quae tam vasti corporis, tantique roboris esse feruntur, vt elephatum in aërem raptant, casuque post collisum vorant. Volens huius rei certior fieri Cobelus, missis nuncijs, ad eum pennae allatae sunt 90. Spithamatum longae, crassae verò duas palmas. Dicunt hic etiam apros, magnitudinis bubali, aut bouis inueniri, quibus prominentiores dentes quatuordecim librarum.

Sed hinc ad Indum, amnem latissimum abemus, & totius Indiae provincias, quae nostro seculo innotuere, obiter attingamus, ad clariorem intelligentiam, quae in literis Indicis & Iapanicis referuntur. Indo adiacet Cambaia olim proprie India appellata. Indigenae Guzeratae vocantur, homines sunt gentiles, omnem animantium cedem etiam pulicum adeo horrentes, vt numerato precio sepe eas redimant. Hinc facile in Mahometanorum potestate venerunt.

Decam regnū (modo ad meridiem Comorinum vsq; semper pergimus) sequitur Rex, Mahometū colit, indigenae idola, in eo regno Goa multis Christianis gentiliūq; cōuersiōe, illustris regio.

Canarin.

Post hanc Tulemar siue Canarin sub potentissimo

siuo gentili Rege Narfingiae, agimus autem hic de seculo anni 1510.

§ Sequitur Malauaria, in qua nobiliss. Calecutie regnum, ea se ad Comorinum promontorium, in extremo huius Indiae ad meridiem situm extendit, quo vasto tractu varia sunt regna, in primis Tanaor vbi & in Calecut vicinisque regionibus, dæmonem ipsum sub horrenda prorsus turpissimaque specie depictum, miseris adorant.

In sequentibus regnis & oppidis multi Nestoriani degunt, & in Cranconor quod ordine sequitur, duo templa, alterum B. Virginis, alterum D. Thomae visuntur. Sequitur Cochinchina, hoc Caicaulan, in cuius remotioribus locis à mari plurimi degunt Nestoriani, qui à Babyloniis sacerdotibus huc singulis triennijs venientibus & baptizantur & instituuntur.

Caulan sequitur, insigni Apostoli Thomae miraculo clarum, vbi & templum extruxisse legitur. In hoc regno anno 1510. amplius quam septendecim Nestorianorum millia habitant, verum adeo rudes rerum Christianarum, vt multi etiam baptismate careant, quare olim vt instituerentur, Armenios, ne non essent similia labora lactucis, euocarunt. Qui haec tenus stans temporibus, non animas, sed diuitias piscatum venerunt, id aduertat nostri haeretici, quos videmus similiter proficere, & in tenebras densiores semper magis magisque demergi, neque enim se seruare potest caeca haeresis.

Hi in altari in quo Crucifixus CHRISTVS visitur, panem falsum, & succum ex vuis passis expressum, quia vino carent, consecrant, & omnibus qui eorum sacris interfunt, Aethiopus more ministrant.

Bb iijj

A pro-

*Malauar.
Calecut.**Dæmō colitur.**Cranconor.
Cochin.
Caicaulan**Caulan.*

A promontorio Comorino, quo modo peruenimus. si pergas sequitur Quilegar regio, ubi rex duodecimo regni anno, in theatro, seipsum multis vulneribus conficiendo, inspectante successore crudeliter immolare tenetur, quod etiam atrociter præstat. Hinc ad Ortum iuxta sita est præclara Zeilan insula.

Coromandel.

*Malepur.
D. Thomæ
sepulchr.*

Si littora secutus fueris, septentrionem versus, in sinum Bengalicum, siue Gangeticum, primo occurrit Coromandel ditionis regis Narlingæ, ubi nonnulli quoque degunt Nestoriani, veteris duodecimo miliari, est oppidum ruinosum Malepur, D. Thomæ sepulchro nobile, quod etiam miraculis claret, habitant & hic Nestoriani.

Huc omnes Indiæ non solum qui Christiani nomine gaudent, deuotionis causa peregrinantur, verum etiam multi gentiles & Mahometani in sequentibus regnis nihil præter gentiles & Mahometanos requiras.

*Narlinga.
Bisnagar.*

Sequitur vasta Narlingia, quæ se ad Bengaliam, quadam parte extendit, & Decarum vsque, regia Bisnagar. Rex Gentilis Christianorum ob quoddam D. Thomæ miraculum amicus est, & Mahometanorum hostis.

Bengalani principi Mahometano parent gentiles suas sponas exteris violandas offerunt, etiam precio numerato. Extremo in Gangetico isto sinu, situm est vastum hoc Bengalæ regnum ad maximum amnem Gangem.

Verma ad mare Meridiam versus sequitur, Gentilium ditio: ad Duro austrum Pegu. Peguni, dum cum morte luctantur, dicere consuevere, Deus veritatis sunt tres & vnus, ceterum monstruosissimas Idolorum moles colunt. Sian siue Sina ad meridiem se offert, in cuius

extremo

extremo meridionali parte prope equinoctialè Malacca sita est, quam cum Campaa Chinam appellari quidam qui has regiones frequentarunt, tradunt, forte quia Sianæ Chinenfi, licet Regem habeant potentissimum, tributa pendunt. Indigenæ partem cadauera assa comedunt, nullum se honestius ventre sepulchrum eis parere posse existimantes. Odiæ gentis est metropolis. Ex indigenis qui terram adorant terræ, qui aquam aquæ, qui ignem igni, traduntur à morte qui aërem in eo suspensum aues pascunt. Brema altera parte Pegu, altera qua Cinæ spectat Iangoma attingit, ad meridiem Camboiam. Cambogia verò Boieam versus Campaam, siue Zambā, sequitur Caucichina, siue vt indigenæ vocant Cachu, concha dictum, ni fallar Marco, in cuius Sinu est Aion insula, sub Cantā Chinarum vrbe, quā in littore eodem tractu boreali sequuntur aliæ Sinarum vrbes Fuguiani, Chequiā, Nimpo siue Liāpo in lat. grad. 30. qui tractus ab Aion siue Cauton, huc vsque continet leucos 275. A Nimpo, ubi ad circium se flectunt littora, occurrunt vrbes aliæ Cinarum Nanguī, Xanton, Quintai regia sedes in gradu 46. si adicias grad. 55. spacium hoc vniuersum est leucarum 400.

Sed ne tanta profectioe lassetur nimium, hic cursum sistamus. Hæc sunt admodum R. D. Abbas quæ de Ecclesiæ ruinis, & miserrimorum multorum hominum moribus & statu infelicissimo dicta volui, qui Christi castris relictis ad aduersarios aufugere, vnde tot videmus mala consecuta esse, tot feros apros vineam Christi euertisse, tot quoque vulpeculas, quæ subdole cuniculos egerunt, & talparum more fundamenta fidei luxuriant, radiceq; vineæ Christianæ corroserunt: vrinā noster orbis similia non pateretur. Det DEVS

om-

*Græciuer
sus pergit.
Cachu.*

*Fuquiam.
Chequiam
Liampo.*

omnium malorum finem, & Ecclesie vberē gratiam, qua omnes Satanæ machinationes proterat. Iesus Christus Dominus noster R. D. Tuam suæ Ecclesie diu seruet incolumem. Louanij Calendis Decembris, Anno redemptionis 1568.

Tuus in Christo seruus

Jacobus Nauarchus
Ondisכותanus.

EX EPISTOLA P. EMANVELIS

Nobregæ ad suum Præpostum Generalem
Societat. Iesu, ad suos fratres in
Europa agentes. Anno 1552.

*Brasiliae
vastitas.*

*Nudi incedunt
indigene.*

*Brasilia temperata
in calore &
frigore.*

*Humida
est.*

AGNO vos desiderio tenenti arbitror, Patres dilectissimi, ut certiores vos faciam, qualesuam inhabitemus terras, sub quo climate, tum qui ritus, legesque gentium sunt, quas hæcenus sub Evangelij iugum mittere satagimus. Dicam: vasta nos tenet Brasilia in altero orbe, ad gradum 22. & medium versus polum, antarcticum posita: quæ ad miliariorum tria millia se extendere dicitur, populis plena efferis, truculentis, ab omni humanitate & honestate alienissimis. Nudi vtriusque sexus homines ferè omnes incedunt. In remotioribus tamen locis, vbi ego dego, quia frigus non nihil viget, Gossipinis vtuntur velis potius quam vestibus. Regio adeo est temperata, ut neque hyeme frigus, neque æstate calor, tametsi hic magis vrgeat, grauior sit. Propter frequètes densissimasque pluias omni ferè tempore decidètes, humidior est: vnde fit ut semper viueat, & arbores herbæque leni coeli aura foueantur. Asperitatem tamen magnam quibusdam in locis paruum montes, vastæque syluæ.

Varij

Varij sunt fructus, nostratibus tamè longè im pares, qui si huc inferretur, colerenturque, non infeliciter credo prouenirent. Nam bis quotannis germinant vites, licet nõ cum tanto prouentu, quòd immensa formicarum multitudinem hic omnia deuasentur. Abundat limoniis, malis aureis, & ficis Europeis, nõ insuauioribus.

Ex radice arboris, quam Mandiocam vocant. Cibi. farinam conficiunt, cui milium, quo satis abundant, miscet & panis loco est. Abundant fluuialibus piscibus & marinis, nec nõ ferinis canibus, asenibus Indicis, vaccis, bouibus, ouibus, capris & gallinis. Varię sunt nationes hominum Gaynazzi, Carij, &c. quos paucos ante annos duos Hispani monachi, in doctrina Christiana instituerunt: quorum hortatu & sacras aedes crexerunt, & cœnobium in quibus viri forminque separatim comorarentur. Quæ vitæ ratione multi secuti, in eadè persecerassent, nisi diaboli flatibus Piratę appulsi, omnes tũ viros, tũ virgines abduxissent. Pro eorum redemptione laborauimus sedulo, & iam aliquot in proprias aedes reduximus. Ethnici Gaymuri dicti, in vastis solitudinibus educati, nullum nobiscum commercium habent: Si quando occurrunt, timore percussi, se nostros fratres dicunt, quòd similiter vt Christiani barbâ nutriant: cũ reliqui non solum barbâ, sed & supercilia, & quicquid in facie est pilosum radant, labra nareque perforant, ossibus foraminibus impostis adeo vultum deformant, vt ipsos demones referre videantur, maximè aut incantatores qui hic in precio sunt, hoc ornatu gaudet. Est & genus quoddam aliud nõ admodum Gygaribus dissimile: semper sagittis, robusto arcu, & magnis baculis armatum, terrori reliquis quòd in hostes acriter ferantur, facileque trucidet & mactet, deinde ad suas confugit speluncas.

Cibi.

*Farina arboræ.
Gaynazzi
Carij.*

Monasteria uirginum & uirorum.

*Gaymuri
Eremitæ.*

Efferi homines.

Qui

*Tupenici
Tupenābi.
Leſtus re-
teſt.*

Qui hæcenus nobiſcum egerunt, alij vocantur Tupenici, alij Tupenābi, hi ampliffimas ædes ex palmis erectas, vt plurimum 50. ſimul habitant. Cum vxoribus & liberis, reſibus ad ætrem ſuſpenſis prope ignem, tota nocte accenſum dormiunt cum ne ſigus obſit nudis, tum ne à demonibus, quos igne fugari exiſtunt inſectentur. Quare noctu quoties exeunt, titiones accenſo manu gerunt.

Athei ſunt

Nullum hi numen adorant, nec Deum agnoſcunt, tonitrua tamen diuinum quid eſſe, arbitrantur, quæ patria lingua Tupana nuncupant. Quare nos aptius nomen non habentes ad Dei Opti. Maxi. cognitionem inſinuandam, ipſum Patrem Tupanæ ſiue Tonitruum appellamus. Pauca enim admodum habent vocabula, quibus rei fidei noſtræ ipſis declarari queant: quare vt intel ligamur, multa tum ob id, tum quia ſenſib⁹ magis quàm ratione ducuntur, ambagibus inſinuanda. Hinc ſæpius percunctantur, num Deus caput habeat, corpus, vxorem, veſtem, quid comedat & ſimilia. Quamuis autem numen nullum colant, nonnullas tamen obſeruant cærimonias & ſuperſtitiones. Statis enim temporibus & annis ex longinquis regionibus huc veniunt præſtigiatores, religionem præ ſe ferentes: iſſique obuiam mittunt, qui vſas mudent & orment, eos tripudiis excipiunt, & aliis lætitiæ indiſciis. Antequam autem ad loca conſtituta accedatur, mulieres binæ & binæ, per ædes vagantes publicè fatentur iniurias maritis illatas, & veniam precantur.

*Magi in
precio.*

*Stolida na
naq; præ-
ſtigiatoris
promiſſa.*

Post hæc præſtigiator, cubiculum ingreditur per obſcurum, & cucumerem, quem ſecum aſſert, ſiguram infantis referentem, in loco, fraudibus & deceptioni aptiſſimo collocat, vocèque ſimulata

puerili,

puerili, iuxta cucumerem aſtans, ita illos alloquitur: Non opus eſſe vt ſe fatigent amplius, aut ad agros colendi cauſa ſe conferant: Panem ipſis nõ laborantibus vltro prouenturum, nec quicquam illis ciborum defuturum, quin etiam vltro domum delatum iri omnia. Ligones præterea vltro ad fodiendum abituros, & ſagittas per ſylvas volaturas, quã plurimos inimicorum, qui ipſis cibi futuri ſint, tranſfixuras, longam illis vitam fore, vetulaſque in iuenculas conuertendas, quæ vt lubitum erit, connubio iungentur. His aliſq; hu iuſmodi illuſionibus cœcum barbarumq; populum exiſtimantem aliquid diuinitatis in eſſe cucumeri, res cuiusmodi reuelanti ita dementat: vt huic ſuperſtitioni adhibeat fidem. His ita ſinitis cærimonijs, maxima agitatione corporis contrè miſcerè incipiunt tam Magi, quàm fœminæ, & à malis ſpiritibus arreptæ in terram proſternuntur, ſpumantque ora: qua ratione inſundi eis ſanctitatem perſuadet Magus ſi alicui id nõ accidat, mali omnis ſignum denunciat. His peractis, plurima præſtigiatori offeruntur munera. Cum aduerſa laborant valetudine, varijs etiam à Magis circũueniuntur fraudibus. Bella geſturi, eorſdè conſulit, & auguria: nobiſq; hi ſunt inſectiſſimi, perſuadentes populo, nos in illorum corpora cultellos forcipeſque immittere, & mortem inferre.

*Magna eæ
citas & in
fidelitas.*

In prælio captum magna lætitia ſune collo inietto deducunt, cui deinde in vxorem primarij alicuius viri dant ſiliam, aut quam magis ipſe concupierit, ac inſtar porci impinguatur. Pridie autem quam eum occidant, à capite ad pedes vſque mundiffimè lauatur: ac ſequenti die multo ſpũcurrente populo, in loco eminentiori ſiſtitur, victus ſune circa umbilicum. Tum demũ per bellè

*Hoſtis ſup
plicium.*

belle ornatus homo quidam accedit, qui ad constantiam fortitudinemq; animi in morte perferenda hortatur, maiorum res gestas virtutesque commemorans: cui moriturus respondet, homines fortes parui facere mortē, se plurimos illonē neci tradidisse, consanguineos etiam suos facile suam mortem vlturos, aliaque huiusmodi. Mortuo pollicem amputant, quod eo sagittas miserit, reliquum verò corpus in partes secant, & assūm elixumue comedunt.

*Esus car-
neshumane
Defunctis
cibum le-
ctumque
parant.*

*Quid de
beatitudi-
ne sentiāt.*

*Omnia cō-
munia ha-
bent.*

*Diuitias in
nullo pre-
cio habent.*

*Diluuij me-
minere &
S. Thomę.*

Cūm quis vita defungitur, patinas supra sepulchrum imponunt cibo refertas, & mundum rete in quo dormire consueuerat (arbitratur enim defunctos post mortem reuerti) vt lautius comeda & somnum capiant circa sepulchrum: sepeliunt autem in fossis rotundis: Principes verò & magnates in arca palmea reconduntur. Nullas penas expectant, aut præmia, solum eos qui mortui sunt, summa quiete frui existimant in locis amœnissimis. Nihil habent proprij, sed cuncta communia: qui verò aliquid possidet, cæteris indigentibus libenter impertit, præstetim cibos, et quibus in crastinum diem reseruant nihil: quo fit & diuitias accumulare non studeant, sua sorte contenti. Christiano cui libet ædes ipsorum ingredienti, quascunque habent apponunt epulas, suaq; illis explicant retia: filiabus nihil in dotem elargiuntur, imò verò gener quodammodo loco inferuire tenetur, vxores fidem seruant coniugalem.

De diluuijo quædam norunt: dicunt enim cū per vniuersam terrā aqua inūdaret, mulierē vnā cum viro pinum conscendisse, soloq; siccato descendi: ex quibus totū propagatū fuerit humanum genus. Habent & S. Thomę notitiam, que Zome-
nuncu-

nuncupant, eumq; hac iter fecisse, à maiorib; acceperunt, & vestigia Apostolica etiānum cerni prope quendam fluuium affirmant: quod vt certius cognoscerem, ipse abij & proprijs oculis inuexi, quatuor pedum & digitorum satis altè impressa vestigia, que nonnunquā aqua excrefcēs cœperit. Ferunt autem ea relicta, dum D. Thomas persecutores ipsum configere volentes, fugeret, flumēque diuisum fuisse, per cuius medium ad vltiorem ripam sicco pede profectus, in Indiam abiit. Pari modo narrat sagittas quibus ipsum petebant, in sagittarios reflexas, syriacque per quas gradiebatur, cedentes viam præbuisse: illū quoque pollicitem fuisse, se aliquando reuifurum has regiones: respiciat eos de cælo, vt ad Dei cognitionem perueniant. Maiora expectate, cū pleniorē regionis notitiam nactus fuero. Valete.

Ex vrbe Saluatoris, Anno 1552.

Vester in Christo seruus

Nobrega.

He literę Lapanicę videntur mihi pie & utiles ad formandam vitam Christianam, sicut & alię que annectuntur, quare iudico expedire ut imprimatur.

Actum Calend. August. An. 1565.

Michael de Bay.

1. Cor. 3.

Cū sit inter nos zelus & contentio, nonne carnales sūt, & secundum hominem ambulatis?

INDEX RERVM,

que literis Iapanicis continentur.

TENOR PRIVILEGII.

CAutum est Regio Privile. ne quis præter Rutgerum Velpium Biblio. iurat. intra annos 4. proximos, Epistolas Indicas: De multorum gentium in variis Insulis ad fidem conversione, per Societatis Iesu Theologos &c. imprimat, aut alibi impressas uendat, sub multa latius in literis eidem Rutgero datis & concessis cõtenta, Bruxelle in Consilio priuato. 6. Augusti. Anno 1565.

Subsg.
Mefeldach.

Et in Consilio Brabantie. 10. Octob.
Anno 1565.

Subsg.
De VVitte.

<p>Abstinentia Põtificis Iapaniæ 7. Bonzororum 32. 84. Iapanũ pro defunctis 17. Abagæ Tartari Idololatraz Imperium. 324. Venero perijt 325. Academ. cur institute 297. Achbalach Mangi 376. Accipitariorũ 1000. Chamus habet. 338. Adolescentum duorũ opera 2000. Christum amplectuntur 122. Adolescentis pietas, & in doles præclara 210. 213. 214. Aduersa quõ superanda 22. Aduersitatis fructus. Ibid. & 208. Adhortatio ad properandũ in vineam Sinensem 148. Adulterij stricta pœna in Iapania 7. Et in Sina 133. Adulter infamis 17. Æmulatio sancta 172. Ægrorum curatio 211. 184. Ægrotus 20. annis lecto affixus sanatur 183. Æthiopia bello vexata 303.</p>	<p>Æthiopica profectio imposita 261. Afflictiones permagnæ P. Cos. & Fernadis 162. 164. Eorum diuina consolatio 165. Afflictiones magnæ Euangelizantiũ 258. 259. 262. 263. 170. 188. 189. 190. 192. Aliancum ciuitas 106. Aloadinus 362. Amangucũ auidẽ audit Euangelizantes 43. 64. Totum conflagratur 162. Amanguci situs 203. Amnis Brius aurifer 377. Animas comedere putant Idololatraz 367. 272. Animorũ immortalitatẽ negant scurræ gentiliũ 90. Animas defunctorum in uaria migrare corpora Tartarorum putant 345. Angelorum materiam elementalem credunt Iapanes. 181. Angelos quoque Deum cõtemplari. Ibidem. Hominum esse custodes Ibidem. Angelorum custodum inuocatio</p>
---	--

Cc

I N D E X.

wocatio 33. necatus 322.
Annales conficiunt Iapanes 15.
Apothefis cuiusdam Bonzi 233.
Apparitio defunctæ 233.
Aqua confecrata 116.
 Moibos curat: quântic fiat 117.
Aqua viridis purgâs alium admirabilis 360.
Arreptitius aqua Crucis ligno & oratiõe Domini- ca facrata fanatus 113. 115.
Arreptitij hereditarij 114.
Arma Sinenfium 136.
Armeniorum hærefis 308.
 Difsecta in varia monstra Ibidem.
 Eorum Epifcopi refpui- fe videntur 309.
Armenj Christiani 358.
Aftrologi Iapanes 15. 345.
 Eorum frequentia 346.
 De quibus cõfulâtur 367.
Afiæ Ecclefiæ Syriaca in fa- cris, vt nos latina lingua vtuntur 303.
Affambeorũ imperiũ 333.
Aftakan regnum Tartaro- rum 358.
Afflicidæ 362.
Afia maior varias habet hæ- reticorum Ecclefiâs. 358.
Auarus inter thefauros famę

I N D E X.

Bengala regnum India. in-
 tia Gangem 379.
Bongana Ecclefiâ reliquis
 Japonicis maior 240.
Bongum habere 700. Chri-
 ftianos 85.
Bongenfis Dux potentiffi-
 mus 55.
 Ad fidem propenfus 93.
Bongi fitus 202.
Bonzorum improbitas 27.
 40. 53. 266.
Bonzorum ingens nume-
 rus 38.
 Fraudes vt ditekãt 40.
 Superbia: conciones 265.
 De mulierib⁹ opinio Ibi.
 Pertinacia 75.
 Priuilegia quę suis deuo-
 tis donant 289.
Bonzi victi 47. 110. 266.
Christianorum templorum
 præfecti 250.
Bonzi Gippini cum monia
 libus nocturnas preces re-
 citant 274.
 Choreas ducunt quodam
 die fefto Ibidem.
Bonzi specie dæmon homi-
 nes illudit 275.
Bonzis diuini honores defe-
 runtur 276.
Bonzi potentiffimi fumma
 impietas in Christianos
 288.
 Quo fupplicio affecti? Ib.
Bonzi impediunt populi cõ-
 uerfionem 41. 169.
Bonzi cõuerfi 34. 104. 150.
Bonzi duo cur Paul⁹ & Bar-
 nabas vocati 151.
Breclare admodũ vitę Ibid.
 Alteri⁹ fancti mores Ibid.
Bonzus metu mortis Chri-
 fti legem non amplecti-
 tur 250.
Bonzi variarũ feftarũ ad di-
 fputationẽ confluant 231.
Bonzi fuas fectas à Chrifti
 lege ortas fabulãtur 257.
Bõzi factus & cõuerfio 234.
Bonzi 15. Christiani effecti
 ibidem.
 Et alij nonnulli 255.
Bonzi religiofiores ad Chri-
 ftum inclinati 236.
 Cur in suum primarium
 offenfũ ibid.
Bonzorum conuerforũ ma-
 gna virtus 109.
Bonzi creationem rerum
 ignorant 48.
Brachmanes Magi & Idolo-
 latræ facerdoes 380.
Boues fylueftres 372.
Boum ftercora Indis facra
 C. 380.
Caciamfu fitus 376.
Cadauera affa aduftaque
 fole 360.
 Cc ij Cain.

I N D E X.

Caïnduanorum turpis ho- spitalitas	377.	tificis.	1
Caïdu Rex propinquus Co- beli hostis	371.	Caſunga	251.
Caïndu prouinciæ & vr- bitus	377.	Cararnodin	319.
Califa hostis Christianorū qua morte affectus	322.	Caricorum in Sina igno- ritia	147.
Cambalunæ vastitas	374.	Cataiæ situs & Mangiæ Centor Sinensium	377.
Campachao Insula	145.	Cœrei & fontis consecratio Cerimoniarum sacrarū fru- ctus	220. 219.
Campion Metropolis	369.	Chaldaicæ linguæ vbi ne- cessaria cognitio	361.
Cantonenses Insulæ in Sina Situs	23. 157.	Chanū filiorum potentia Eiusdem admirabile pa- latium	351. Ibidem.
Immensa tributa	134.	Charitas cuiusdam insigni- tatis	163.
Gangassinæ situs	203.	Charitas Dei quid non pos- sit	166.
Christiani	86.	Charitas intima P. Xau- rij	31.
Gāgigu regni situs	384.	Chesmur prouincia caput Idololatriæ & Magiæ Christianis insultant infide- les	361. 351.
Capriuitas Baltaz. Gagi	173.	Christiani in Persia & Bal- sora Romano Pontifici subiecti	360.
Caramoran amnis	386.	Christianorum in Tartaria ignorantia	334.
Carbāda Rex Persarū	354.	Christianorum Regis nobi- lium & gentiliū ob Gi- gi eua-	334.
Garchæ Christiani	365.		
Carmania	360.		
Caratan prouinciæ 7. regno- rum situs	377.		
Caramoræ amnis max. si- tus	375.		
Cardandan situs	377.		
Casani regnum	317.		
Casani p̄iū propositū ibid. Christianos in honore ha- buit	Ibidem.		
Cassitas vidualis gētilis Pō- gi eua-			

I N D E X.

gi euaſionem Ictitia	191.	Cobina ciuitas	361.
Christiana cōgratulatio tri- umphis prior	Ibid.	Cobel siue Cublai Impe- rium	324. 329.
Christianus nobilis bonis ce- dit Christi nomine	192.	Quæ regna subegit ibi- dem	
Christianorum numerus Fi- randæ	202.	Euangelia veneratur 331. Eiusdem religio	Ibid.
Albi	249.	Legatis Romam missis Christi legis interpretes petijt	333.
Bongi	165.	Cochinchina regio	21.
Amanguci	79.	Cochinocum oppidum	293.
Christianorum nouorū p̄iū obsequium	78.	Cœcus penè Christianis af- scriptus sanatus fuit	114.
Perfectio	119 120. 79.	Cœco lumen restituitur	77.
Christianorum lachrymæ Christi fidem quinquagena- rius: Nobiles: item pri- marij Regis suscipiunt	156. 104.	Cœnobiorum ingens nu- merus apud gentiles	35.
Cianganor situs	374.	Colloquium gētilium cum animabus defunctorum	272.
Cimmericæ regionis situs	370.	Colicam sanant zonæ sacre Comaniæ vastitas	359. 312.
Cianglu	386.	Conciones à multis fre- quentantur & repetuntur Attentè bis quotidie au- diuntur	215. 249.
Cingui	387.	Concio ad Meacenses	266.
Cingli	386.	Collegia cur exstructa	297.
Cinarum conuersio breui operatur	335.	Collegia Aquecinctina Dua ci	297.
Cingis siue Cangius Tarta- rorum Imperator primus Bello quos subegit	315. 317.	Colloquium Iapanum spi- rituale	183.
Morientis vtilis admoni- tio	Ibid.		
Clavis 2. o. nauum	135.		
Clades maxima	163.		

I N D E X

Conciones quotidie habitæ	117.	Consolatio ingens	156.
Confessio sacramentalis	306.	Conemplatio utilis	157.
Confessio totius vitæ publica	13.	Contemplationibus Iapanensibus	11.
Concionatoris in reprehensione libertas	169. 170.	Concha	381.
Conflagratio domus & templi Societ. Iesu	282.	Conuersi trecenti	106. 109.
Oppidi Iapan.	281.	Conuersos conseruandis	47.
Confessiones frequentes Iapanum	213. 240.	tio	42.
Confessio criminum sit à Bōzis	84.	Eorundē gratitudo	43.
Concurfus multorum ex remotissimis partibus ad Christianismum	153.	Conuersio cuiusdam quibusdā Christi ciuauera	251.
Concordia firmari imperium	317. 318.	Conuiuia Iapanum minime sumptuosa	215.
Consolatio ingens	156.	Conuersus contemplatiuus	112.
Congratulatio Taguximānorum ob aduentū Froylij	281.	Eiusq̄ in alijs iuuandis studium	ibidem.
Constantia Christianorum	94. 110. 183. 186. 206.	Conuersus nobiliscum totē penē vrbē	ibid.
Mulieris	174. 223.	Conuersus vir magnus plurimum adfert fructum	111. 112.
Conuersio gentilium quid præsignat	310.	Cōuersi alios ad fidem adducunt	147.
Conuersi 300. duorum mensium spacio.	175.	Coronis in orationibus vrbis Iapanes	35.
Conuertendi gentiles ratio	123. 167. 225. 42.	Cosmæ Torres virtus, periclitio solatii & securitatis plena	ibidem.
Conuersio Dei opus	159.	Victus ratio	160. 161. 163. 164.
Conuersi parentes à filio	105.	Quanta pietas	165.
		Eiusdē afflictiones	162. 163.

I N D E X

Oraturæ plerunque à Deo auocant	30.	& quod maioribus tenentur erroribus	28.
Corta prouincia	355.	Doniche Iapanum Deus	9.
Curami situs	202.	& 14.	
Curauri 200. conuersi	119.	Dorus Rex & eius potentia	375.
Cunchin proniacta sit	376.	Dux Amāguci Dei verbum attenre audit	35. 45.
Cutim hominis acuum pñtionibus pingeadū ratio	384.	Ducati 1500. pro vniuersa redemptione ciuis oblatis	147.
D.		E.	
Daci & Dauī	312.	Ecclesiæ Catholicæ, præsertim Romanæ, est oues dispersus querere	353.
De Dei bonitate discipratio	50.	Ecclesiæ ruinæ ex quibus modo restaurantur	309.
Decimæ Christianorum vltionæ	186.	Ecclesiā quā olim latē diffusa, iamque se denuo extendat	311.
Deū immortalem colendum Cingis decreuit	315.	Ecclesiā Bonzi	180.
Discordia collabascit Iapyrium	317. 318.	Egregia	372.
Disputatione victus Caticus	147.	Elemosynæ ingentes Neochristianorum	81.
Diuitiarum magnarū propter Euangelii contemptus & in pauperes distributio	96.	Regis	187. 110.
Dæmones malorū esse tortores Iapanes credit	9.	Almeidæ & summa pietas	152.
Dæmoniorum variaz illusiones	13. 14.	Epulū instituitur plebi	212.
Dæmon quomodo eiectus	113. 115.	Epitaphia mortuorum Iapanum	14.
Dæmon tres ætates vniuersam familiam obsedit	115.	Episcopi Iapanum	196.
Doctores gentilium qui	17.	Equorū veredariorū	2000.
		Chamuz haber	340.
		Ce iiii	Equa-

I N D E X.

Equarum albarum veneratio	346.	Fianoiama	177.
Eremitarum gentilium afferrima vita	13.	Fides catholica à dæmoni vexatione liberat	83.
Erginul	372.	Firandi quot Christiani	85. 126.
Euangelizans quid sibi proponat	99.	Situs	ibid.
Euangelij fructus in Iapania	201.	Pœnitentiæ Christianorum	128.
Euangelizantes 6. in 8. regni Bongani locis	201.	P. Francisci Felix obitus	86. 87. 122. 7.
Euangelium malorū causā à gentilibus fingitur	161.	P. Frācisus ad Sinas vehendus 300. aureorum pipet pro nauo soluit	ibid.
Euangelizantium occupationes	208.	Firandi aliquot cōuerit, 195. Calce opertus corpus miraculose, 15. mensibus incorruptum remāsit	89. 883. & suauis permansit odoris, ibid.
afflictiones	188. 189. 190.	de hoc defuncto Canonico	Franciscanorūq; memorabilis religio
Euangelizantes irrisi	44.	Boasos sibi infensos habuere	92.
de. Euchariſtiæ Sacramēto quid credant Nestoriani	307.	Eucharistię frequētatio	213.
Exemplorum virtus ad fidem	119.	Exemplis docent Christiani etiam pueri	206.
F			
Facatę descriptio	187.	Situs	203.
Feruar Christianorū	118. 128	Festa Tartarorum	341.
Fernandis afflictiones	165.	G	
		Gampu Gani	388.
		Georgij	358.
		Geumfa seu Gempfa	354.
		Gen-	Gen-

I N D E X.

Gentilium ignorantia	49.	Hæreticorum profectus	317.
erga defunctos & morituros quales se præsent	118.	Hocotij imperium	318.
Gentiles conuertendi ratio	123. 167.	Honoris studiosissimi lapides	26. 196. 199.
Getæ	312.	Humilitatis commendatio	29.
Gentilium ægrotorum visitatio & ad mortem præparandi modus	12.	Humilitas Neochristianorum	80.
Georgi populi	318. 350.	I	
Gieza	388.	Iacobitæ	299.
Gratitudo vocationis	30.	In multis ad Ecclesiam reuerſi	30.
Gregorius 10. ad Chamum duos monachos mittit	333.	Iapanes curiosi & ingeniosi	15. 42. 94.
Gulę irritamenta Iapanibus defunt	151.	Origo, scribendi ratio mira.	35.
Guines	356.	Iapaniæ à Goa ac Cina distantia	4.
Gryphium Insulæ	390.	Prouinciæ quot	85.
H			
Halo Christianus. Anno 1256.	350.	Temperies	35.
Hæresibus varia remedia obiecta	296.	Situs 6. Descriptio 37.	
Hæresum causę, fructus, perniciosa	297. finis	Iapaniæ longitudo, vastitas & fatitudo	6. 196.
Hæreses Asiæ quid mali attulerint	298. 309. 315. 325.	Fertilitas	196.
		Argentī, aurīq; fodinis abundant. Ritus, populi, & naturę descriptio.	ibid. & 16. 37.
		In Iapania minimis Principum decem millia bellatorum conscribitur	7.
Hæreticorum conatus	353.	Iapanię Imperator subest illorum Pontifici	7.
Hierosolyma toties perita	358.	Iapanes	
cur Tartarorum potentia non cesserit	328.		

I N D E X.

Iapanes quidam vnum esse Deum, Paradysum, & infernū credunt 9. 14. 18. 39	Patrona 19.
Orant lingua peregrina 16.	Pietas 181. 183. 109.
Orant pro defunctis 17. 260.	Hac alios superant 203.
Vnum Deum colunt 19.	Exercitia pietatis 215.
Opiniones 200.	Pœnitentia publica & ciuenta 183.
Dæmonem colunt 201.	Prophetia 13.
Alij Deum ignorant 196.	Iapanum summus Pontifex 396.
Iapanum cōmendatio 26.	quod eius officium ibid.
Reges Tyranni 167.	Iapanes vndequaq; vt Chisti sacris intuentur accurrunt 149.
Iapanes quid maximè mirerentur 29.	gentiles genu flexo leuatiq; in cœlum manibus orant 9.
Periculis expositi simul orant 186.	Iapanenses fabri conuertendis gentilibus studiū 152.
Sphærule precariis preces ministrant 16.	Iapanes Chirurgiæ ignatibidem.
Eiusdem ratio ibid.	Vtuntur campanis 18.
Iapania à quibus, & quando sit inuenta 37.	Iapanum puerorum pietas, exempla, diligentia, ex citationes, & institutio, 206. 208. acumen 265.
Eius religiosi Bonzi & Bonzæ 38.	Iapanum religio à Brachmit nib. Indiæ orta videtur 110.
Iapanes bellicosi ibi, & bello Nauali præstât 135.	Iapanum religiosi vouent obedientiam, paupertatē, castitatem 14.
Iapanes quid iudicent de iustitia diuina 48.	Iapania penè tota ad Christum inclinatur 295.
Æquo animo reprehensionem ferunt 27.	Idola demolitur Xaguerit 11.
Iapanes ratione obsequentissimi 93.	Idola quæ nā ab illis coluntur 27. 34. 200. 201.
Iapanum feruor, & studium in Christianismo 94.	
Academias 24. 25.	

I N D E X.

Idola verberantur 85. 140.	Patriarcha designatur 302.
Idolorum numerus ibid.	Ioannis Euangelistæ discipuli 366.
Idola dæmon laudat 115.	Ius iniquum in famulos 17.
Idolum Tartaricum 81.	Iudicium proprium 166.
P. Ignatii Societatis Iesu fundatoris mors 179.	Ismael 356.
Ignis colitur 349.	
Illustrium Iapanum filij in monasteriis instituuntur 9	L
Imaginum vsus apud Iapanes 10.	Labor pro Christo suauissimus 192.
Imaginem B. Virginis similitè religiosè colunt ibid.	Fructus 156.
Imago B. Virginis à Duce Congaxima positis genibus venerata 24. 19.	Laboris & discriminis pro Christi nomine desiderium 98.
Imperatoris Iapanicè est principes discordantes conciliare, pertinaces punire 7.	Lampacum Insula Sinarum 154. 155.
Imperium cōcordia firmari, discordia collabascere 317. 318.	Leges Iapanum ex Sina ortæ 38.
Indorum habitudo corruptela 3.	Legis diuinæ notitiam nobis inesse 91.
Indi Tartaros pellunt 358.	Liampum 66.
Infamata apud Iapanes 19-nōminia 8.	Lop 377.
Inuocans nomē Iesu & Mariae conuersa & sanata 116.	M
Incommodorum patientissimi Tartari 349.	Magi & Incaratores Medici 378.
Ioannis Nunçij labor 142. 170.	Mahometarum fides impia 359.
	Mamelucarum origo 357.
	Mangix sinus 375. 376.
	Mangij Imperium 321.
	Magus fit Christianus ibid. Eiusdem

I N D E X.

Eiusdem mors 324. Monachi gentiles in Iapania cucullati 9.
 Mangia regni vastitas 330. Monachi isti videntur olim fuisse Christiani ibid.
 Malorum consortium malum facit 325. Monachorum gentium ieiunia ibid.
 Magorū præstigię 345-346. Monachorum gentium ieiunia ibid.
 Malacca à Goa distantia 20. De die ter orant. Nocturna oratio ibid.
 Martyriū & constantia cuiusdam mulieris 174. Monasteria Idololatorum 345.
 Martyrium cuiusdam nobilis 193. Morituri Iapanes de quibus instruuntur 12.
 Martyrium Mendozij 100. Mortui gratis sepeliuntur 17.
 Martyrium Lusitani crudelissimum. ibid. Morbos sanandi demoniacorum ratio 378.
 Martyrium plurimi in Iapania passi 101. Mors Christi nomine suscepta præclara 32.
 Maui Idololatraz 173. Morborum utilitas 165.
 Maronitarū catholici 303. Mosci 338.
 Medi. 359. 360. Tartaros subigunt 358.
 Meacum 24. Mozal vrbis 303.
 Quod nobis Roma, id Meacum Iapanibus 45.
 Meaci à Congaxima distantia & vastitas ibid.
 Meaci situs 204. Mongalia duplex 314.
 Meccitaz 369. Mons loco miraculose motus 323.
 Meditatio rerū diuinarum ad proximum se extendens optima 157. Mulier à partu abstinet rempli ingressu ibid.
 Mien regnum 379. Mulierum in propriis infans tes crudelitas 12.
 Mienfis regis sepulchrum sumptuosum 379. Mufcus 371.
 Missa sacrificiū magnapitate auditur 213-215.
 Miracula quedā per aquam baptismatis patrata 82.

N
 Nantzinga 392.
 Nanghin

I N D E X.

Nanghin 387. Nunezius vitam admodum contempfit 155.
 Negligentia continua in iis quę sunt perfectionis, quid pariat 28.
 Neophitorum sermor 76.
 Nestorij hæresis & interitus 298.
 Cædes 331.
 Nestorianorum patriarchæ fidei professio 306.
 S. Trinitatem profretur ibid.
 Nestoriani summo se subdunt Pontifici 304-332.
 Nestorianorum Ecclesię variaz ibid.
 Altaria 307.
 Ignorantia 305.
 De Papa sententia ibid.
 In multis ad Ecclesiam Romanam rediisse videntur ibid.
 Notitia sui vitia reprehendit 35.
 Nobiles Iapanes filiis suis pedagogos alunt 58.
 Ad cociones cõfluunt 107.
 Nosocomium in Iapania erigitur 152.
 Eorum vnum quantum præstet fructum 184.
 Alterum tuba Dei 212.
 Nosocomij præfectorum officia 112.
 Nuchaia 163.
 Obedientię præstantia & fructus 143.
 Obedientia Vilellę 176.
 quid eidem tribuat 178.
 Obsequiū qui Christo præstatur 99.
 Oratio ad Regem Iapaniaz 69.
 Oratione dæmon pellitur 116.
 Orationis alius fructus ibi.
 Otium nõ permittitur 134.
 fugiendū, & laboris excipulum 96.
 Otio deditus necatus 326.
 Officia virorum & mulierum in Tartaria 347.
 P
 Palatium Chami admirabile 336.
 Palatorū idem habet 2000 ibidem.
 Palatium Cobeli insignie 374.
 Paiamgures 354.
 Pamer solitudo omni anicia 394.
 Pangin 387.
 Paradisus

INDEX.

Paradisus Mahometano- rum	362.	Pietas cuiusdam insignis ga Societatis Iesu patres	129. 130. 132.
Patana	129.	Pietas in suum patriam Christianorum magna	191. 192.
Patentia Christianorū ma- gna	164.	Pietas insignis quorundam	201. 13. 211. 79. 120.
Patriarcha à Nestorianis quo modo designatur	304.	Pietas Medici	209.
Pauperes diuitibus ad fidē expeditiores	123. 165.	Adolescentis	210.
Eorum pietas	117.	Pietas summa Almeidae	152.
Paupertas Iapanum hono- rata	26.	Patiendique Christi nomine desiderium	157.
Pazimfu	385.	Pigmei	379.
Pelotimaon Insula	129.	Polo subiecta Insula	370.
Pericula quanta experti, qui in Iapaniam sunt profes- si	128.	Pons nobilis	374.
Eorumque utilitas	131.	Pontificis Romani autho- ritas quanta sit apud Iaco- bitas, aliosque	299. 300. & Nestorianos 305.
Pericula Balthazaris Gagi	173.	Primatum fauor erga Chri- stianos	123.
Perse Christiani 359. 360. Mahometani & crudeles	359.	Eorumque conuersio	166.
Persecutio in Christianos	325. 373.	Præteianis regio	373.
Petrus caput Apostolorum cur à Nestorianis agnosci tur	306.	Presbyter Ioannes Alum principem falso hoc nomine appellari	313. 314.
Peccata ex Iapania Euange- lij lumen expulisse, im- postoremque meruisse vi- dentur	19.	Primas Bonzorū in Chri- stiana fide mortuus	204.
Peccatum assuefactio	166.	Primarij Iapanes viii Euan- gelium prædicant	169.
Pein	365.	Princeps potens cum filijs duobus conuersus	149. eiusdem
Pianfu vrbs	375.		

INDEX.

eiusdem pietas	ibid.	Pulifanga amnis	574.
Primogenitus Zazoni suc- cedit.	17.	Purgatorium esse Iapanes (adhuc gentiles) credunt	913.
Princeps multis fidei susci- piendæ author extitit	114.	Purificationis festum cele- brant	217.
Princeps quando & quomo- do in Iapania punitur	200.		
Principis alterius conuersio & euangelizandi deside- rium	ibid. & 150.	Quadragesimam qua pie- tate transigant Iapa- nes	182.
per Iapaniam & remio- tissima regna	150.	Quadragesimæ exercitia	217.
Principis erga P. Xauierum humanitas qui Christum annunciari permisit	43.	Quenzansu	376.
Principis cum suis ex suis conuersio & pietas	193.	Quæstorem habent Sincen- ses	135.
Principium rerum quod & quale sit Iapanibus	48.	Quian amnis	387.
Prophetia Iapanensium	15.	Quicquid annis vastus	376.
Persecutio Patris cuiusdam	194.	Quinque vibium maxima	300.
Psalmos canunt Nestoriani Indi	307.	Quelensu	389.
Puerorum Iapanum pietas, exempla, diligentia, exer- citations & institutio	206. 208. acumen 209.		
Pueri moribus Angeli	210.	R	
concioneseque aliaque po- pulo proponenda edif- icant	209.	Regis Bongii beneficen- tia	120.
		Rex Bonganus Proregi In- diz scribit	159.
		Reges	135.

I N D E X.

Rege cęso diffidia exorta
Amanguci 161.
Rex Firandi ad Christum
propendet 168.
Cur fidem non ample-
ctatur Ibidem.
Rex ęthiopum Romanum
Pontificem quo loco ha-
beat 301.
Eidem se submittit Ibi-
dem.
Rex Armenię adit Tarta-
rum 321.
Eiusdem pia pro Christa-
nis petitio Ibid.
Reges Tartarię 4. potentif-
simi 350.
Rex Iapanię 7.
Eiusdem mira viuendi ra-
tio Ibidem.
Mira abstinentia Ibid.
Regis cuiusdā Iapanię pre-
clara pietas & liberalitas
erga Patres Societat. Ie-
su 72. 24. 94.
Eisque priuilegia con-
cessit Ibidem.
Regum & Principum ad
Christi fidem propensio
92.
Regis Bonzi magna con-
stantia 73.
Regis Lusitanię legatus ad
Reges Iapanię 97.
Regnum Bonganum pas-
sim habere Christianos
119.
Religionem Gentilium in-
gressi humilioꝝibus pri-
us officijs exercetur 16.
Religiosorum Gentilium
5000. in vno monte 17.
Religiosorum castitas Ibi-
dem.
Religiosi Iapanię Bonzi &
Bonzæ 38.
Religionis Iapanum auto-
res & varietas 38. 39. 51.
Roma qualis prædicetur a
Nestorianis 306.
Sedes Petri agnoscitur Ibi-
dem.
Romanam Ecclesiam non
agnoscentis finis 309.
Rustici Christiani Bonzum
disputando vicerunt 106.

S.

Sacai Venetiis similis 184
Sacerdotes Iapanum 187
Sacerdotum genus quoddā
in Iapania 10.
Sacerdotum alterum genus
pœnitentijs deditū Ibid.
Sainfu 387.
Sanchoa insula 152.
90. miliar. Cantone di
stat Ibid.
Sancia prouincia aquarum
eruptio

I N D E X.

eruptione mirabili obru-
ta & subuerfa 158.
S. Michaelis inuocationem
non fert dæmon 115.
Sanitas non sine stupore re-
stituta 211.
Sacerdotem petunt Saquai-
ani 204.
Saquaiæ situs Ibidem.
Sarmatia Europea 312.
Asiana Ibidem.
Samarchanda ciuitas: ciui-
que Christiani 365.
Sanchu 366.
Scarochus 354.
Scripturæ verba hæc. Tu es
Petra &c. 306.
Scythiæ lata acceptio 311.
Sectę Iapanum 168. 200.
Seditio Amanguci orta 56.
Serica 313.
Senioris domus adoratio
378.
Sepeliendi nostra ratio gen-
tiliēs ad Christum exci-
tat 118.
Septētrionalium hominum
terrores & pœnę 309.
Sian regnum 313.
Sinenſium præfectorum in-
gens multitudo 136.
Sicidar eiusq; filij 356.
Sinis capti Christiani 140.
Redempti 157.
Sinenſes Tartarorum vtun-
tur legibus 135.
Sinenſes bonæ Indolis 138.
Tribuunt fidem fortile-
gis 140.
Sinarum mores 146. 147.
Septies in die comedūt 118.
Deum ignorant 148.
Sinenſis Reipub. officia 135.
Sinenſium terra ter in anno
fructus producit 133.
Singui 371.
Sinderin 373.
Sindinfu 376.
Sinenſium rēorū pœnę 136.
Sina Iapanię finitima 60.
Rebus omnib; affluit 16.
Eius descriptio 66. 132.
Fertilitas 133.
Sina regnum vastissimum
101.
Sinarum prouinciæ 133.
Ciuitatum earundem va-
stitas 16.
Sinenſes peritissimi habent-
tur 48.
Sinarum sacerdotes quales
140.
Sinar regiam Sinarū Patres
Societat. Iesu missi 67.
Syria 326.
Syncaura 128.
Sobrietas Iapanum 27.
Solitarij Idololatræ 363.
Solis ardor 360.
Sophec 356.
Eius

Dd

I N D E X.

Eius filius	16.	Altare	341.
Sortilegia Nautarum	21.	Cerimonie	344.
& quid per eam demon		Tartarorum ad Cangium	
efficere conatus sit	22.	confluxus	315.
Spectacula sacra exhibita		Annum incuntem quo-	
	216.	modo celebrent	341.
Studiosi Academiarum Eu		Tartari Turciam occupant	
ropæ in Iapaniam vocan			319.
tur	25.	Tartari Mahumetani	320.
Successio Principum Iapa-		Vagi	347.
niæ quomodo fiat	18.	Tangador sit Saracenus	325.
Succinum Sinis in precio		Tartarorum impietas	343.
	141.	Cæcitas	347.
Suevir	368.	Temperantia	349.
Superstitio	116.	Templa Iapanum, exceptis	
Superstitiones Idololatrarū		furibus asylum	ibidem.
Tangutiæ	366.	Temperantia Tartarorum	
Sunda	152.		349.
Supplicatio solemnis	156.	Tentationes diaboli	71.
Synodus Tridentina cur ce-		Tholoman	385.
lebrata	292.	Tindifu	386.
Syluestres homines	364.	Tinguigui	ibidem.
T		Thuris incensum	18.
TAlenta sua multi in ter-		Tygris Insula tota pœne	
ra defodiunt	19.	Christiana	304.
Tartarorum religio	344.	Trinitas Iapanum	10.
Eiusdem varietas	ibid.	Tupenici	396.
Tartarorum Imperatricum		Tupenambi	ibid.
potentia	336.	Lectus eorum rete	ibid.
Tartariæ prouinciarum	12.	S. Thomæ sepulchrū	392.
præfecti	341.		
Tartariæ lata acceptio	311.		
Tartarorum sedes, mores,		V	
vitiæ ratio	313.	Valachi	311.
Cibi	347.	Venefici in Iapania pruden-	
		tioribus	

I N D E X.

tioribus sunt despectui			
	14.		X
Venatorum	20. millia habet		
Chamus	358.	X	Agua propheta gentilis
Venatorum canum	500.		11. 20.
	ibid.		Nouas leges condit
Vilella Meacum abijt	186.		ibid.
Eius humilitas	176. 177.		Eius doctrina
Vitam admodum contem-			12.
psit	170.		Quinque præcepta præ-
Et quoque Nunezius	155.		scripsit
Viduarum præclara viuen-			ibid.
di ratio	185.		Præceptorum numerus
Vinguth prouincia	336.		ibidem.
Verma	392.	Z	
Vinguen sacco abundan-		Z	Aiton
tissima	389.		389.
Voo in Iapania honorescon			Zamba
fert	198.		390.
Eiusdem officium. Orna-			Zipangu siue Iapania Insula
tus. Potentia	ibid.		389.
&	199.		Zocotora
Terram illi contingere			381.
nefas	198.		Zagathai Christianus Rex
Vuth siue Vm Cham ^o	314.		365.
			Samarchandæ
			365.
			Zazzo summus Pontifex Ia-
			panum
			196.
			Eius officium
			197.

FINIS INDICIS.

Dd ij ORDO

ORDO EPISTOLARVM
Iapanicarum, quibus eas con-
scripserint.

- P**rima est P. Francisci Xavier.
2. Continet descriptionem Iapanie
3. P. Francisci Xavier.
4. Eiusdem.
5. Eiusdem.
6. Petri Dalcene.
7. Melchioris Nunezj.
8. Eduardi Syluij.
9. Cosmæ Torris.
10. Eduardi Syluij.
11. Baltazaris Gagi.
12. Melchioris Nunezj.
13. Ludouici Froisij.
14. Regis Firandi.
15. Melchioris Nunezj.
16. Antony Quadri.
17. Baltazaris Diazj.
18. Ludouici Froisij.

19. Gaspa

19. Gasparis Vilella.
20. Baltazaris Gagi.
21. Cosmæ Torris.
22. Ioannis Fernandis.
23. Laurentij.
24. Aloysij Dalmeida.
25. Melchioris Nunezj.
26. Gasparis Vilella.
27. Ludouici Froisij.
28. Iacobi Nauarchi.
29. Emanuelis Nobrega.

